

[104.]
 Veterinärhög-
 skolans
 styrelse
 18/9 1917.

I skrivelse den 13 september 1917 har högskolans styrelse med överlämnande av framställning från lärarkollegiet ifrågasatt såväl vissa ändringar i högskolans ordinarie stat som ock anslag å extra stat till mötande av behov under åren 1918 och 1919. Styrelsen har i huvudsak anfört följande.

»Vad då först angår behovet av ökade medel för år 1918, ser sig styrelsen nödsakad att göra framställning om en avsevärd förhöjning av det allmänna anslaget till bränsle m. m. Styrelsen anhåller härvid få åberopa i huvudsakliga delar innehållet av sin förut omförmälda skrivelse den 25 maj 1917 om anvisande av ytterligare medel för detta år för utökning av det allmänna omkostnadsanslaget. Den erfarenhet, som därefter vunnits rörande otillräckligheten av detta anslag, har givit vid handen, att de kostnadsberäkningar, som legat till grund för omförmälda framställning, varit så tillförlitliga, som under nuvarande förhållanden å prismarknaden varit möjligt åstadkomma. Då under den tid, som förflutit efter nämnda framställnings avlätande, långt ifrån någon tendens till fallande pris visat sig utan fastmer endast ytterligare högst avsevärda prisstegringar å alla för högskolans verksamhet erforderliga förbrukningsartiklar ägt rum och då man ej kan förutsätta, att någon prisreducering inom den närmaste framtiden kommer att inträffa, föranledes styrelsen att göra framställning om en högst betydlig utökning av det allmänna anslaget till bränsle m. m., som i staten för högskolan upptagits till sitt nuvarande belopp med utgångspunkt från de priser, som rådde vid tiden för anslagets fastställande. Efter noggrant omprövande har styrelsen funnit den erforderliga ökningen för nästa år av omkostnadsanslaget icke kunna sättas lägre än till 35,000 kronor. — — —

Vad därefter beträffar 1919 års anslagskrav finner sig styrelsen böra jämväl för det året hemställa om en förhöjning av det allmänna omkostnadsanslaget med samma belopp, som härovan ifrågasatts för år 1918, eller 35,000 kronor, för mötande av ökade utgifter till följd av prisstegringar under detta anslag. Såväl det för år 1918 som det för år 1919 sålunda begärda beloppet, eller tillhopa 70,000 kronor, torde böra anvisas å extra stat, — — —

Lärarkollegiet har först och främst väckt förslag om anställande av ytterligare tre assistenter vid högskolan.

I den från och med år 1915 gällande avlöningsstaten för högskolan finnas upptagna två assistenter, vardera med ett arvode å 2,500 kronor, nämligen en vid patologisk-anatomiska avdelningen, och en vid ambulatoriska kliniken. Nu har lärarkollegiet gjort framställning om anvisande av medel till arvoden åt ytterligare tre assistenter nämligen en vid vardera av kirurgiska och medicinska klinikerna samt en vid hovbeslagssmedjan.

Redan i sitt den 28 april 1910 avgivna förslag till stat för högskolan hade lärarkollegiet föreslagit dessa assistenters anställande. Även dåvarande direktionen hade i sitt den 22 december 1910 avgivna yttrande i ämnet förmått sig anse, att dessa assistenter bleve erforderliga visserligen icke för *undervisningens* uppehållande i de nya lokalerna men väl för tillgodoseendet av allmänhetens berättigade krav på tillvaratagandet av det dyrbara kreatursmaterial, som lämnades i institutets vård. Lönereglerskommittén avstyrkte emellertid i sitt den 29 februari 1913 dagtecknade betänkande rörande högskolans löneroglering de sålunda ifrågasatta assistenttjänsternas inrättande och Eders Kungl. Maj:t följde i propositionen till 1914 års förre riksdag

rörande stat för högskolan härutinnan i allt lönerogleringskommittén. Nu har kollegiet åter upptagit frågan om dessa tjänsters inrättande och därvid, såsom det synes styrelsen, framlagt bärande skäl för sin hemställan. Styrelsen anser sig i allt väsentligt kunna ansluta sig till vad kollegiet till stöd för denna sin framställning anfört och får därutöver framhålla en omständighet, som enligt styrelsens förmenande utgör ett tungt vägande skäl för att statsmakterna ej äro alltför njugga, då det gäller anställande av extra lärarkrafter vid högskolan, nämligen den stora betydelse för en lycklig utveckling av högskolans verksamhet det har, att vid uppkommande vakanser bland de ordinarie lärarkrafterna det i varje fall förefinnes en så pass stor stam av vetenskapligt utbildade yngre krafter, att ett gott urval vid vakansernas fyllande kan göras.

Såsom förhållandena hittills utvecklat sig tvingas i allmänhet de yngre krafterna bland våra veterinärer för sin utkomsts skull att genast kasta sig över på praktisk verksamhet. Ju längre de därefter varit upptagna av sådan verksamhet, desto mer främmande bliva de för de vetenskapliga arbetsmetoder, som under tiden utvecklat sig, och detta icke minst av det skälet, att den grund, veterinärexamen lagt, är långt ifrån tillräcklig för att vederbörande skulle kunna enbart genom självstudier förvärva sig den vetenskapliga utbildning, som erfordras för kompetens till en professorsbefattning. Vissa erfarenheter, som styrelsen under senare åren gjort, då det gällt att besätta lediga professorsbefattningar, hava till fullo bekräftat detta. Det har icke varit brist på begåvning och flit hos de aspiranter, som anmält sig, som vållat de svårigheter, vilka uppstått för ett gott personval, utan just bristen på vetenskaplig träning.

Vid universiteten har man ju också på ett helt annat sätt än vid veterinärhögskolan sört för tillskapandet av en stam vetenskapligt skolade yngre krafter, bland vilka urvalet sedan kan ske. Genom den rätt universiteten äga att utdela doktorsgraden lockas en skara unga män att efter avslutade fackstudier under erfarna lärares ledning under några år underkasta sig en grundläggande skolning i metoderna för vetenskaplig forskning och en träning i självständigt vetenskapligt arbete, som giva dem det erforderliga underlaget för framtida självverksamhet, och genom docentstipendier har man berett ett urval bland dem tillfälle att ännu några år fortsätta sin vetenskapliga utbildning.

De få extra ordinarie lärarbefattningar, som för närvarande finnas vid högskolan, kunna icke på långt när ersätta de fördelar universiteten sålunda äga i sin doktorsgrad och i sina docentstipendier. Först och främst lockas icke genom desamma ett tillräckligt antal yngre krafter från de praktiska arbetsfälten till studieverksamheten. Och vidare medför fåtaligheten av dylika befattningar, att innehavarnas tid blir så strängt upptagen av löpande arbete i högskolans tjänst, att de icke få den tid över för egna studier, som vore önskelig.

Endast genom ett bifall till styrelsens i annat sammanhang gjorda framställning om rätt för högskolan att utdela veterinär doktorsgrad och genom inrättandet vid högskolan av ett antal extra ordinarie lärarbefattningar, tillräckligt för att vid det vetenskapliga arbetet binda en stam av yngre vetenskapliga krafter, som få tillfälle att under den tid de innehava nämnda befattningar fullkomna sin vetenskapliga utbildning, kunna enligt styrelsens uppfattning garantier vinnas för en god rekrytering av högskolans ordinarie lärarkrafter och för utvecklingen vid högskolan av en vetenskaplig skola i detta ords bästa betydelse.

[104.]

Styrelsen anser sig av nu anförda skäl böra på det livligaste förorda bifall till lärarkollegiets framställning i denna del och således hemställa om inrättandet från och med år 1919 av ytterligare tre assistentbefattningar vid högskolan.

Såsom förut framhållits utgår assistentarvodena för närvarande med 2,500 kronor om året. Lärarkollegiet har emellertid nu hemställt, att arvodenä för de ifrågasatta nya assistenttjänsterna måtte fastställas till 3,000 kronor för år. Styrelsen finner visserligen dessa avlöningsbelopp med hänsyn till penningvärdets sjunkande och rådande dyrtid långt ifrån oskäligen, men då styrelsen anser, att, därest de nu ifrågasatta assistentbefattningarna skulle vara förenade med arvoden å 3,000 kronor, rättvisan kräver, att jämväl de förutvarande assistentarvodena sättas till samma belopp och enligt styrelsens förmenande frågan om efter tidsförhållandena bättre avpassade avlöningar i hela dess omfattning torde i annat sammanhang komma under omprövning och avgörande, anser sig styrelsen för närvarande icke böra biträda lärarkollegiets förslag i denna del. Styrelsen får därför hemställa, att arvodenä till de föreslagna nya assistenttjänsterna tillsvidare fastställas till samma belopp som de hittillsvarande assistentarvodena eller 2,500 kronor per år. Ett bifall härtill skulle föranleda, att i staten upptagas ytterligare tre assistentarvoden vart och ett å 2,500 kronor.

Vidare har lärarkollegiet föreslagit inrättandet av en laboratorstjänst vid ambulatoriska kliniken i stället för den därstädes nu befintliga assistentbefattningen, vilket skulle förorsaka en ökning i staten med 1,500 kronor. Även detta förslag finner sig styrelsen böra biträda. Såväl den omfattning verksamheten vid den ambulatoriska kliniken numera ernått, efter vad kollegiet påvisat, som även önskvärdheten att kunna påräkna att någon längre tid få vid kliniken behålla en dugande och på området tränad arbetskraft, synes styrelsen vara fullt tillräckliga skäl för ett bifall till kollegiets förevarande framställning, vilken styrelsen alltså får tillstyrka.

Ytterligare har lärarkollegiet ifrågasatt anskaffandet av en automobil för ambulatoriska kliniken räkning. Med den omfattning denna kliniks verksamhet numera fått, är uppenbart, att behovet av ett snabbt och säkert fortskaffningsmedel för kliniken disposition gjort sig kännbart gällande. Såsom lärarkollegiet framhållit äro även motsvarande anstalter i utlandet i regel försedda med egna fordon och detta ehuru många av dem ej nått den utveckling, som den ambulatoriska kliniken härstädes. Fördelen för nämnda klinik att hava tillgång till eget fordon ligger i öppen dag. I likhet med kollegiet finner styrelsen, att det för ifrågavarande ändamål lämpligaste och bästa fortskaffningsmedlet är en automobil. Till den tid, då anslaget är beräknat att utgå, kan det väl vara att hoppas, att de nuvarande svårigheterna för begagnandet av dylika fordon skola vara övervunna. Emellertid finnas automobiler av en mångfald olika märken och storlekar samt till vitt skilda pris. Efter vad styrelsen förvissat sig om, torde en för berörda syfte passande automobil kunna erhållas för omkring 6,000 kronor, och får styrelsen, under tillstyrkan av kollegii ifrågavarande förslag, hemställa om ett anslag å 6,000 kronor för berörda ändamål.

Slutligen har lärarkollegiet hemställt om ett anslag å 300 kronor till biträde åt bibliotekarien.

För uppehållande av biblioteksgöromålen finnes i staten anslaget ett belopp å 500 kronor, som uppbäres utav en av högskolans professorer, vilken för nävarande tjänstgör som bibliotekarie. Såsom lärarkollegiet erinrat, hade kollegiet emellertid

i sitt stafförslag av den 28 april 1910, vilket ligger till grund för nu gällande stat för högskolan, ifrågasatt medgivande, att till biträde åt bibliotekarien skulle få användas intill 300 kronor av biblioteksanslaget, och hade dåvarande direktionen tillstyrkt ett dylikt medgivande. Löneregeringskommittén ansåg dock tillräckliga skäl ej vara anförda för ett bifall härtill och Eders Kungl. Maj:t anslöt sig till denna kommitténs uppfattning.

Nu har kollegiet ånyo upptagit frågan om biträde åt bibliotekarien och hemställt om ett anslag härför till samma belopp, som i 1910 års stafförslag härför ifrågasattes. På de av kollegiet nu anförda skälen anser sig styrelsen böra tillstyrka förslaget och sålunda hemställa om en förhöjning av anslaget till biblioteket för omförmälda ändamål med 300 kronor.»

Förutom ovannämnda, av kollegiet framställda anslagskrav har styrelsen för sin del framhållit ytterligare två, vilka syfts styrelsen erforderliga. Det ena av dessa gällde uppehållet av kamrerargörö-målen vid högskolan och avsåg höjning av det härtill i staten upptagna beloppet från 2,000 till 3,000 kronor. I detta hänseende har emellertid styrelsen senare inkommit med ny framställning och därvid återkallat nyssnämnda förslag.

Angående det andra av styrelsen åsyftade anslagsbehovet har styrelsen anført följande:

»Vid veterinärhögskolan finnas för närvarande följande lägenheter bebodda av personer tillhörande betjäningsspersonalen vid högskolan, nämligen 11 lägenheter om 2 rum och kök, 4 lägenheter om 1 rum och kök samt 1 enkelrum. Samtliga dessa lägenheter disponeras av den ordinarie betjäningen med undantag av en på 2 rum och kök samt enkelrummet, vilka båda bostäder innehavas av personer bland extra betjäntpersonalen. För den återstående rätt avsevärda extra personalen finnes alltså för närvarande ej tillgång till bostäder vid högskolan. Denna extra personal utgöres av tre drängar på kirurgiska kliniken, två på medicinska och hundkliniken, en gårdsdräng och en hovslagare. Det har länge framstått som ett önskemål att kunna i större utsträckning än vad hittills varit möjligt erbjuda även den extra betjäningen vid högskolan tillfälle till bostadsförmån, och särskilt under nu rådande bostadsbrist har det visat sig vara en synnerligen stor olägenhet, att tillgång till dylika bostäder ej förefinnes. Den nu förefintliga svårigheten att kunna förmå ordentligt och dugligt folk att stanna kvar i sina anställningar vid högskolan — en följd av, bland annat, bristen på bostadslägenheter vid högskolan och de i förhållande till vad enskilda arbetsgivare erbjuda sin personal med motsvarande kvalifikationer väl knappt tillmätta avlöningsförmånerna — skulle i avsevärd mån bortfalla, om förmånen av bostad kunde erbjudas de extra anställda. Styrelsen, som länge varit betänkt på åtgärders vidtagande för åstadkommande av ytterligare några bostadslägenheter för betjäningen vid högskolan, anser sig nu ej längre kunna skjuta å sido kravet på nya bostäders anordnande åt en del av extra betjäningen. Styrelsen har därför låtit genom sakkunnig person utarbeta förslag i sådant syfte och får styrelsen härmed framlägga det sålunda uppgjorda förslaget med tillhörande ritning och kostnadsberäkning gående ut på inredande å vinden å bakteriologiska anstalten, varest nu finnes inredd en lägenhet å 2 rum och kök, av ytterligare dels

[104.] en lägenhet om 2 rum och kök, dels två lägenheter om 1 rum och kök, dels ock två enkelrum. Kostnaderna för denna inredning uppgå enligt förslaget till 36,000 kronor.

Styrelsen, som finner förslaget ändamålsenligt och lämpligt, anser, att det samma snarast bör komma till utförande, och hemställer, att för ifrågasatt ändamål måtte ställas till styrelsens förfogande förberörda belopp, 36,000 kronor.

I sammanhang härmed tillåter sig styrelsen erinra om en av styrelsen den 22 december 1916 gjord framställning om ett anslag å 27,500 kronor för inredande vid högskolan av en histologisk institution i den anatomisk fysiologisk-kemiska byggnadens vindsvåning, och vill styrelsen framhålla det från undervisningens synpunkt såsom synnerligen angeläget och önskvärt, att jämväl detta inredningsarbete snarast möjligt kommer till utförande. Det av styrelsen för omfördälda ändamål förut begärda anslaget, 27,500 kronor, måste emellertid, efter vad styrelsen från sakkunnigt håll inhämtat, på grund av de efter framställningens avlåtande högst betydligt ökade byggnadskostnaderna höjas till 39,400 kronor.»

Lärar-
kollegiet.

Ur lärarkollegiets motivering för inrättande av de ifrågasatta tre nya assistentbefattningarna samt förändrande av den nuvarande assistentbefattningen vid ambulatoriska kliniken till en laboratoriefattning må följande återgivas:

»Vad först beträffar den kirurgiska kliniken, betingas assistentbefattningen i första hand av behovet för chefen av ett skolat biträde vid nämnda klinik med sitt rikliga material såväl vid polikliniken som vid den stationära. Särskilt har operationsmaterial, i synnerhet de större, mera tidsödande operationerna, som även kräva en långvarig efterbehandling, på senare åren i väsentlig grad ökat, vilket även framgår av de betydligt stegrade inkomsterna från stallet, som till huvudsaklig del just betingas av att ett stort antal patienter efter mera ingripande operationer nödgats under längre tid kvarstanna för nödig efterbehandling, varigenom naturligtvis även klinikchefens tid och arbetskraft i långt större utsträckning tagas i anspråk. Årsberättelsen för läsåret 1916—1917 utvisar också en ökning i operationernas antal med omkring 500 nummer. Vad som särskilt under nuvarande förhållanden gör en assistentbefattning vid nämnda klinik så gott som oundgänglig, är att professorn i kirurgi såsom rektor vid högskolan numera är befriad från all tjänstgöring vid kliniken, som därför förestås av laboratorn ensam, något som i längden knappast torde låta sig göra, så mycket mindre som kliniken visar en avsevärd tendens att ökas.

Även vid den medicinska kliniken förekommer numera ett ganska rikligt operationsmaterial, då nämligen nämnda klinik är uppdelad i tvenne, den medicinska och kliniken för smärre husdjur, vilken senare även omfattar yttre sjukdomar, och då dessa kliniker växelvis förestås av professorn i medicin och laboratorn, äro var och en av dessa alltid utan särskilt biträde vid kliniktjänstgöringen, vilket i synnerhet vid kliniken för smärre husdjur med dess rikliga material, och där ingripande operationer ofta behöva företagas, visat sig kunna vålla betydande svårigheter.

Slutligen medför bristen på assistenter vid klinikerna den stora olägenheten, att de studerande vid högskolan måste tjänstgöra såsom assistenter eller jourhavande, en anordning som sedan långt tillbaka visat sig allt annat än lämplig. Genom denna jour-tjänstgöring tages nämligen den studerande ifrån föreläsningar och

övningar och hindras i sina studier, vilket med den koncentrerad av kurserna, som nu är genomförd, måste inverka i hög grad menligt, och varöfver berättigade kalgomål upprepade gånger anförts från såväl lärarnas som de studerandes sida. Även från djurägarnas synpunkt måste detta system anses såsom mindre förtroendegivande, då allmänheten under mellantiderna mellan klinikerna och särskilt nattetid är för behandling av mera hastigt påkommande sjukdomsfall eller olycksfall, ofta även av ganska svårartad natur, uteslutande hänvisad till dessa, ännu outexaminerade och i sjukvården föga erfarna jourhavande. Denna jour-tjänstgöring bör därför enligt kollegiets mening snarast möjligt anförts åt examinerade veterinärer, anställda såsom assistenter vid klinikerna, då man ej kan begära, att de befintliga laboratorerna, som redan förut äro strängt upptagna, skola stå till föfogande under hela dygnet för dylik tjänstgöring, men högskolans anseende dock fordrar, att djurägarna kunna vara förvissade om, att de djur, som anförts åt högskolans vård, vilken tid på dygnet det än må inträffa, alltid lämnas i fullt kompetenta händer.

Vad slutligen beträffar assistenten vid institutionen för hovbeslag, så har kollegiet förut såsom huvudsakligt skäl för denna befattning anført den väsentligt ökade undervisningsskyldighet, som numera ålagts läraren i hovbeslag genom att såväl ansparnsläran som läran om hovens sjukdomar anförtröts åt honom. Genom det på senare åren ökade antalet studerande, komma även de praktiska övningarna i hovbeslag, där var och en måste undervisas för sig, att taga lärarens tid och arbete väsentligt mera i anspråk än förut. Även de i samband med överflyttningen till läraren i hovbeslag av undervisningen i hovens sjukdomar anordnade demonstrationerna i smedjan av sjukbeslag kräva ett ej obetydligt arbete, och för tillvaratagande för museet av lämpligt undervisningsmaterial är ett vetenskapligt skolat biträde även väl behöfligt. Undervisningen för hovslagarlärningarna, som även tillkommer läraren i hovbeslag, kräver också ett betydande arbete. Kurserna för militära hovslagare äro visserligen numera borttagna, men de civila äro i stället fördelade på tvenne kurser på omkring 3¹/₂ månader vardera med 6 à 8 timmars undervisning i veckan. Den mesta tiden upptages emellertid av den ständiga tillsyn och ledning, som arbetet i hovbeslagssmedjan kräver, då de flesta hästar, som föras dit för att skos, äro sådana, som äro behäftade med vissa felaktigheter i hovar eller benställning, och som därför kräva en noggrann undersökning av varje särskilt fall för att bestämma ett därför lämpligt beslag. Då dylika undersökningar icke kunna anförtröts åt verkmästaren, och hästar mottagas till skoning vilken tid på dagen som helst, kan således lärarens i hovbeslag närvaro i smedjan krävas snart sagt från morgon till kväll. Visserligen har materialet på senare åren i väsentlig grad minskats såsom en naturlig följd dels av högskolans avlägsna läge, dels av det starkt reducerade hästantalet i Stockholm, varvid också just det slags hästar, som oftast voro behäftade med felaktigheter i ben och hovar och därför företrädesvis i behov av särskilda sjukbeslag, nämligen droshästarna, i första hand försvunnit. För att trots detta dock kunna bibehålla ett från undervisningssynpunkt tillräckligt material kräves naturligtvis det mest omsorgsfulla arbete vid skoningens utförande och sålunda ett ständigt övervakande från föreståndarens för hovbeslagssmedjan sida. Då man emellertid ej kan begära, att läraren i hovbeslag ensam skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt medhinna såväl undervisning, teoretisk och praktisk, för både de studerande vid veterinärhögskolan och hovslagarlärningarna, som denna ständiga uppsikt över och ledning av skoningens utförande från morgon till

[104.] kväll och dessutom sköta de för institutionen i fråga ganska vidlyftiga räkenskaperna och även hinna med att följa den vetenskapliga utvecklingen inom sitt undervisningsämne, så kräves synnerligen väl ett fackmässigt utbildat biträde såsom assistent även inom denna institution.

Vid den ambulatoriska kliniken finnes visserligen redan anställd en assistent, och verkan av ett biträde vid denna klinik har också tydligt visat sig i den väsentligt stegrade frekvensen inom nämnda klinik, där antalet fall per år från år 1905 till år 1915 stegrats från 442 till 1.603, och från år 1915 ytterligare betydligt ökat eller till 2,610 fall under nu senast tilländalupna läsår, 1916—1917.

Då assistentens arbete vid denna klinik är synnerligen krävande och i allmänhet mera ansträngande än för de vid högskolan anställda laboratorerna genom en väsentligt mera utsträckt tjänstgöringstid med långa resor och ofta oregelbundna måltidstimmar, och då kontinuitet inom nämnda befattning är högeligen önskvärd, synes det kollegiet lämpligast, att denna assistentbefattning ombildas till laboratorstjänst. Det har också visat sig synnerligen svårt att få denna tjänst besatt, och det är huvudsakligen genom personligt tillmötesgående mot chefen för nämnda klinik, som det hittills lyckats att förvärva för tjänsten så lämpliga och dugande förmågor, som dem, vilka hittills beklätt platsen. Med den ringa avlöning, som för närvarande kan erbjudas torde det emellertid icke finnas utsikt att för någon längre tid få behålla en innehavare av denna assistentbefattning, såsom erfarenheten också redan visat, utan komma assistenterna otvivelaktigt att, så länge bättre lönevillkor ej kunna erbjudas dem, finna med sin fördel mera förenligt att, så snart tillfälle erbjuder sig, söka en distriktsveterinärbefattning, där de i allmänhet torde kunna påräkna en betydligt bättre inkomst för ett oftast lättare arbete, då de därvid nämligen äro befriade från den undervisningsskyldighet, som här åligger dem såsom ledare av de sjukbesök, som med de studerande företagas. Ett ofta återkommande ombyte av assistenter kan emellertid lätt inverka menligt på frekvensen inom den ambulatoriska kliniken, då djurägarna naturligtvis ej gärna se, att de gång efter annan måste anlita nya assistenter, utan kan man befara, att de då i stället vända sig till inom Stockholm eller dess grannskap stationära veterinärer. Det enda medlet att erhålla önskvärd kontinuitet inom nämnda befattning synes kollegiet därför vara en förbättring av löneförhållandena, vilket lämpligast torde kunna ske genom en omändring till laboratorstjänst.»

Överintendentsämbetet, som den 13 november 1917 avgivit utlåtande angående det föreslagna inredandet av ytterligare bostäder vid veterinärhögskolan, har förordat vissa jämkningar beträffande en ingång och fönstrens anordning men i övrigt icke funnit något att erinra. Kostnadsberäkningen har lämnats utan anmärkning.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 4 december 1917 förklarat sig icke hava annat att erinra beträffande högskolestyrelsens ifrågasvarande framställningar än att ämbetsverket hölle före, att arvodet åt assistenterna icke borde sättas lägre än till 3,000 kronor, om man skulle tänka sig att få dessa platser besatta med för befattningarna lämpliga unga veterinärer.

Därefter har styrelsen för veterinärhögskolan i skrivelse den 6 december 1917 gjort förändrad framställning beträffande sättet för kamrerargöromålens bestridande vid högskolan och därom anfört huvudsakligen följande.

»När frågan om ökning av ifrågavarande anslagspost förhades till behandling inom styrelsen vid sammanträdet den 13 sistlidna september, var förslag uppe om anslag för anställande jämväl av ett biträde åt kamreraren, men lät styrelsen förslaget härom falla och inskränkte sin hemställan att avse en förhöjning i anslaget med allenast 1,000 kronor, vilka voro avsedda att tillgodokomma kamreraren.

Nu har styrelsen emellertid funnit sig böra väcka förslag om en omläggning av den ekonomiska förvaltningens handhavande vid högskolan. Närmaste anledningen härtill är den, att, efter det styrelsens berörda framställning gjordes, statsbokföringskommittén avgivit förslag till förändrade föreskrifter angående bokföringen och kassarörelsen vid högskolan och att en tillämpning av nämnda förslag kommer att föranleda en betydande arbetsökning för dem, som handhava högskolans ekonomiska förvaltning.

Enligt nu gällande bestämmelser handhavas högskolans ekonomiska angelägenheter närmast av rektor, som därvid biträdes av en kamrerare. Rektors äligganden härutinnan finnas angivna i § 13 mom. e av högskolans stadgar.

Såsom det nu är ordnat, har rektor måst granska och attestera varje räkning och därförinnan genom förfrågningar och personliga hänvändelser till de olika institutionsföreståndarna, fodermarskar, sjukvårdare med flera göra sig underrättad, huruvida i räkningen upptagna varor verkligen erhållits och om de debiterade pris stämma m. m. dylikt. Enbart denna rektor påvilande uppgift har med den utveckling driften vid högskolan ernått blivit allt mer och mer betungande och för rektor tagit avsevärd tid i anspråk, vilket jämväl torde framgå därav, att högskolans slutstat under loppet av 10 år mer än fördubblats eller från 118,136 kronor år 1907 till 258,584 kronor år 1916.

För den löpande korrespondensen och räkningssranskningen brukar rektor, efter vad han för styrelsen uppgivit, uppehållas å mottagningsrummet varje helgfri dag från kl. 11 f. m. till halv 1 och 1 e. m., ibland något mindre men ofta än längre. Härtill kommer, att rektor har hand om alla rekvisitioner av foder och bränsle m. m., vilket särskilt under nu rådande restriktions- och ransonerings-tider förorsakat rektor mycket arbete och besvär samt föranlett upprepade personliga besök å de olika kommissionernas byråer för underhandlingar. Till dessa rektor påvilande göromål komma hans mellanhavanden med betjäningen och övervakandet av att den fullgör sina skyldigheter, rektors äligganden som föredragande både i styrelsen och lärarkollegiet, hans befattning med en hel del utredningar i spörsmål, som från myndigheter remitteras till lärarkollegiet direkt, hans skyldighet att avgiva berättelse över verksamheten vid högskolan, att övervaka de studerande, besvara förfrågningar rörande veterinärbanan och villkoren för inträde vid högskolan m. m. Det är givet, att denna mångfald av förvaltningsärenden skall i betydlig mån taga rektors tid i anspråk och att den tid han kan ägna åt undervisningen i sitt ämne och åt vetenskapligt arbete därigenom skall lida en betydlig inskränkning. Också har styrelsen till följd av alla dessa rektor äliggande göromål sett

[104.] sig nödsakad att bevilja rektor den minskning i hans undervisningsskyldighet, som enligt stadgarna styrelsen har rätt att medgiva, och denna minskning har med hänsyn särskilt därtill, att de ekonomiska bestyren till en stor del måste handläggas just under de tider på dagen, då allmänheten infinner sig vid högskolan eller kliniktiderna, måst beredas på det sättet, att styrelsen helt och hållet frikallat honom från kliniktjänstgöringen. Uppenbart är, att sådan anordning icke låter sig genomföra utan olägenheter för undervisningen. Att denna anordning över huvud taget kunnat genomföras beror uteslutande på att för närvarande tillgång finnes till en duglig och skicklig samt på sitt område fullt förtrogen laborator såsom ersättare, men det synes dock styrelsen i varje fall principiellt otillfredsställande, att huvudläraren i ett ämne av sådan vikt för utbildningen som kirurgien skall av göromål, som ligga helt och hållet utanför hans vetenskapliga verksamhet, hindras från att ägna sig åt en så synnerligen viktig del av den till hans lärarbefattning hörande undervisningen som klinikundervisningen. Skulle nu rektor genom införandet av det nya bokföringssystemet och det därav föranledda bestyret med övervakande av bokföringen och kassavården få sin tid ytterligare upptagen, skulle givetvis de anförda olägenheterna för undervisningen ytterligare ökas.

Av det ovan anförda torde med tillräcklig tydlighet framgå nödvändigheten av, att någon lättnad beredes rektor i de med rektoratet förbundna göromålen; och detta lär icke på rationellt sätt kunna ske annorledes, än att han i största möjliga utsträckning befrias från de med rektorskapet för närvarande förbundna åligganden rörande högskolans ekonomiska förvaltning, dess bokföring och räkenskaper. En utväg härtill och den enda, som enligt styrelsens mening utan större svårigheter och kostnader skulle kunna låta sig genomföras, vore om nämnda åligganden i huvudsak kunde, i likhet med vad förhållandet är vid de flesta andra sjukvårdsinrättningar, anförtros åt en särskild syssloman. Denna syssloman skulle då hava till åliggande, utan att ansvara för bokföringens riktighet, att i samråd med vederbörande avdelningsföreståndare verkställa all för högskolan erforderlig upphandling, i den mån det icke rör sig om så stora belopp, att entreprenad bör ifrågakomma, att ifråga om sådan upphandling, som enligt gällande författning skall föregås av infordrande av entreprenadanbud, ombestyras vederbörliga kungörelser, mottaga och låta diarieföra inkomna anbud i närvaro av den bokförare, om vilkens tillsättande styrelsen kommer att i det följande göra hemställan, öppna inkomna anbud, infordra de upplysningar angående prislägen och anbudsgivarnas vederhäftighet m. m., som kunna finnas erforderliga för anbudens prövning, samt föredraga dessa inför vederbörande, att jämväl i övrigt, såvitt angår ekonomiska frågor, fullgöra den föredragningskyldighet inför styrelsen, som nu åligger rektor, att ansvara för att utgifterna inom varje anslagstitel hållas inom ramen av vederbörliga anslag, att jämte bokföraren utfärda de checker, som skola utfärdas å högskolans vägnar, i den mån ej dessa checker skola ställas till sysslomannen själv, att i övrigt verkställa alla för högskolan förekommande utbetalningar, att, i den mån ej jämlikt gällande bestämmelser angående kassavården styrelsen medgiver undantag, handhava all för högskolan förekommande uppbörd o. s. v. Rektors befattning med högskolans ekonomi skulle därigenom kunna begränsas till ett allmänt övervakande.

Den mångfald av åligganden, som sålunda skulle komma att tillhöra sysslomannen, torde med säkerhet göra det nödvändigt att bereda honom någon arbets hjälp. Även för kontrollens skull, särskilt ifråga om checkrörelsen, måste sörjas

för, att alltid någon finnes, som med sysslomannen kan dela den egentliga kassavården. Detta kan enligt styrelsens förmenande bäst ske därigenom, att vid sidan av sysslomansbefattningen inrättas en särskild bokförarbefattning. Innehavaren av denna befattning skulle hava att i första hand ansvara för bokföringens riktighet, och dessutom skulle han hava att fullgöra ovan angivna åligganden beträffande öppnandet av inkomna entreprenadanbud och i fråga om checkrörelsen samt att i allmänhet lämna sysslomannen det biträde i fullgörandet av honom åliggande bestyr, som sysslomannen kunde påfordra.

De bokföraren åvilande göromålen synas icke böra bliva av svårare och mera arbetskrävande art än att de mycket väl borde kunna utföras av ett kvinnligt biträde, vilket styrelsen dock anser böra uppföras å ordinarie stat.

Vad därefter angår avlöningsbeloppen åt nämnda fuunktionärer vill styrelsen för sin del såsom skäligen föreslå ett årligt arvode av 3,000 kronor till sysslomannen och till biträdet avlöning enligt andra normalgraden för kvinnliga biträden eller sålunda 1,600 kronor med 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg jämte rätt till två ålderstillägg å 200 kronor vardera efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring, detta dock under förutsättning att såväl sysslomannen som biträdet, så länge nu rådande ekonomiska förhållanden fortvara, komme i åtnjutande av tillfällig avlöningsförbättring enligt samma grunder som statsanställda i allmänhet med motsvarande avlöningsförmåner. Därjämte erfordras ett mindre anslag för avlönande av vikarie för biträdet under hennes semester, och anser styrelsen, att ett belopp av 100 kronor härför är tillräckligt. För att emellertid bereda tillgång till gäldande av vikariatsersättning vid möjligen inträffade sjukdomsfall för biträdet synes styrelsen lämpligt, att berörda särskilda anslag utökas med 50 kronor och alltså i staten under rubrik vikariatsersättning upptages till 150 kronor.

Ett bifall till styrelsens förslag skulle alltså föranleda en ökning i staten, utöver i berörda skrivelse den 13 september 1917 begärda, av 1,750 kronor.»

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 15 december 1917 tillstyrkt denna framställning.

Vad först vidkommer det av Kungl. Maj:t den 20 juli 1917 till ökade utgifter för bränsle m. m. under samma år förskottsvis anvisade beloppet av 30,000 kronor bör detta nu hos riksdagen anmälas till ersättande å tilläggsstat för år 1918. *Departements-
chefen.*

Att för enahanda behov ökade medel krävas för såväl år 1918 som år 1919, finner jag uppenbart, och har ej något att erinra mot förslaget, att härtill måtte anvisas för vardera året 35,000 kronor. För innevarande år bör beloppet uppföras å tilläggsstat.

Förslaget att å högskolans stat uppföra tre assistentbefattningar, av vilka skulle avses en för den kirurgiska och en för den medicinska kliniken samt en för hovbeslagssmedjan, finner jag vara grundat på så starka skäl, att jag anser mig böra tillstyrka detsamma.

[104.] Likaledes synas mig fullgoda skäl vara anförda för förslaget att förändra den nuvarande assistentbefattningen vid ambulatoriska kliniken till en laboratoriefattning.

Vad angår avlöningen till assistentbefattningarna, vilken nu utgör 2,500 kronor, hava lärarkollegiet och medicinalstyrelsen tillstyrkt höjning till 3,000 kronor. Högskolans styrelse har visserligen funnit detta belopp långt ifrån oskäligt men ansett, att även de förutvarande assistenternas arvoden då borde höjas till samma belopp, varjämte styrelsen antagit, att frågan om efter tidsförhållandena bättre avpassade avlöningar borde i hela dess sammanhang komma under prövning. Med anledning av detta styrelsens uttalande må erinras, att då å högskolans stat nu äro uppförda två assistentbefattningar, av vilka den ena, nämligen den vid ambulatoriska kliniken, nu skulle förändras till laboratoriefattning, den av styrelsen antydda konsekvensen alltså inträffar blott för en nuvarande assistent. Det bör vidare anmärkas, att assistenterna vid centralanstalten för jordbruksförsök åtnjuta arvoden av 3,000 kronor och att vid skogshögskolan assistentarvodena utgå med belopp av högst 3,000 kronor för år, vilket nu av mig föreslagits höjt intill 3,500 kronor. Med hänsyn härtill och då såsom medicinalstyrelsen framhållit det torde kunna befaras skola uppstå svårighet att till dessa befattningar förvärva verkligt dugande krafter, om ej arvodet höjes, anser jag att, oberoende av frågan om allmän reglering av statstjänstemännens avlöningar på grund av penningvärdets fall m. m., assistentarvodena vid veterinärhögskolan böra höjas till 3,000 kronor.

Arvodet för den nye laboratorn bör liksom för de förut å högskolans stat uppförda laboratorerna bliva 4,000 kronor.

Vad det ifrågasatta anskaffandet av automobil beträffar hava de anförda skälen icke övertygat mig om dess nödvändighet. Jag kan därför icke tillstyrka detta förslag.

Den föreslagna höjningen i anslagsposten för biblioteket med 300 kronor får jag förorda.

Det av högskolans styrelse i skrivelsen den 6 december 1917 framlagda förslaget beträffande ordnandet av kamrerargöromålens handhavande finner jag vara på ett övertygande sätt motiverat. Jag vill framhålla, att, även om årsräkenskaperas slutsumma icke i och för sig är särdeles hög, bestå dessa räkenskaper av ett mycket stort antal småposter både på utgifts- och inkomstsidan för vård i stallarna, skoning m. m., vilka medföra mycken kontroll och annat besvär. Det synes mig i hög grad olämpligt, att rektor, som ju dessutom alltid såsom professor har att fullgöra undervisningsskyldighet och förestå en av-

delning av högskolan samt skall såsom den förnämste representanten inom landet i sitt fack äga tid att följa sin vetenskaps framsteg och söka bidra till desamma, skall vara i så hög grad som nu upptagen av dessa mera mekaniska göromål. Jag vill därför understödja sagda förslag, dock att i staten icke torde böra uppföras en särskild syssломannabefattning med visst arvode utan allenast en post å 3,000 kronor upptagas till uppehållande av sysslomannagöromål. I staten böra vidare uppföras en kvinnlig biträdesbefattning av andra graden ävensom en post å 150 kronor till vikariatsersättning.

Fördelarna av att vid högskolan inrätta ytterligare bostadslägenheter för betjäningen synas mig tydligt ådagalagda. Förslaget därom finner jag vara lämpligt och har ej något att invända mot det beräknade och av överintendentensämbetet utan anmärkning lämnade kostnadsbeloppet.

Frågan om inredande av en histologisk institution bör enligt min mening icke nu företagas till avgörande utan undanskjutas.

Inalles skulle alltså å tilläggsstat för innevarande år uppföras $30,000+35,000=65,000$ kronor. Jag kommer att göra särskild hemställan härom.

Det för år 1919 behövligen ökade anslaget till bränsle m. m. ävensom anslaget till bostadslägenheternas inredande böra uppföras å extra stat för år 1919 med $35,000+36,000=71,000$ kronor. Jag skall i nästa punkt framlägga förslag härtill.

De återstående av mig härovan omnämnda och tillstyrkta förslagen gälla den ordinarie staten. Då denna dels i fjol undergick vissa ändringar och dels nu skulle ytterligare ändras i flera hänseenden, finner jag det lämpligast, att ny stat fastställas. Jag får i sådant syfte nu framlägga följande förslag till stat för veterinärhögskolan att tillämpas från och med den 1 januari 1919.

[104.]

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Avlöningsstat.					
1 rektor	—	—	—	1,000	1,000
1 professor i anatomi och histologi	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i fysiologi och kemi	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i patologisk anatomi (och bakteriologi)	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i medicin, tillika föreståndare för medicinska kliniken och kliniken för smärre husdjur	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i kirurgi, tillika föreståndare för kirurgiska kliniken	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i husdjurslära	5,000	2,500	—	—	7,500
1 » i läran om nötkreaturens sjukdomar (bujatrik) och obstetrik, tillika föreståndare för ambulatoriska kliniken	5,000	2,500	—	—	7,500
1 lärare i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar, tillika föreståndare för hovbeslagssmedjan och hovslagerskolan	3,600	2,000	—	—	5,600
1 prosektor vid anatomiska och histologiska avdelningen	—	—	—	4,000	4,000
1 laborator i kemi	—	—	—	4,000	4,000
1 klinisk laborator med tjänstgöringsskyldighet vid medicinska kliniken och kliniken för smärre husdjur ...	—	—	—	4,000	4,000
1 » » vid kirurgiska kliniken	—	—	—	4,000	4,000
1 » » vid ambulatoriska kliniken	—	—	—	4,000	4,000
1 assistent vid patologisk-anatomiska och bakteriologiska avdelningarna	—	—	—	3,000	3,000
1 » vid kirurgiska kliniken	—	—	—	3,000	3,000
1 » » medicinska »	—	—	—	3,000	3,000
1 » » hovbeslagssmedjan	—	—	—	3,000	3,000
1 lärare i kött- och mjölkkontroll	—	—	—	1,500	1,500
För undervisning i ridkonst och körning	—	—	—	—	1,200
För uppehållande av den del av rektors undervisningsskyldighet, från vilken han med hänsyn till rektorsgöromålen befrias	—	—	—	—	1,000

[104.]

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
För uppehållande av syssemannagöromål.....	—	—	—	—	3,000
» » bibliotekariegöromål	—	—	—	—	500
» » sekreterargöromål	—	—	—	—	1,000
1 kvinnligt biträde	900	550	150	—	1,600
1 vaktmästare och preparator	900	600	150	—	1,650
1 verkmästare vid hovbeslagssmedjan	900	600	150	—	1,650
1 vaktmästare vid ekonomiska avdelningen	900	450	150	—	1,500
1 fodermarsk vid kirurgiska avdelningen	900	450	150	—	1,500
1 » » medicinska avdelningen tillika hundskötare	900	450	150	—	1,500
1 sjukvårdare vid kirurgiska avdelningen	900	450	150	—	1,500
1 ladugårdsförman	900	450	150	—	1,500
1 maskinist	900	450	150	—	1,500
1 vaktmästare vid kemiska avdelningen	700	350	150	—	1,200
1 » » patologisk-anatomiska avdelningen	700	350	150	—	1,200
1 port- och telefonvakt	700	350	150	—	1,200
Till biträde vid port- och telefonvaktsgöromålen	—	—	—	—	200
Drängar och extra betjäning	—	—	—	—	12,800
Stipendier åt studerande	—	—	—	—	4,000
Vikariatsersättning	—	—	—	—	150
Tillhopa	—	—	—	—	133,950

Omkostnadsstat.*Anslag för de särskilda avdelningarna.*

Biblioteket	kr. 3,500
Anatomiska och histologiska avdelningen	» 2,800
Till inköp av djur för dissektioner och operationsövningar	» 2,500
Fysiologisk-kemiska avdelningen	» 2,000
Undervisningen i bakteriologi	» 1,000
Patologisk-anatomiska avdelningen	» 1,700
Kirurgiska avdelningen	» 1,000
Medicinska avdelningen och kliniken för smärre husdjur	» 1,000
Avdelningen för husdjursskötsel	» 1,000

[104.]

		Summa. Kronor.
Ekursioner	kr. 500	
Avdelningen för nötkreaturssjukdomar (bujatrik), obstetrik och ambulatorisk klinik	> 1,500	
Avdelningen för hovbeslag och hovsjukdomar	> 1,000	
Avdelningen för kött- och mjölkkontroll.....	> 500	
Anspannslära	> 150	20,150
<i>Allmänt anslag för bränsle, belysning, renhållning m. m.</i>		60,000
	Summa kronor	214,100

Anmärkningar.

1. För professor kan lönen höjas efter 5 år med 600 kronor.
2. För läraren i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar kan lönen höjas efter 5 år med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kronor.
3. För det kvinnliga biträdet kan lönen höjas efter 5 år med 200 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 200 kronor.
4. För vaktmästaren och preparatorn samt verkmästaren vid hovbeslagssmedjan kan lönen höjas efter 5 år med 100 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 100 kronor.
5. För vaktmästaren vid ekonomiska avdelningen, fodermarskarna, sjukvårdaren vid kirurgiska avdelningen, ladugårdsförmannen samt maskinisten kan lönen höjas efter 5 år med 100 kronor.
6. För vaktmästaren vid kemiska avdelningen, vaktmästaren vid patologisk-anatomiska avdelningen samt port- och telefonvakten kan lönen höjas efter 5 år med 100 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 100 kronor.
7. Den av professorerna, som tillika är rektor vid institutet, skall vara skyldig att bebo den för rektor avsedda bostadslägenheten därstädes och skall för densamma ävensom för dess uppvärmning vidkännas avdrag å professorslönen med 1,500 kronor årligen.
8. Professorn i läran om nötkreaturens sjukdomar (bujatrik) m. m., läraren i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar samt den av professorerna eller laboratorerna i medicin eller i kirurgi, beträffande vilken sådant varder av institutets styrelse bestämt, skola var för sig vara skyldiga att bebo den av de för lärare vid institutet avsedda familjebostäderna, som av styrelsen anvisas. För bostaden ävensom för dess uppvärmning skall avdrag göras, för professor och läraren i hovbeslag m. m. å lönen samt för laborator å arvodet, med belopp, motsvarande det beräknade årliga hyresvärdet och utgörande för sexrumslägenhet 1,200 kronor, för femrumslägenhet 900 kronor och för fyrumslägenhet 600 kronor.
9. Vaktmästare, verkmästare, fodermarsk, sjukvårdare, ladugårdsförmän, maskinist samt port- och telefonvakt skola var för sig efter styrelsens bestämmande vara skyldiga att begagna bostad vid institutet; skolande, därest dylik befattningshavare sålunda får sig anvisad bostad jämte bränsle, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

De nuvarande avlöningsvillkoren böra oförändrade gälla.

Statens slutsumma 214,100 kronor utvisar en ökning av 10,050 kronor. För bestridande av utgifter enligt denna stat behöves anslag, motsvarande slutsumman efter avdrag av dels 6,950 kronor för fria bostäder och dels 20,000 kronor för beräknad inkomst av stallar och smedja m. m. eller alltså till belopp av 187,150 kronor. Anslaget

ökning är alltså 12,550 kronor. Att anslagsökningen är större än ökningen i högskolans stat beror på, att anslag hittills ej anvisats till den i nuvarande staten med arvode av 2,500 kronor upptagna assistentbefattningen vid ambulatoriska kliniken, vilken av mig föreslås förändrad till laboratorsbefattning. [104.]

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till stat för veterinärhögskolan att tillämpas från och med år 1919 ävensom förklara, att de villkor och bestämmelser, som nu gälla för åtnjutande av de i avlöningsstaten för högskolan för ordinarie befattningar upptagna avlöningar, skola vara gällande även i fråga om avlöningarna å den nya staten;

dels ock, vid bifall härtill, höja ordinarie anslaget till veterinärhögskolan från..... kronor 174,600
med..... » 12,550
till » 187,150.

Vid bifall härtill kommer anslagstiteln »veterinärundervisningen» att undergå motsvarande höjning från 179,000 kronor till kronor 191,550.

b. *Diverse behov vid veterinärhögskolan.*

Under åberopande av vad jag anført i nästföregående punkt, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid veterinärhögskolan å
extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 71,000.

[105.]
*Diverse behov
vid veterinär-
högskolan.
(extra anslag.)*

c. *Personlig lönefyllnad åt vaktmästare vid veterinärhögskolan.*

I anledning av en inom riksdagen väckt motion har riksdagen år 1916 beslutat, att de nuvarande vaktmästarna vid den patologisk-anatomiska institutionen och vid den kemiska institutionen vid veterinärhögskolan må vardera erhålla en personlig lönefyllnad av 300 kronor om året att utgå från och med den 1 januari 1917, intill dess ny löne-reglering för vaktmästarna och deras vederlikar vid veterinärhögskolan

[106.]
*Personlig
lönefyllnad åt
vaktmästare
vid veterinär-
högskolan.
(extra anslag.)*

[106.] beslutats samt träder i tillämpning, i följd varav riksdagen på extra stat för år 1917 anvisat ett anslag av 600 kronor. Till samma ändamål har riksdagen för år 1918 anvisat enahanda belopp.

Då anslag för detta ändamål torde böra finnas tillgängligt även för år 1919, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande åt vardera av de nuvarande vaktmästarna vid den patologisk-anatomiska institutionen och vid den kemiska institutionen vid veterinärhögskolan av en personlig lönefyllnad av 300 kronor om året, intill dess ny löne reglering för vaktmästarna och deras vederlikar vid veterinärhögskolan beslutats samt trätt i tillämpning, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 600.

2. Statens veterinärbakteriologiska anstalt.

a. Statens veterinärbakteriologiska anstalt.

*Statens
veterinär-
bakteriolo-
giska anstalt.*

Till statens veterinärbakteriologiska anstalt är i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag av 42,700 kronor, motsvarande slutsumman av anstaltens stat, sådan denna godkändes av riksdagen år 1915.

Med skrivelse den 11 september 1917 har medicinalstyrelsen överlämnat en skrivelse från anstaltens föreståndare professorn A. M. Bergman med förslag till betydliga ökningar i staten. För egen del har medicinalstyrelsen tillstyrkt godkännande av ny stat för anstalten, slutande på 90,950 kronor, alltså innebärande en ökning av 48,250 kronor.

Detta ärende är remitterat till löne regleringskommittén, som icke lär kunna medhinna att yttra sig däröver så tidigt, att frågan kan göras till föremål för proposition till instundande riksdag. Vid sådant förhållande anser jag mig icke böra ifrågasätta några ändringar i det ordinarie anslaget till anstalten. För vissa behov vid anstalten torde emellertid anslag böra äskas å extra stat. Härtill återkommer jag i nästa punkt.

Då i anstaltens stat ingår såsom reservationsanslag en post till beredning av tuberkulin och sera m. m. och det från statskontorets sida framhållits såsom olämpligt, att ett reservationsanslag ingår i ett anslag, som för övrigt är av bestämt anslags natur, anser jag anslaget till statens veterinärbakteriologiska anstalt böra med oförändrat totalbelopp upptagas enligt följande uppställning:

Avlöningar m. m., <i>bestämt anslag</i>	kronor 26,700.
Till beredning av tuberkulin och sera m. m., <i>reservationsanslag</i>	» 16,000
	Kronor 42,700.

b. *Diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt.*

I medicinalstyrelsens i nästföregående punkt omfördä skrivelse den 11 september 1917 har ifrågasatts uppförande å staten för statens veterinärbakteriologiska anstalt av vissa nya befattningar, nämligen en laborator, en assistent, en kontrollant av sera och vacciner, ett kvinnligt biträde, en vaktmästare och en stallförman med avlöningar, som föreslagits tillhopa till 14,550 kronor. Avlöningen till den nuvarande laboratorn har föreslagits höjd med 1,600 kronor. Därjämte har ifrågasatts höjning i anslagsposten till tillfälliga biträden och vikariatsersättningar från 3,500 kronor med 4,000 kronor till 7,500 kronor.

[107.]
*Diverse behov
 vid statens
 veterinärbak-
 teriologiska
 anstalt.*
 (extra anslag.)

Att anstalten har behov av ytterligare arbetskraft än som upptages i dess stat, har visat sig redan år 1917, och Kungl. Maj:t har därför den 29 juni samma år medgivit, att ett vetenskapligt bildat biträde och ett vaktmästarbiträde finge anställas till årets slut samt att kostnaderna härför, i den mån de ej kunde utgå av överskott vid försäljning av sera från anstalten, finge förskottas av medicinalstyrelsen. Till förklaring av det ökade personalbehovet har nu framhållits, att de ständigt ökade krav, som ställdes på anstalten, under de sista åren föranlett betydande utvidgning av anstaltens framställning av sera och vaccin samt ökning av de diagnostiska arbetena och av den konsultativa verksamheten. Till belysande härav hava anförts åtskilliga uppgifter, av vilka här endast må meddelas, att mängden expedierat serum stigit från 18,000 kubikcentimeter år 1913 till 125,000 år 1916 och att för serumframställning nu behövdes 24 hästar och 2 oxar, under det att för anstaltens behov i dess stalllokaler vid veterinärhögskolan finnes plats blott för 6 hästar. Stallrum för 2 hästar har beretts i högskolans egna stallar och för de övriga djuren har utrymme erhållits vid egendomen Sättra i Danderyds socken. Skötare behövas å bägge ställen.

Med hänsyn till dessa förhållanden och då anstaltens verksamhet fortfarande är stadd i kraftig utveckling, finner jag det oundvikligt, att möjlighet till anställande av ökad arbetskraft beredes. Då, såsom jag i nästföregående punkt anført, detta icke nu kan ske genom ökning av den ordinarie staten, bör extra anslag härtill anvisas. Någon detal-

[107.] jerad plan för tillgodoseendet av detta ökade personalbehov lär nu icke böra framläggas, helst som frågan om ny ordinarie stat för anstalten vilar hos löneregleringskommittén. Det torde vara lämpligast, att allenast visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter närmare prövning användas till anställande av den extra personal, som är mest oundgänglig. I betraktande av att de av medicinalstyrelsen tillstyrkta ökningarna i utgifterna för personal uppgå till icke mindre än 20,150 kronor, synes anslagsbeloppet å extra stat icke böra sättas lägre än till 10,000 kronor.

För enahanda behov redan under innevarande år torde medel även vara behövliga. Då med anställandet av en dylik personal torde så vitt möjligt böra anstå, tills riksdagen fattat beslut om anvisande av medel därtill, synes anslaget för år 1918 kunna begränsas till 7,000 kronor.

Till belysning, bränsle, gas, vatten, renhållning m. m. upptager staten en anslagspost å 3,500 kronor. Denna anslagspost har under de senare åren visat sig otillräcklig. Med utgångspunkt från utgifterna för år 1917 hava professor Bergman och medicinalstyrelsen nu föreslagit postens höjning till 9,000 kronor. I betraktande av de stegrade prisen på de materialier, som skola anskaffas från denna anslagspost, finner jag en förstärkning av det härtill avsedda beloppet erforderlig och tillstyrker, att härtill anslås 5,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919.

Ej heller posten å 16,000 kronor till beredning av tuberkulin och sera samt nyanskaffning och ombyte av djur ävensom till instrument, förbrukningsartiklar, reagentier, emballage, böcker och tidskrifter, skrivmaterialier, telefon m. m. har under senare år visat sig tillräcklig. Professor Bergman har nu beräknat utgifterna för dessa ändamål till icke mindre än 46,750 kronor, därav 22,680 kronor till inköp och utfodring av hästar och försöksdjur, 8,000 kronor till tuberkulinberedning, 3,500 kronor till skrivmaterialier, böcker, tidskrifter, blanketter, tryckningskostnader m. m. samt 12,570 kronor till instrument, förbrukningsartiklar och diverse andra utgifter för diagnosticering och serumframställning. Hästarnas inköpspris är härvid upptaget till allenast 180 kronor för varje. Om från nämnda utgift droges inkomst för sålda sera, vilken enligt erfarenhet från år 1917 kunde upptagas till 10,000 kronor, visade sig anslagsbehovet vara 36,750 kronor, innebärande en ökning av 20,750 kronor.

Medicinalstyrelsen anför härom, att styrelsen för visso sökt finna utvägar för att åstadkomma en nedsättning av förslaget angående denna post. Då emellertid ökningen berodde på förhållanden, för vilka varken anstaltens föreståndare eller styrelsen kunnat råda bot, hade styrelsen ej kunnat annat än tillstyrka förslaget. Nya krav ställdes ständigt på anstalten om beredande av sera mot allt flera sjukdomar, och dessa krav borde i möjligaste mån tillmötesgåas. Det syntes ej heller böra ifrågakomma att på grund av nuvarande exceptionella förhållanden inskränka de av behovet i hög grad påkallade tillverkningarna. Styrelsen hade visserligen övervägt, huruvida icke en utväg att förbättra anstaltens ekonomi skulle vara att höja priset på de från densamma levererade sera, men styrelsen befarade, att rekvisitionerna av sera då skulle minska. För övrigt syntes den djurägande allmänheten, då kreatursbesättningarna hemsöktes av smittsamma husdjursjukdomar, väl behöva den hjälp staten kunde lämna till sjukdomarnas bekämpande genom att tillhandahålla sera för jämförelsevis billigt pris.

För egen del finner jag det vara tydligt, att då prisen å såväl foder åt hästar m. fl. djur som å ett flertal förbrukningsartiklar stigit i så hög grad som skett samt anstaltens verksamhet därjämte kraftigt utvecklats, ifrågavarande anslagspost tarvar förstärkning. Jag kan däremot icke finna avgörande betänkligheter föreligga mot en måttlig höjning i prisen å de från anstalten levererade sera för att härigenom skaffa anstalten större inkomst än medicinalstyrelsen nu beräknat. Då djurvärdet i allmänhet stigit avsevärt, torde en sådan höjning icke böra vara av betydelse för djurägarna, då det gäller att genom användande av sera söka rädda de dyrbara djuren. Om jag således än anser en ökning av anstaltens disponibla medel för nu ifrågavarande ändamål oundgänglig, håller jag före, att denna ökning kan stanna vid 12,000 kronor. Detta belopp bör utgå för såväl år 1918 som år 1919.

Slutligen har i medicinalstyrelsens förenämnda skrivelse den 11 september 1917 ifrågasatts uppförande i anstaltens stat av en ny post å 1,700 kronor till hyra för lokaler. Härav skulle utgå dels 300 kronor till förhyrning av stallutrymme vid veterinärhögskolan utöver det för anstaltens behov ursprungligen avsedda, dels 1,000 kronor för arrende av kyrkoherdebostället Sätra i Danderyds socken enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 28 mars 1917 och dels förslagsvis 400 kronor för förhyrning av manbyggnaden vid samma egendom, vilken behövdes till ett mindre laboratorium m. m. Mot dessa anslagskrav finner jag mig icke böra göra annan erinran än att, då jämlikt en skrivelse av

[107.] medicinalstyrelsen den 6 november 1917 hyran för nämnda mangårdsbyggnad vid Sättra utgör 600 kronor för år från den 1 maj 1918 samt Kungl. Maj:t den 16 november 1916 godkänt avtal härom, det begärda anslaget till lokalhyra för år 1919 bör höjas med 200 kronor. Till detta ändamål torde alltså böra utgå 1,700 kronor för år 1918 och 1,900 kronor för år 1919.

Inalles utgöra de av mig nu tillstyrkta anslagen 25,700 kronor för år 1918 och 28,900 kronor för år 1919. Beträffande anslaget för år 1918 kommer jag att göra särskild hemställan om dess uppförande å tilläggsstat för innevarande år. Nu hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 28,900.

3. Veterinärstaten.

Länsveterinärer och veterinärstipendiater, <i>bestämt</i>		
<i>anslag</i>	kronor	86,500.
Distriktsveterinärens avlöande, <i>förslagsanslag</i>	»	146,000.
<i>Oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor	232,500.

J. Vägunderhållet och skjutsväsendet.

1. Vägunderhållet.

a. Bidrag till vägunderhållet på landet, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 1,350,000.

b. *Kostnad för vägdelningar.*

Med anledning av stadgandet i 84 § av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 därom att, då vägdelning enligt samma lag äger rum första gången, halva kostnaden därför skall bestridas av statsverket, har riksdagen, på grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, för tiden från och med år 1895 årligen på extra stat till bestridande av statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar anvisat förslagsanslag, vars belopp uppgått för varje år till och med år 1910 till 50,000 kronor, för vart och ett av åren 1911—1915 till 35,000 kronor samt för åren 1916, 1917 och 1918 till 25,000 kronor. [108.]
Kostnad för vägdelningar.
(extra anslag.)

Anslag för ifrågavarande ändamål är behöfligt jämväl för år 1919. Då någon anledning till ändring i det för innevarande år anvisade beloppet icke förefinnes, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 anvisa för bestridande av statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar såsom förslagsanslag kronor 25,000.

c. *Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt.*

För varje av åren 1907—1918 har riksdagen till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt på extra stat anvisat ett anslag av 150,000 kronor. [109.]
Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt.

Då anslag för ifrågavarande ändamål synes böra finnas tillgängligt även för år 1919 och någon ändring i anslagsbeloppet icke nu torde böra ifrågasättas, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen (extra anslag.)

[109.]

att till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 150,000.

d. Svenska vägföreningen.

[110.]
Svenska vägföreningen.
(extra anslag.)

Svenska vägföreningen anhöll i ansökning den 28 september 1915 om ett årligt anslag av 15,000 kronor från och med år 1917. Vägoch vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkte ett anslag av 10,000 kronor under vissa villkor och Kungl. Maj:t föreslog 1916 års riksdag att anvisa detta belopp å *extra stat*. Riksdagen fann vikten av, att kunskap spredes om vägarnas betydelse och om sättet för botande av brister ifråga om deras underhåll, ligga i öppen dag och uttalade, att ur denna synpunkt det arbete vägföreningen nedlagt syntes värt allt erkännande. Med hänsyn emellertid till att förslag rörande en omreglering av vägväsendet snart vore att förvänta och riksdagen icke hade sig bekant, huruvida den funktion, som vägföreningen för närvarande utövade, möjligen kunde komma att i någon form inrymmas i en blivande förändrad organisation, hade riksdagen ställt sig tveksam, huruvida statsanslag för närvarande borde beviljas föreningen. Då en omläggning av vägväsendet likväl icke kunde tänkas bliva genomförd förrän tidigast under år 1917, men föreningens arbete syntes riksdagen vara av den betydelse, att det icke tålde uppskov, hölle riksdagen före, att föreningen ej borde undandragas statsunderstöd; emellertid hade riksdagen, som vid granskning av föreningens räkenskaper funnit dess ekonomiska ställning relativt god, ansett, att, i betraktande av att rådande förhållanden påkallade största sparsamhet på alla områden, statsbidragets belopp borde bestämmas till 5,000 kronor.

Även för år 1918 anhöll nämnda förening om anslag å 15,000 kronor. Vägoch vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkte 10,000 kronor. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet yttrade vid ärendets anmälan för statsverkspropositionen, att av framlagt budgetförslag för år 1918 visserligen framginge, att en utveckling av föreningens verksamhet förutsatte väsentligen ökade inkomster, men då det av riksdagen år 1916 anförda sparsamhetsskälet fortfarande ägde oförminskad giltighet, ansåge han sig icke kunna tillstyrka höjning av anslagsbeloppet, som dock syntes medgiva, att, om än med vissa jämkningar, föreningens verksamhet skulle kunna fortsättas i dess förra omfattning. Särskilt framhöll departementschefen såsom olämpligt att allt för mycket utveckla

föreningens sekretariat. På Kungl. Maj:ts förslag beviljade riksdagen även för år 1918 ett anslag å 5,000 kronor till föreningen. [110.]

Nämnda förening har nu ingivit ansökning att för år 1919 erhålla statsbidrag å det förut av föreningen begärda beloppet, 15,000 kronor. Föreningen har anfört huvudsakligen följande.

Föreningen hade under år 1917 bedrivit sin verksamhet efter i det stora hela samma linjer som tillförne och i fråga om dess viktigaste verksamhetsgren, de s. k. vägkurserna, följt ett av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till föreningen avlämnat förslag till organisation av kurserna. Av ekonomiska skäl hade emellertid vägkursernas omfattning måst i avsevärd grad begränsas.

Föreningens inkomster och utgifter under år 1917 balanserades på följande sätt:

Inkomster:	Utgifter:
Årsbetalande personliga medlemmars avgifter 4,500	Avlöning till sekretariatet 2,100
Årsbetalande korporativa medlemmars avgifter 4,400	» » kontorsbiträden 2,400
Donationer 4,000	Kontorshyra 1,040
Räntor 900	Övriga kontorskostnader 3,200
Statsanslag 5,000	Publikationer 2,500
Inkomst av uthyrning av redskap 1,000	Kurser och föredrag 4,900
	Undervisningsmateriel 560
	Porto och telefon 1,300
	Avskrivningar 1,800
Summa kronor 19,800.	Summa kronor 19,800.

Av inkomstkällorna under året utgjorde influtna donationer en avsevärd del. Dessa donationer vore emellertid de sista delarna av de vid föreningens start utlovade bidragen, till vilka motsvarighet under de följande åren icke kunde beräknas. För att föreningens praktiska undervisningsverksamhet även med redan vidtagen stark begränsning skulle kunna fortgå, måste sålunda ersättning för denna inkomstkälla sökas. Någon större ökning av medlemsantalet vore under nuvarande brydsamma tider ej att med säkerhet påräkna. Föreningen ställde därför sin förhoppning om fortsatt gagnarikt arbete till möjligheten av ett ökat statsbidrag. Under förutsättning härav skulle föreningens budget för år 1919 i jämförelse med år 1918 ställa sig på sätt framginge av nedanstående uppställningar. Såsom siffrorna i finansplanen för år 1919 utvisade, skulle föreningen genom det ökade statsbidraget kunna beredas möjlighet att bättre möta de dryga kurskostnaderna samt förverkliga det länge kända behovet av en fast anställd sekreterare, vilken kunde ägna sin huvudsakliga tid åt föreningens uppgifter och utgöra kontinuiteten i kursledningen. Härmed skulle också följa möjligheten av att kunna utöka antalet vägkurser, vilka, om de också med nödvändighet droge avsevärda kostnader, likväl utgjorde det kraftigaste sättet för spridandet av intresset för och kunskapen om en bättre väghållning.

[110.]

Förslag till budget för år 1918.

Inkomster:		Utgifter:	
Årsbetalande personliga medlemmars avgifter	4,500	Avlöning till sekreterare	3,000
Årsbetalande korporativa medlemmars avgifter	4,500	» » kontorsbiträden ..	3,800
Hans Maj:t Konungens donation (slutbetalning)	2,000	Kontorshyra	1,200
Räntor	1,000	Övriga kontorskostnader	2,000
Statsbidrag	5,000	Publikationer	2,500
Inkomst av uthyrning av redskap	1,500	Kurser och föredrag	5,000
Brist	2,000	Undervisningsmateriel	300
		Porto och telefon	1,200
		Avskrivningar	1,500
Summa kronor	20,500.	Summa kronor	20,500.

Förslag till budget för år 1919.

Inkomster:		Utgifter:	
Årsbetalande personliga medlemmars avgifter	5,000	Brist sedan föregående år	2,000
Årsbetalande korporativa medlemmars avgifter	5,000	Avlöning till sekreterare	6,000
Räntor	1,000	» » kontorsbiträden ..	3,800
Statsanslag	15,000	Kontorshyra	1,200
Inkomst av uthyrning av redskap	2,000	Övriga kontorskostnader	2,000
		Publikationer	2,500
		Kurser och föredrag	7,000
		Undervisningsmateriel	500
		Porto och telefon	1,500
		Avskrivningar	1,500
Summa kronor	28,000.	Summa kronor	28,000.

Såsom naturligt vore, hade föreningens verksamhet under år 1917 icke kunnat undgå att avsevärt beröras av kristiden. Särskilt hade jordbrukets läge, som bland annat tagit sig uttryck i framställningar om inskränkning av det redan förut försummade vägunderhållet, övat stort inflytande på föreningens verksamhet. Det hade därför varit nödvändigt att hålla föreningens propaganda för goda vägar på en huvudsakligen defensiv basis, d. v. s. att i möjligaste mån bringa till väghållarnas kännedom sådana lämplighetsåtgärder, som kunde bidra att göra vägarbetena särskilt billiga, utan att därigenom försämra vägarna. Att driva fram de för vägarnas förbättring nödiga åtgärderna hade alltså ej i önskvärd grad kunnat ske. Föreningen hade däremot utöver anordnandet av de såsom villkor för statsbidragets åtnjutande föreskrivna vägkurserna — vägdagar och kurs för yrkesmän — inriktat sitt arbete på samlande av erfarenhetsrön och uppgifter om väghållningen, sådan den hitintills bedrivits, ävensom om framstegen i fråga om anskaffande och användning av de för en rationell väghållning ur teknisk och ekonomisk synpunkt så viktiga arbets- och materialbesparande redskapen.

I utlåtande den 17 oktober 1917 har statskontoret tillstyrkt anslag till föreningen men, med hänsyn särskilt till departementschefens här förut återgivna uttalande år 1917 angående olämpligheten av att för mycket utveckla sekretariatet, ansett anslaget böra fortfarande begränsas till 5,000 kronor. [110.]

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i utlåtande den 2 januari 1918 yttrat:

»Den 28 november 1916 avgav styrelsen underdånigt utlåtande över en liknande framställning om statsanslag för år 1918 från samma förening, därvid styrelsen, under hänvisning till ett tidigare gjort uttalande i fråga om föreningens verksamhet, framhöll vikten av, att den undervisnings- och upplysningsverksamhet, som av föreningen bedreves vid dess vätkurser, utfördes med enklare arbetsmetoder, än vad dittills ägt rum, och med användande av i orten tillgängliga redskap samt under noggrant registrerande av arbetskostnaderna, under det att föreningens sekretariat, vars verksamhet vore av mera sekundär natur, syntes kunna lämpligen begränsas. Sedan styrelsen den 16 januari 1917, på därom av vägföreningen under hand gjord framställning och i enlighet med de sålunda angivna riktlinjerna, till föreningen överlämnat ett förslag till plan för svenska vägföreningens upplysningsverksamhet genom s. k. vätkurser år 1917, har vägföreningen under nämnda år i allt väsentligt sökt följa detta program.

Om föreningens verksamhet från början torde hava följt alltför vittsvävande linjer, anser styrelsen därför, att den numera går i en mera lämplig riktning och i samma mån även bör kunna med bättre resultat bidra till höjandet av intresset för landets vägunderhåll. Den torde därför också motivera ett ökat statsanslag, välbehövt även ur synpunkten av det starkt reducerade penningvärdet. Då styrelsen emellertid fortfarande är av den meningen, att sekretariatets verksamhet är av sekundär betydelse och tillsvidare kan fylla sin uppgift utan den ökning av budgeten med 3,000 kronor, som föreningen för detta ändamål i 1919 års statförslag upptagit, får styrelsen föreslå, att från det begärda statsanslaget avdrages nämnda summa.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får sålunda i underdånighet förorda, att svenska vägföreningen för år 1919 måtte erhålla ett statsunderstöd av 12,000 kronor med villkor att under sagda år på lämpliga platser i skilda delar av landet anordnas minst 5 vägdagar och 1 utbildningskurs för yrkesmän enligt det i styrelsens ovan nämnda plan av den 16 januari 1917 angivna program.»

Jag tillåter mig först framhålla, att något förslag angående reformering av väghållningsbesväret och därmed sammanhängande ämnen icke torde kunna av Kungl. Maj:t föreläggas 1918 års riksdag. Vid sådant förhållande lärer nämnda ärende icke böra utgöra hinder för att statsunderstöd må beviljas vägföreningen även för år 1919.

Då föreningen numera följer ett av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättat program för föreningens vätkurser, torde de anledningar till anmärkningar mot föreningens sätt att bedriva ifrågavarande upp-

*Departements-
chefen.*

[110.] lysningsverksamhet, som förut må hava förefunnits, få anses vara avlägsnade.

Att föreningen även för år 1919 är i behov av statsunderstöd, finner jag påtagligt. Det begärda beloppet av 15,000 kronor finner jag dock vara alltför högt. Det har ej heller tillstyrkts av de myndigheter, som hörts i frågan. Vad sekretariatet beträffar ansluter jag mig till den uppfattning, som i fjol uttalades av dåvarande departementschefen. Utgifterna för sekretariat och kontor uppgivas för år 1917 till sammanlagt 8,740 kronor men beräknas för år 1919 till 13,000 kronor, alltså en ökning av 4,260 kronor. Även om någon förhöjning beräknas för lokalhyra och kontorskostnader på grund av stegrade priser, anser jag fullt fog föreligga för att av sagda ökning nu icke taga i betraktande ett belopp av 3,500 kronor, som torde kunna anses motsvara höjda utgifter för sekretariatet. Då riksdagen för år 1918 anvisat ett anslag av 5,000 kronor till föreningen och det till följd därav icke bör komma ifråga att, därest föreningen ordnar sin verksamhet för samma år så att brist uppkommer, på denna brist grunda behov av statsbidrag för påföljande år, bör ej heller det för sådan brist nu upptagna beloppet av 2,000 kronor tagas i beräkning. Slutligen anser jag det icke böra tillkomma statsverket att lämna anslag för att föreningen må kunna verkställa avskrivningar. Härtill beräknade 1,500 kronor böra därför jämväl uteslutas.

Nu nämnda tre belopp utgöra tillhoppa 7,000 kronor. Om det begärda anslaget minskas härmed, återstår ett beräknat anslagsbehov av 8,000 kronor. På grund härav och då jag icke finner skäl till erinran mot de såsom inkomster förutom statsanslaget upptagna poster, anser jag mig kunna tillstyrka anslag å sistnämnda belopp, särdeles som den del av föreningens verksamhet, vilken synes mig viktigast och mest gagnelig, nämligen vägkurserna och föredragen, beräknats för år 1919 skola kosta 7,000 kronor emot endast 4,900 kronor under år 1917 och då den huvudsakliga stegringen i övrigt utgöres av nyssnämnda ökade kontorsutgifter.

För anslaget bör i anslutning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag stadgas skyldighet för föreningen att under år 1919 på lämpliga platser i skilda delar av landet anordna minst fem vägdagar och en utbildningskurs för yrkesmän enligt av nämnda styrelse fastställt program.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt svenska vägföreningen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag,
 högst kronor 8,000.

2. Färjor och färjkarlar.

Bestämt anslag	kronor 354
Friheter, förslagsanslag	» 25
<i>oförändrat ordinarie anslag</i> kronor 379.	

3. Bidrag till skjutsentreprenader.

Det ordinarie anslaget till bidrag till skjutsentreprenader höjdes från och med år 1916 från 250,000 kronor till 300,000 kronor. Utgifterna från anslaget hava under nedan nämnda år utgjort i hela kronotal

år 1913	kronor 279,856
» 1914	» 321,549
» 1915	» 321,491
» 1916	» 327,660
» 1917 till och med oktober	» 307,007.

[111.]
Bidrag till
skjutsentreprenader.
(ordinarie
anslag.)

Utgifterna hava alltså under senare år städse överskridit anslagets nuvarande belopp. Att de under åren 1914—1916 hållit sig någorlunda konstanta, beror på att under löpande entreprenadperiod ändringarna måste bli obetydliga. Enligt skjutsstadgan den 22 juni 1911, som trädde i kraft den 1 januari 1914, skall entreprenadtiden i allmänhet omfatta fem kalenderår, dock att Kungl. Maj:ts befallningshavande äger, om så anses lämpligare, inskränka perioden till tre år, med iakttagande i varje fall att perioden utlöper samtidigt för alla skjutsanstalter inom samma län. Den första treårsperioden utlöpte med år 1916. Femårsperioden utlöper med innevarande år. Det är med säkerhet att antaga, att, ehuru ökningarna skett i maximiskjutslegan för alla delar av landet, nya entreprenader icke skola kunna åstadkommas utan väsentligt ökade entreprenadbidrag. Jag finner det därför förestavat av nödig försiktighet, att en höjning med 100,000 kronor sker i förevarande anslag, och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja förslagsanslaget till bidrag till skjutsentreprenader från	kronor 300,000
med	» 100,000
till	» 400,000.

Å denna plats i huvudtiteln har förut pläгат göras framställningar om anslag till fattigvården. Jag vill erinra, att dylika framställningar för år 1919 redan av Kungl. Maj:t beslutats på ecklesiastikdepartementets föredragning.

K. **Diverse.**

1. Ålderstillägg, oförändrat ordinarie förslagsanslag... kronor 140,000.

2. **Odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.**

[112.]
Odlingshjälp
åt innehavare
av odlings-
lägenheter
m. fl.
(ordinarie
anslag.)

Sedan länge finnes å riksstaten uppfört ett ordinarie anslag å 4,500 kronor till odlingshjälp åt krononybyggare. Allteftersom det egentliga nybyggesväsendet upphört såsom form för fastighetsbildning, har detta anslag blivit i mycket ringa grad anlitat. Utgifterna från anslaget hava utgjort: år 1911 66 kronor 8 öre, år 1912 7 kronor 67 öre, år 1913 757 kronor 53 öre och år 1914 1,000 kronor. Under åren 1910, 1915 och 1916 samt under år 1917 till och med oktober månad hava inga utgifter från detta anslag förekommit.

I stället för nybyggesväsendet har numera skapandet å kronomark i de sex nordligaste länen av brukningsdelar, som först benämndes skogstorp och därefter odlingslägenheter, framträtt och vunnit betydelse. Sedan den odlingshjälp av statsmedel, som utgått till innehavarna av dessa torp och lägenheter, under en följd av år pläгат förskotteras och sedan hos riksdagen anmälas till ersättande, uppfördes enligt beslut vid 1914 års senare riksdag för detta ändamål i riksstaten ett ordinarie förslagsanslag av 20,000 kronor.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden synes det mig lämpligt, att förenämnda bägge anslag sammanslås till ett och att beloppet avjämnas till 25,000 kronor. Anslagets titel bör samtidigt förkortas.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med uteslutande ur riksstaten av dels det ordinarie förslagsanslaget å 4,500 kronor till odlingshjälp åt krononybyggare och dels det ordinarie förslagsanslaget å 20,000 kronor till odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen, å riksstaten uppföra till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. ett ordinarie förslagsanslag å ... kronor 25,000.

3. Belöningar för rovdjurs dödande, *oförändrat ordinarie förslagsanlag*..... kronor 38,000.

4. Ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket in-
dragna brännvinsförsäljningsmedel, *oförändrat ordinarie anlag* kronor 2,100,000.

5. Jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen.

Till jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen har riksdagen anvisat å extra stat för vart och ett av åren 1912—1915 ett anslag av 20,000 kronor. På grund av uppkomna besparingar behöfdes icke något anslag för år 1916. För åren 1917 och 1918 kunde av samma anledning anslagen begränsas till resp. 8,000 och 12,000 kronor. [113.]
Jordförmedlingsbyråer
för egnahemsrörelsen.
(extra anslag.)

Nu har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 24 oktober 1917 anmält behovet av anslag för ändamålet för år 1919 och därvid meddelat, att enligt uppgift från statskontoret hade den 24 oktober 1917 å anslaget återstått odisponerat ett belopp av omkring 11,200 kronor. Då anslag å 12,000 kronor anvisats för ändamålet för år 1918, skulle alltså för sistnämnda år finnas tillgängligt ett belopp av något öfver 23,000 kronor. Då det normala anslagsbeloppet vore 20,000 kronor, syntes ett överskott av omkring 3,000 kronor kunna påräknas till år 1919, vadan nytt anslag behöfdes å 17,000 kronor.

Enligt kungörelsen den 22 november 1912 kan för inrättande av jordförmedlingsbyrå för egnahemsrörelsen understöd av statsmedel utgå till hushållningssällskap, landsting eller andra institutioner, vilka för ändamålet åtnjuta bidrag av hushållningssällskap eller landsting eller eljest på grund av särskilda omständigheter av Kungl. Maj:t prövas därför lämpliga. Vid byrån skall finnas anställd en sakkunnig person för att bistå jordspekulanter. Statsbidrag utgår dels med högst hälften av den sakkunniges avlöning, dock högst med 500 kronor, och dels till öfriga driftkostnader med högst 200 kronor. För år 1917 hava av anslaget bidrag lämnats till 24 byråer, av vilka 6 upprättats av hushållningssällskap, 1 av hushållningssällskap i förening med nationalföreningen mot emigrationen och 17 av sagda förening. Till alla byråer utom 4 har utgått maximibidrag, 700 kronor. Vid de byråer, som fått mindre, är det bidraget till den sakkunniges avlöning, som understigit 500 kronor. Driftkostnadsbidraget har överallt utgått med sitt högsta belopp.

[113.] I skrivelse den 11 december 1917 har centralstyrelsen för nämnda förening hemställt om förnyad utredning angående lämpligaste organisationen för egnahemsrörelsen och jordförmedlingen och därvid bland annat yttrat sig angående jordförmedlingsbyråerna. Föreningen anför härom huvudsakligen följande.

»När föreningen tog initiativet till en kostnadsfri offentlig jordförmedling, såg den som sin uppgift att ge själva uppslaget, föra den nya verksamheten ut i livet, arbeta ut en teknik och söka vinna resultat av den omfattning, att de oförtydligt ådagalade, att uppslaget var livsdugligt. Men sedan måste det bli statens sak att ta jordförmedlingen om hand och ge den möjligheter att växa ut till det betydelsefulla ekonomiskt sociala arbete den har förutsättningar att bli. Bakom föreningens arbete på detta område har sålunda legat förhoppningen på en självständig statlig organisation för egnahemsrörelsen eller den inre kolonisationen, i vilken organisationen förmedling skulle få flytta in tillsammans med andra hithörande uppgifter: statens egnahemslånerörelse, jordupplåtelse på kronodömanerna, kolonisationsverksamheten på de norrländska kronoparkerna o. s. v.

Föreningens jordförmedlingsverksamhet har under de gångna åren visat en synnerligen glädjande utveckling. Det system av byråer, varöver föreningen nu förfogar, börjar emellertid bli en för stor apparat för en enskild förening, som givetvis med svårighet kan erhålla och bibehålla för en verksamhet på så bred front nödig fasthet i organisationen. Härtill kommer, att kostnaderna för byråerna växa i helt annan grad än föreningens anslag av allmänna medel, vilka alltjämt utgå med samma belopp som för ett tiotal år sedan. Föreningen ser sig på grund härav ställd inför utsikten att, därest den icke kan få överflytta sin jordförmedling på en statlig organisation, nödgas under en nära framtid väsentligt inskränka eller rent av nedlägga byråverksamheten i landsorten. Förutsättningen för att kunna fullfölja densamma vore i första hand, att föreningen erhöle ett väsentligt ökat och tryggt understöd från det allmänna sidan. Men även under denna förutsättning skulle det av förut anförda skäl vara med tvekan föreningen åtog sig att för någon längre framtid svara för en verksamhet av den betydelse och vansklighet som den offentliga jordförmedlingen. Å andra sidan skulle det givetvis vara att på det djupaste beklaga, om icke det av föreningen nedlagda arbetet för jordförmedlingens ordnande, den teknik som utbildats, de erfarenheter som vunnits och de arbetskrafter som skolats, komme att utnyttjas för en fortsatt vidgad verksamhet under tryggare villkor än dem föreningen varit i stånd att bereda.»

Departements-
chefen.

I likhet med nyssnämnda förening anser jag det särdeles angeläget, att en fastare organisation snarast möjligt beredes åt det allmänna verksamhet för främjande av egnahemsrörelsen jämte jordförmedlingen. Åtskilliga betydelsefulla ändringar synas jämväl i övrigt påkallade ifråga om de bestämmelser, som nu gälla beträffande dessa viktiga samhällsangelägenheter. Utredning i dessa frågor har, som känt är, förebragts av de s. k. egnahemsakkunniga, varefter utlåtanden avgivits av ett stort antal myndigheter, korporationer och föreningar.

Huruvida någon framställning i dessa ämnen kan medhinnas till inne- [113.]
varande års riksdag, synes emellertid ovisst.

Frågan om jordförmedlingsbyråer utgör en del av nyssnämnda stora frågor. Vid nyss angivna förhållanden är det givet, att jag icke nu kan förorda, att några ändringar av principiell natur vidtagas beträffande sagda byråer.

Emellertid synes det mig oförnekligt, att nationalföreningen har goda skäl för sitt uttalande, att kostnaderna för byråerna växa, under det att statsbidragets maximibelopp bibehållits oförändrat. Detta förhållande innebär givetvis en betydande risk för att ifrågavarande verksamhet skall gå tillbaka, vilket vore synnerligen att beklaga, då det tvärtom är mycket önskvärt, att den utvecklas och alltmera må kunna bidra till att införa reda och soliditet i handeln med fastigheter, framför allt de smärre. För att i någon mån råda bot härför synas mig maximibeloppen för statsbidragen böra höjas från 500 till 700 kronor till den sakkunniges avlöning och från 200 till 400 kronor för övriga omkostnader. Högsta beloppet av statsbidraget blir då inalles 1,100 kronor.

Ifall alla nuvarande 24 byråer skulle erhålla detta maximibelopp, skulle därtill åtgå 26,400 kronor. Då detta givetvis icke kommer att bli fallet, när vissa byråer hava ganska liten verksamhet, samt därtill kommer, att ett överskott av 3,000 kronor kan påräknas till år 1919, finner jag nytt anslag å 21,000 kronor böra bli tillräckligt.

Under förutsättning att något mera genomgripande förslag i egnahems- och jordförmedlingsfrågorna icke kan bli framlagt för 1918 års riksdag, får jag därför nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 21,000.

6. Jordbruksstatistiken.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1913—1918 anvisat ett anslag av 25,000 kronor till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar.

Uti skrivelse den 20 december 1917 hava nu statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål jämväl för år 1919, och hava nämnda ämbetsverk därvid anfört, att, så vitt av de från hushållningssällskapen uppgivna

[114.]
Jordbruks-
statistiken.

(extra anslag.)

[114.] kostnaderna för de under år 1917 verkställda lokalundersökningarna kunde slutas, det hittills beviljade årliga beloppet borde höjas med 5,000 kronor.

Departements-
chefen.

För fullföljande av ifrågavarande undersökningar anser jag anslag böra äskas av riksdagen för år 1919. Då erfarenheten under år 1917 visat behövligheten av att anslaget höjes med 5,000 kronor, tillstyrker jag ämbetsverkens förslag därom.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 30,000.

7. Befrämjande av avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket m. m.

[115.]
Befrämjande
av avsätt-
ning i främ-
mande länder
av alster av
svenska lant-
bruket och dess
binärningar
samt fiskeri-
näringen.
(extra anslag.)

Allt sedan år 1897 hava medel varit av riksdagen anvisade å *extra stat* till befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svensk industri och svenska näringar. Från och med år 1910 har beträffande dessa anslag skett den förändring, att under nionde huvudtiteln anvisats å *extra stat* särskilt anslag till befrämjande av avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binärningar samt fiskerinäringen. Anslaget användes till uppehållande av en mejeri- och lantbrukskonsulentbefattning i England samt en konsulentbefattning i Berlin för tillvaratagande av lantbrukets och fiskerinäringens i Sverige intressen. För innevarande år är för detta ändamål beviljat ett förslagsanslag å högst 29,000 kronor, som av Kungl. Maj:t anvisats att utgå med 9,000 kronor i arvode åt vardera konsulenten samt med 6,000 kronor till expenser och resekostnader för konsulenten i England och med 5,000 kronor till samma ändamål för konsulenten i Berlin.

När den 13 januari 1917 dåvarande chefen för jordbruksdepartementet anmälde behovet av anslag för detta ändamål för år 1918, meddelade han, att från konsulenten i England, ingenjören Fredrik Bagge, inkommit en framställning, att hans avlöning måtte höjas med 1,800 kronor, motsvarande efter förut vanlig kurs omkring 100 pund sterling, enär hans ekonomiska ställning blivit genom de särskilt under krigsåren betydligt stegrade levnadskostnaderna försämrad i ganska avsevärd grad. Svenske ministern i London hade förordat denna framställning, vilken tillstyrkts

jämväl av lantbruksstyrelsen, som erinrat, att Bagges arvode utgått med oförändrat belopp från och med år 1909. Departementschefen fann sig emellertid icke kunna tillstyrka att speciellt för lantbrukskonsulenten i England höja arvodet på grund av stegrade levnadskostnader i detta land samt anförde, att nämnde konsulent syntes böra i detta hänseende följa samma regler som jämförliga befattningshavare vid Sveriges diplomatiska och konsulära representation därstädes. Därest för dessa viss avlöningsförhöjning befunnas påkallad, syntes ärendet böra ånyo anmälas. Anslaget föreslogs därför till oförändrat belopp, vilket även av riksdagen beviljades.

I skrivelse den 9 oktober 1917 angående anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919 har nu lantbruksstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

»I samband med att den dittillsvarande mejeriagenturen i Manchester från och med år 1904 på det sätt omorganiserades, att befattningens innehavare under benämningen 'Sveriges lantbrukskonsulent i England' bland annat erhöll en något vidsträcktare uppgift och hans förutvarande bostadsort utbyttes emot London, beviljades för upprätthållande av dennes verksamhet ett anslag av 11,500 kronor, därav 7,500 kronor i arvode och 4,000 kronor till konsulentens resekostnader och expenser. Till innehavare av befattningen utsågs civilingenjören Fredrik Bagge.

Då det till reskostnader och expenser avsedda beloppet redan från början visade sig otillräckligt, blev detsamma från och med år 1906 höjt med 2,000 kronor till 6,000 kronor.

Sedan lantbrukskonsulenten under fem år innehaft sin befattning, blev jämväl hans arvode, på grund av betydlig ökning i levnadskostnaderna i London, från och med år 1909 förhöjt med 1,500 kronor eller till 9,000 kronor, med vilket belopp arvodet sedermera årligen utgått.»

Sedan lantbruksstyrelsen därefter erinrat om Bagges ovanberörda framställning och departementschefens uttalande därom vid statsverkspropositionen till 1917 års riksdag, har styrelsen fortsatt sålunda:

»Någon sådan löneförhöjning som den av departementschefen ifrågasatta har icke ägt rum, men däremot har Bagge tillerkänts krigstidstillägg enligt nådiga kungörelsen den 29 maj 1917 med 800 kronor för år räknat.

Av det ovan anförda framgår, att lantbrukskonsulenten Bagge vid 1918 års slut, därest han då fortfarande tjänstgör i denna egenskap, kommer att ha oavbrutet innehaft nämnda befattning i sammanlagt 15 år. Under denna tid har hans arvode på grund av stegrade levnadsomkostnader i London blivit höjt med 1,500 kronor. Då Bagge på ett synnerligen förtjänstfullt sätt skött sin befattning och i hög grad bidragit till att i England sprida kännedom om och främja avsättningen av svenska lantmannaprodukter samt icke minst under de gångna krigsåren verksamt bidragit till att undanröja uppkomna handelssvårigheter, synes han vara väl förtjänt att nu tillerkännas ett personligt ålderstillägg, vars storlek lämpligen synes böra bestämmas till 1,000 kronor.»

[115.] På grund härav har lantbruksstyrelsen hemställt, att för år 1919 måtte anvisas ett anslag av 30,000 kronor att användas till avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binäringar samt fiskerinäringen.

Statskontoret har i utlåtande den 20 oktober 1917 framhållit, att mot lantbruksstyrelsens förslag, som avsåge att genom anslaget höjning bereda möjlighet för tilldelande på grund av stegrade levnadskostnader av ett personligt lönetillägg åt Sveriges lantbrukskonsulent i England, syntes fortfarande kunna invändas vad chefen för jordbruksdepartementet i 1917 års statsverksproposition yttrade, då fråga om löneförhöjning, om ock i något större omfattning, till nu ifrågavarande befattningshavare förelåg till prövning. För övrigt ansåge statskontoret, att den löneförhöjning, som kunde vara påkallad av den rådande dyrtiden, borde få formen av krigstidstillägg, och då dylik avlöningsförmån, antagligen till högre belopp än under år 1917, torde komma att utgå även under år 1918 till befattningshavare i statens tjänst, komme dylik löneförhöjning jämväl Sveriges statskonsulent i England i lämplig proportion till del. Även av sådan orsak funne sig statskontoret alltså böra avstyrka förevarande framställning.

*Departémens-
chefen.*

Även med beaktande att lantbruksstyrelsens förslag om personligt ålderstillägg till Bagge icke uttryckligen motiverats med de under kriget stegrade levnadskostnaderna i England, utan av hans femtonåriga tjänstetid och det förtjänstfulla sätt, på vilket han uppehållit sin befattning, synas mig betänkligheter möta mot att nu medgiva en dylik arvodesförhöjning åt honom. Då Bagge, såsom statskontoret framhållit, liksom andra statstjänstemän torde komma att få del av det krigstidstillägg, som må kunna bliva beviljat, samt därtill kommer, att åtminstone under senare tid kursen å pund sterling varit gynnsam för svenska löntagare i England, finner jag mig böra ansluta mig till statskontorets uppfattning.

Då anslag för nu ifrågavarande ändamål i övrigt är för år 1919 erforderligt till oförminskat belopp, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 29,000, att av Kungl. Maj:t användas till befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binäringar samt fiskerinäringen.

8. Internationella lantbruksinstitutet i Rom.

Riksdagen anvisade på Kungl. Maj:ts förslag för vart och ett av åren 1907—1913 å extra stat ett belopp av 5,000 kronor för bestridande av kostnaden för Sveriges deltagande i internationella lantbruksinstitutet i Rom. För år 1914 voro befintliga besparingar tillräckliga att bestrida kostnaderna. För år 1915 anvisades å extra stat 7,000 kronor, men för år 1916 behövdes på grund av uppkommen behållning icke något anslag. Av samma anledning hava anslagen för åren 1917 och 1918 kunnat inskränkas till 2,000 kronor.

[116.]
Internationella
lantbruks-
institutet
i Rom.
(extra anslag.)

Lantbruksakademien har i skrivelse den 19 november 1917 hemställt, att för år 1919 måtte till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för detta institut beredas tillgång till 8,000 kronor. Detta belopp har beräknats under förutsättning, att utöver Sveriges bidrag, som enligt den före kriget gällande kursen uppginge till 3,600 kronor, samt diverse omkostnader i Sverige för utredningar m. m., 1,600 kronor, skulle behöva bekostas utsändande av två representanter till institutets generalförsamling, vartill ansåges åtgå omkring 2,500 kronor.

Vid utgången av oktober månad år 1917 fanns å de för detta ändamål anvisade medel en behållning av 8,000 kronor. Då väl icke någon generalförsamling kommer att hållas under innevarande år, synes det kunna beräknas, att härav samt av 1918 års anslag å 2,000 kronor komma att vid utgången av år 1918 återstå minst 4,000 kronor. Även om utgifterna under år 1919 skulle uppgå till 8,000 kronor, torde därför icke behövas ytterligare anslag till större belopp än 4,000 kronor.

Departement-
schefen.

Det för år 1918 anvisade anslaget å 2,000 kronor har betecknats såsom reservationsanslag. Enligt nyss framlagda beräkning skulle emellertid vid utgången av år 1918 kvarstå odisponerat större belopp än 2,000 kronor. Till användning under år 1919 av den del av överskottet, som hänförs sig till tidigare års anslag, vilka icke haft sådan beteckning, torde riksdagens medgivande böra utverkas.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att vad vid utgången av år 1918 må kvarstå oanvänt å anslag, som för år 1917 eller tidigare år anvisats till bestridande av kostnaden för Sveriges del-

[116.]

tagande uti internationella lantbruksinstitutet i Rom, må under år 1919 användas för enahanda ändamål; dels ock för samma ändamål å extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 4,000.

9. Understöd åt föreningar för jordbrukskredit.

[117.]
Understöd åt
föreningar för
jordbruks-
kredit.
(extra anslag.)

Då Kungl. Maj:t den 16 april 1915 till riksdagen avlät proposition, nr 119, angående åtgärder från det allmännas sida för beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bland annat att å extra stat för år 1916 under nionde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag å 10,000 kronor till statsbidrag åt föreningar för beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk. Detta anslag blev även av riksdagen beviljat. För samma ändamål anvisades därefter anslag av 20,000 kronor för år 1917 och 30,000 kronor för år 1918.

Enligt de i förenämnda proposition föreslagna, av riksdagen jämväl godkända reglerna för dylikt statsbidrag utgår sådant dels för en gång till centralkassas organisationskostnader och dels under de första tio åren näst efter det, då godkännande givits, till såväl centralkassas som jordbrukskassas årliga förvaltningskostnader. Uti det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet fanns intagen en tabell, vari de under några år framåt behöfliga statsbidragen approximativt beräknats. För år 1919 upptager nämnda tabell ett statsbidragsbelopp av 42,000 kronor.

Under år 1916 togos av anslaget blott 6,000 kronor i anspråk. Under år 1917 har till 1 november endast ungefär 7,000 kronor kommit till användning.

Förhållandet är, att vissa svårigheter — delvis orsakade av kris-tiden — mött denna kreditföreningsrörelse. Framställningar hava inkommit om vissa ändringar i bestämmelserna för densamma samt om ökat statsbidrag. Dessa frågor äro nu under utredning. Måhända blir jag i tillfälle att under riksdagens lopp anmäla ärendet.

Även om ändringar skulle beslutas, medförande ökade statsutgifter till jordbrukskreditföreningar, torde det, då anslaget fortfarande bör hava förslagsanslags natur, vara tillräckligt att för år 1919 bestämma dess belopp till 35,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt föreningar för jordbruks- kredit å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslags- anslag av kronor 35,000.

[117.]

10. Inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1915 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet särskilda sakkunniga att inom departementet biträda med uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Dessa sakkunniga avgåvo den 20 april 1916 betänkande med förslag till plan för anordnande under sommaren samma år av en undersökning av odlingsjord inom vissa angivna kronoparker i nämnda län. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 maj 1916 godkändes det sålunda avgivna förslaget. I anledning härav verkställdes under uppsikt av de sakkunniga och närmaste ledning av en bland dem sådan inventering, som planen avsåg, å största delen av de i planen upptagna kronoparkerna. Över dessa arbeten avgåvo de sakkunniga den 20 december 1916 till departementschefen en summarisk rapport, innefattande jämväl förslag till grunder för bearbetning av det under året insamlade undersökningsmaterialet, vilket förslag den 30 december 1916 blev av Kungl. Maj:t godkänt. I skrivelse till departementschefen den 21 maj 1917 avgåvo därefter nämnda sakkunniga förslag till plan för inventeringsarbetenas fortsatta bedrivande under sommaren samma år. Detta förslag blev den 25 i samma månad av Kungl. Maj:t godkänt, därvid, jämväl på de sakkunnigas hemställan, å den av Kungl. Maj:t den 30 juni 1916 tillsatta kolonisationskommittén uppdrogs att handhava uppsikten över den fortsatta inventeringen. I samband med förordnandet om inventeringen under sommaren 1917 föreskrev Kungl. Maj:t, att bearbetningen av denna inventerings resultat skulle äga rum i enlighet med de bestämmelser, som i ovannämnda brev den 30 december 1916 meddelats i avseende å samma års inventering. Samtidigt med anvisande av medel till bearbetningen av sistlidna sommars inventeringsarbete meddelade Kungl. Maj:t den 12 oktober 1917 ytterligare bestämmelser angående bearbetningen.

I skrivelse den 13 december 1917 har nu kolonisationskommittén dels meddelat åtskilliga uppgifter angående den för arbetet så viktiga

[118.]

*Inventering
av odlingsjord
å krono-
marker i
Norrland och
Dalarna.*

(extra anslag.)

[118.] tillgången på användbara kartor över de ifrågavarande trakterna och huruledes kartbehovet syntes böra fyllas, där genom skogsstatens försorg upprättade skogsindelningsskartor icke ännu funnes, dels ock framlagt kostnadsberäkning över inventeringsarbetet. I sistnämnda hänseende anföra de följande:

»Under den tid inventeringen pågått hava år 1916 undersökts 682,051 hektar kronoparker samt innevarande år 925,169 hektar kronoparker och 106,480 hektar överloppsmarker. Inventeringen har utförts under sommaren 1916 av 15 och under sommaren 1917 av 18 förrättningsmän. De kronomarker, som återstå att undersöka, omfatta sammanlagt 2,348,946 hektar. Skulle inventeringen av de återstående markerna fortgå på samma sätt som hittills och med ett 20-tal förrättningsmän per år, skulle, under antagande att en förrättningsman medhinner undersökning av omkring 50,000 hektar per år, den återstående inventeringen vara fullbordad inom en tid av något mindre än tre somrar. I betraktande av att för en del av de återstående kronomarkerna det tillgängliga kartmaterialet är för den ifrågavarande undersökningen av mindre tillfredsställande beskaffenhet och att undersökningen i följd därav för dessa markers vidkommande torde bliva något mera tidsödande än vad fallet varit med de hittills undersökta markerna, torde försiktigheten bjuda, att man beräknar den tid, som ytterligare åtgår till inventeringens slutförande, till fulla 3 somrar. Efter inventeringens slutförande åtgår ytterligare någon tid för bearbetning av inventeringsresultaten. Då inventeringen börjat våren 1916, kan den således beräknas att slutförd hava krävt en tid av omkring fem år.

Vad angår de med inventeringsarbetet förbundna kostnaderna torde till en början få erinras om de utgifter staten i detta hänseende redan haft. Dessa ställde sig för inventeringen under första sommaren sålunda:

1) för 15 undersökningsförrättare med biträden	34,484	kronor	16	öre
2) » 1 inspektör	3,053	»	08	»
3) » taxatorer	607	»	99	»
4) » utrustning	3,211	»	95	»
5) » kartmaterial	4,584	»	02	»
6) » biträde åt ledaren	300	»	—	
7) » diverse	1,339	»	21	»
	Summa	47,580	kronor	41 öre.

Motsvarande siffror för sistlidna sommars inventering utgöra:

1) för 18 undersökningsförrättare med biträden	49,251	kronor	40	öre
2) » 2 inspektörer (ingivna sluträkningar ej prövade)	5,760	»	93	»
3) » utrustning	1,545	»	39	»
4) » kartmaterial	6,803	»	89	»
5) » biträde åt ledaren	1,000	»	—	
6) » diverse	1,593	»	11	»
	Summa	65,954	kronor	72 öre.

Förutsatt att organisationen av den fortsatta inventeringen blir i huvudsak densamma som hitintills, torde dessa siffror i viss mån kunna läggas till grund för bedömandet av kostnaderna för den återstående inventeringen. Härvid är dock att

märka, att beträffande atskilliga utgifter, bland annat dem som gälla kartmaterial, en ökning är att emotse.

Med ledning härav har kommittén trots sig kunna, på sätt som följer, beräkna utgiftsstaten för vart och ett av de tre återstående åren, varvid kommittén emellertid måste betona, att förhållanden, som ej nu kunna överblickas, kunna nödvändiggöra någon ytterligare höjning:

1) för 20 undersökningsförrättare med biträden	kronor 60,000
2) » 2 inspektörer	» 6,000
3) » utrustning	» 2,000
4) » kartmaterial	» 7,400
5) » biträde åt ledaren	» 1,000
6) » diverse	» 2,000

Summa kronor 78,400.

Härtill komma kostnaderna för bearbetningen av det genom inventeringen insamlade materialet. För bearbetningen av materialet från första sommarens inventering, för vilket ändamål medel anvisats genom Kungl. Maj:ts brev den 30 december 1916 och den 1 juni 1917, har åtgått 8,000 kronor. För bearbetningen av det under sistlidna sommars inventering insamlade materialet har kommittén genom Kungl. Maj:ts brev den 12 oktober 1917 fått sig anvisat ett belopp av 10,000 kronor. Det kan med ledning av vunnen erfarenhet antagas, att ett belopp av 11,000 kronor kommer att erfordras för bearbetningen av varje påföljande sommars inventeringsmaterial. Bearbetningen av hela inventeringsmaterialet skulle alltså kunna beräknas kräva en kostnad av 51,000 kronor.

De ovan gjorda beräkningarna giva till resultat, att den planlagda inventeringen av odlingsjord å kronans marker kommer att draga en sammanlagd kostnad av 399,735 kronor 13 öre eller i runt tal 400,000 kronor.

I denna summa äro ej inberäknade de kostnader, som varit förbundna med de sakkunnigas och kommitténs egna arbeten, i vad dessa avse inventeringen. Ej heller äro medtagna arvoden och resekostnader till den kommittéledamot, som haft till uppgift att handhava den närmaste ledningen av inventeringsarbetet och bearbetningen av materialet.»

Oaktat de svårigheter kristiden föranlett och som bland annat orsakat, att den ursprungligen påräknade hjälpen från statens skogsindelningsassistenter kunnat erhållas endast i mycket ringa omfattning, på den grund att dessa assistenter måst tagas i anspråk för andra skogsväsendets behov och för bränslekommissionen, har, såsom den lämnade redogörelsen utvisar, ifrågavarande inventeringsarbete, som är en nödvändig förutsättning för ett kraftigt och målmedvetet främjande av koloniseringsarbetet i dessa landsdelar, kunnat bedrivas energiskt och lämnat betydande resultat. Då härigenom grunden delvis redan är lagd för en kraftig koloniseringspolitik, galler det att söka bygga vidare på densamma, så att landet däruppe må allt mera uppodlas och bereda hem och föda

Departementsschefen.

[118.] åt en växande befolkning. Jag kommer längre fram att underställa Eders Kungl. Maj:t förslag till åtgärder i dylikt syfte.

Om än kostnaderna för inventeringen naturligt nog visa sig ganska betydande, måste jag anse dessa medel vara synnerligen väl användbara. De bägge första årens kostnader hava bestritts förskottsvis och skola anmälas till ersättande av riksdagen i den mån detta ej redan skett. I fråga om kostnaderna för innevarande och följande år böra däremot, då beräkning över desamma nu föreligger, anslag äskas av riksdagen. Enligt utredningen beräknas årskostnaden för själva inventeringen till 78,400 kronor samt för materialets bearbetning till 11,000 kronor, tillhoppa 89,400 kronor eller i runt tal 90,000 kronor. Detta belopp bör nu äskas för såväl år 1918 som år 1919.

Beträffande anslaget för innevarande år, vilket bör uppföras å tilläggsstat, kommer jag att göra särskild hemställan.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 90,000.

11. Kolonisation å vissa kronoparker.

[119.] Den 22 maj 1917 uppdrog Kungl. Maj:t åt kolonisationskommittén att verkställa sådan utredning, som ansåges av nöden för möjliggörande av ett säkert omdöme om lämpligheten av omedelbar upplåtelse av lägenheter för kolonisation å kronoparkerna Djupsjö i Norrbottens län samt Metseken, Rönliden och Luspberget i Västerbottens län.

Kolonisation
å vissa
kronoparker.
(extra anslag.)

I skrivelse den 14 december 1917 har kommittén anmält, att, sedan härav föranledda lokala undersökningar numera avslutats och det insamlade undersökningsmaterialet bearbetats, kommittén hade för avsikt att före 1917 års utgång till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till vidtagande av åtgärder för kolonisationen å nämnda kronoparker.

Genomförandet av detta förslag skulle emellertid under de båda närmaste åren föranledda kostnader, som av kommittén förslagsvis beräknats till 150,000 kronor för år 1918 och 225,000 kronor för år 1919.

Därefter har kommittén den 31 december 1917 inkommit till jordbruksdepartementet med det sålunda bebadade förslaget. Utlåtanden däröver hava infordrats från domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Jag hyser förhoppning att, sedan dessa utlåtanden inkommit, kunna förelägga

Eders Kungl. Maj:t förslag till proposition i ämnet. För närvarande torde allenast vissa belopp böra beräknas i riksstaten. [119.]

I fråga om det för år 1918 avsedda beloppet, som bör upptagas å tilläggsstat för samma år, kommer jag att göra särskild hemställan. Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående åtgärder för kolonisation å vissa kronoparker, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, å *extra stat* för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 225,000.

12. Åtgärder i prisreglerande syfte.

Till åtgärder i prisreglerande syfte har 1917 års riksdag å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 22,400,000 kronor ävensom medgivit, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1917 låta av tillgängliga medel utanordna erforderligt belopp. Därjämte har samma riksdag för olika ändamål anvisat under nionde huvudtiteln särskilda anslag med enahanda syfte, såsom 4,000,000 kronor till prisreglering å vissa gödselmedel och 190,000 kronor till lindring av fraktkostnaderna vid viss transport av majs. [120.]
Åtgärder i prisreglerande syfte.
(extra anslag.)

Jag har för avsikt att senare i dag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för dylika åtgärder för innevarande år ytterligare anvisa å tilläggsstat ett mycket betydande belopp.

För att, därest dylika åtgärder må finnas påkallade även efter ingången av år 1919, man icke skall bliva nödsakad att avbryta dem vid årsskiftet 1918—1919 av den orsak för ändamålet icke finnas anvisade, torde det vara nödvändigt, att ett förslagsanslag härtill anvisas, avsett att finnas att tillgå, intill dess 1919 års riksdag hunnit besluta i frågan. Storleken av detta anslag synes mig lämpligen kunna tillsvidare sättas till 10 miljoner kronor.

Enär det emellertid är önskligt att vid bedömandet av nu ifrågasvarande anslagsfråga kunna taga hänsyn till förhållandena, sådana de kunna utveckla sig under den tid 1918 års riksdag är samlad, synes det mig lämpligast, att nyssnämnda belopp nu allenast beräknas och att särskild proposition i ämnet senare avlåtes.

På grund härav hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[120.]

att i avbidan på den proposition angående anslag för år 1919 till åtgärder i prisreglerande syfte, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för sagda år beräkna ett förslagsanslag av kronor 10,000,000.

13. Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

[121.]
Beredande av
lindring i de
mindre be-
medlades lev-
nadsvillkor.

(extra anslag.)

Riksdagen anvisade å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 12 miljoner kronor för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor och medgav tillika, att Kungl. Maj:t finge härav låta under år 1917 förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

Jämte det jag har för avsikt att senare i dag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i dylikt syfte för innevarande år ytterligare anvisa ett betydande belopp å tilläggsstat, anser jag av samma skäl, som jag utvecklat i nästföregående punkt, att ett anslagsbelopp för detta ändamål nu bör beräknas även å 1919 års stat. Beloppet synes kunna tills vidare bestämmas till 5 miljoner kronor.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag för år 1919 för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för sagda år beräkna ett förslagsanslag av kronor 5,000,000.

14. Anordnande av kylinrättningar.

[122.]
Anordnande
av kylinrätt-
ningar.
(extra anslag.)

De för biträde inom jordbruksdepartementet vid utredning av frågorna om inrättande i vårt land av spannmålslagerhus och kylhus — den s. k. lagerhus- och kylhuskommittén — hava hos mig anmält, att de hade för avsikt att under loppet av innevarande månad avlämna sitt betänkande rörande kylhusväsendet i Sverige och därmed sammanhängande förhållanden med förslag om inrättande av en särskild fond om för närvarande 2,000,000 kronor, benämnd statens kylhusfond, för understödjande av företrädesvis för livsmedelslagring avsedda kylinrättningars anläggande och utvidgande, från vilken fond understöd utan

återbetalningsskyldighet skulle tilldelas kommuner och andra, som förklarar sig villiga att anlägga eller utvidga kyllinrättningar. [122.]

Då de sålunda ifrågasatta medlen skulle utgå utan återbetalningsskyldighet, avser framställningen tydligtvis beredandet av anslag därtill å riksstaten. Då det ej synes behöfligt att på en gång anvisa hela det belopp, som må finnas erforderligt, torde det kunna fördelas på några års tid.

Med hänsyn härtill hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag för anordnande av kyllinrättningar, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 500,000.

15. Rese- och traktamentspenningar.

Det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar höjdes av 1914 års förra riksdag från och med år 1915 från 100,000 kronor till 150,000 kronor. Utgifterna från anslaget hava, efter avdrag för anslaget tillhörande upp-
bördsmedel, under nedannämnda år varit följande:

[123.]
Rese- och
traktaments-
penningar.
(ordinarie
anslag.)

1912	kronor	151,695: 49
1913	»	157,552: 76
1914	»	170,355: 58
1915	»	178,248: 13
1916	»	171,745: 34
1917 till 1 november	»	134,268: 33

Anslaget synes alltså redan på grund av överskridandena under senare år vara i behov av någon förhöjning. Detta framstår som desto mer befogat i betraktande av de höjningar i biljettpriser, skjutstaxor m. m., som numera ägt rum, och vilka ej torde kunna efter slutet av nuvarande kristid alldeles försvinna.

Förut i dag har jag uttalat, hurusom tillerkännande åt de med praktisk lantmäteriverksamhet sysselsatta lantmätarna av dagtraktamenten av statsmedel i stället för den nu till dem från jordägarna utgående obetydliga ersättningen för kost och tidspillan bör föranleda höjning i förevarande anslag med 400,000 kronor.

[123.]

Därtill kommer att, på sätt chefen för civildepartementet förut i dag utvecklat, anslaget behöves för tillgodoseende av sina hittillsvarande ändamål höjas på grund av den av honom tillstyrkta höjning av dagtraktamentsbeloppen. Den härav föranledda höjningen har av statskontoret beräknats till 75,000 kronor.

På grund av alla dessa skäl anser jag anslaget böra höjas med 500,000 kronor till 650,000 kronor.

De förhållanden, som motivera ökningen, förefinnas redan år 1918 och jag har förut framhållit, att för lantmätarnas del det under detta år behöfliga beloppet borde beräknas till 250,000 kronor. Därtill synes för anslagets övriga ändamål böra läggas ett belopp av 50,000 kronor, så att sammanlagda summan blir 300,000 kronor. I betraktande av den nya betydande utgift från anslaget, som lantmätarnas dagtraktamenten medföra, synes det erforderliga beloppets beredande genom överskridande av det ordinarie förslagsanslaget mindre lämpligt. Särskilt förstärkningsanslag torde böra anvisas härtill å tilläggsstat för detta år. Jag skall senare göra hemställan härom.

I detta sammanhang har jag att anmäla följande ärende.

Sedan kassaförslagskommittén i sitt betänkande den 20 mars 1917 föreslagit vissa åtgärder för förskottsväsendets avveckling och däribland bland annat ifrågasatt, att de årligen återkommande förskottsutgifterna för kostnad för uppskattning av arrendeavgift till kronan för jordägarandel i vissa gruvor borde förklaras utgå från anslag å riksstaten, har statskontoret i utlåtande den 25 oktober 1917 härom yttrat följande.

»Nådiga kungörelsen den 15 november 1907 med föreskrifter i fråga om bestämmandet å kronans sida av beloppet utav den arrendeavgift, som skall erläggas för kronans jordägarandel i gruva m. m., stadgar, att ledamot av den nämnd, av vilken beloppet av sagda arrendeavgift skall å kronans sida bestämmas, är berättigad att uppbära ett arvode av 25 kronor för varje förrättningsdag. Dessutom äger ledamot av nämnden, som icke är å sammanträdesorten bosatt, att för av uppdraget föranledda resor åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente. Arvoden, resekostnads- och traktamentsersättningar samt gottgörelse för andra av nämndens uppdrag föranledda utgifter tillhandahållas vederbörande av statskontoret och hava under de senaste sex åren uppgått till

år 1911	kronor 511: 79
» 1912	» 518: 40
» 1913	» 443: 80
» 1914	» 244: —
» 1915	» 161: 80
» 1916	» 226: 60

eller i årligt medeltal ungefär 351 kronor.

Oaktat i förenämnda kostnader utöver resekostnader och traktamentsersättningar ingå arvoden med flera kostnader, synes dock, för undvikande av särskilt anslag för nu ifrågavarande jämförelsevis obetydliga utgiftsbelopp, lämpligen kunna utverkas riksdagens medgivande, att kostnaderna må få utgå från nionde huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.»

[123.]

Den av statskontoret sålunda föreslagna anordningen synes mig lämplig.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels höja ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar från kronor 150,000
med » 500,000
till » 650,000;

dels ock medgiva, att från ifrågavarande anslag må utgå arvoden m. fl. kostnader för uppskattning av arrendeavgift till kronan för jordägarandel i gruva.

16. Skrivmaterialier och expenser, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 150,000.

17. Kostnader för kommittéer m. m.

Kassaförslagskommittén har i sitt den 20 mars 1917 avgivna betänkande framlagt åtskilliga förslag till avveckling av det hittills använda förskottsväsendet. Ett av dessa förslag avser uppföra i riksdagen av särskilda förslagsanslag till bestridande av kostnaden för kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Kommittén föreslår be- träffande nionde huvudtiteln, att härtill uppföres ett förslagsanslag å 125,000 kronor.

[124.]
Kostnader
för kommittéer
m. m.
(ordinarie
anslag.)

Statskontoret har i utlåtande den 25 oktober 1917 över förenämnda kommittébetänkande förklarat sig gilla principen att onödiggöra förskott för kommittékostnader medelst beviljande på förhand av förslagsanslag för dylikt ändamål. Ämbetsverket har emellertid efter undersökning om ifrågavarande belopp för år 1916 ifrågasatt, att det föreslagna anslaget under nionde huvudtiteln måtte höjas till 150,000 kronor.

Kungl. Maj:t har förut denna dag på föredragning av övriga departementschefer beslutat framlägga för riksdagen förslag om beviljande

[124.] av anslag under de särskilda huvudtitlarna för ifrågavarande ändamål. Detta bör även ske ifråga om nionde huvudtiteln.

Enligt kommitténs och statskontorets utredningar hava dessa kostnader vad jordbruksärendena vidkommer under åren 1911—1916 uppgått till följande belopp i runda tal:

1911	kronor	102,000
1912	»	136,000
1913	»	92,000
1914	»	166,000
1915	»	141,000
1916	»	251,000.

Medeltalet av dessa belopp är 148,000 kronor. I betraktande av de stora växlingarna å anslaget och de ökade utgifterna under de sista åren samt den omständigheten, att man torde böra räkna med höjda arvodesbelopp för ledamöter i kommittéer och liknande utredningar, lägre belopp än det av statskontoret föreslagna icke böra nu ifrågasättas.

Enahanda belopp bör även för innevarande år begäras av riksdagen och jag har för avsikt att göra hemställen härom vid behandlingen av de anslag, som böra äskas å tilläggsstat för år 1918.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till kostnader för kommittéer, kommissioner och utredningar genom sakkunniga uppföra under nionde huvudtiteln från och med år 1919 ett ordinarie förslagsanslag å kronor 150,000.

18. Extra utgifter.

[125.]

*Extra
utgifter.*

(ordinarie
anslag.)

Det under nionde huvudtiteln upptagna ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter är bestämt till ett belopp av 10,000 kronor.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut i dag anfört angående ökning av de särskilda huvudtitlarnas anslag för detta ändamål och med förmälan, att jag kommer att göra särskild hemställen angående ökat anslag härtill å tilläggsstat för år 1918, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter från kronor 10,000
med » 10,000
till » 20,000.

19. **Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter.**

Riksdagen medgav år 1917, att statsbidrag finge för beredande under läsåret 1917—1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor enligt vissa av riksdagen angivna grunder utgå från det ordinarie förslagsanslaget till lantmannaskolor.

Vissa framställningar om beredande av dylik löneförbättring för läsåret 1918—1919 hava inkommit men icke ännu vunnit vederbörlig utredning. Då frågan, i vilken omfattning dylik löneförbättring må kunna medges, bör tillsvidare hållas öppen, hemställer jag nu allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1919 beräkna ett förslagsanslag av kronor 80,000.

[126.]
Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter.
(extra anslag.)

20. **Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.**

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförbara befattningshavare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförbara befattningshavare, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å ordinarie stat beräkna ett förslagsanslag, högst... kronor 18,000.

[127.]
Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.
(ordinarie anslag.)

21. **Extra lönetillägg.**

Under nionde huvudtiteln har sedan en följd av år anvisats anslag å extra stat till extra lönetillägg för det löpande året. Enligt vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört till

[128.]
Extra lönetillägg.
(extra anslag.)

[128.] statsrådsprotokollet över finansärenden bör nu av riksdagen äskas dylikt anslag såväl för innevarande år å tilläggsstat för samma år som ock för år 1919.

Utgifterna från detta anslag hava under år 1917 uppgått till allenast 840 kronor. Vid sådant förhållande synes anslagsbeloppet kunna sänkas till 1,000 kronor.

Om anslag å tilläggsstat skall jag göra särskild hemställan.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder av extra lönetillägg för år 1919 åt en del tjänstemän vid under jordbruksdepartementet lydande stater å *extra stat* för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av..... kronor 1,000.

22. Tryckningskostnader.

[129.]
Trycknings-
kostnader.
ordinarie
anslag.)

Till tryckningskostnader är å ordinarie stat uppfört ett förslagsanslag av 32,259 kronor.

För jämnande av huvudtitelns slutsumma torde dessa anslag böra höjas med 12 kronor och hemställer jag fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att höja förslagsanslaget till tryckningskostnader	
från	kronor 32,259
med	» 12
till	» 32,271.

Beträffande här förut omförmälda ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå någon förändring. I sammanhang härmed ber jag dock få erinra, att vid bifall till vad i den under punkten 127 omförmälda propositionen kan bliva föreslaget vissa i ordinarie avlöningsstater uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat anges.

Av nionde huvudtitelns ordinarie anslag, som för innevarande år uppgå till kr. 8,975,252

komma vid bifall till de av mig framställda förslag följande anslag att höjas, nämligen:

till lantbruksstyrelsen	med kr.	71,400	
» befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar	» »	8,000	
» undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar	» »	64,500	
» fiskerinäringens understöd	» »	10,300	
» skogshögskolan och statens skogs-försöksanstalt	» »	7,250	
» den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet	» »	10,000	
» rikets allmänna kartverk	» »	89,200	
» veterinärundervisningen	» »	12,550	
» bidrag till skjutsentreprenader	» »	100,000	
» rese- och traktamentspenningar	» »	500,000	
» extra utgifter	» »	10,000	
» tryckningskostnader	» »	12	

tillhopa kr. 883,212.

Därjämte komma följande nya ordinarie anslag att upptagas, nämligen:

till släckning av skogseld	med kr.	50,000	
» statens meteorologisk-hydrografiska anstalt	» »	137,700	
» odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.	» »	25,000	
» kostnader för kommittéer m. m.	» »	150,000	
» löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.	» »	18,000	kr. 380,700

Summa kr. 1,263,912.

Transport kr. 1,263,912 kr. 8,975,252

Transport kr. 1,263,912 kr. 8,975,252

Däremot komma följande ordinarie anslag att ur denna huvudtitel uteslutas, nämligen:

till fattigvården i Stockholm och landsorten med kr.	9,564	
» fattigvården i allmänhet	»	» 400,000
» odlingshjälp åt krononybyggare	»	» 4,500
» odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligastelänen	»	» 20,000 kr. 434,064
varigenom inalles uppstår en ökning å de ordinarie anslagen	med kr.	829,848
så att de ordinarie anslagen komma att för år 1919 uppgå.....	till kr.	9,805,100
Å extra stat hava för innevarande år under nionde huvudtiteln anvisats anslag å	kr	46,967,748
Summan av de av mig för år 1919 tillstyrkta anslag å extra stat understiger detta belopp	med kr.	22,368,848
varande å extra stat för år 1919 tillstyrkta anslag å tillhoppa	kr.	24,598,900
vadan huvudtitelns slutsumma kommer att uppgå till ...	kr.	34,404,000
och understiga motsvarande summa för år 1918	»	55,943,000
med.....	»	21,539,000

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen sålunda hemställt.

Hans Maj:t Konungen täcktes därtill lämna bifall; och skulle utdrag av detta protokoll överlämnas till finansdepartementet såsom ledning vid författandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Eric Paulson.

Innehållsförteckning.

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
A. Departementet.			
1. Departementschefen	17,000		2
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	115,500		2
B. Lantbruksstyrelsen.			2
[1.] 1. Lantbruksstyrelsen	151,300		2
C. Lanthushållningen.			3
1. <i>Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanärningar.</i>	425,450		3
[2.] Försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor.			3
2. <i>Lantbruksingenjörer och deras biträden.</i>	101,900		9
3. <i>Undervisningsanstalter.</i>	820,200		10
[3.] a. Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp			10
[4.] b. Hovbeslagsskolan vid Alnarp			11
[5.] c. Lantbruksskolor			13
[6.] d. Statskonsulenter			23
[7.] e. Reseunderstöd för lantbrukets stude- rande			24
[8.] f. Lantmannaskolor			25
g. Lanthushållsskolor			38
h. Understöd åt elever vid lägre lant- bruksundervisningsanstalter			38
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.</i>			53

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[9.]	i. Bränsle m. m. vid lantbruksinstitu- tet vid Ultuna		7,500	38
[10.]	j. Bränsle m. m. vid lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp		8,500	39
[11.]	k. Försöksloge vid Ultuna		19,000	40
	l. Institutionsbyggnad vid Alnarp för professor N. H. Nilsson-Ehles ärt- lighetsforskning			46
[12.]	m. Utbildningskurser för kontrollassisten- ter		14,800	48
[13.]	n. Utbildningskurser för ladugårdsför- män och svinskötare		20,000	49
[14.]	o. Utbildningskurser för kvinnliga lada- gårdsskötare i Norrland och Dalarna		7,000	50
[15.]	p. Jordbrukskonsulenter		80,000	50
[16.]	q. Vandringsrättare		48,000	51
[17.]	r. Ängsmästare		10,000	54
[18.]	s. Stipendiat i boskapsskötsel och mejeri- hushållning m. m.		1,500	61
[19.]	t. Fredrika Bremerförbundets lanthus- hållningsskola vid Rimforsa		8,000	62
[20.]	u. Lanthushållningsskolan vid Brogård ...		5,500	63
	4. <i>Hästaveln.</i>			64
	a. Hästavelns förbättrande	370,470		64
[21.]	b. Extra personal vid Flyinge hingst- depå		4,630	65
[22.]	c. Åtgärder för inhemska häststammar		20,000	65
[23.]	d. Stamboksföring rörande hästar		6,000	67
	5. <i>Boskapsskötsel m. m.</i>			68
	a. Förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland hus- djuren	50,000		68
[24.]	b. Karantänsanstalten i Haparanda för husdjur		1,000	68
[25.]	c. Avelscentra för nötboskap		27,000	69

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[26.] d. Nötboskapsaveln inom Norrbottens län		5,000	69
[27.] e. Förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen		115,000	70
[28.] f. Svinavelns höjande		65,000	72
[29.] g. Fåravelns befrämjande		35,000	72
[30.] h. Fjäderfäavelns befrämjande		20,000	73
[31.] i. Biskötselns befrämjande		6,000	76
6. <i>Lantbruksmöten.</i>			76
[32.] 7. <i>Redskapsprovninganstalter.</i>		26,500	77
8. <i>Kemiska stationer m. m.</i>			79
[33.] a. Kemiska stationer		48,000	79
[34.] b. Kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län		18,200	80
9. <i>Befrämjande av mossodlingar.</i>			87
[35.] a. Svenska mosskulturföreningen		70,000	87
[36.] b. Försöksgård vid Alträsk		10,000	95
10. <i>Befrämjande av fröodlingen.</i>			103
[37.] a. Frökontrollanstalter		10,000	103
[38.] b. Befordrande av inhemsk fröodling		15,000	104
[39.] c. Sveriges utsädesförening		106,000	105
11. <i>Mindre jordbruket.</i>			109
[40.] a. Höjande av det mindre jordbruket		400,000	109
[41.] b. Statskonsulent för det mindre jordbruket		9,100	115
[42.] c. Ordnad bokföring vid mindre jordbruk		15,000	116
[43.] 12. <i>Smörprovningar m. m.</i>		16,000	117
13. <i>Vattenavtappningar m. m.</i>			119
[44.] a. Norrländska avdikningsanslaget		1,900,000	119
[45.] b. Allmänna avdikningsanslaget		800,000	120
14. <i>Torvtillgångarnas tillgodogörande.</i>			125
[46.] a. Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande		150,000	125
[47.] b. Torvingenjörer och torvassistent		42,700	127
[48.] c. Torvskola		8,000	128
[49.] d. Undersökning av staten tillhöriga mossar		9,500	129

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[50.]	e. Undersökningar av torvmarker i södra Sverige		85,000	130
	15. <i>Husslöjden.</i>			136
	a. Befrämjande av husslöjden	25,000		136
[51.]	b. Andre instruktör i husslöjd		3,500	137
[52.]	16. <i>Lindring av fraktkostnader för kalk</i>		2,000,000	138
[53.]	17. <i>Statskonsulent för landsbygdens elektrifiering</i>		15,000	139
[54.]	18. <i>Upplysningsverksamhet angående försäljningsföreningar</i>		10,000	141
D. Fiskeriväsendet.				146
[55.]	1. <i>Fiskerinäringens understöd</i>	131,300		146
[56.]	2. <i>Undervisningskurser i navigation för bohuslänska fiskare</i>		1,550	146
[57.]	3. <i>Södra Sveriges fiskeriförening</i>		22,000	149
	4. <i>Hydrografisk-biologiska havsundersökningar.</i>			152
[58.]	a. Hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven		34,100	152
[59.]	b. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak		46,000	153
[60.]	c. Försäkring av fartyget Skagerak		14,400	155
[61.]	5. <i>Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eustrasalt</i>		10,000	157
[62.]	6. <i>Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster.</i>			159
[63.]	7. <i>Fiskehamnar</i>		610,000	161
E. Skogsväsendet.				165
	1. <i>Skogsundervisning m. m.</i>			165
[64.]	a. Skogshögskolan och statens skogsför-söksanstalt	200,950		165

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[65.]	b. Docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan		3,700	173
[66.]	c. Personligt ålderstillägg till extra läraren vid skogshögskolan G. Grönberg		500	174
[67.]	d. Diverse behov vid skogshögskolan		65,900	176
[68.]	e. Diverse behov vid statens skogsförsoöksanstalt		19,450	203
[69.]	f. Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring		23,600	210
[70.]	g. Den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet	120,000		212
[71.]	h. Tillfälligt lönetillägg åt skogsrättare		3,200	216
[72.]	i. Fortsättningsskolan vid Kloten		15,700	216
	j. Tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken	200,000		217
	k. Tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland	130,000		217
[73.]	l. Ökade utgifter för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland		80,000	217
[74.]	m. Skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag		98,000	218
[75.]	n. Skogsodlingens befrämjande		90,000	218
[76.]	o. Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet		67,500	219
[77.]	2. <i>Reglering av flottleder</i>		300,000	219
[78.]	3. <i>Släckning av skogseld</i>	50,000		221
	F. Lantmäteriväsendet.			223
	1. <i>Lantmäteristaten.</i>			223
	a. Lantmäteristaten	536,400		223
[79.]	b. Lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt		6,000	223
[80.]	c. Ökat arbetsbiträde hos lantmäteristyrelsen		18,300	224

		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
	d. Dagtraktamenten åt lantmätare			225
[81.]	e. Arvoden åt vissa lantmäteriauskultanter		105,000	230
[82.]	f. Lantmäteriundervisningen		39,800	233
[83.]	g. Lantmätares tjänsteresor		20,000	236
[84.]	h. Reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen		15,000	237
[85.]	i. Nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen		8,000	239
[86.]	j. Inbindning av handlingar i lantmäteri- kontoren i länen		3,500	240
[87.]	k. Anskaffande för lantmäterikontoret i Karlstad av kopior av vissa kartor m. m.		10,000	243
[88.]	l. Skrivhjälp å lantmäterikontoren i länen		40,000	244
[89.]	m. Anskaffande för lantmäterikontoren i länen av kopior av kartor m. m angående statens järnvägars jord- områden		8,500	245
	2. <i>Skiften och avvitringar.</i>			247
	a. Skiften och avvitringar	100,000		247
[90.]	b. Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark		30,000	247
	3. <i>Utflyttningshjälp efter skiften</i>	50,000		248
	G. Rikets allmänna kartverk.			248
[91.]	1. Rikets allmänna kartverk	430,000		248
[92.]	2. Diverse behov vid rikets allmänna kartverk		10,000	249
[93.]	3. Namngranskning		3,000	249
	H. Geologiska samt meteorologiska och hydro- grafiska undersökningar.			249
	1. <i>Sveriges geologiska undersökning.</i>			249
	a. Sveriges geologiska undersökning	101,530		249
[94.]	b. Fältarbeten m. m.		72,700	250
[95.]	c. Ökade medel till expenser		17,000	260

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[96.] d. Praktisk-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län ...		6,500	262
2. Meteorologiska och hydrografiska undersökningar.			267
[97.] a. Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt	137,700		267
[98.] b. Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt		63,200	356
[99.] c. Meteorologiska telegram från Färöarna och Island		2,500	358
[100.] d. Undersökningar av de högre luftlagren		720	359
[101.] e. Meteorologiska observationer å Pärte-tjäkko		7,000	360
[102.] f. Meteorologiska iakttagelser i Abisko		3,150	361
[103.] g. Hydrogeologiska specialundersökningar		3,000	363
I. Veterinärväsendet.			363
1. Veterinärundervisningsanstalter.			363
[104.] a. Veterinärhögskolan			363
Veterinärundervisningen	191,550		381
[105.] b. Diverse behov vid veterinärhögskolan		71,000	381
[106.] c. Personlig lönefyllnad åt vaktmästare vid veterinärhögskolan		600	381
2. Statens veterinärbakteriologiska anstalt.			382
a. Statens veterinärbakteriologiska anstalt	42,700		382
[107.] b. Diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt		28,900	383
3. Veterinärstaten	232,500		386
J. Vägunderhållet och skjutsväsendet.			387
1. Vägunderhållet.			387
a. Bidrag till vägunderhållet på landet	1,350,000		387
[108.] b. Kostnad för vägdelningar		25,000	387
[109.] c. Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt		150,000	387

	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[110.] d. Svenska vägföreningen		8,000	388
2. Färjor och färjkarbur	379		393
[111.] 3. Bidrag till skjutsentreprenader	400,000		393
K. Diverse.			394
1. Ålderstillägg	140,000		394
[112.] 2. Odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.	25,000		394
3. Belöningar för rovdjurs dödande	38,000		395
4. Ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	2,100,000		395
[113.] 5. Jordförmedlingsbyråer för eignahemsrörelsen		21,000	395
[114.] 6. Jordbruksstatistiken		30,000	397
[115.] 7. Befrämjande av avsättning i främmande länder av alster av svenska lantbruket m. m.		29,000	398
[116.] 8. Internationella lantbruksinstitutet i Rom		4,000	401
[117.] 9. Understöd åt föreningar för jordbrukskredit		35,000	402
[118.] 10. Inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna		90,000	403
[119.] 11. Kolonisation å vissa kronoparker		225,000	406
[120.] 12. Åtgärder i prisreglerande syfte		10,000,000	407
[121.] 13. Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor		5,000,000	408
[122.] 14. Anordnande av kylinrättningar		500,000	408
[123.] 15. Rese- och traktamentspenningar	650,000		409
16. Skrivmaterialier och expenser	150,000		411
[124.] 17. Kostnader för kommittéer m. m.	150,000		411
[125.] 18. Extra utgifter	20,000		412
[126.] 19. Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter		80,000	413
[127.] 20. Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.	18,000		413
[128.] 21. Extra lönetillägg		1,000	413
[129.] 22. Tryckningskostnader	32,271		414
	9,805,100	24,598,900	

Tionde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN.
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Sedan de till nionde huvudtiteln hörande frågor blivit på föredragning av vederbörande departementschef prövade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, att få anmäla de frågor, som rörde regleringen av

tionde huvudtiteln,

innefattande pensions- och indragningsstaterna, och omnämnde därvid till en början följande ordinarie anslag, i vilka ändring icke föreslås, nämligen:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

A. **Det civila pensionsväsendet.**

1. Pensionering av civila tjänst innehavare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 1,900,000.
2. Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 35,000.
3. Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 15,000.
4. Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 25,000.
5. Bidrag till sjuksköterskors pensionering, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 15,000.
6. Till bestridande av statens bidrag till pensionering av barnmorskor, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 30,000.
7. Till gäldande av kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt, *oförändrat ordinarie förslagsanslag*, högst kronor 11,000.
8. Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 101,000.

Härefter anförde chefen för *finansdepartementet*:

9 och 10. Förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt.

[1 o. 2.] På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart och ett
Handelsflottans pensionsanstalt. av åren 1910—1918 till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat under riksstatsens tionde huvudtitel
 (extra anslag.) beviljat ett förslagsanslag å 31,000 kronor. Med anslaget har avsetts

att höja pensionsbeloppet i anstaltens fjärde klass, omfattande sjöfolk, som icke äro fartygsbefälhavare, styrmän eller maskinister, från 60 till 90 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen därjämte till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt för vart och ett av åren 1913—1918 beviljat å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel ett anslag av likaledes 31,000 kronor, för år 1918 betecknat förslagsanslag, högst.

Vid föredragning den 25 juni 1917 av riksdagens skrivelse den 12 i samma månad, däri riksdagen anmält sitt beslut att för år 1918 bevilja omförmälda tvenne anslag, bemyndigade Kungl. Maj:t direktionen över handelsflottans pensionsanstalt att till en var, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt och direktionens därå grundade beslut komme att för år 1918 eller någon del därav uppbära pension inom fjärde klassen, för motsvarande tid utbetala fyllnadspension efter 30 kronor för årräknat ävensom att efter ingången av år 1918 hos statskontoret, i mån av behov och mot redovisningsskyldighet, rekvirera för utbetalande av dylika fyllnadspensioner erforderliga medel, som statskontoret skulle hava att till direktionen utanordna från förstnämnda, av riksdagen till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt anvisade förslagsanslag å 31,000 kronor.

Beträffande omförmälda till förbättring av pensioneringen inom anstaltens tre första klasser beviljade anslag å 31,000 kronor förordnade Kungl. Maj:t,

att anslaget skulle användas uteslutande för pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt;

att de i § 4 av reglementet för nämnda pensionsanstalt den 29 januari 1864 meddelade bestämmelser angående proportionen av pensionsrummens antal i de olika klasserna icke skulle i fråga om användningen av det nya anslaget äga tillämpning;

att de tre första klasserna skulle vid anslagets fördelning betraktas såsom en pensionsklass och de inom desamma pensionssökande sålunda erhålla pension från anslaget i den ordning, de blivit inom anstalten pensionsberättigade, oavsett vilken klass de tillhörde; samt

att utbetalningen av de med tillhjälp av ifrågavarande anslag beviljade nya pensionerna skulle verkställas å de tider, i den ordning och efter de grunder, som sagda reglemente i övrigt föreskreve; och anbefalldes Kungl. Maj:t tillika statskontoret att efter ingången av år 1918

Tionde huvudtiteln.

till direktionen på rekvisition och mot redovisningsskyldighet utbetala sistberörda anslag.

I skrivelse den 21 december 1916 har nu direktionen över handelsflottans pensionsanstalt gjort framställning om beredande åt pensionsanstalten av anslag för enahanda ändamål å extra stat för år 1919 med samma belopp, som beviljats för år 1918.

På grund härav och då anslag för ifrågavarande ändamål är av behovet påkallat jämväl för år 1919, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 under riksstatens tionde huvudtitel bevilja

dels till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt ett *förslagsanslag* å..... kronor 31,000;

dels ock till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt ett *förslagsanslag*, högst kronor 31,000.

Departementschefen erinrade härefter, att Kungl. Maj:t enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag förut beslutat avlåtande till riksdagen av följande framställningar, som jämte ordinarie anslag, i vilka ändring icke föreslås, skulle här antecknas, nämligen:

11. Bidrag till kungl. hovkapellet pensionsinrättning, *oförändrat ordinarie anslag*..... kronor 3,000.

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

12. **Statsbidraget till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.**

(se *bil. 4* vid detta prot., sid. 85)

[3.]
Statsbidraget till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.

att riksdagen måtte till höjande av det såsom bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda *ordinarie* anslaget, för närvarande utgörande 145,780 kronor, bevilja ett belopp av 11,496 kronor; kommande örförmälda anslag härigenom att uppgå till kronor 157,276.

13. Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag*..... kronor 68,000.

(ordinarie anslag.)

på ecklesiastikdepartementets föredragning:

14. **Beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.**

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 87)

att riksdagen måtte för beredande, enligt av riksdagen godkända grunder, av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatsens tionde huvudtitel på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å kronor 45,000.

[4.]

Beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

(extra anslag.)

15. **Bidrag till folkskollärares pensionering.**

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 88)

att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkskolor, beräkna för ändamålet, i vad det avser pensionsreglering, en ökning av det *ordinarie anslaget* till bidrag till folkskollärares pensionering med 3,650,000 kronor till kronor 4,331,892.

[5.]

Bidrag till folkskollärares pensionering.

(ordinarie anslag.)

16. Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 76,811.

på ecklesiastikdepartementets föredragning:

17. **Bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.**

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 88)

att riksdagen måtte höja det under riksstatsens tionde huvudtitel på *ordinarie stat* under rubriken: bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt uppförda *förslagsanslaget* från dess nuvarande belopp kronor 250,000
till » 330,000
eller med » 80,000.

[6.]

Bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

(ordinarie anslag)

18. Bidrag till dövstumlärnarnas pensionsanstalt, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 35,000.

på jordbruksdepartementets föredragning:

19. Tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare.

(se bil. 5 vid detta prot., sid. 110)

[7.] att riksdagen måtte å *extra stat* under tionde huvudtiteln för år 1919 uppföra ett *förslagsanslag* av kronor 2,000. för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under år 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare, samt att i avseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor.

Understöd åt pensionerade kronojägare. (extra anslag.)

20. Till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 15,000.

på jordbruksdepartementets föredragning:

Livräntor till stallbetjänten E. Andersson Hennings änka och barn.

(se bil. 5 vid detta prot., sid. 118)

[8.] att avlidne stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå Erik Andersson Hennings änka Elna Henning, född Åkesson, samt bemälda makars barn Erik Tage Waldemar, Sigurd Ernfrid Engelbrekt, Elsa Dagny Constance, Stig Allan Reinhold och Naima Ingeborg må från och med den 1 juli 1918 från det å riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslag till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete uppbära livräntor i enlighet med bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 och beräknade efter en årlig arbetsförtjänst för Henning av 1,200 kronor.

Livräntor till stallbetjänten E. Andersson Hennings änka och barn.

Nedannämnda av chefen för finansdepartementet ytterligare omnämnda oförändrade ordinarie anslag och på andra departements föredragning av Kungl. Maj:t beslutade framställningar skulle här antecknas som följer:

B. Det militära pensionsväsendet.

1. Ersättning till arméns pensionskassa för mistade löneinnehållningar, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 4,640.

2. Ersättning till arméns pensionskassa för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 28,080.

på *lantförsvarsdepartementets* föredragning:

3 och 4. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 29)

att riksdagen måtte

dels höja det under riksstatens tionde huvudtitel å *ordinarie stat* uppförda *anslaget* för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén,

[9 o. 10.]
Pensionering
av änkor och
barn efter
befäl och
underbefäl
vid armén.

nu	kronor 131,424
med	» 2,937
till	kronor 134,361

(ord. o. extra
anslag)

dels ock till förstärkande av det i 1917 och 1918 års riksstater för samma ändamål uppförda anslag å *extra stat* för år 1919 anvisa ett *förslagsanslag* av högst kronor 6,178.

5. Till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 31)

att riksdagen måtte under riksstatens tionde huvudtitel å *extra stat* för år 1919 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,500,000 att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

[11.]
Upprätt-
hållande av
arméns pen-
sionskassas
egen pensio-
nering samt
fyllnads-
pensioner.

(extra anslag.)

6. **Tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén.**(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 32)

[12.] att riksdagen måtte under riksstatsens tionde huvudtitel å *extra stat* för år 1919 bevilja ett *förslagsanslag* av kronor 16,000 för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

Understöd åt avskedade underofficerare vid armén.
(extra anslag.)

7. Till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 106,000.

8. Vadstena krigsmanshuskassa, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 137,640.

9. Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring, *oförändrat ordinarie anslag* .. kronor 30,000.

10. Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 648,000.

på *lantförsvarsdepartementets* föredragning:

11. **Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.**(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 33)

[13.] att riksdagen måtte under tionde huvudtiteln å *extra stat* för år 1919 anvisa ett *förslagsanslag*, högst kronor 835, för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

Understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.
(extra anslag.)

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 300 kronor.

12. Ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 36,320.

13. Ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 16,650.

på *sjöförvarsdepartementets* föredragning:

14. **Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond.**

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 62)

att riksdagen måtte

höja det under riksstatens tionde huvudtitel å *ordinarie stat* uppförda *anslaget* för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond

nu	kronor 31,100
med	» 2,000
till	kronor 33,100

[14.]

*Bidrag till
flottans pen-
sionskassa.*

(ordinarie
anslag.)

15. Till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 253,300.

16. Till pensionering av flottans gemenskap, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 251,300.

på *sjöförvarsdepartementets* föredragning:

Pension åt förre båtsmannen A. O. Hållén.

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 68)

att förre båtsmannen vid Norrlands 1:a båtsmanskompani nr 156 Anders Olof Hållén må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

[15.]

*Pension åt
förre båts-
mannen
A. O. Hållén.*

Pension åt förre båtsmannen J. R. Håkansson Nymoe.

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 69)

att förre båtsmannen vid Gottlands 1:sta kompani nr 34 Johan Rudolf Håkansson Nymoe må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

[16.]

*Pension åt
förre båts-
mannen J. R.
Håkansson
Nymoe.*

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

17. Tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen m. fl.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 67)

[17.] att riksdagen måtte å *extra stat* under riksstatsens tionde huvudtitel för år 1919 anvisa ett *förslagsanslag* å kronor 3,000 att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor:

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

18. Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 64)

[18.] att riksdagen måtte å *extra stat* för år 1919 under tionde huvudtiteln uppföra ett *förslagsanslag* av kronor 17,030 för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom nådiga kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för den, som i

sådan pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

19. Tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket.

(se bil. 2 vid detta prot., sid. 65)

att riksdagen måtte å *extra stat* för år 1919 under tionde huvudtiteln uppföra ett *förslagsanslag* å kronor 9,000 [19.]
 för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor: *Understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket. (extra anslag.)*

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

20. Invalidhusfonden, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 60,350.

21. Till blesserade över- och underofficerare, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 2,400.

Beträffande härefter

C. Allmänna indragningsstaten

erinrade föredragande departementschefen om Kungl. Maj:ts på nedan nämnda departements föredragning förut fattade beslut om avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

på lantförsvarsdepartementets föredragning:

Pension åt förre artilleristen P. Bengtsson.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 34)

[20.] Pension åt förre artilleristen P. Bengtsson.
att förre artilleristen Per Bengtsson må under sin återstående livstid uppbära en årlig pension å allmänna indragningsstaten till så stort belopp, att densamma jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till 500 kronor för år räknat, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin nuvarande anställning.

Pension åt tygarbetaren K. G. Dufva.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 35)

[21.] Pension åt tygarbetaren K. G. Dufva.
att tygarbetaren vid Karlsborgs tygstation Karl Gustaf Dufva må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 300, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid tygstationen.

**Pension åt f. d. fanjunkaren i Norrbottens regemente
K. R. H. Stjernberg.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 36)

[22.] Pension åt f. d. fanjunkaren i Norrbottens regemente K. R. H. Stjernberg.
att f. d. fanjunkaren i Norrbottens regemente Karl Rudolf Hjalmar Stjernberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 500, att utgå från och med den 1 juni 1917.

Pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren J. G. Frank.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 38)

[23.] Pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren J. G. Frank.
att förre fästningsbyggnadsarbetaren Johan Gustaf Frank må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 300, att utgå från och med år 1918.

**Pension åt f. d. arbetarna vid Borghamns kalkstensbrott A. G. Björk,
J. Gustafsson och C. A. Pettersson.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 39)

att envar av förutvarande arbetarna vid Borghamns kalkstensbrott
A. G. Björk, J. Gustafsson och C. A. Pettersson må under sin åter-
stående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension
av kronor 300,
att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han ent-
ledigats från sin anställning vid nämnda kalkstensbrott.

[24.]

*Pension åt f. d.
arbetarna vid
Borghamns
kalkstensbrott
A. G. Björk,
J. Gustafsson
och C. A.
Pettersson.*

**Pension åt förrådsdrängen G. Larsson-Ståhl samt fästningsbyggnads-
arbetarna J. Svensson-Ed, F. O. Florin och A. Andersson.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 41)

dels att förrådsdrängen vid Karlsborgs fästningsbyggnad Gustaf
Larsson-Ståhl må från och med månaden näst efter den, under vilken
han erhåller entledigande från sin anställning vid fästningsbyggnaden,
under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära,
utöver honom tidigare tillerkänd pension, ytterligare ett årligt pensions-
belopp av kronor 100,
dels ock att envar av arbetarna vid nämnda fästningsbyggnad
Johan Svensson-Ed, Frans Oskar Florin och Alexander Andersson må
under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en
årlig pension av kronor 300,
att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han ent-
ledigats från sin anställning vid fästningsbyggnaden.

[25.]

*Pension åt för-
rådsdrängen
G. Larsson-
Ståhl samt
fästningsbygg-
nadsarbetar-
na J. Svens-
son-Ed, F. O.
Florin och A.
Andersson.*

**Förhöjd pension åt förre arbetaren vid Borghamns kalkstensbrott
W. F. Brandt.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 43)

att förre arbetaren vid Borghamns kalkstensbrott W. F. Brandt
må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära
en till kronor 300
förhöjd årlig pension, att utgå från och med år 1918.

[26.]

*Förhöjd pen-
sion åt förre
arbetaren vid
Borghamns
kalkstensbrott
W. F. Brandt.*

**Pension åt förra sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm
Ingrid Linders.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 44)

[27.] att förra sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm Ingrid Linders må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 600, att utgå från och med den 1 augusti 1915.

Pension åt förra sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm Ingrid Linders.

Pension åt tygarbetaren C. Andersson.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 48)

[28.] att tygarbetaren vid Gottlands artillerikårs tygverkstäder Carl Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid tygverkstäderna, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 500.

Pension åt tygarbetaren C. Andersson.

Pension åt förre skräddarmästaren G. K. K. Svedberg.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 50)

[29.] att förre skräddarmästaren vid Livgardets till häst skrädderverkstad Georg Konrad Konstantin Svedberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av... kronor 600, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigats från sin anställning vid regementet.

Pension åt förre skräddarmästaren G. K. K. Svedberg.

**Pension åt vaktmästaren J. A. Jonsson och stalldrängen
K. J. Andersson.**

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 52)

[30.] att envar av vaktmästaren vid infanteriets skolor å Karlsborg Johan Alfred Jonsson och stalldrängen vid samma skolor Karl Johan Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter upp-

Pension åt vaktmästaren J. A. Jonsson och stalldrängen K. J. Andersson.

nådd ålder av 60 år erhåller entledigande från sin anställning vid omförmälda skolor, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 500.

Pension åt förrådsarbetarna C. G. Hammarlund, C. A. Westerberg och O. V. Dahlgren.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 54)

att förrådsarbetarna Carl Gustaf Hammarlund, Carl August Westerberg och Oskar Vilhelm Dahlgren må från och med månaden näst efter den, varunder de erhålla entledigande från sin anställning vid Stockholms intendenturförråd, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, envar av Hammarlund och Westerberg till belopp av kronor 500 samt Dahlgren till så stort belopp, att pensionen jämte honom tillkommande årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till sammanlagt kronor 500.

[31.]
Pension åt
förråds-
arbetarna C. G.
Hammarlund,
C. A. Wester-
berg och O.
V. Dahlgren.

Förhöjt understöd åt förre vaktmästaren vid krigsskolan å Karlberg L. E. Lindblom.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 56)

att förre vaktmästaren vid krigsskolan å Karlberg Lars Erik Lindblom må från och med ingången av år 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära, utöver honom tidigare tillerkänt statsunderstöd, ytterligare ett årligt understöd av kronor 250.

[32.]
Förhöjt
understöd åt
förre vakt-
mästaren vid
krigs-kolan å
Karlberg L.
E. Lindblom.

Pension åt faktoriarbetaren K. A. Sandström.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 59)

att arbetaren vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori Karl Axel Sandström må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin anställning vid gevärsfaktoret, dock tidigast från och med den 1 januari 1918, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 500.

[33.]
Pension åt
faktoriar-
betaren K. A.
Sandström.

på *sjöförsvarsdepartementets* föredragning:

Pension åt fortifikationsarbetaren S. Petersson.

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 71)

[34.]
Pension åt
fortifikations-
arbetaren S.
Petersson.

att fortifikationsarbetaren Sven Petersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller avsked från sin anställning vid Karlskrona fästningsbyggnad, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 300.

Pension åt maskinisten E. V. Classon.

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 72)

[35.]
Pension åt
maskinisten
E. V. Classon.

att maskinisten å lotsångaren Viken Erik Vilhelm Classon må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 800, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin anställning vid lotsverket.

på *civildepartementets* föredragning:

Pension åt andre maskinisten J. A. Lundströms änka Matilda Lundström, född Lindgren.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 75)

[36.]
Pension åt
andre maski-
nisten J. A.
Lundströms
änka Matilda
Lundström,
född Lindgren.

att andre maskinisten vid Östersunds hospital Johan Algot Lundströms änka Matilda Lundström, född Lindgren, må från och med den 1 juni 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av kronor 350.

Understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.

(se bil. 3 vid detta prot., sid. 78)

att från allmänna indragningsstaten må från och med den 1 januari 1918 utgå årliga understöd till yrkesinspektörsassistenten Vilhelm Immanuel Norings änka Karin Lovisa Noring med kronor 620 och till makarnas dotter Anna-Lisa Margareta med » 250 samt till underinspektören Karl Eimer Karlsson Lindbloms änka Ingegerd Maria Lindblom med » 420 och till makarnas son Carl Gustaf Eimer med » 170, vilka understöd må åtnjutas av änkorna, så länge de i sitt nuvarande änkestånd förbliva, och av barnen till och med deu månad, varunder de fylla 18 år.

[37.]

Understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.

Understöd åt renskrivarskan Alfild Maria Westring.

(se bil. 3 vid detta prot., sid. 82)

att renskrivarskan Alfild Maria Westring må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av kronor 150.

[38.]

Understöd åt renskrivarskan Alfild Maria Westring.

Chefen för *finansdepartementet*, statsrådet Thorsson anförde här-
efter:

**Tilläggs pension åt förste vaktmästaren hos kommerskollegium
E. G. Ohlsson.**

I skrivelse den 29 oktober 1917 hemställde kommerskollegium, att Kungl. Maj:t måtte förklara förste vaktmästaren hos kollegium Erik Gustaf Ohlsson berättigad till hel pension från och med månaden näst efter den, under vilken avsked bleve honom beviljat.

Sedan statskontoret den 7 november 1917 avgivit infordrat utlåtande, förklarades genom nådigt brev den 23 november 1917 Ohlsson, som å den för kommerskollegium gällande den 5 juni 1891 fastställda staten ägde uppbära, förutom tjänstgöringspenningar, lön till belopp av 800 kronor, vilket belopp utgjorde pensionsunderlag för honom, berättigad

[39.]

Tilläggs pension åt förste vaktmästaren hos kommerskollegium E. G. Ohlsson.

Tionde huvudtiteln.

att från och med månaden näst efter den, vari han efter uppnådd ålder av 67 år avginge från tjänsten, under sin återstående livstid åtnjuta pension till belopp av åttahundra kronor årligen, att utgå från tionde huvudtitelns förslagsanslag till pensionering av civila tjänst innehavare.

Av kommerskollegii skrivelse samt därvid fogade handlingar framgår, att Ohlsson den 27 november 1917 uppnått den ålder av 67 år, då skyldighet inträtt för honom att avgå från tjänsten, men att han erhållit kollegii tillstånd att kvarstå i tjänst tills vidare till den 1 april 1918, att han den 4 februari 1876 inträtt i statens tjänst, då han antogs till e. o. vaktbetjänt hos kollegium, samt att han befordrats den 18 december 1891 till ordinarie vaktmästare och den 23 februari 1904 till förste vaktmästare hos kollegium.

I sitt förenämnda utlåtande hade statskontoret, efter att hava förordat, att pension till nyssberörda belopp av 800 kronor måtte tillerkännas Ohlsson, vidare anfört:

»Emellertid vill statskontoret erinra därofn, att vissa förste vaktmästare vid ännu icke nyreglerade verk enligt särskilda beslut av 1917 års riksdag erhållit tilläggs pensioner till sådana belopp, att sammanlagda pensionerna motsvara vad som skulle hava tillkommit dem, om för deras respektive verk löneregleringen redan genomförts. För förste vaktmästaren Ohlsson, vilken, om lönereglering för kommerskollegium blivit genomförd i överensstämmelse med senaste löneregleringar för andra centrala ämbetsverk, skulle hava uppfyllt villkoren för åtnjutande av det i de nya staterna för förste vaktmästare medgivna ålderstillägg, skulle därför kunna ifrågasättas en tilläggs pension av 200 kronor i likhet med vad som vid 1917 års riksdag beviljades förste vaktmästaren i finansdepartementet J. F. Lindgren.»

Departementsschefen.

Det torde få anses skäligt, att, i överensstämmelse med vad som i det av statskontoret anförda fall ägt rum, Ohlssons pensionsförmåner uppbringas till samma belopp, som i pension utgår till förste vaktmästare med ålderstillägg i lönereglerat verk. Då härför erfordras, att Ohlsson tilldelas en tilläggs pension å 200 kronor, som bör utgå från samma tidpunkt som den honom redan beviljade pensionen å 800 kronor, får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förste vaktmästaren i kommerskollegium Erik Gustaf Ohlsson må från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en tilläggs pension av tvåhundra kronor årligen.

Avlöning till de å äldre stater kvarstående registratorer i statsdepartementen.

I detta sammanhang anhåller jag att få underställa Eders Kungl. Maj:ts prövning spørsmålet om beredande av medel till avlöning åt de registratorer i statsdepartementen, vilka icke ingått på de från och med den 1 januari detta år för departementen gällande avlöningsstater.

I detta avseende tillåter jag mig till en början erinra om följande:

I sitt den 15 februari 1917 avgivna betänkande rörande reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen uttalade löneregleringskommittén i fråga om registratorerna, att kommittén funne det med billighet förenligt, att de registratorer, vilka icke ville underkasta sig de nya avlöningsstaterna jämte därmed förbundna villkor och bestämmelser och som icke kunde lagligen därtill förbindas, skulle få bibehållas vid dem förut tillkommande avlöningsförmåner, provisoriskt avlöningstillägg däri inbegripet, dock så, att i stället för sportler, som i sammanhang med löneregleringen indroges, skulle utgå gottgörelse, beräknad efter medeltalet av den inkomst, tjänst innehavaren kunde anses hava åtnjutit av sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvitt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kunde utränas.

Beträffande indragningen av sportlerna anförde kommittén, att under sportler endast borde inbegripas sådana inkomster, som i anledning av förordningen angående expeditionslösen tillkomme registratorerna och att därunder icke borde ingå inkomst av stämpelprovision, vilken syntes vara att betrakta såsom ersättning för ett särskilt åtagande, som icke med nödvändighet vore förenat med registratortjänsten. I enlighet härmed föreslog kommittén, att endast de inkomster, vilka härörde från avgifter på grund av förordningen angående expeditionslösen och vilka vore att anse som sportler i egentlig bemärkelse, skulle indragas, och borde indragningen enligt kommitténs mening ske sålunda, att nyssberörda avgifter ersattes med stämpelavgifter.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 14 april 1917 av frågan om lönereglering för statsdepartementen anslöt sig dåvarande chefen för justitiedepartementet i nu ifrågasvarande hänseende till den uppfattning, som uttalats av löneregleringskommittén, samt anförde härutinnan bland annat följande:

[40.]

Avlöning till de å äldre stater kvarstående registratorer i statsdepartementen.

Löneregleringskommittén.

Chefen för justitiedepartementet år 1917.

»De registratorer, vilka icke vilja underkasta sig de nya avlöningsstaterna och ej heller kunna därtill förbindas, torde få, med oförändrad tjänstgöringsskyldighet, fortfarande åtnjuta avlöning enligt hittills gällande stat. Beträffande dessa registratorer synes mig jämväl billigheten fordra, att de må bibehållas vid dem nu tillkommande provisoriska avlöningstillägg, dock med det avdrag för sportelinkomst, som stadgats för vissa registratorer. Enär vid sådant förhållande avlöningen enligt den nya staten icke komme att förslå till bestridande av vad de skulle äga att av statsmedel bekomma, torde medel erfordras för att täcka eventuellt uppkommande brist. Det belopp, som sålunda bliver behöfligt, kan ej på förhand fixeras. Något anslag för ändamålet synes emellertid icke nödigt, utan torde det erforderliga beloppet, innefattande jämväl gottgörelse för indragna sportler på sätt kommittén föreslagit, få av tillgängliga medel förskottas för att sedermera årligen hos riksdagen anmälas till ersättande.

I fråga om indragning av sportlerna har jag intet att erinra mot vad kommittén i detta avseende föreslagit.»

*Kungl. Maj:ts
och riksdagens
beslut år
1917.*

I enlighet med vad av chefen för justitiedepartementet sålunda anförts, föreslog Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 14 januari 1917 avlåtna propositionen nr 230 angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen riksdagen bl. a. att förklara,

att de förutvarande ordinarie befattningshavare i statsdepartementen, vilka icke före den 1 november 1917 anmält, att de ville underkasta sig de nya avlöningsstaterna och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt gällande ordinarie stater tillkommande avlöningsförmåner;

att registrator, som på grund härav kunde komma att bibehållas vid honom enligt gällande ordinarie stater tillkommande avlöningsförmåner, skulle dels i stället för sportler, som i sammanhang med löne-regleringen indroges, erhålla gottgörelse, beräknad efter medeltalet av den inkomst, tjänst innehavaren kunde anses hava åtnjutit av sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvitt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kunde utrönas, dels ock varda bibehållna jämväl vid honom vid 1917 års utgång tillkommande provisoriskt avlöningstillägg, dock med det avdrag för sportelinkomst, som kunde vara stadgat; samt

att beträffande sättet för bestridande av de registratorer sålunda tillkommande avlöningsförmåner skulle lända till efterrättelse de av chefen för justitiedepartementet härutinnan framställda förslagen.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

*Departements-
chefen.*

De registratorer, vilka i enlighet med riksdagens sålunda lämnade medgivande ämna kvarstå å äldre stater med bibehållande av dem förut

tillkommande avlöningsförmåner, äro, enligt vad jag inhämtat följande:
 registratorn i lantförvarsdepartementet greve G. T. A. von Rosen,
 » i sjöförvarsdepartementet E. Rahmn,
 » i civildepartementet C. O. Aulin,
 » i finansdepartementet G. W. Smerling, samt
 » i ecklesiastikdepartementet kanslisekreteraren E. R. Törnell.

Till bestridande av avlöningarna åt ifrågavarande registratorer böra givetvis, på sätt vid genomförandet av löneregleringen för statsdepartementen avsetts, i främsta rummet användas de i de nya staterna upptagna avlöningarna å motsvarande registratorsbefattningar. Med den omläggning av det förut tillämpade förskottsväsendet, som jag tidigare under dagens lopp tillkännagivit mig ämna så långt som möjligt genomföra, torde det däremot icke vara lämpligt att, såsom avsikten varit, täcka de i avlöningarna uppkommande brister genom förskott av tillgängliga medel, att sedermera hos riksdagen årligen anmälas till ersättande, utan torde de för ändamålet erforderliga medlen böra i annan ordning beredas. Den utväg, som vid sådant förhållande synts mig ligga närmast till hands, är att låta de behövlige fyllnadsbeloppen utgå ur det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, vilket anslag, i betraktande av de relativt mindre betydande belopp, om vilka det här rör sig, utan någon höjning av anslagets slutsumma torde kunna bära nu ifrågavarande utgifter. Denna anordning synes mig lämpligen kunna tillämpas redan under innevarande år; dock att, innan riksdagen fattat beslut i frågan, beloppen torde böra förskottas för att, i händelse av riksdagens bifall till förslaget, sedermera avföras å omfördälda anslag.

Till upplysning om vilka fyllnadsbelopp här äro i fråga anhåller jag att få hänvisa till följande tabell:

N a m n	Avlöning enl. äldre stat	Provisoriskt avlönings- tillägg med stadgat avdrag för sportler	Summa	Avlöning å registrators- befattning enl. de nya staterna	Skillnad
	Kr.	Kr.			
Registratorn greve G. von Rosen	4,000	1,200	5,200	4,500	700
» E. Rahmn	4,000	1,200	5,200	4,500	700
» C. O. Aulin	4,000	1,000	5,000	4,500	500
» G. W. Smerling	4,000	1,200	5,200	4,500	700
» E. R. Törnell ...	4,000	700	4,700	4,500	200
				Summa	2,800

Till tabellen anser jag mig allenast böra anmärka, *dels* att skillnaden mellan beloppet av provisoriskt avlöningstillägg för registratorerna Aulin och Törnell och motsvarande belopp för övriga i tabellen angivna registratorer är beroende på de bestämmelser, som årligen för åtskilliga registratorer meddelats om visst avdrag från det provisoriska avlöningstillägget för inkomst av sportler, *dels ock* att i detta sammanhang någon hänsyn icke behöver tagas till eventuella ålderstillägg, då ju dessa bestridas av de under de olika huvudtitlarna upptagna särskilda förslagsanslagen för dylikt ändamål.

Till de i tabellen upptagna skillnadsbeloppen kommer därjämte, sedan den tilltänkta indragningen av sportler genomförts, ersättning för sålunda mistade inkomster enligt förut angivna grunder. Efter vad jag inhämtat, har för här ifrågavarande personer sportelinkomsterna, frånräknat stämpelprovision, under femårsperioden 1913—1917 i medeltal för år uppgått till följande belopp, nämligen

för greve von Rosen	till kronor	30: —
» Rahmn	»	13: 55
» Aulin	»	700: —
» Smerling	»	392: 45
» Törnell	»	1,390: —

Hela det fyllnadsbelopp, som efter indragning av sportlerna skulle för nu ifrågavarande ändamål behöva påräknas, uppgår sålunda till 5,326 kronor för år.

I fråga om indragningen av sportlerna anhåller jag att få nämna, att jag hyser förhoppning om att förslag till härför erforderliga ändringar i stämpelförordningen skall kunna föreläggas innevarande års riksdag.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täckes förslå riksdagen att medgiva,

att de fyllnadsbelopp, som i enlighet med det ovann sagda erfordras för beredande av avlöning åt de å äldre stater kvarstående registratorer i statsdepartementen, må utgå från det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten.

Departementschefen fortsatte härefter omnämmandet av de framställningar, som enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollutdrag, Kungl. Maj:t förut beslutat avlåta till riksdagen; och skulle dessa framställningar här antecknas, nämligen:

på ecklesiastikdepartementets föredragning:

Understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 90)

att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående understöd at vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare, beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln å allmänna indragningsstaten för år 1919 ett belopp av

kronor 54,800.

[41.]

Understöd åt
vissa äldre
behövande
folkskollärare
och små-
skollärare.

Pension åt vaktmästaren P. A. P. Malm.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 91)

att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Norrköping Per August Pettersson Malm må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av

kronor 400.

[42.]

Pension åt
vaktmästaren
P. A. P.
Malm.

Pension åt vaktmästaren O. P. Göranson.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 93)

att vaktmästaren vid realskolan i Arvika Olof Petter Göranson må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av ... kronor 400.

[43.]

Pension åt
vaktmästaren
O. P. Gö-
ranson.

Pension åt vaktmästaren J. A. J. Hoikka.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 96)

att vaktmästaren vid samskolan i Piteå Johan Abraham Johans-son Hoikka må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av

kronor 400.

[44.]

Pension åt
vaktmästaren
J. A. J.
Hoikka.

Tilläggs pension åt slöjdläraren K. P. Johansson.

[45.]
Tilläggs-
pension åt slöjd-
läraren K. P.
Johansson.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 98)
att slöjdläraren Karl Petter Johansson må från och med månaden näst efter den, under vilken han lämnat sin anställning såväl vid allmänt läroverk som vid statsunderstödd enskild läroanstalt, under sin återstående livstid uppbära utöver den pension, han åtnjuter från dövtum-lärarnas pensionsanstalt, en årlig tilläggs pension från allmänna indragningsstaten av kronor 600.

Pension åt verkmästaren O. L. Westlandt.

[46.]
Pension åt
verkmästaren
O. L.
Westlandt.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 102)
att verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Härnösand Oskar Leonard Westlandt må från och med månaden näst efter den, varunder avsked från verkmästarebefattningen bliver honom beviljat, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av kronor 670.

Personligt lönetillägg åt preparatorn G. Wennman.

[47.]
Personligt
lönetillägg åt
preparatorn
G. Wennman.

(se bil. 4 vid detta prot., sid. 103)
att, därest Gustaf Wennman antages till innehavare av preparatorsbefattningen vid karolinska mediko-kirurgiska institutets anatomiska institution, han må i sådan egenskap från och med år 1919, så länge han kvarstår i befattningen, å allmänna indragningsstaten uppbära årligen ett personligt lönetillägg av kronor 1,150.

på jordbruksdepartementets föredragning:

Pension åt vice kommissionslantmätaren K. V. K. Ekstrand.

[48.]
Pension åt vice
kommissions-
lantmätaren
K. V. K.
Ekstrand.

(se bil. 5 vid detta prot., sid. 111)
att vice kommissionslantmätaren i Stockholms län Karl Viktor Konrad Ekstrand må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid åtnjuta årligt understöd från allmänna indragningsstaten till belopp av kronor 1,600.

Pension åt extra ritaren C. E. Markman.(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 114)

att extra ritaren vid rikets allmänna kartverk Carl Emil Markman må å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid från och med månaden näst efter den, varunder hans anställning vid kartverket upphör, uppbära pension till belopp av..... kronor 2,100 årligen.

[49.]
Pension åt
extra ritaren
C. E. Mark-
man.

**Pensioner åt stallbetjänarna vid Strömsholms hingstdepå P. E. Ström,
P. A. Lind, G. E. Wallenberg, J. F. Kalén och J. E. Lundin.**(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 115)

att var och en av stallbetjänarna vid Strömsholms hingstdepå Per Erik Ström, Per Alfred Lind, Gustaf Edvard Wallenberg, Johan Fredrik Kalén och Johan Erik Lundin må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av..... kronor 500.

[50.]
Pensioner åt
stallbetjän-
arna vid
Strömsholms
hingstdepå
P. E. Ström,
P. A. Lind,
G. E. Wallen-
berg, J. F.
Kalén, och
J. E. Lundin.

Pension åt stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå N. Andersson.(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 117)

att stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå Nils Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av..... kronor 400.

[51.]
Pension åt
stallbetjänten
vid Flyinge
hingstdepå
N. Andersson.

**Understöd åt avlidne hovslagaren vid veterinärhögskolan
J. E. Erikssons änka.**(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 120)

att avlidne hovslagaren vid veterinärhögskolan Johan Erik Erikssons änka Maria Eriksson, född Moberg, må från och med den 1 oktober 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av..... kronor 250.

[52.]
Understöd åt
avlidne hov-
slagaren vid
veterinärhög-
skolan J. E.
Erikssons
änka.

Understöd åt extra lantmätaren B. K. L. Hoffmanns barn.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 123)

[53.]
Understöd åt
extra lant-
mätaren B.
K. L. Hoff-
manns barn.

att vart och ett av avlidne extra lantmätaren Birger Knut Löwen-
haupt Hoffmanns och hans änka Anna Gustava Hoffmanns, född Heden-
skog, barn Gustav Holger, Birgit Emma Katarina och Lars Emil må
från och med ingången av år 1918 uppbära från allmänna indragnings-
staten ett uppfostringsbidrag av kronor 100
att åtnjutas intill uppnådd ålder av 18 år.

Föredragande departementschefen anförde slutligen:

1. Anslaget till allmänna indragningsstaten.

[54.]
Anslaget till
allmänna
indragnings-
staten-

Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är i riksstaten för
år 1918 upptaget till 2,315,581 kronor.

Utgifterna från detta anslag hava nedannämnda år uppgått till i
runda tal följande belopp:

(ordinarie anslag.)	år 1904	kronor 2,299,200: —
	» 1905	» 2,403,800: —
	» 1906	» 2,488,900: —
	» 1907	» 2,596,600: —
	» 1908	» 2,609,600: —
	» 1909	» 2,483,200: —
	» 1910	» 2,420,000: —
	» 1911	» 2,336,200: —
	» 1912	» 2,208,600: —
	» 1913	» 2,139,900: —
	» 1914	» 2,026,500: —
	» 1915	» 1,910,200: —
	» 1916	» 1,849,500: —.

Härjämte tillåter jag mig anmärka, att anslaget, som för år 1917
utgick med ett belopp av 2,013,935 kronor, för innevarande år blivit
höjt till ovannämnda belopp av 2,315,581 kronor. Denna förhöjning i
anslaget berodde därpå, att åren 1917 och 1918 anslagets utgiftssida
tillförts vissa betydande nya poster, som beräknades för år 1918 uppgå
till sammanlagt omkring 600,000 kronor. Då emellertid av äldre ut-

gifter från anslaget beräknades bortfalla ett belopp av omkring 300,000 kronor, blev anslagsförhöjningen begränsad till ett lika stort belopp.

Jag finner icke anledning för närvarande föreslå annan ändring i anslagets belopp än som erfordras för utjämnande av riksstatens slutsumma, för vilket ändamål anslaget torde upptagas med ett belopp av 2,315,591 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att det under tionde huvudtiteln å <i>ordinarie</i> stat		
uppförda <i>förslagsanslaget</i> till allmänna indragnings-		
staten ökas med	kronor	10
eller från	»	2,315,581
till	»	2,315,591

Beträffande här ovan upptagna *ordinarie* anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå någon förändring. [55.]

Av tionde huvudtitelns *ordinarie anslag*, som för innevarande år uppgå till

kr. 7,460,268

komma vid bifall till de av mig framställda förslag

följande anslag att höjas, nämligen

till bidrag till pensionering av änkor och barn efter

lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier

m. m. med

kr. 11,496

» bidrag till folkskollärares pensionering

med

» 3,650,000

» bidrag till småskollärares m. fl. ålder-

domsunderstödsanstalt med

» 80,000

» bidrag till pensionering av änkor och

barn efter befäl och underbefäl med

vederlikar vid armén med

» 2,937

» bidrag till flottans pensionskassas gra-

tialfond med

» 2,000

» allmänna indragningsstaten med

» 10

» 3,746,443

och skulle således de *ordinarie* anslagen under tionde

huvudtiteln komma att för år 1919 uppgå till

kr. 11,206,711.

Summan av de utav mig nu tillstyrkta *extra an-*

slagen

kr. 3,661,043

understiger med

» 2,583,202

Tionde huvudtiteln.

vad under tionde huvudtiteln anvisats å extra stat
 för år 1918, nämligen kr. 6,244,245

Huvudtitelns *slutsumma*, som utgör för innevarande
 år » 13,704,513
 skulle under förutsättning av bifall till mitt förslag
 uppgå för år 1919 till » 14,867,754.

Vad departementschefen sålunda rörande tionde
 huvudtiteln hemställt biträdades av statsrådets övriga
 ledamöter och blev av Hans Maj:t Konungen gillat
 och godkänt.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj: Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLMER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN.

Departementschefen, statsrådet Nilson anförde härefter:

I:o.

»1883 års riksdag beviljade enligt skrivelse den 13 juni 1883 ett [9 o. 10.]
årligt bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och under-
befäl med vederlikar vid armén. Detta bidrag skulle utgå med 1½
procent årligen på summan av de löner och beklädnadsbidrag, vilka
enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmandet av
fyllnadspension.

Ifrågavarande anslag, som tillgodokommer även änkor och barn
efter sådana krigsmän, som överflyttats från armén till kustartilleriet
men bibehållits vid sin delaktighet i arméns änke- och pupillkassa, är
naturligtvis av ordinarie natur, men då det skall beräknas »enligt gäl-
lande stater», har det plägat giva anledning till även ett årligt extra

Ang.
dels höjning
av ordinarie
anslaget för
bidrag till
pensionering
av änkor och
barn efter
befäl och
underbefäl
med vederlikar
vid armén,
dels ock ett
därmed sam-

manhängande extra ordinarie anslag. ordinarie anslag. Eftersom staterna för samma år, det ordinarie anslaget avser, icke äro kända vid den tidpunkt, då anslaget begäres, plägar nämligen detta bestämmas enligt staterna för året före det, då anslaget begäres; och plägar därefter riksdagen nästa år vidtagna nödig rättelse, vilken, då staterna nästan ständigt ökas, plägar bestå i ett särskilt extra ordinarie anslag såsom tillägg till föregående års ordinarie.

Sålunda beviljade 1917 års riksdag *dels* ett ordinarie anslag, som, beräknat efter 1916 års stater, uppgick till 131,424 kronor, *dels ock* å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av högst 4,254 kronor till förstärkande av det ordinarie anslag, som 1916 års riksdag beviljat.

Direktionen över arméns pensionskassa har uti underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 anfört följande:

Totalbeloppet av löner å aktiv stat för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt de från armén till kustartilleriet överflyttade, vid delaktighet i arméns nya änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare uppginge för år 1918 enligt gällande stater till 8,957,435 kronor, varå 1½ procent utgjorde 134,361 kronor 53 öre. Det å 1918 års riksstat uppförda anslaget, 131,424 kronor, understeges alltså med 2,937 kronor 53 öre det nya änkekassan tillförsäkrade statsbidraget.

Enligt § 25 av förordningen den 5 november 1915 angående arméns reservstater vore nya änkekassan vidare tillförsäkrad statsbidrag för till beställning å reservstat överflyttad personal, och hade nya änkekassan för år 1917 en statsbidragsfordran för innehavare av dylika beställningar av 3,241 kronor 42 öre.

På grund av vad sålunda anförts, anhölle direktionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att till förstärkande av 1917 och 1918 års anslag för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av (2,937 + 3,241 =) 6,178 kronor, *dels ock* att å riksstaten för år 1919 upptaga ordinarie statsbidraget till arméns nya änke- och pupillkassa med ett till 134,361 kronor förhöjt belopp.

Uti avgivet utlåtande har *arméförvaltningen* icke haft något att erinra rörande nu anmälda anslagsbehov.

Jag får i anslutning härtill hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att höja det under riksstatens tionde huvudtitel å ordinarie stat uppförda *anslaget för bidrag till*

pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén,

nu	kronor 131,424:—
med	» 2,937:—
till	kronor 134,361:—

dels ock att till förstärkande av det i 1917 och 1918 års riksstater för samma ändamål uppförda anslag å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 6,178 kronor.

2:o.

Under en följd av år har riksdagen å extra stat beviljat ett förslagsanslag dels till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de av riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående. För år 1918 utgår ifrågavarande anslag med 3,500,000 kronor. Liksom föregående år är pensionskassan tillförbunden att till gengäld under anslagsåret avstå de densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna.

[11.]

*Ang.
extra anslag
till upprätthållande av
arméns pensionskassas
egen pensionering samt
till fyllnadspensioner.*

Direktionen över arméns pensionskassa har nu uti underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 anhållit, att även för år 1919 ett förslagsanslag till belopp av 3,500,000 kronor måtte för ovanberörda ändamål å extra stat beviljas.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet yttrande instämt i denna hemställan.

Då jag icke har något att erinra emot förevarande framställning, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 3,500,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

3:o.

[12.]
 Ang. extra
 anslag till
 utdelande av
 tillfälliga
 understöd åt
 avskedade
 underoffice-
 rare och veder-
 likar vid
 armén.

Uti den till 1907 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat under tionde huvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag av 34,360 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor:

att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behövande omständigheter och före år 1902 erhållit avsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund av punkt 8 i kungl. cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt

att i avseende å understödets belopp iakttoges, att för den, vilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke finge tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen överstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke finge utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension överstiga 600 kronor.

Berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Då det för varje år erforderliga anslagsbeloppet för nu ifrågasvarande ändamål är beroende på antalet understödsbehövande underofficerare och storleken av deras pensioner, anbefalldes direktionen över arméns pensionskassa genom brev den 18 oktober 1907 att årligen till Kungl. Maj:t avlämna uppgift angående det anslagsbelopp, som för nästpåföljande år kunde beräknas för ifrågasvarande ändamål erforderligt med hänsyn till de under löpande året utbetalda belopp samt de understödstagare, som under året avlidit eller eljest såsom behöriga sökande avgått.

På grundvalen av dylika uppgifter, som därefter årligen inforrats, har Kungl. Maj:t sedermera äskat och riksdagen för vart och ett av åren 1909—1918 å extra stat beviljat ett för ändamålet erforderligt förslagsanslag. För år 1918 utgör anslaget 17,000 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 har nu *direktionen över arméns pensionskassa* meddelat, att av de personer, som år 1916 vid beräkandet av anslagsbehovet för år 1918 upptagits såsom eventuella sökande av understöd från detta anslag, 11 avlidit. Högsta möjliga understödsbelopp, verkliga eller beräknade, hade för dessa uppgått till sammanlagt 1,070 kronor. Direktionen ansåge därför, att ifrågasvarande anslag för år 1919 borde kunna sänkas till 16,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra emot förevarande framställning, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 16,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

4:o.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition beviljade 1917 års riksdag, i likhet med vad under föregående år ägt rum, under tionde huvudtiteln å extra stat ett anslag för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelades annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämdes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppginge till 300 kronor.

För år 1918 utgör anslaget 911 kronor.

I brev till arméförvaltningen den 13 augusti 1917 föreskrev Kungl. Maj:t, att det skulle åligga arméförvaltningen att inom den tid, då de till statsregleringen för år 1919 hörande ärenden borde vara till Kungl. Maj:t inkomna, till Kungl. Maj:t avlämna uppgift angående dels de personer, vilka under år 1917 åtnjutit understöd från ifrågavarande anslag, dels de till dessa personer utbetalade belopp, dels de understödstagare, vilka under året avlidit eller eljest såsom behöriga sökande avgått, dels ock det anslagsbelopp, som kunde beräknas för år 1919 bliva erforderligt för ifrågavarande ändamål.

Uti skrivelse den 15 september 1917 har nu *arméförvaltningen* anmält, att 11 f. d. förrådsvaktmästare under år 1917 redan uppburit eller komme att uppbära understöd från ifrågavarande anslag, därav nio med envar 76 kronor, en med 151 kronor och en med 25 kronor 34 öre, samt att, med undantag av den sistnämnde, ifrågavarande understödstagare ännu levde och styrkt sig vara i behov av understöd. På grund härav hemställde arméförvaltningen, att för år 1919 måtte äskas ett anslag till tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare, som för

[13.]

Ang. extra anslag för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.

nio av dem skulle utgå med sammanlagt 684 kronor och för en med 151 kronor, eller tillhopa 835 kronor.

Då jag icke har något att häremot erinra, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 835 kronor för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förråds-vaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 300 kronor.

5:o.

[20.]
Ang. pension
åt förre
artilleristen
P. Bengtsson.

I skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 24 mars 1917 har *chefen för första arméfördelningen* anhållit, att departementet ville utverka, bland annat, pension av lämplig storlek åt förre artilleristen Per Bengtsson, att utgå från och med år 1918.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Bengtsson, som är född den 31 augusti 1840, från hösten 1858 till våren 1881 varit anställd vid Vendes artilleriregemente samt därefter under 26 år bestritt renhållningen å kronans gatudelar i Landskrona och vid de kronans byggnader, som ej disponeras av Skånska hus-arregementet, mot en årlig ersättning av omkring 600 kronor; att Bengtsson på grund av hög ålder och därmed följande svårighet att förflytta sig särskilt vintertiden icke synes kunna fortsätta med detta arbete ännu ett år; att han, som är godtemplare sedan 1882, åtnjuter det bästa anseende för pålitlighet och skötsamhet; att Bengtsson och hans ännu levande 83-åriga hustru icke hava att påräkna någon ekonomisk hjälp; samt att hans enda inkomst utom ovannämnda 600 kronor är en pension å 200 kronor från Vadstena krigsmanshuskassa, varjämte han brukat erhålla en årlig gratifikation om 30 kronor från en av enskilda medel bildad kassa vid Vendes artilleriregemente.

Arméförvaltningens fortifikations- och civila departement hava med underdånig skrivelse den 14 april 1917 överlämnat handlingarna i ärendet samt därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bevilja Bengtsson pension å allmänna indragningsstaten att utgå från och

med månaden näst efter den, under vilken han avginge från sin omförmälda befattning, med belopp, som tillsammans med pensionen från Vadstena krigsmanshuskassa utgjorde 500 kronor om året.

Statskontoret har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Med hänsyn till den långa tid Bengtsson varit anställd i kronans tjänst ävensom till övriga i ärendet upplysta omständigheter synes det mig billigt, att han under sin ålderdom kommer i åtnjutande av högre understöd än det för närvarande till honom utgående. Vid sådant förhållande och då det föreslagna pensionsbeloppet synes mig skäligt, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förre artilleristen Per Bengtsson må under sin återstående livstid uppbära en årlig pension å allmänna indragningsstaten till så stort belopp, att densamma jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till 500 kronor för år räknat, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin nuvarande anställning.

6:o.

I skrivelse till arméförvaltningens artilleridepartement den 2 mars 1917 har *tygmästaren å Karlsborg* med anledning av därom gjord framställning anhållit om utverkande av pension åt tygarbetaren vid Karlsborgs tygstation Karl Gustaf Dufva, som, med vissa avbrott, i omkring 45 år haft anställning i kronans tjänst men nu till följd av sjuklighet vore urståndsatt att med eget arbete försörja sig.

Av skrivelsen åtföljande frejd- och läkarbetyg samt av tygmästarens i övrigt lämnade uppgifter inhämtas, att Dufva, som är född den 20 december 1856, under åren 1872—1905 i mån av arbetstillgång med längre eller kortare avbrott arbetat vid Karlsborgs fästningsbyggnad, till dess han den 8 augusti 1906 anställdes vid Karlsborgs tygstation, där han ännu kvarstår såsom tygarbetare; att han, som har hustru och fem barn, varav ett minderårigt, samt ett minderårigt fosterbarn, alltid själv utan understöd av stat eller kommun underhållit sin familj, ehuru han utöver egen stuga på ofri grund jämte därtill hörande täppa ej ägt andra tillgångar än sin arbetsförtjänst vid tygstationen, vilken under åren 1912—1916 i medeltal utgjort 774 kronor 91 öre för år; att han

[21.]
Ang. pension
åt tygarbeta-
ren K. G.
Dufva.

på grund av det ofta avbrutna arbetet vid fästningsbyggnaden icke kunnat beräkna 30 år i statens tjänst och därför icke kunnat föreslås till erhållande av nådevedermäle, vartill han eljest varit berättigad, då han av tygmästaren erhållit vitsord såsom en skötsam och redbar person, vilken alltid såväl i som utom tjänsten visat ett hedrande uppförande; samt att han, som åtnjuter medborgerligt förtroende, nu är sjuklig och oförmögen till ihållande arbete.

Med underdånig skrivelse den 7 april 1917 hava *arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement* överlämnat handlingarna i ärendet samt därvid för egen del anfört, att departementen ansåge billigt, att Dufva efter avskedstagandet genom pension bereddes någon hjälp till livsuppehälle. Med hänsyn till Dufvas tjänstetid ävensom till de belopp, som förut av riksdagen i liknande fall beviljats såsom pension, syntes ett belopp av 300 kronor för år skäligt. Departementen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja Dufva en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträtt sin anställning vid tygstationen.

Statskontoret har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Under åberopande av vad sålunda förekommit, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att tygarbetaren vid Karlsborgs tygstation Karl Gustaf Dufva må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid tygstationen.

7:o.

[22.]
Ang. pension
åt f. d. fan-
junkaren i
Norrbottens
regemente
K. E. H.
Stjernberg.

I underdånig skrivelse den 5 maj 1917 har *chefen för Norrbottens regemente* anhållit, att f. d. fanjunkaren i nämnda regemente Karl Rudolf Hjalmar Stjernberg måtte från allmänna indragningsstaten beviljas lämplig pension från och med den 15 maj 1917.

Till stöd för denna hemställan har anförts, att Stjernberg, som vore född den 4 februari 1876 och antagits såsom underofficersvolontär den 1 oktober 1893, konstituerats till sergeant av andra klassen den

27 oktober 1897 och till sergeant av första klassen den 21 februari 1910 samt transporterats till fanjunkare i regementet den 9 februari 1917; att han under hela sin tjänstgöring iakttagit ett hedrande uppförande samt i tjänsten ådagalagt stor duglighet; att han lede av höggradigt hjärtfel, som gjort honom oförmögen till trupptjänst, varför han sedan år 1902 tjänstgjort såsom rullföringsbiträde i Kalix rullföringsområdes expedition; att sjukdomen emellertid så förvärrats, att han under sista tiden ej ens kunnat bestrida denna tjänst; att regementschefen därför på ansökan beviljat honom avsked från beställning på stat från och med den 15 maj 1917, sedan med läkarintyg styrkts, att han vore oduglig till all militär tjänstgöring; samt att Stjernberg för framtiden ej kunde beräknas genom någon regelbunden sysselsättning förskaffa sig sitt uppehälle.

Direktionen över arméns pensionskassa har meddelat, att Stjernberg icke för närvarande vore berättigad till vare sig pension från arméns pensionskassa eller till fyllnadspension. Skulle Stjernberg med nu innehavande löneförmåner oavbrutet kvarstå i tjänst till den 4 februari 1926, bleve han då berättigad att från och med månaden näst efter den, i vilken han därefter erhöle avsked, tillträda pension och fyllnadspension med 900 kronor, därav 180 kronor i nionde klassen av arméns pensionskassa och 720 kronor från statsmedlen.

Statskontoret har uti den 11 maj 1917 avgivet utlåtande anført följande: Enligt vad direktionen över arméns pensionskassa meddelat, hade Stjernberg icke uppfyllt villkoren för att komma i åtnjutande av pension från nämnda kassa och fyllnadspension; och såvitt statskontoret kunde finna, föreläge icke beträffande Stjernberg sådana omständigheter, att han kunde erhålla pension från allmänna indragningsstaten med tillämpning av 6 eller 8 punkten i gällande pensioneringsgrunder för arméns befäl och underbefäl med vederlikar. Vid sådana förhållanden torde pension kunna beredas honom endast genom framställning till riksdagen. Då statskontoret med hänsyn därtill, att Stjernberg enligt läkares intyg vore till följd av sjukdom för framtiden oförmögen att försörja sig genom regelbunden sysselsättning med fordran på ihärdigare arbete, ansåge billigt, att åtgärd vidtoges till beredande åt honom av någon pension och att pensionsbeloppet bestämdes till 500 kronor, hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Stjernberg finge från och med månaden näst efter den, varunder han entledigats från sin nuvarande befattning, under sin återstående

livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 500 kronor.

Under åberopande av vad sålunda i ärendet förekommit, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. fanjunkaren i Norrbottens regemente Karl Rudolf Hjalmar Stjernberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor, att utgå från och med den 1 juni 1917.

8:o.

[23.]
Ang. pension
åt förre fäst-
ningsbygg-
nadsarbetaren
J. G. Frank.

Uti en till arméförvaltningens fortifikationsdepartement ingiven skrift har förre fästningsbyggnadsarbetaren Johan Gustaf Frank anhållit att komma i åtnjutande av något statsunderstöd på sin ålderdom i form av pension.

Över ansökningsyttrande infordrats från *fortifikationsbefälhavaren å Karlsborg*, av vilket yttrande jämte övriga handlingar i ärendet inhämtas, att Frank, som är född den 22 mars 1858, under tre år haft fast anställning vid Göta artilleriregemente och därunder förhållit sig »troget och väl»; att han i något mer än 24 år tjänstgjort vid fästningsbyggnaden å Karlsborg samt med plikttrohet och flit fullgjort sina åligganden; att han enligt läkarintyg lider av hjärtfel och på grund därav är mindre arbetsförför; samt att han äger en jordlott om cirka 1 1/2 tunnland med en därå uppförd liten stuga.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* uti underdånig skrivelse den 14 april 1917 anför, att ehuru Frank ej till fullo i avseende å ålder och tjänstetid uppfyllde de av departementet tillämpade villkor för tillstyrkan av pension, departementet likväl ansåge sig böra på grund av Franks sjukdom och oförmåga att försörja sig tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja Frank pension från allmänna indragningsstaten å 300 kronor om året, att utgå från och med år 1918.

Statskontoret har tillstyrkt framställningen.

För beviljandet av pension åt förutvarande fästningsbyggnadsarbetare har i allmänhet fordrats, att vederbörande uppnått 60 levnadsår

och 30 tjänstår. Härifrån har dock i ömmande fall undantag gjorts. Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst angående Franks arbetsförhet och ekonomiska förhållanden, synes det mig billigt, att undantag från nyssnämnda villkor jämväl i förevarande fall göres. Jag får därför hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förre fästningsbyggnadsarbetaren Johan Gustaf Frank må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med år 1918.

9:o.

Till arméförvaltningens fortifikationsdepartement hava från f. d. arbetarna vid kronans kalkstensbrott å Borghamn A. G. Björk, J. Gustafsson och C. A. Pettersson inkommit ansökningar om erhållande av pension.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande angående sökandenas levnadsförhållanden:

Björk, som är född den 26 oktober 1851, har arbetat vid kalkstensbrottet för Karlsborgs fästningsbyggnad under en tid av 25 år 10 månader. Enligt ansökningen bifogat läkarbetyg är Björk på grund av ytterligt försvagad syn å vänstra ögat samt revbensbrott i vänstra sidan oförmögen att med eget arbete försörja sig. Han är därjämte så gott som medellös.

Gustafsson, som är född den 18 augusti 1846, har arbetat vid stenbrottet under 22 år 10 månader. Han är fader till fem oförsörjda barn och äger icke några tillgångar förutom en stuga, som dock icke är taxerad till 500 kronor. Till följd av olycksfall i arbete har han fått två fingrar å högra handen krökta, varigenom denna blivit föga brukbar, samt vid ett annat olyckstillfälle fått tre revben knäckta, vilket medför stora svårigheter för honom att deltaga i något arbete. På grund härav och i följd av hans höga ålder har hans arbetsförmåga i hög grad nedsatts, varför han icke genom eget arbete kan försörja sig och sin familj.

Pettersson, vilken är född den 11 maj 1853 och arbetat vid stenbrottet under en tid av 21 år 10 månader, är ägare till en lägenhet, taxerad till 600 kronor, men är i övrigt medellös. Han lider av kronisk luftrörskatarr med hosta, astma och andnöd vid mera ansträngande arbete. Detta i förening med inträdande ålderdom har åstadkommit, att han numera är oförmögen att med eget arbete försörja sig.

[24.]

*Ang. pension
åt f. d. arbetarna
vid
Borghamns
kalkstensbrott
A. G. Björk,
J. Gustafsson
och C. A. Pettersson.*

Kommandanten å Karlsborg har uti infortrat yttrande tillstyrkt ansökningarna samt meddelat, att sökandena under den tid de varit anställda vid Borghamns kalkstensbrott med plikttrohet utfört sitt arbete och iakttagit en hedrande vandel.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* uti underdånig skrivelse den 25 april 1917 anfört följande:

Departementet ansåge, att till de för var och en av sökandena uppgivna tjänstgöringstiderna, vilka, enligt vad departementet inhämtat, utgjorde summor av de månader och dagar av särskilda år, då sökandena verkligen utfört arbete vid fästningsbyggnaden, borde läggas de vintertider, de stått till kronans förfogande, utan att något arbete kunnat utföras eller arbetsförtjänst erhållas. Därigenom komme sökandena att väl uppfylla de för pensions erhållande vanligen stadgade villkoren (30 tjänste- och 60 levnadsår). Med anledning härav och då departementet funne synnerligen ömmande omständigheter föreligga för samtliga sökandena, hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bevilja envar av Björk, Gustafsson och Pettersson en pension av 300 kronor, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har uti den 21 maj 1917 avgivet utlåtande förklarar sig icke hava något att erinra mot vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement sålunda hemställt samt föreslagit, att pensionerna måtte bestämmas att utgå från och med månaden näst efter den, då entledigandet från anställning vid Borghamns kalkstensbrott ägt rum.

Vad i ärendet blivit upplyst synes mig till fullo motivera en framställning till riksdagen om beredande åt ifrågavarande arbetare av pension till det belopp, 300 kronor, som förut i liknande fall beviljats. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att envar av förutvarande arbetarna vid Borghamns kalkstensbrott A. G. Björk, J. Gustafsson och C. A. Pettersson må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigats från sin anställning vid nämnda kalkstensbrott.

10:o.

Med skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 10 april 1917 har *fortifikationsbefälhavaren å Karlsborg* överlämnat dels en av förrådsdrängen vid Karlsborgs fästningsbyggnad Gustaf Larsson-Ståhl ingiven ansökan om förhöjning av honom tidigare beviljad pension, dels ock från följande arbetare vid nämnda fästningsbyggnad inkomna ansökningar om pension, nämligen timmermannen Johan Svensson-Ed, stenarbetaren Frans Oskar Florin och timmermannen Alexander Andersson.

[25.]
*Ang. pension
 åt förråds-
 drängen G.
 Larsson Ståhl
 samt fäst-
 ningsbygg-
 nadsarbe-
 tar na J. Svens-
 son-Ed, F. O.
 Florin och A.
 Andersson*

Fortifikationsbefälhavaren har rörande omförmälda sökande meddelat följande:

Larsson-Ståhl, som vore 75 år gammal och varit anställd vid Karlsborgs fästningsbyggnad under ej mindre än 57 år, hade av 1907 års riksdag beviljats en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigats från fästningsbyggnaden. Han kvarstode emellertid ännu i tjänst men vore nu enligt läkarintyg oförmögen till arbete, varför han måste avgå från byggnadsarbetet.

Svensson-Ed, som vore 57 år gammal, hade tjänstgjort vid fästningsbyggnaden under 32 års tid. Enligt ansökningen vidfogat läkarintyg hade han under arbetet vid fästningsbyggnaden förlorat sitt ena öga, varför han av riks försäkringsanstalten uppbure livränta med 75 kronor årligen. Genom nämnda lyte hade han blivit mindre arbetsför och vore tillika, då han icke ägde någon förmögenhet, helt beroende av sin arbetskraft.

Florin, som uppnått en ålder av 56 år, hade tjänat såsom stamanställd i 3 år samt såsom arbetare vid fästningsbyggnaden, där han ännu kvarstode, i 27 år. Enligt läkarbetyg hade Florin på grund av starr nedsatt synförmåga och lede av kronisk muskelreumatism samt vore till följd därav mindre arbetsför. Han vore därjämte medellös.

Andersson hade tjänat vid fästningsbyggnaden i närmare 29 år och kvarstode även i arbete men vore nu vid uppnådda 60 år mindre arbetsför. Han lede enligt läkarintyg av muskelreumatism, reumatisk nervvärk i högra höften och benet samt högresidigt ljumskbråck.

Med hänsyn till den rådande dyrtiden ansåge fortifikationsbefälhavaren pensionsbeloppen för ifrågavarande arbetare skäligen böra bestämmas till 600 kronor för år.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har, med överlämnande av handlingarna i ärendet, uti underdånig skrivelse den 14 april 1917 anført, att departementet, med hänsyn därtill att sökandenas tjänstgöring vid fästningsbyggnaden i allmänhet icke pågått året runt, icke ansåge sig kunna tillstyrka högre pension än 300 kronor. Härifrån borde dock undantag göras för Larsson-Ståhl, vilken i betraktande av dels den långa tid han varit i kronans tjänst, dels därav att han städs tjänstgjort hela året, borde komma i åtnjutande av ett högre belopp eller 600 kronor. Svensson-Ed och Florin hade väl ännu ej uppnått 60 år, men på grund av deras sjukdom ansåge sig fortifikationsdepartementet böra förorda deras ansökningar om pension. Med anledning härav hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bevilja dels åt Larsson-Ståhl en pension av 600 kronor, dels åt envar av Svensson-Ed, Florin och Andersson en pension av 300 kronor, samtliga att utgå från allmänna indragningsstaten, för var och en från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigats från sin anställning vid fästningen.

Uti häröver den 8 maj 1917 avgivet utlåtande har *statskontoret* anført, att vad beträffade frågan om att åt förrådsdrängen Larsson-Ståhl bereda förhöjd pensionsförmån, ämbetsverket visserligen med hänsyn till hans ovanligt långa tjänstetid ansåge skäl föreligga till beredande av någon förbättring, men syntes densamma böra begränsas så, att sammanlagda pensionsförmånen uppginge till 400 kronor. Utöver redan beviljad pension syntes därför böra åt honom utverkas en ytterligare pension å 100 kronor. Mot vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement föreslagit i fråga om beredande av pension åt arbetarna Svensson-Ed, Florin och Andersson, hade statskontoret icke något att erinra.

På de av vederbörande myndigheter anförda skäl anser även jag mig böra tillstyrka, att förrådsdrängen Larsson-Ståhl beredes någon pensionsförhöjning, likasom också, att pension tillerkännes arbetarna Svensson-Ed, Florin och Andersson. Vad pensionstillägget till den förstnämnde beträffar, synes mig detsamma, såsom statskontoret föreslagit, böra begränsas till 100 kronor. För de tre övriga sökande torde pensionsbeloppen i överensstämmelse med fortifikationsdepartementets av statskontoret tillstyrkta hemställan böra bestämmas till 300 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

dels att förrådsdrängen vid Karlsborgs fästningsbyggnad Gustaf Larsson-Ståhl må från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller entledigande från sin anställning vid fästningsbyggnaden, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära, utöver honom tidigare tillerkänd pension, ytterligare ett årligt pensionsbelopp av 100 kronor,

dels ock att envar av arbetarna vid nämnda fästningsbyggnad Johan Svensson-Ed, Frans Oskar Florin och Alexander Andersson må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigats från sin anställning vid fästningsbyggnaden.

11:o.

Hos arméförvaltningens fortifikationsdepartement har förre arbetaren vid Borghamns kalkstensbrott W. F. Brandt, vilken av 1909 års riksdag beviljats en årlig pension å allmänna indragningsstaten av 50 kronor att utgå från och med den 1 januari samma år, anhållit att komma i åtnjutande av förhöjd pension.

[26.]
*Ang. förhöjd
 pension åt f.
 arbetaren vid
 Borghamns
 kalkstensbrott
 W. F. Brandt.*

Av ansökningen bifogade intyg inhämtas, att Brandt, som är född den 28 december 1857, tjänstgjort såsom grenadjär vid Andra livgrenadjärregementet under 17 $\frac{1}{2}$ år och därefter såsom arbetare vid Borghamns kalkstensbrott i nära 23 år; att han alltsedan ett olycksfall i arbetet för omkring 15 år sedan haft betydligt nedsatt arbetsförmåga och numera är oförmögen att med arbete försörja sig; att han, såvitt känt är, icke äger egna medel till sitt uppehälle; samt att han under sin anställning vid Borghamns kalkstensbrott städse ådagalagt nit och skicklighet i arbetet samt uppfört sig på ett i allo hedrande sätt.

Fortifikationsbefälhavaren å Karlsborg har i infordrat yttrande tillstyrkt ansökningen.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* uti underdånig skrivelse den 8 september 1917 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja Brandt en till 300 kronor förhöjd årlig pension, att från och med år 1918 utgå från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har uti avgivet utlåtande anfört, att på grund av vad i ärendet blivt upplyst goda skäl syntes föreligga att bereda Brandt en till 300 kronor förhöjd pension; och tillstyrkte alltså statskontoret bifall till den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement gjorda hemställan.

Med hänsyn till sökandens långvariga anställning i statens tjänst och då det blivt styrkt, att han numera är oförmögen att med arbete försörja sig, finner jag skäligt, att förhöjd pension beredes honom med det av myndigheterna föreslagna belopp. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förre arbetaren vid Borghamns kalkstensbrott W. F. Brandt må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en till 300 kronor förhöjd årlig pension, att utgå från och med år 1918.

12:o.

[27.]
Ang. pension
åt f. sjukskö-
terskan vid
garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
Ingrid
Linders.

Sedan efter förordnande av chefen för fjärde arméfördelningen krigsrätt hållits för rannsakande i mål mot operationssköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm Ingrid Linders rörande vissa förmenta förseelser samt krigsrätten enligt utslag den 6 maj 1915 funnit något yttrande i målet från dess sida icke erforderligt utan avskrivit målet från vidare handläggning, anmodade arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse enligt beslut den 25 i samma månad förvaltningen vid nämnda sjukhus att — då av förhandlingarna vid krigsrätten framginge, att Ingrid Linders' vidare kvarstannande i sin befattning såsom operationssköterska vid garnisonssjukhuset icke vore förenligt med kravet på sjukvårdens behöriga tillgodoseende — ofördröjligen uppsäga henne från innehavande befattning vid sjukhuset.

I anledning härav blev Ingrid Linders, med iakttagande av den uppsägningstid av en månad, som föreskrivits i det mellan henne och förvaltningen vid garnisonssjukhuset ingångna kontrakt, varigenom hon vunnit anställning vid sjukhuset, den 4 juni 1915 uppsagd från sin befattning såsom operationssköterska.

Över sjukvårdsstyrelsens nyssnämnda beslut anförde Ingrid Linders underdåniga besvär med yrkande om undanröjande av nämnda beslut ävensom alla på grund därav vidtagna åtgärder.

Genom resolution den 16 februari 1917 fann Kungl. Maj:t ändrings-sökandet icke kunna bifallas, men uppdrog med anledning av vad i

målet förekommit åt förvaltningen vid garnisonssjukhuset i Stockholm att taga i övervägande, huruvida, med hänsyn till klagandens långvariga och krävande tjänstgöring vid sjukhuset, åtgärder borde vidtagas för att söka bereda klaganden någon pension av statsmedel, samt för sådant fall i vederbörlig ordning inkomma med underdånig framställning i ämnet.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 23 april 1917 har härefter Ingrid Linders, med bifogande av frejdbetyg jämte andra handlingar, anhållit att komma i åtnjutande av pension av statsmedel under sin återstående livstid.

Till stöd för denna sin framställning har Ingrid Linders anfört, att hon, som vore född den 1 januari 1864, erhållit anställning vid garnisonssjukhuset den 1 januari 1899 och fortsatt därmed till den 15 augusti 1907, då hon på grund av överansträngning lämnat platsen. Därefter hade hon den 1 september 1908 erhållit förnyad anställning å sjukhuset och innehaft denna, tills hon den 4 juli 1915 måst lämna densamma på grund av sjukvårdsstyrelsens beslut.

Vad beträffade beloppet av pensionen, hade sökanden visserligen varit i statens tjänst allenast 15 1/2 år och skulle således, därest pension för tjänsten varit fastställd, icke efter de vanliga reglerna kommit i åtnjutande av s. k. hel pension. Avseende borde emellertid fästas dels å det krävande arbetet i tjänsten, dels därpå att denna i början varit förenad med en mycket låg avlöning, vilken först under de sista åren i någon mån kommit att motsvara avlöning vid dylik tjänst hos Stockholms stad. Vidare syntes avseende böra fästas vid, att sökanden varit villig och i stånd till att fortsätta med sin tjänstgöring ännu i flera år samt att det endast varit den omständigheten, att ombyte skett av läkare och att den nytillträdande läkaren fordrat sökandens avlägsnande, som förorsakat, att hon ej kommit att erhålla ett högre antal tjänstår. Beträffande sin tjänstgöring åberopade sökanden de vitsord, som givits henne av hennes mångårige förman i tjänsten doktor N. Bellander m. fl. läkare.

Utan att våga föreslå något belopp för pensionen hemställde sökanden, att densamma måtte bestämmas till så högt belopp som möjligt ävensom att pensionen måtte beräknas utgå från den 1 juli 1915, efter vilken tid sökanden ej fått uppbära någon avlöning från sjukhuset.

Chefläkaren vid garnisonssjukhuset har i avgivet yttrande föreslagit, att pensionen måtte fastställas till 800 kronor årligen att utgå från den 1 juli 1915.

Chefen för fjärde arméfördelningen och *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* hava tillstyrkt framställningen, på sätt chefläkaren föreslagit.

Uti den 10 juli 1917 avgivet underdånigt utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* anfört, att sökanden enligt staten för garnisonssjukhuset i Stockholm vid tiden för sitt entledigande från befattningen såsom operationssköterska därstädes åtnjutit, förutom fri bostad med möbler, bransle och lyse samt kost och tvätt, en koutant avlöning av 1,000 kronor för år. Därest nämnda bostadsförmåner m. m. jämte tvätt beräknades till omkring 500 kronor för år och fördelen av fri kost värderades till 1 krona 50 öre för dag eller 547 kronor 50 öre för år, skulle värdet av hennes samtliga årliga avlöningsförmåner vid berörda tidpunkt kunna uppskattas till omkring 2,000 kronor. Enligt vad som inhämtades av ett från Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening införskaffat meddelande, uppbure sökanden såsom delägare i pensionsföreningen sedan 1915 års början en årlig pension av 526 kronor, motsvarande 9 procent å sammanlagda beloppet av de för hennes pensionering insatta medel. Härtill hade staten enligt kungörelsen den 30 december 1901 angående statsbidrag till pensionering av sjuksköterskor bidragit med 25 kronor årligen från och med år 1904 till och med det år, hon fyllt 50 år, eller år 1914. Utan avseende emellertid å den pension från ifrågavarande pensionsförening, vartill sökanden vore berättigad på grund av huvudsakligen egna bidrag, ansåge departementet skäligt, att sökanden med hänsyn till hennes långvariga och krävande tjänstgöring vid garnisonssjukhuset bereddes någon statspension.

I anledning härav och då de jämförelsevis små belopp, varmed staten bidragit till sökandens pensionering från pensionsföreningen, icke syntes böra tillmätas något inflytande vid beräkningen av den ifrågasatta statspensionen samt det utav chefläkaren vid garnisonssjukhuset föreslagna, av chefen för fjärde arméfördelningen och av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse tillstyrkta pensionsbeloppet, 800 kronor för år, motsvarade allenast 40 procent å det beräknade värdet av sökandens samtliga avlöningsförmåner vid entledigandet, hade departementet icke något att erinra mot vad nämnda myndigheter förordat.

Statskontoret har den 18 augusti 1917 inkommit med utlåtande i ärendet samt därvid anfört, att ämbetsverket på grund av förekomna omständigheter funne billighetsskäl föreligga att åt Ingrid Linders bereda någon pension från allmänna indragningsstaten och fördenskull tillstyrkte

avlatande av framställning till riksdagen i detta syfte. Statskontoret ansåge emellertid den av de i ärendet hörda myndigheterna föreslagna pensionen väl högt tilltagen, då anledning saknades att bevilja sökanden högre pension, än som skulle kommit henne till del, därest hon varit underkastad bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907. Enligt vad handlingarna utvisade, hade sökanden vid sitt entledigande tjänstgjort vid garnisonssjukhuset under en tid av omkring 15½ år och därstädes under de senaste fem åren uppburit en avlöning, som efter arméförvaltningens utlåtande kunde beräknas hava i årligt medeltal uppgått till 1,880 kronor, däri inbegripet bostad och övriga naturaförmåner. Med ledning av det i civila pensionslagen föreskrivna beräkningssätt skulle sökandens pensionsunderlag, om hon varit pensionsberättigad enligt omförmälda lag, utgjort två tredjedelar av nämnda medeltal eller 1,253 kronor 33 öre, varmed hel pension skulle utgått efter 30 års tjänstgöring och en uppnådd levnadsålder av 60 år. Då tjänstårens antal emellertid icke uppginge till mer än femton, borde pensionen hava reducerats till hälften av pensionsunderlaget eller, efter avrundning på sätt i pensionslagen föreskrevs, till 630 kronor. Statsverket kunde dock anses hava redan på annat sätt bidragit till sökandens pensionering med ett årligt belopp, ungefärligen motsvarande den del av nyss beräknade pensionsbelopp, som översköte 600 kronor; och hemställde statskontoret fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden måtte tillerkännas en årlig pension av 600 kronor, räknat från den 1 augusti 1915, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Såsom framgår av innehållet i förenämnda nådiga resolution den 16 februari 1916, har Kungl. Maj:t vid prövning av de utav sjuksköterskan Linders anförda underdåniga besvär funnit vissa skäl tala för, att hon borde komma i åtnjutande av pension av statsmedel. Den omständigheten, att sökanden befunnits olämplig att vidare kvarstå i sin befattning vid garnisonssjukhuset, torde icke kunna anses utgöra hinder för ett bifall till den av henne nu gjorda framställningen. Det är nämligen att märka, att hennes entledigande icke grundats på något fel eller försummelse i eller utom tjänsten, i vilket fall hon jämlikt det mellan henne och sjukhusets förvaltning upprättade kontrakt kunnat åläggas omedelbar avflyttning, utan att hon blivit skild från sin anställning med iakttagande av den för båda parterna kontraktsenligt gällande uppsägningstid av en månad. Under åberopande av vad vederbörande myndigheter i ärendet anført och med hänsyn till sökandens maktpå-

liggande och jämförelsevis långvariga tjänstgöring, finner jag mig böra förorda, att pension åt henne utverkas.

Vad beträffar pensionens storlek, anser jag, med avseende å vad statskontoret därom anfört, ett belopp av 600 kronor skäligt.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förra sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm Ingrid Linders må under sin återstående livstid å allmänna indragingsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor, att utgå från och med den 1 augusti 1915.

13:o.

[28.]

Ang.
pension åt
tygarbetaren
C. Andersson.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har tygarbetaren vid Gottlands artillerikårs tygverkstäder Carl Andersson anhållit att komma i åtnjutande av årligt underhåll eller pension.

Med överlämnande av denna ansökan har *chefen för Gottlands artillerikår* uti underdånig skrivelse den 11 september 1917 tillstyrkt avlättande till riksdagen av proposition därom, att till Andersson måtte anvisas ett årligt underhåll av 800 kronor.

Av berörda skrivelse ävensom av övriga handlingar i ärendet inhämtas, att Andersson, som är född den 6 juli 1846, sedan den 1 oktober 1889 varit anställd vid artilleriets verkstäder på Gottland, varest han intill år 1906 arbetat såsom extra hantverkare samt därefter som tygarbetare; att han, som genast vid sin anställning i statens tjänst fått sig anförtrött organiserande av en smidesverkstad vid Visby artilleriförråd och därefter under 15 år till den 14 juli 1904 varit föreståndare för nämnda verkstad, därunder till följd av sin yrkesskicklighet tagits i anspråk för viktigare reparationsarbeten å kanonmekanismer och finare instrument, varigenom en avsevärd tidsbesparing och minskning i kostnader vunnits för kronan, i det att viktigare reparationer å artillerimateriel kunnat verkställas vid artilleriets verkstäder i Visby och kostsamma transporter till Stockholms tygstation för reparation inbesparats; att han såväl under den tid han förestått smidesverkstaden som sedermera under den återstående tjänstetiden av sina förmän erhållit vitsord såsom skicklig och duglig samt alltid på ett synnerligen hedrande och förtjänstfullt sätt skött sina åligganden; samt att han under de senaste tio åren åtnjutit en arbetsavlöning av omkring 800 kronor om året.

Militärbefälhavaren på Gottland har tillstyrkt framställningen.

I häröver den 20 september 1917 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens artilleridepartement* förklarat sig anse billigt, att Andersson genom pension bereddes någon hjälp till livsuppehälle efter avskedstagandet. I fråga om pensionens storlek funne departementet, med hänsyn till Anderssons tjänstetid och yrkesskicklighet, varigenom han varit kronan till stort gagn, ävensom till de belopp, som förut av riksdagen i liknande fall beviljats såsom pension, ett belopp av 500 kronor för år skäligt. Departementet hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja Andersson en årlig pension av 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträdde sin anställning vid tygverkstäderna.

Statskontoret har funnit goda skäl föreligga för beredande av pension åt Andersson efter erhållet avsked. Med hänsyn till Anderssons jämförelsevis korta tjänstetid ansåge statskontoret sig icke kunna förorda högre pensionsbelopp i detta fall än det av arméförvaltningens artilleridepartement föreslagna eller 500 kronor; och hemställde statskontoret alltså om bifall till vad artilleridepartementet föreslagit.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser även jag giltiga skäl föreligga för en framställning till riksdagen om beviljande av pension åt tygarbetaren Andersson. Pensionsbeloppet synes mig, i överensstämmelse med artilleridepartementets av statskontoret tillstyrkta hemställan, böra bestämmas till 500 kronor för år.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att tygarbetaren vid Gottlands artillerikårs tygverkstäder Carl Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid tygverkstäderna, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor.

14:o.

[29.]
 Ang.
 pension åt f.
 skraddarmä-
 staren G. K.
 K. Svedberg.

Uti underdånig skrivelse den 19 juni 1917 har *sekundchefen för Livgardet till häst* gjort framställning om beredande av pension åt skraddarmästaren Georg Konrad Konstantin Svedberg, vilken vore anställd såsom tillskärare och skraddarmästare vid regementets skradderiverkstad men den 1 juli 1917 komme att till följd av sjuklighet frånträda denna anställning.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Svedberg, som är född den 12 februari 1862, under 20 års tid varit anställd vid regementet, för tiden intill den 1 januari 1914 mot en ersättning av 200 kronor i månaden för reparationer av munderingspersedlar samt ersättning enligt fastställd prislista för nytillverkning; att då Svedberg för dessa belopp skolat avlöna personal för arbetenas utförande, den kontanta behållningen Svedberg haft för egen del icke överstigit 1,500 kronor för år; att han för tiden från och med den 1 januari 1914 till och med den 30 juni 1916 uppburit ett arvode av 1,500 kronor för år och för tiden därefter ett arvode av 1,800 kronor för år; att han vid företagen läkarundersökning befunnits behäftad med symtom på vänstersidig kronisk luft-rörskatarr, sannolikt av tuberkulös natur; att hans krafter till följd härav äro väsentligt nedsatta; att han har hustru och minderårig dotter att försörja; samt att han med stor yrkesskicklighet skött sina göromål vid regementet.

Chefen för fjärde arméfördelningen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga proposition om beviljande av pension åt Svedberg med belopp motsvarande det för sergeant av andra klassen utgående.

Uti underdånigt yttrande den 24 augusti 1917 har *arméförvaltningens intendentsdepartement* — med erinran att Kungl. Maj:t och riksdagen åren 1913 och 1915 tillerkänt en var av förre föreståndaren för Bohusläns regementes skradderiavdelning S. Jonasson och förre föreståndaren för Svea livgardes skomakeriverkstad C. G. Alsing årliga pensioner från allmänna indragningsstaten — förklarat sig anse billigt, att även Svedberg komme i åtnjutande av dylik pension. I fråga om pensionens storlek syntes den beräkningsgrund, som i allmänhet av Kungl. Maj:t och riksdagen under de senare åren följts vid beviljande av dylik pension, nämligen densammas bestämmande till två tredjedelar

av den årsinkomst, befattningshavaren under den senare delen av sin anställningstid av staten uppburit, i detta fall icke vara fullt tillämplig, då Svedberg vore jämförelsevis ung och endast under 20 år varit anställd vid regementet. Pensionen till Svedberg syntes departementet icke skäligen böra bestämmas till högre belopp än vad arméfördelningschefen föreslagit eller 780 kronor, motsvarande den pension, som författningesenligt tillkomme sergeant av andra klass. På grund av vad sålunda anförts hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Svedberg finge under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 780 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigats från sin anställning vid regementet.

I häröver den 13 oktober 1917 avgivet underdånigt utlåtande har *statskontoret* anført, att då Svedberg till följd av sjukdom och nedsatta kroppskrafter nödgats lämna sin anställning vid Livgardet till häst samt härtill komme, att han vore i behov av understöd för eget och familjens uppehälle, statskontoret ansåge skäl föreligga att genom framställning till riksdagen söka bereda honom någon pension. Med hänsyn emellertid till såväl att Svedberg ännu icke uppnått högre ålder än 55 år som ock att han endast under 20 år tjänat vid regementet, syntes det statskontoret, som om anledning icke skulle förefinnas att i detta fall bestämma pensionen till högre belopp än 600 kronor, som av 1913 och 1915 års riksdagar beviljats i pension åt befattningshavare i likartad ställning som Svedberg.

Även jag finner mig böra tillstyrka det framställda förslaget om beredande av pension åt skräddarmästaren Svedberg. Vad angår pensionens storlek, anser jag mig, med hänsyn till vad statskontoret därom anført, icke kunna förorda, att det årliga pensionsbeloppet sättes högre än till 600 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att före skräddarmästaren vid Livgardets till häst skrädderiverkstad Georg Konrad Konstantin Svedberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigats från sin anställning vid regementet.

15:o.

[30.]
 Ang. pension
 åt vaktmästare
 J. A.
 Jonsson och
 stalldrängen
 K. J. Andersson.

Med anledning av särskilda utav vaktmästaren vid infanteriets skolor å Karlsborg Johan Alfred Jonsson och stalldrängen vid samma skolor Karl Johan Andersson gjorda ansökningar har *chefen för infanteriets skolor å Karlsborg* uti skrivelse till arméförvaltningens intendentsdepartement den 28 juli 1917 hemställt, att departementet måtte vidtaga åtgärder för beredande av årligt understöd åt Jonsson och Andersson under deras återstående livstid.

Av handlingarna i ärendet inhämtas:

beträffande *Jonsson*, att han, som är född den 4 september 1858, blivit anställd såsom snickare vid Karlsborgs fästningsbyggnad den 1 april 1878, såsom snickare och förrådsdräng vid volontärskolan å Karlsborg den 7 februari 1882 och såsom förrådsvaktmästare därstädes den 1 januari 1899; att han enligt intendentsdepartementets beslut den 9 juli 1912 uppburit ett årligt arvode av 550 kronor och därjämte haft en stadigvarande arbetsförtjänst vid skolan vid utförande av mindre snickeri- och andra reparationsarbeten; samt att han vid nu företagen läkarundersökning befunnits på grund av kronisk muskel- och ledgångsreumatism och genom ålder nedsatta kroppskrafter vara oförmögen att vidare fullgöra det med hans anställning vid infanteriets skolor förenade arbete och att för framtiden genom arbete försörja sig; och

beträffande *Andersson*, att han, som är född den 2 oktober 1858, blivit anställd såsom stalldräng vid arméns intendenturförråd å Karlsborg den 26 oktober 1884 och vid infanterivolontärskolan därstädes den 6 mars 1898; att han enligt intendentsdepartementets beslut den 2 juli 1907 såsom ersättning härför åtnjutit en dagavlönning av 1 krona 75 öre om dagen för varje tjänstgöringsdag, fri bostad, om sådan kunde beredas honom i kronans hus, samt fri vedbrand och fritt lyse; att dagavlönningen från och med den 1 januari 1916 höjts till 2 kronor 50 öre för varje tjänstgöringsdag; samt att han vid företagen läkarundersökning på grund av kronisk muskelreumatism och höggradig struma samt genom ålder nedsatta kroppskrafter befunnits vara oförmögen att vidare fullgöra det med hans anställning vid infanteriets skolor förenade arbete och för framtiden oförmögen att med arbete försörja sig.

Rörande ifrågavarande befattningshavares tjänstgöringsförhållanden har skolchefen anført, att såväl Jonsson som Andersson under hela sin tjänstgöringstid troget och utmärkt väl skött sina ålligganden, samt att de vore i verkligt behov av understöd, då deras avlöningsförmåner icke

medgivit dem att göra några besparingar. Därjämte har skolchefen hemställt, att den omständigheten, att Jonssons arvode vid skolan understege Anderssons avlöningsförmåner, ej måtte inverka vid bestämmandet av de pensionsbelopp, av vilka de sökande kunde anses hava gjort sig förtjänta.

Chefen för tredje arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet har *arméförvaltningens intendentsdepartement* uti underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 anført, att då Jonsson och Andersson, enligt vad handlingarna i ärendet gäve vid handen, inom kort syntes bliva av sjuklighet nödsakade att lämna sina anställningar, vilka de under lång tid skött med goda vitsord, departementet ansåge med rättvisa och billighet överensstämmande, att de vid avskedstagandet komme i åtnjutande av pension. Med iakttagande av den beräkningsgrund, som av Kungl. Maj:t och riksdagen i allmänhet följts vid beviljande av dylik pension, nämligen den sammas bestämmande till omkring två tredjedelar av den årsinkomst, vederbörande befattningshavare under senare delen av sin anställningstid av statén uppburit, syntes den pension, som kunde tillkomma Andersson, vilken under de senaste fem åren i genomsnitt haft en kontant årsinkomst av omkring 720 kronor, böra bestämmas till 500 kronor. Då Jonsson såsom vaktmästare vid skolan haft till åliggande bland annat att biträda vid in- och utlämningar från skolans bok-, linne- m. fl. förråd samt vid tillsynen över tvättnrättningen och således beklätt en ansvarsfull plats, syntes Jonsson icke böra komma i åtnjutande av pension till lägre belopp än det, som föreslagits för Andersson, oaktat den förres årsinkomst understigit vad Andersson uppburit, och ansåge departementet sig böra föreslå, att Jonssons pension jämväl bestämdes till 500 kronor för år räknat.

På grund av vad sålunda blivit anført hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att envar av vaktmästaren Jonsson och stalldrängen Andersson finge från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådd ålder av 60 år erhöle entledigande från sin anställning vid infanteriets skolor å Karlsborg, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor.

Statskontoret har uti häröver den 3 oktober 1917 avgivet utlåtande förklarat sig i likhet med *arméförvaltningens intendentsdepartement* anse

skäl föreligga att utverka samma pensionsbelopp för båda ifrågavarande befattningshavare, och har statskontoret, som med stöd av 1916 års riksdags beslut i fråga om pension åt förrådsdrängen A. Stendahl icke funnit sig böra göra någon erinran mot det föreslagna pensionsbeloppet, tillstyrkt bifall till intendentsdepartementets hemställan.

Då, med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst, fullgoda skäl synas mig föreligga därtill, att sökandena vid entledigande efter uppnådd ålder av 60 år beredas pension och då jag finner de av arméförvaltningens intendentsdepartement föreslagna pensionsbelopp väl avvägda, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att envar av vaktmästaren vid infanteriets skolor å Karlsborg Johan Alfred Jonsson och stalldrängen vid samma skolor Karl Johan Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådd ålder av 60 år erhåller entledigande från sin anställning vid omförmälda skolor, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor.

16:o.

[31.] Uti underdånig skrivelse den 8 juni 1917 har *chefen för arméns intendenturförråd i Stockholm* gjort framställning om beredande av en årlig pension av 700 kronor åt en var av förrådsarbetarna Carl Gustaf Hammarlund, Carl August Westerberg och Oskar Vilhelm Dahlgren.

Ang. pension
åt förråds-
arbetarna C.
G. Hammar-
lund, C. A.
Westerberg
och O. V.
Dahlgren.

Hammarlund är född den 25 mars 1847. Han anställdes vid förrådet den 13 augusti 1877 och är nu och för framtiden på grund av ålder och sjukdom oförmögen att genom arbete försörja sig.

Westerberg, som är född den 30 december 1845, erhöll den 2 januari 1885 anställning vid förrådet. Han lider av åderförkalkning och högersidigt ljumskbräck.

Dahlgren, som är född den 7 mars 1845, erhöll den 10 november 1865 anställning såsom gardist vid Svea livgarde, där han tjänstgjorde till den 1 juni 1895, då han antogs till arbetare vid förrådet. Vid företagen läkarundersökning har han befunnits lida av höggradigt dubbelsidigt ljumskbräck samt dubbelsidigt åderbräck å underbenen.

Av handlingarna inhämtas i övrigt, att samtliga här ifrågavarande

förrådsarbetare under de senaste åren uppburit en avlöning av omkring 1,400 kronor för år, häri även inberäknat värdet av fri bostad; att alla tre städse visat ett mycket gott uppförande och till förrådsförvaltningens fulla belåtenhet utfört sina åligganden; samt att de icke förut erhållit någon pension av statsmedel med undantag av Dahlgren, vilken åtnjuter underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 200 kronor årligen och svärdsmedaljpenion till belopp av 15 kronor om året.

Arméförvaltningens intendentsdepartement har i underdånigt yttrande den 24 augusti 1917 anfört, att departementet, i betraktande av ifrågavarande förrådsarbetares långa och väl vitsordade verksamhet i statens tjänst och deras på grund av sjukdom och ålder nedsatta kroppskrafter, funne det vara med rättvisa och billighet förenat, att de komme i åtnjutande av något understöd av staten för sin återstående levnad. Beträffande storleken av dylikt understöd syntes ett belopp av 700 kronor för år vara väl avvägt, då detta ungefär motsvarade två tredjedelar av deras kontanta årsinkomst under senaste åren. På grund av vad sålunda anförts hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Hammarlund, Westerberg och Dahlgren finge från och med månaden näst efter den, under vilken de erhöle entledigande från sin anställning vid förrådet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära, Hammarlund och Westerberg en årlig pension av 700 kronor samt Dahlgren pension till så stort belopp, att densamma jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppginge till sammanlagt 700 kronor för år.

Statskontoret har uti häröver den 13 oktober 1917 avgivet utlåtande förklarat sig, på grund av vad handlingarna innehölle, anse goda skäl föreligga att bereda ifrågavarande förrådsarbetare någon pension på ålderdomen. Vad pensionsbeloppet beträffade, hade riksdagen år 1916 i fråga om pension åt förrådsdrängen A. Stendahl visserligen ansett pensionen böra utgöra omkring två tredjedelar av vad denne under senare tjänståren åtnjutit i kontant avlöning och därför fastställt pensionsbeloppet till 500 kronor. Efter samma beräkningsgrund hade för nu ifrågavarande förrådsarbetare föreslagits ett pensionsbelopp av 700 kronor. Men för sin del kunde statskontoret icke finna, att i förevarande fall kunde anses föreligga anledning att bevilja högre pension än det belopp av 500 kronor, som arméförvaltningens intendentsdepartement föreslagit och statskontoret i underdånigt utlåtande den 3 oktober 1917 tillstyrkt för två vid förrådet å Karlsborg anställda befattningshavare, nämligen vaktmästaren J. A. Jonsson och stalldrängen K. J. Andersson. Stats-

kontoret hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Hammarlund, Westerberg och Dahlgren finge från och med månaden näst efter den, varunder de erhöle entledigande från sin anställning vid förrådet, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära en årlig pension till belopp av 500 kronor för var och en av dem; dock att, vad Dahlgren beträffade, i det honom tillkommande pensionsbelopp skulle ingå vad han bekomme i underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

På grund av vad sålunda förekommit och då jag beträffande de föreslagna pensionernas storlek finner mig böra biträda statskontorets ståndpunkt i frågan, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förrådsarbetarna Carl Gustaf Hammarlund, Carl August Westerberg och Oskar Vilhelm Dahlgren må från och med månaden näst efter den, varunder de erhålla entledigande från sin anställning vid Stockholms intendenturförråd, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, envar av Hammarlund och Westerberg till belopp av 500 kronor samt Dahlgren till så stort belopp, att pensionen jämte honom tillkommande årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till sammanlagt 500 kronor.

17:o.

[32.]
*Ang.
 förhöjt under-
 stöd åt f.
 vaktmästaren
 vid krigs-
 skolan å Karl-
 berg L. E.
 Lindblom.*

Uti en av inspektören för militärläroverken med tillstyrkan av bifall överlämnad skrivelse den 30 augusti 1898 gjorde chefen för krigsskolan framställning därom, att vaktmästaren vid nämnda skola Lars Erik Lindblom, vilken efter mer än 24 års tjänst vid skolan — under senaste tiden mot en avlöning av 2 kronor om dagen, eller 730 kronor för år — på grund av sjukdom anhållit om avsked från sin tjänst med pension, måtte för sin återstående livstid beredas en årlig pension av 500 kronor, att utgå från och med september månad år 1898.

Av förenämnda skrivelse bifogade intyg inhämtades, att Lindblom, som vore född den 11 januari 1851 och således vid skrivelsens avlåtande uppnått en ålder av nära 48 år, under den tid, han varit anställd vid krigsskolan, tjänstgjort såsom dels utarbetare, dels postbud och dels

vaktmästare; att han, enligt avgivet läkarbetyg, under sin tjänstgöring vid krigsskolan ådragit sig kronisk ledgångsreumatism, vilken trots fortgående läkarbehandling icke förbättrats, och att han på grund därav då och för framtiden vore oförmögen att fullgöra den tjänst, han vid krigsskolan innehade; samt att Lindblom, enligt givna vitsord, med stor plikttrohet och arbetsamhet skött sina åligganden och sannolikt genom den ansträngande tjänsten såsom postbud och genom städningsarbetet i kalla förstugor och dragiga lokaler ådragit sig den sjukdom, som gjorde honom mindre arbetsförlig.

Uti häröfver infordrat utlåtande hemställde arméförvaltningen, som icke hade något att erinra emot chefens för krigsskolan framställning, att den ifrågasatta pensionen finge beräknas och utgå från och med månaden näst efter den, uti vilken Lindblom från sin befattning vid krigsskolan erhöile entledigande. Statskontoret, vars yttrande i ärendet jämväl infordrades, anförde, att ämbetsverket lika med övriga vederbörande funne det tillbörligt, att Lindblom, därest han till följd av sjuklighet icke längre kunde bibehållas i sin befattning vid krigsskolan, bleve vid sin ofrivilliga avgång från tjänsten lugnad med något understöd för sina återstående dagar. Vid det förhållande att Lindblom, om än oförmögen till skötande av de sysslor, honom vid krigsskolan åläge, icke syntes vara till allt arbete oduglig och således torde kunna själv något bidraga till sin försörjning, samt med jämväl fästade avseende å Lindbloms ålder och tjänstetid funne sig statskontoret dock icke kunna förorda understöd till så högt belopp, som föreslagits, utan hemställde, att detsamma måtte bestämmas till 250 kronor, att i årlig pension utgå från och med månaden näst efter den, varuti avsked blivit Lindblom meddelat.

Sedan Kungl. Maj:t, på grund av vad sålunda förekommit, uti statsverkspropositionen till 1899 års riksdag föreslagit, att för Lindblom måtte å allmänna indragningsstaten uppföras en pension av 250 kronor, att av honom under hans livstid årligen åtnjutas med beräkning från och med månaden näst efter den, då han från sin befattning vid krigsskolan erhöile entledigande, samt riksdagen sig icke böra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning göra annan erinran, än att den ifrågasatta statshjälpen åt Lindblom skulle utgå i form av årligt understöd och icke såsom pension.

Uti underdånig skrivelse den 28 september 1917 har nu *chefen för krigsskolan* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlata

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

proposition därom, att Lindblom måtte beviljas en pension, så tillmätt, att han av densamma kunde erhålla sin nödörftiga bärgning.

Enligt ett skrivelsen bifogat läkarintyg lider Lindblom av kronisk luftrörskatarr och förtätning å vänstra lungan i förening med allmän kraftnedsättning samt är på den grund oförmögen till arbete, varmed han kan bidra till sin försörjning.

Anmodad att avgiva yttrande beträffande storleken av den pension, som borde tilldelas Lindblom, har befälhavaren för krigsskolan föreslagit, att pensionen måtte bestämmas till ett belopp av 1,000 kronor.

Inspektören för militärläroverken har tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Uti den 16 oktober 1917 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* anfört följande:

Anledningen till att Kungl. Maj:t uti propositionen till 1899 års riksdag föreslagit, att en pension av allenast 250 kronor och icke, såsom chefen för krigsskolan med tillstyrkan av arméförvaltningen hemställt, av 500 kronor måtte å allmänna indragningsstaten för Lindblom uppföras, syntes huvudsakligen hava varit den, att Kungl. Maj:t, i likhet med statskontoret, ansett, att Lindblom, som vid tiden för propositionens avlåtande endast uppnått 48 års ålder, borde, trots sjukdom, genom arbete kunna förskaffa sig den inkomst, som utöver statshjälpen vore erforderlig för hans uppehälle. Då emellertid snart 19 år förflutit, sedan det Lindblom tillerkända statsunderstödet beviljats, och han således nu uppnått en ålder av nära 68 år samt det av företett läkarintyg framginge, att Lindblom på grund av sjukdom numera vore oförmögen till arbete, varmed han kunde bidra till sin försörjning, syntes nämnda understöd, 250 kronor om året, även med tillägg av den honom för innevarande år tilldelade krigstidshjälp å 150 kronor, vara alltför knappt tillmätt för att förslå till hans fulla uppehälle. På grund av vad sålunda anförts, hemställde departementet, som vid det förhållande, att Lindbloms inkomst vid tiden för avskedet endast uppgått till 730 kronor, funne det av befälhavaren för krigsskolan föreslagna och av inspektören för militärläroverken tillstyrkta pensionsbeloppet, 1,000 kronor, alltför högt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition om det Lindblom tilldelade statsunderstödet höjande till det av chefen för krigsskolan i 1898 års framställning föreslagna beloppet eller 500 kronor.

Under återopande av 1912 års riksdags beslut om förhöjda pensioner åt stallförmannen vid krigsskolan å Karlberg G. A. Karlsson och

arbetsförmannen därstädes P. Lindberg, har *statskontoret* uti den 3 november 1917 avgivet utlåtande tillstyrkt bifall till vad arméförvaltningens civila departement i ärendet föreslagit.

Då, enligt vad upplyst blivit, Lindblom numera är oförmögen att genom arbete bidra till sitt uppehälle, synes det mig vara med billighet överensstämmande, att han kommer i åtnjutande av ett något förhöjt understöd. Vid sådant förhållande och då jag anser det av arméförvaltningens civila departement i förevarande hänseende föreslagna belopp skäligt, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att förre vaktmästaren vid krigsskolan å Karlberg Lars Erik Lindblom må från och med ingången av år 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära, utöver honom tidigare tillerkänt statsunderstöd, ytterligare ett årligt understöd av 250 kronor.

18:o.

Uti skrivelse till arméförvaltningens artilleridepartement den 28 september 1917 har *styresmannen för Karl Gustafs stads gevärsfaktori* till erhållande av pension föreslagit faktoriarbetaren Karl Axel Sandström, vilken i 30 år varit anställd vid faktoriet men nu sedan två år tillbaka varit till följd av nedsatta kroppskrafter urständssatt att sköta sin tjänst samt med eget arbete försörja sig.

Av nämnda skrivelse jämte därvid fogade frejde- och läkarbetyg inhämtas i övrigt, att Sandström, som är född den 23 mars 1855, den 4 augusti 1871 kommit i tjänst vid faktoriet, där han tjänstgjort till den 1 juni 1875, då han lämnat faktoriet för att sedermera den 17 november 1890 åter där taga anställning; att han lider av betydlig nedsättning av synen på båda ögonen och kronisk ledgångsreumatism; att han under sin tjänstetid alltjämt gjort sig förtjänt av de bästa vitsord och år 1917 erhållit medalj för nit och redlighet; att han under åren 1906—1915 åtnjutit en medelårsinkomst av 1,231 kronor 83 öre; att han under åren 1916 och 1917 i följd av omförmälda sjukdomar varit urständssatt att arbeta i faktoriet; samt att han befinner sig i knappa omständigheter.

[33]

Ang.
pension åt
faktoriarbetaren
Karl Axel
Sandström.

Med underdånig skrivelse den 19 oktober 1917 har *arméförrättningens artilleridepartement* överlämnat handlingarna i ärendet samt därvid förklarat sig i likhet med styresmannen anse billigt, att Sandström genom pension bereddes någon hjälp till livsuppehälle efter avskedstagandet. I fråga om storleken av denna funne departementet med hänsyn till Sandströms tjänstetid och åtnjutna löneförmåner samt till det fallande penningvärdet och de betydligt ökade utgifterna för livets nödtorft, som den förhandenvarande dyrtiden medfört, ett belopp av 600 kronor för år skäligt. Departementet hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja Sandström en årlig pension av 600 kronor att utgå från och med 1918 års början.

Uti häröver den 5 november 1917 avgivet utlåtande har *statskontoret* anfört, att goda skäl syntes föreligga för beredande av någon pension åt Sandström, då han efter långvarig, väl vitsordad tjänst säkerligen inom kort nödgades till följd av framskriden ålder och sjuklighet lämna sin anställning. I fråga om beloppet ville statskontoret, med erinran att arbetare i liknande ställning som Sandström hittills plägat erhålla pension å 500 kronor, ifrågasätta, huruvida högre belopp i detta fall borde beviljas. Den nu rådande dyrtiden syntes nämligen för Sandströms vidkommande icke böra föranleda till förhöjd pension, utan torde han liksom övriga pensionärer böra med hänsyn till nämnda förhållande tillgodoses medelst särskild krigstidshjälp, intill dess att, om en återgång till förut gällande priser visade sig icke inträffa, en allmän pensionsreglering kunde komma till stånd. Pensionen syntes böra beviljas att utgå från och med månaden näst efter erhållet avsked, dock tidigast från och med ingången av år 1918.

Även jag anser mig böra tillstyrka, att Sandström vid avskedstagandet från sin anställning vid gevärsfaktoriet beredes någon pension av statsmedel. Däremot finner jag anledning icke förekomma att i detta fall förorda högre pensionsbelopp än det, som av riksdagen vid åtskilliga föregående tillfällen beviljats arbetare vid gevärsfaktoriet, eller 500 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att arbetaren vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori
Karl Axel Sandström må från och med månaden näst
efter den, under vilken han entledigas från sin an-

ställning vid gevärsfaktoriet, dock tidigast från och med den 1 januari 1918, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 500 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—18:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

A. Lindman.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
21 december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna:

43:o.

[14.]
Ang. förhöj-
ning av an-
slaget för
bidrag till
flottans pen-
sionskassas
gratualfond
m. m.

Till 1908 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning om att riksdagen måtte bevilja flottans pensionskassa bidrag av statsmedel motsvarande $1\frac{1}{2}$ procent årligen av summan av de avlöningsförmåner, som enligt gällande stadganden kunde läggas till grund vid bestämmande av fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan, samt för sådant ändamål å riksstatens tionde huvudtitel för år 1909

uppföra under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» ett ordinarie anslag av 35,000 kronor.

Riksdagen, som ansåg med billighet överensstämmande, att flottans pensionskassas gratialfond i likhet med arméns änke- och pupillkassa finge av statsverket erhålla ett bidrag beräknat efter $1\frac{1}{2}$ procent av summan av ovanberörda avlöningsförmåner, eller i runt tal 35,000 kronor, fann emellertid det nya statsanslaget böra för det dåvarande begränsas till det belopp, som erfordrades för att gratialkassan, inberäknat ett redan då till gratialfonden utgående årligt anslag av statsverket å 16,650 kronor till ersättning för mistade inkomster för pensionskassans gratialfond, finge åtnjuta ett statsbidrag av sammanlagt 35,000 kronor, eller till 18,350 kronor, och uppförde riksdagen i anslutning härtill under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» å riksstaten för år 1909 ett ordinarie anslag av 18,350 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t har detta anslag sedermera år för år höjts och i riksstaten för år 1918 upptagits till ett belopp av 31,100 kronor.

Nu har direktionen över flottans pensionskassa i underdånig skrivelse den 13 november 1917, med överlämnande av uppgift å beloppet av de avlöningsförmåner för år 1918, som enligt gällande stadgan ten kunna läggas till grund vid bestämmande av fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid pensionering genom flottans pensionskassa, anhållit, att till 1918 års riksdag måtte göras framställning om att flottans pensionskassas gratialfond finge år 1919 komma i åtnjutande av anslag, beräknat efter $1\frac{1}{2}$ procent å berörda avlöningsförmåner 3,312,607 kronor 33 öre till 49,689 kronor 11 öre.

Marinförvaltningen har i häröver den 7 december 1917 avgivet utlåtande icke haft något att erinra mot direktionens förevarande framställning.

För ifrågavarande ändamål skulle alltså, utöver anslaget till ersättning för mistade inkomster för flottans pensionskassas gratialfond å 16,650 kronor, erfordras ett belopp av 33,039 kronor 11 öre, och torde därför det under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» uppförda ordinarie anslag, nu utgående med 31,100 kronor, böra för år 1919 höjas med i jämnat tal 2,000 kronor.

Ett lika stort belopp synes mig emellertid erforderligt till förstärkande av det i 1918 års rikstat för ifrågavarande ändamål uppförda ordinarie anslag; och lär det belopp följaktligen böra upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså tillstyrka, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att höja det under riksstatens tionde huvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond

nu	kronor 31,100: —
med	» 2,000: —
till	<u>kronor 33,100. —</u>

44:o.

[18.]
 Anq till-
 fälliga under-
 stöd åt f. d.
 daglönare vid
 marinen.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition uppförde 1917 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 18,480 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för den, som i sådan pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu i skrivelse den 4 december 1917, med överlämnande av en inom pensionskassan uppgjord uppgift å nu levande f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare, varom här vore fråga, med för var och en av dem utfört understödsbelopp enligt de av riksdagen givna bestämmelserna, meddelat, att för år 1919 ett förslagsanslag av 17,030 kronor borde för ifrågavarande ändamål äskas.

Även för år 1919 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av direktionens nyssberörda meddelande föreslår jag, att anslaget för år

1919 bestämmes till 17,030 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag lär ej böra ifrågasättas.

Under åberopande härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1919 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag av 17,030 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom nådiga kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för den, som i sådan pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor.

45:o.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition uppförde 1917 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

[19.]
Ang. tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket.

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola

uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu med skrivelse den 4 december 1917 överlämnat en inom pensionskassan upprättad uppgift å de nu levande f. d. befattningshavare vid lotsverket, varom här är fråga, med för var och en utfört understödsbelopp enligt de av riksdagen godkända grunderna, vilken uppgift utvisar en slutsumma av 9,960 kronor. Då emellertid ett förslagsanslag av 9,000 kronor ansetts tillräckligt för utdelande av understöd år 1918 och behov av understöd ej torde föreligga för samtliga i förteckningen upptagna pensionärer, har direktionen ansett, att ett förslagsanslag till samma belopp, eller 9,000 kronor, borde av 1918 års riksdag för ändamålet äskas.

Även för år 1919 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av vad direktionen upplyst och anfört föreslår jag, att anslaget jämväl för år 1919 bestämmes till 9,000 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag lär ej böra ifrågasättas.

Jag hemställer fördenskull, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1919 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

46:o.

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåten proposition uppförde 1917 års riksdag under tionde huvudtiteln å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 3,000 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor:

[17.]
Ang. tillfälliga
understöd åt
f. d. stammans-
skap vid ma-
rinen.

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu i skrivelse den 4 december 1917, med förmälan att under innevarande år ingen av ifrågasvarande pensionärer avgått, hemställt, att ett förslagsanslag å enahanda belopp, eller 3,000 kronor, måtte för ändamålet av 1918 års riksdag äskas.

Även för år 1919 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål böra uppföras å extra stat under tionde huvudtiteln. På grund av vad direktionen anfört föreslår jag, att anslaget jämväl för år 1919 bestämes till 3,000 kronor. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag läser ej böra ifrågasättas.

Jag hemställer fördenskull, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å 3,000 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor:

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppuådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär-tjänstgöring.

47:o.

[15.]
Ang pension
till förre båts-
mannen A. O.
Hållén.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 4 augusti 1917 har förre båtsmannen vid Norrlands 1:a båtsmanskompani nr 156 Anders Olof Hållén anhållit om pension.

Häröver har direktionen över flottans pensionskassa den 9 oktober 1917 avgivit underdånigt utlåtande och däruti anfört följande.

Hållén vore född den 2 oktober 1857 och avskedades den 4 mars 1897 efter en tjänstetid av 19 år 8 månader, därav 19 år 5 månader 2 dagar från 20 års ålder, med vitsord att under tjänstetiden hava sig redligt och utmärkt väl skickat.

Enär Hållén icke tjänat kronan i 20 år från 20 års ålder, vore han reglementsenligt icke berättigad till pension genom flottans pensionskassa. Då emellertid Hållén med bästa vitsord om uppförandet tjänat kronan 19 år 8 månader därav 19 år 5 månader 2 dagar från 20 års ålder, samt alltså en tjänstetid av endast 6 månader 28 dagar från nämnda ålder fattades, för att han reglementsenligt skulle kunna erhålla pension, hemställde direktionen att pension måtte få tilldelas Hållén, såsom hade han tjänat kronan i 20 år från 20 års ålder.

Enligt § 85 av Kungl. Maj:ts förnyade nådiga förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av amiralitetskrigs-

manskassan den 26 oktober 1838 erfordras för att båtsman må kunna tilldelas pension i femte eller lägsta klassen, att han uppnått 55 levnadsår och innehar 20 tjänstår från 20 års ålder.

Vid 1859—1860 års riksmöte framlade Kungl. Maj:t förslag om förbättrade pensioner för flottans gemenskap, varvid förutsattes, att de i nyssnämnda reglemente fastställda grunder fortfarande skulle vara gällande; och beslöt riksdagen att, med bifall till pensionsförslaget, anvisa ett av Kungl. Maj:t äskat årligt kreditiv att för ändamålet användas. Härefter utfärdades nådigt cirkulär den 20 november 1860 angående förbättrade pensioner för flottans gemenskap m. m., enligt vilket cirkulär, som ännu äger tillämpning i fråga om båtsmän, pension för båtsman i femte klassen utgör 30 kronor.

Sökanden är, såsom direktionen över flottans pensionskassa anfört, reglementsenligt icke berättigad till erhållande av någon pension, men billighetsskäl synas mig tala för att han, i likhet med vad tidigare i dylika fall ägt rum, därav må komma i åtnjutande. I sådan händelse läser med tillämpning av nådiga kungörelsen den 30 oktober 1914 angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till avskedade båtsmän och marinsoldater m. m., pension för Hållén, som uppnått 60 års ålder, skola utgå med 100 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att förre båtsmannen vid Norrlands 1:a båtsmanskompani nr 156 Anders Olof Hållén må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

48:o.

Direktionen över flottans pensionskassa har i underdånig skrivelse den 13 november 1917 till Kungl. Maj:ts prövning hänskjutit en utav förre båtsmannen vid Gottlands 1:a kompani nr 34 Johan Rudolf Håkansson Nymoe gjord ansökan om erhållande av pension; och har direktionen därvid anfört, bland annat, följande. [16.]
Ang. pension till förre båtsmannen J. R. Håkansson Nymoe.

Nymoe vore född den 9 mars 1860 och avskedades den 8 maj 1897 efter en tjänstetid av 19 år 3 månader, därav 17 år och 2 månader från 20 års ålder, med vitsord att under tjänstetiden hava sig redligt och väl skickat.

Enär Nymoe icke tjänat i 20 år från 20 års ålder, vore han reglementsenligt icke berättigad till pension. Enär emellertid för Nymoe

fattades i en tjänstetid av 20 år endast 9 månader och för uppnående av pensionsberättigande antal tjänstår från 20 års ålder endast 2 år 10 månader samt Nymoe enligt bifogade intyg befunne sig i behövande omständigheter och hade arbetsförmågan betydligt nedsatt till följd av ålder och reumatisk verk, hemställde direktionen, att Nymoe måtte få tilldelas pension såsom hade han tjänat i 20 år från 20 års ålder.

Enligt § 85 av Kungl. Maj:ts förnyade nådiga förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 erfordras för att båtsman må kunna tilldelas pension i femte eller lägsta klassen, att han uppnått 55 levnadsår och innehar 20 tjänstår från 20 års ålder.

Vid 1859—1860 års riksmöte framlade Kungl. Maj:t förslag om förbättrade pensioner för flottans gemenskap, varvid förutsattes, att de i nyssnämnda reglemente fastställda grunder fortfarande skulle vara gällande; och beslöt riksdagen att, med bifall till pensionsförslaget, anvisa ett av Kungl. Maj:t äskat årligt kreditiv att för ändamålet användas. Härefter utfärdades nådigt cirkulär den 20 november 1860 angående förbättrade pensioner för flottans gemenskap m. m., enligt vilket cirkulär, som ännu äger tillämpning i fråga om båtsmän, pension för båtsman i femte klassen utgör 30 kronor.

Sökanden är, såsom direktionen över flottans pensionskassa anfört, reglementsenligt icke berättigad till erhållande av någon pension, men billighetsskäl synas mig tala för att han, i likhet med vad tidigare i dylika fall ägt rum, därav må komma i åtnjutande. I sådan händelse lärer med tillämpning av nådiga kungörelsen den 13 augusti 1909 angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till avskedad manskap, Nymoe jämväl få åtnjuta höjning av pensionen med 25 kronor årligen, varjämte han vid uppnådd ålder av 60 år torde komma att bliva delaktig av den pensionsförbättring för f. d. båtsmän, som utgår enligt nådiga kungörelsen den 30 oktober 1914 och som för Nymoe innebär, att det årliga pensionsbeloppet uppbringas till 100 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att förre båtsmannen vid Gottlands 1:a kompani nr 34 Johan Rudolf Håkansson Nymoe må tilldelas pension, såsom han hade tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

49:o.

Befälhavande amiralen i Karlskrona har i skrivelse till marinförvaltningen den 3 november 1917, med förmälan att fortifikationsarbetaren Sven Petersson hos fortifikationsbefälhavaren i Karlskrona fästning anhållit att efter erhållet avsked komma i åtnjutande av pension av statsmedel, gjort framställning om pension åt Petersson samt därvid överlämnat intyg rörande Peterssons ålder och ekonomiska omständigheter m. m.

[34.]
Ang. pension
till fortifika-
tionsarbete-
ren S. Peters-
son.

Marinförvaltningen har med underdånig skrivelse den 15 november 1917 överlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar; och framgår av dessa, bland annat, att Petersson, som är född den 3 april 1850, varit anställd vid befästningsarbetena i Karlskrona i sammanlagt 28 år, att han efter erhållet avsked på grund av hög ålder och minskad arbetsförmåga svårigen torde kunna erhålla arbete till sin försörjning och att därför Petersson och hans hustru, som vore sjuklig, komme att befinna sig i små ekonomiska omständigheter.

Befälhavande amiralen har i sin berörda framställning anhållit, att, med hänsyn till Peterssons tjänstetid och i enlighet med kungörelsen den 25 november 1910 angående pensionering av vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare, understödet åt honom måtte få utgå med 330 kronor årligen.

För egen del har marinförvaltningen anfört, att, med hänsyn till Peterssons 28-åriga, väl vitsordade anställning vid statens fästningsarbeten i Karlskrona ävensom de knappa omständigheter, vari han vid en ålder av 67 år befunne sig, ämbetsverket ansåge befälhavande amiralens framställning behjärtansvärd samt att ämbetsverket icke hade något att erinra mot beloppet av det föreslagna understödet.

I anledning härav har marinförvaltningen hemställt, att, i likhet med vad vid flera tillfällen ägt rum i fråga om beredande av årligt understöd åt äldre behövande arbetare vid fästningsbyggnaderna, Petersson måtte beredas en pension å allmänna indragningsstaten av 330 kronor årligen, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han erhållit avsked från sin anställning vid Karlskrona fästningsbyggnad.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande i ärendet den 5 december 1917 anfört följande.

På grund av Peterssons långvariga, väl vitsordade arbete vid fästningsbyggnaderna och hans styrkta behov av understöd efter entledigande från denna anställning syntes goda skäl föreligga att bereda

honom någon pension. Vad beträffade pensionsbeloppet ville statskontoret erinra därom, att pension åt arbetare vid fästningsbyggnaderna hittills pläгат bestämmas till 300 kronor, oberoende av tjänstetidens längd och avlöningens belopp; och så länge krigstidshjälp anvisades att utgå till f. d. befattningshavare i statens tjänst i den ställning, vari Petersson befunde sig, ansåge statskontoret att högre pensionsbelopp icke borde ifrågakomma.

På grund härav har statskontoret tillstyrkt beredande av en pension åt Petersson till belopp av 300 kronor årligen.

I anledning av vad sålunda anförts och då jag, i likhet med statskontoret, anser pensionen i detta fall böra bestämmas till 300 kronor, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att fortifikationsarbetaren Sven Petersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller avsked från sin anställning vid Karlskrona fästningsbyggnad, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.

50:o.

[35.]
Ang. pension
till maski-
nisten E. V.
Classon.

Med underdånig skrivelse den 16 oktober 1917 har lotsstyrelsen överlämnat en till styrelsen ställd och av lotskaptenen i Malmö till styrelsen ingiven skrift, däri maskinisten å lotsångaren Viken Erik Wilhelm Classon anhållit om beredande åt honom av pension till skäligt belopp att utgå från och med månaden efter den, då avsked bleve honom beviljat. Till stöd för denna ansökning har Classon anført, att han, som vore född den 18 maj 1855, varit anställd i lotsverkets tjänst sedan den 1 augusti 1892 först såsom eldare under tio år och därefter såsom maskinist och uppbördsman å lotsångaren Viken, att han innehade tjänst å extra stat och således författningsenligt icke vore pensionsberättigad, samt att han, som på grund av i tjänsten ådragen sjukdom åtnjutit tjänstledighet dels under tre månader 1916 och dels från och med den 1 januari 1917, ansåge sig oförmögen att vidare tjänstgöra.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Classon, som uppnått en ålder av 62 år, varit i lotsverkets tjänst anställd i 25 år, att han städse ådagalagt ett berömvärdt uppförande och utfört sina åligganden på ett synnerligen förtjänstfullt sätt samt med omsorg vårdat den materiel, som varit över-

lämnad till hans vård, att hans sjuklighet börjat för omkring tre år sedan och därefter allt mer förvärrats, så att han vid flera tillfällen måst taga tjänstledighet för att kunna sköta sig i hemmet samt att han från och med den 1 oktober 1916 varit i åtnjutande av fortgående tjänstledighet, att han lider av astma och kronisk lungkatarr, som han ådragit sig under sin tjänstetid, att han för framtiden är oförmögen till all vidare verksamhet samt att han befinner sig i mindre goda ekonomiska omständigheter.

För egen del har lotsstyrelsen, med vitsordande av Classons uppgifter rörande hans tjänst vid lotsverket, anfört bland annat följande. Billigheten syntes fordra, att staten med skäligt belopp bidroge till Classons framtida försörjning. Vid föregående tillfällen hade personer, som i enahanda befattningar varit anställda å lotsverkets ångfartyg, tillförsäkrats årliga understöd, då de på grund av kroppsskada eller sjuklighet lämnat tjänsten. Så hade, bland annat, pension från allmänna indragningsstaten enligt 1915 års riksdags beslut beviljats maskinisten A. J. Hålenius med ett belopp, som med hänsyn därtill att han varit i lotsverkets tjänst anställd under en tidrymd av endast 6 år, begränsats till 300 kronor. Då ordinarie maskinist och uppbördsmän å lotsverkets ångfartyg vid en levnadsålder av 62 år och en tjänstetid av 30 år vore berättigad till en pension av 1,100 kronor, ansåge lotsstyrelsen billigt att Classon tillförsäkrades understöd med ett belopp av 800 kronor årligen. På grund härav hemställde lotsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1918 års riksdag föreslå, att Classon från allmänna indragningsstaten finge under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 800 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigades från sin anställning vid lotsverket.

Statskontoret har den 30 oktober 1917 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och däri erinrat att, då vid 1914 års senare riksdag fastställts stater för lotsstyrelsen och lotsverket, maskinistbefattningarna å lotsångarna Skanör och Viken icke uppförts å ordinarie stat med hänsyn till ifrågasatt utbytande av dessa fartyg mot motorfartyg och att maskinisten Classon alltså icke ägde rätt till pension; och har statskontoret, som på grund av Classons långa och väl vitsordade tjänstgöring, hans numera genom sjukdom, som han under tjänstgöringen ådragit sig, föranledda oförmåga till vidare arbete samt hans behov av understöd, ansåge goda skäl föreligga att bevilja honom pension till det av lotsstyrelsen föreslagna beloppet av 800 kronor årligen, hemställt, att, därest det å pensionsstaten för lotsstyrelsen och lotsverket uppförda anslag å 10,000 kronor »till beredande av understöd åt sådana förutvarande be-

fattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn, vilka icke äro berättigade till pension» icke ansåges kunna eller böra för nu ifrågakvarande ändamål anlitas, framställning måtte göras hos riksdagen i överensstämmelse med lotsstyrelsens förslag.

Med avseende å vad sålunda förekommit anser även jag Classon på grund av de i ärendet föreliggande särskilda omständigheter böra komma i åtnjutande av pension till föreslaget belopp. Då ovanberörda anslag icke lärer böra tagas i anspråk för ett sådant ändamål, som det nu ifrågakvarande, utan endast för mindre och mera tillfälliga understöd, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att maskinisten å lotsångaren Viken Erik Vilhelm Classon må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av åttahundra kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin anställning vid lotsverket.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 43—50 här ovan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:
Carl Ridderstad.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 decem-
ber 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

1:o.

Med skrivelse den 24 april 1917 har medicinalstyrelsen överlämnat en till direktionen för Östersunds hospital ställd, av direktionen med eget yttrande till styrelsen insänd skrift, däruti andre maskinisten vid nämnda hospital Johan Algot Lundströms änka Matilda Lundström, född Lindgren, anhållit om pension med 350 kronor om året samt portvakten Per Holmgren i egenskap av förmyndare för makarna Lundströms omyndiga dotter Göta Amalia hemställt om årligt understöd för henne.

[36.]

*Pension åt
andre maski-
nisten J. A.
Lundströms
änka Matilda
Lundström.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Andre maskinisten Lundström avled den 5 maj 1916 och efterlämnade såsom stärbhusdelägare sin bemälda hustru, född år 1864, samt makarnas tre barn, en son, född år 1898, en dotter, född år 1899, samt förenämnda dottern Göta Amalia, född år 1904. Enligt efter Lundström upprättad bouppteckning uppgick behållningen i boet vid dödstillfället till 1,951 kronor 30 öre. Bland tillgångarna funnos upptagna två livförsäkringar å tillhopa 2,086 kronor 40 öre.

Lundström, som varit anställd vid statens hospital under sammanlagt 15 år 10 månader 5 dagar, därav 14 år 2 månader såsom andre maskinist vid Piteå hospital och återstoden av tjänstetiden i enahanda befattning vid Östersunds hospital, uppbar vid tiden för sitt frånfalle följande avlöningsförmåner, enligt av medicinalstyrelsen fastställd stat, nämligen lön 1,300 kronor, ålderstillägg 390 kronor samt bostad med bränsle och lyse, beräknat till ett värde av sammanlagt 400 kronor, eller således tillhopa 2,090 kronor, allt för år räknat.

Änkan Lundström lider, enligt vad medicinalstyrelsen upplyst, tidvis av svår reumatism, som nedsätter hennes arbetsförmåga.

Till stöd för sin anhållan har änkan Lundström åberopat, att mannen med hänsyn till den låga avlöning, han åtnjutit, icke gjort andra besparingar än som motsvarade oförmälda två livförsäkringssummor samt att hon i övrigt vore i saknad av medel till sitt uppehälle; och har Holmgren hänvisat till de av änkan Lundström åberopade omständigheter.

*Direktionen
för Östersunds
hospital.*

I sitt berörda yttrande har direktionen för Östersunds hospital tillstyrkt framställningen samt hemställt, att pension måtte utgå till änkan Lundström med av henne i sådant hänseende begärt belopp, samt att dottern Göta Amalia måtte tilldelas ett lämpligt understöd.

*Medicinal-
styrelsen.*

Medicinalstyrelsen har i sin skrivelse anfört följande:

Andre maskinisten Lundström har icke haft tillfälle att tillförsäkra sin änka pension vare sig från civilstatens änke- och pupillkassa eller från någon annan för statstjänare avsedd pensionskassa; ej heller har han med hänsyn till den låga avlöning, han åtnjutit, avlagt några andra besparingar än den i bouppteckningen upptagna livförsäkringssumman 2,086 kronor 40 öre. Hans kvarlåtenskap i övrigt är också synnerligen obetydlig.

Med hänsyn till vad sålunda anförts kan medicinalstyrelsen icke underlåta att finna, att billighetsskäl tala för att någon pension kommer Lundströms efterlevande till del.

Beträffande storleken av denna pension hava sökandena hemställt, att den-

samma måtte bestämmas till det belopp, som skulle hava utgått, om Lundström haft delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa. Enligt de uti Kungl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för denna kassa den 15 december 1916 givna bestämmelser skulle, därest Lundström varit delägare i densamma, pension för hans änka och barn beräknats till 350 kronor för änkan och 140 kronor för barnet och sålunda utgått med tillhoppa 490 kronor om året.

Medicinalstyrelsen anser sig emellertid icke kunna tillstyrka, att pensionen i förevarande fall beräknas till nämnda belopp.

Under åberopande av vad styrelsen anfört i sin underdåniga skrivelse den 14 februari 1917 angående pension för uppsyningsmannen vid Västerviks hospital Olof Strandbergs änka Jenny Matilda Strandberg, född Lundqvist, och Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till 1917 års riksdag i samma ärende får medicinalstyrelsen i underdånighet hemställa, att enahanda beräkningsgrunder måtte tillämpas i nu föreliggande fall.»

På grund av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att änkan Lundström måtte från och med juni månad 1916 och så länge hon förbliver änka å allmänna indragningsstaten erhålla årlig pension med 350 kronor.

Till följd av remiss har statskontoret den 5 maj 1917 avgivit *Statskontoret.* utlåtande i ämnet samt därvid hemställt om bifall till medicinalstyrelsens förevarande framställning.

Av den förebragta utredningen torde framgå, att billighetsskäl tala för beredande av pension åt änkan Lundström. Förevarande framställning inkom emellertid icke å sådan tid, att ärendet kunde framläggas för 1917 års riksdag; och har Kungl. Maj:t därför, med anledning av ansökningen, genom nådigt brev den 19 maj 1917 tilldelat änkan Lundström en gratifikation av 350 kronor att utgå av förslagsanslaget till hospitals underhåll. Då jag nu ånyo anmäler ärendet, tillåter jag mig erinra, att riksdagen vid flera föregående tillfällen beviljat pensioner åt hospitalspersonalens änkor. Sålunda har senast 1917 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts särskilda propositioner i ämnet, nr 42 och nr 139, beviljat årliga pensioner av 365 kronor åt uppsyningsmannen vid Lunds hospital och asyl K. J. T. Netzlers änka samt änkan efter uppsyningsmannen vid Västerviks hospital O. Strandberg.

Departementschefen.

Beviljande av särskilt understöd till hospitalspersonalens minderåriga barn har däremot icke förekommit, varför sådant ej heller i förevarande fall torde böra ifrågasättas.

Mot det av änkan Lundström äskade och av myndigheterna förordade pensionsbeloppet 350 kronor, vilket beräknats i enlighet med

förut tillämpade grunder, har jag intet att erinra. Med hänsyn till den änkan Lundström tilldelade gratifikationens synes pensionen böra bestämmas att utgå från den 1 juni 1917.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att andre maskinisten vid Östersunds hospital Johan Algot Lundströms änka Matilda Lundström, född Lindgren, må från och med den 1 juni 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 350 kronor.

2:o.

[37.]

Ang. understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen.

I skrivelse den 22 maj 1917 hemställde socialstyrelsen om framställning till riksdagen för beredande av pensioner med vissa föreslagna belopp åt yrkesinspektörsassistenten Vilhelm Immanuel Norings samt underinspektörerna Karl Eimer Karlsson Lindbloms och Axel Wilhelm Carlsson Ceders änkor och barn. Därest på grund av den framskridna tiden svårigheter skulle möta för Kungl. Maj:t att framlägga förslag i ämnet till 1917 års riksdag, syntes det styrelsen önskligt, att vederbörande förskottsvis bereddes motsvarande understöd för såväl år 1917 som år 1918.

Sedan statskontoret häröver avgivit utlåtande den 7 augusti 1917, fann Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 28 september 1917 socialstyrelsens framställning för dåvarande icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t såsom tillfälliga understöd tilldelade Norings änka och minderåriga dotter tillsammans ett belopp av 500 kronor samt Lindbloms änka och minderåriga son tillsammans ett belopp av 400 kronor.

Genom Kungl. Maj:ts berörda beslut blev således socialstyrelsens framställning i vad den avsåg beredande av pensioner åt nämnda personer icke prövad. Jag får därför ånyo anmäla ärendet i denna del till behandling.

I sin skrivelse den 22 maj 1917 har socialstyrelsen anfört följande:

Sedan den omorganiserade och utvidgade yrkesinspektionen den 1 januari 1913 trädde i verksamhet, hava tre av dess extra befattningshavare, nämligen under-

inspektören inom 1:sta yrkesinspektionsdistriktet Axel Wilhelm Carlsson Ceder, underinspektören inom 4:de distriktet Karl Eimer Karlsson Lindblom samt yrkesinspektörsassistenten inom 6:te distriktet Vilhelm Immanuel Noring avgått med döden.

Ceder, som förordnades den 30 december 1912 att tillsvidare vara underinspektör och sedermera, med undantag av tre månader och 11 dagar, under vilken tid han på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet, uppehållit ifrågavarande befattning, avled sålunda den 30 december 1915.

Lindblom, som likaledes den 30 december 1912 förordnades att tillsvidare vara underinspektör och som tillträdde denna befattning den 14 januari 1913 och sedermera, med undantag av 3 månader och 6 dagar, under vilken tid han på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet, uppehållit samma befattning, avled den 6 februari 1917.

Noring, som ävenledes den 30 december 1912 förordnades att tillsvidare vara yrkesinspektörsassistent och som tillträdde denna befattning den 2 februari 1913 och sedermera oavbrutet uppehållit befattningen ifråga, avled den 9 april 1917.

Såväl Ceder och Lindblom som Noring hava under sin tjänstgöring ådagalagt utmärkt nit samt synnerlig skicklighet.

Såsom bifogade prästbevis utvisa, efterlämnade Ceder änka och fem barn, födda åren 1898, 1899, 1900, 1909 och 1912, Lindblom änka och ett barn, fött år 1910, samt Noring änka och två barn, varav ett fosterbarn — det äkta barnet fött år 1916.

De efterlevande befinna sig i samtliga fall i behövande omständigheter.

Enligt bouppteckningsinstrument uppgingo tillgångarna i dödsboet efter Ceder, sedan avdrag gjorts för de med dödsfallet förenade kostnader, utskylder samt bouppteckningsavgift, till 9,105 kronor 40 öre. Uti en av änkefru Ceder avgiven och av underinspektörerna E. Lindeborg och N. Wiklund vitsordad uppgift meddelas, att änkefru Ceder till uppehälle för sig och sina tre yngsta barn under år 1916 av dödsboets tillgångar haft en inkomst av 635 kronor samt att de två äldsta barnen numera äro självförsörjande och förtjäna respektive 100 och 75 kronor i månaden. Dessa inkomster hava emellertid icke varit tillräckliga för familjens uppehälle, varför de i bouppteckningen angivna tillgångarna i allt större utsträckning måst tillgripas härför.

En avskrift av instrumentet över bouppteckningen efter Lindblom visar, att dödsboets tillgångar utgjorde 2,257 kronor 10 öre.

Uti en av änkefru Noring upprättad och utav assistenten Norings broder kamrern C. A. Noring vitsordad översikt över dödsboets ställning — bouppteckning har i detta fall ännu icke ägt rum — inhämtas, att enda tillgången här utgöres av möbler och husgeråd och att skulderna belöpa sig till 3,630 kronor 4 öre.

Änkefru Lindblom och änkefru Noring hava hos socialstyrelsen gjort framställning om pension. Vid behandlingen av dessa framställningar har styrelsen funnit skäligt, att Lindbloms och Norings efterlevande, såsom jämväl ofta plägar ske i dylika fall, tillerkännas en årlig pension av statsmedel. Statens skyldighet att här träda hjälpande emellan framträder desto starkare, som sannolika skäl synas tala för, att Lindblom och Noring ådragit sig den sjukdom, som föranledde deras död, under tjänsteutövning.

I sammanhang härmed har styrelsen ansett sig böra upptaga frågan om beredande av årlig pension jämväl till Ceders efterlevande, trots att någon uttrycklig

framställning härom icke ingivits. Då även i detta fall behov av hjälp föreligger, har styrelsen funnit sig böra förorda, att jämväl Ceders efterlevande beredas pension.

Styrelsen vill i detta sammanhang erinra, att styrelsen i skrivelse den 30 september 1916 angående anslagsäskanden inom styrelsens förvaltningsområde för år 1918 föreslagit, att underinspektörerna samt vissa yrkesinspektörsassistenter från och med den 1 januari 1918 måtte uppföras å ordinarie stat. Detta förslag, som av Kungl. Maj:t godkänts och upptagits i 1917 års statsverksproposition, har, enligt vad styrelsen erfarit, även vunnit riksdagens bifall. Bland andra förmåner följer härmed rätt till pension för underinspektörs och assistents änka och barn. Om Ceder och Lindblom hunnit bliva befordrade till ordinarie underinspektörer, vartill de varit självskrivna, om de levat, skulle, jämlikt grunderna i Kungl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente av den 15 december 1916 för civilstatens änke- och pupillkassa, deras efterlevande sålunda varit berättigade till pension, vilken skulle hava uppgått för vardera änkan till 630 kronor, för Ceders efterlämnade barn till 504 kronor samt för Lindbloms barn till 252 kronor eller sammanlagt för de efterlevande till respektive 1,134 kronor och 882 kronor.

Om Noring hunnit bliva befordrad till ordinarie yrkesinspektörsassistent — enligt styrelsens uppfattning hade Noring varit självskriven till en dylik befattning — skulle, jämlikt ovannämnda grunder, hans änka varit berättigad till en årlig pension av 930 kronor samt makarnas enda gemensamma barn till en årlig pension av 372 kronor eller sammanlagt 1,302 kronor. I förevarande fall anser dock styrelsen — särskilt med hänsyn därtill, att Ceders två äldsta barn numera själva förtjäna sitt uppehälle och de efterlevande här hava en relativt bättre ekonomisk ställning än i de båda övriga fallen — en årlig pension åt Ceders, Lindbloms och Norings efterlevande av respektive 800, 800 och 1 200 kronor vara skälig.

Vid socialstyrelsens skrivelse finnas fogade, bland annat, dels ett av överläkaren H. Köster den 11 april 1917 utfärdat intyg av innehåll, att Noring den 9 april 1917 avlidit på grund av lunginflammation, vari han insjuknat den 3 april 1917, och att sannolika skäl talade för att han ådragit sig sin sjukdom under sina kort förut företagna tjänsteresor, dels ock ett av yrkesinspektören i fjärde distriktet den 16 maj 1917 utfärdat intyg av innehåll, att Lindbloms den 6 februari 1917 timade död troligen orsakats genom en under tjänsteresa ådragen stark förkylning.

Statskontoret har i sitt berörda utlåtande den 7 augusti 1917 yttrat följande:

Vad till en början beträffade framställningen i vad den avsåge beredande av pension åt underinspektören Lindbloms änka och minderåriga son, syntes såväl av de remitterade handlingarna som ock av omständigheter, vilka förut varit för statskontoret kända, framgå, att den sjukdom, varav mannen Lindblom den 6 februari 1917 avlidit, om än icke orsakats av en under tjänstutövning ådragen stark förkylning, åtminstone genom densamma kommit till hastigare utbrott än förmodligen eljest blivit fallet. Vid sådant förhållande och då Lindblom efterlämnat en mindre arbetsför änka samt ett minderårigt barn i fattiga omständigheter, syntes det statskontoret billigt, att Lindbloms efterlevande finge erhålla något årligt understöd från staten.

Enligt vad ett de remitterade handlingarna bifogat läkarintyg utvisade, talade sannolika skäl för att även yrkesinspektörsassistenten Noring ådragit sig den sjukdom, som den 9 april 1917 medförde hans död, under sina kort förut företagna tjänsteresor; och syntes även i detta fall billighetsskäl föreligga för att staten lämnade något ärligt understöd till hans i fattiga omständigheter efterlämnade änka och minderåriga barn.

Vidkommande åter framställningen i den del densamma avsåge beredande av pension åt underinspektören Ceders änka och barn, föreläge icke de särskilda omständigheter, som statskontoret här ovan åberopat såsom skäl för beviljande av pension åt Lindbloms och Norings efterlevande; och hemställde alltså statskontoret, att framställningen i denna del icke måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vad pensionsbeloppen beträffade, hade statskontoret icke kunnat undgå att finna de av socialstyrelsen föreslagna beloppen väl högt tilltagna. Att för pensionen lägga till grund det belopp, som de efterlevande skulle varit berättigade att uppbära från civilstatens änke- och pupillkassa, därest deras män och fäder haft delaktighet i nämnda kassa, torde icke vara riktigt, då den pension, som vid sådant förhållande skulle utgått, varit beroende av inbetalda pensionsavgifter. Med hänsyn härtill och med fäst avseende jämväl därpå, att ifrågavarande befattningshavare avlidit efter att under allenast ovanligt kort tid hava kunnat ägna sina krafter åt statens tjänst, hade statskontoret tänkt sig, att en reduktion till två tredjedelar av de pensionsbelopp, som under ovan angiven förutsättning bort utgå, kunde befinnas skälig.

På grund av vad sålunda anförts har statskontoret hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från allmänna in- dragningsstaten finge utgå på nyssnämnt sätt beräknad pension i avrundat belopp: till änkan Ingegerd Maria Lindblom 420 kronor och till hennes son Carl Gustaf Eimer, född den 30 juni 1910, 170 kronor, samt till änkan Karin Lovisa Noring 620 kronor och till dottern Anna-Lisa Margareta, född den 21 augusti 1916, 250 kronor, till änkorna så länge de i sitt nuvarande änkestånd förbleve och till barnen till och med den månad, varunder de fyllde 18 år, i samtliga fall räknat från och med månaden näst efter den, i vilken vederbörande befattningshavare med döden avgått.

Då sannolika skäl tala för, att Noring och Lindblom under ämbets- utövning ådragit sig de sjukdomar, som föranledde deras död, finner jag i likhet med socialstyrelsen och statskontoret billigt, att deras efterlevande beredas ärliga understöd av statsmedel. Ytterligare skäl för mig att förorda framställningen i denna del har varit de dåliga ekonomiska omständigheter, vari dessa familjer nu befinna sig.

Statskontoret har ansett, att socialstyrelsens framställning i vad den avser understöd åt Ceders änka och minderåriga barn icke bör föranleda någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, enär i detta fall icke

föreligga samma ömmande omständigheter, som åberopats i fråga om Norings och Lindbloms efterlevande. Med hänsyn till den korta tid, endast tre år, Ceder var anställd i statens tjänst, har jag ej velat ifrågasätta avvikelser från statskontorets förslag.

Vad slutligen angår understödsbeloppens storlek instämmer jag med statskontoret. Då Norings och Lindbloms efterlevande tillerkänts tillfälliga understöd för år 1917, torde framställning till riksdagen böra ske för beredande åt dem av understöd från ingången av år 1918.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att från allmänna indragningsstaten må från och den 1 januari 1918 utgå årliga understöd till yrkesinspektörsassistenten Vilhelm Immanuel Norings änka Karin Lovisa Noring med 620 kronor och till makarnas dotter Anna-Lisa Margareta med 250 kronor samt till underinspektören Karl Eimer Karlsson Lindbloms änka Ingegerd Maria Lindblom med 420 kronor och till makarnas son Carl Gustaf Eimer med 170 kronor, vilka understöd må åtnjutas av änkorna, så länge de i sitt nuvarande änkestånd förbliva, och av barnen till och med den månad, varunder de fylla 18 år.

3:o.

[38.]
Ang. understöd åt renskriverskan Alfhild Maria Westring.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har renskriverskan Alfhild Maria Westring anhållit om pension med det belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att sökanden, som är född den 31 juli 1846, verkställt renskrivning i överståthållarämbetets kansli under åren 1892—1894 samt i nedre justitierevisionen från och med år 1893 till och med år 1895, varjämte hon från och med sisenämnda år till slutet av år 1916 anlitats för renskrivning i civildepartementet, därvid hon utfört all skrivning i sin bostad. Vidare har sökanden biträtt med renskrivningsarbete i riksdagens konstitutionsutskott under åren 1895—1901 och i lagbyrån under år 1898 samt tjänstgjort såsom biträde i statistiska centralbyrån under åren 1901—1906.

De inkomster, sökanden från och med år 1895 åtnjtit på grund av sin förenämnda verksamhet, framgå av en vid ansökningsfogad förteckning. Därav inhämtas, att nämnda inkomster i allmänhet icke

överstigit 300 kronor för år, utom under den tid sökanden tjänstgjort i statistiska centralbyrån. Under de senare åren, då skrivmaskiner allt mera kommit till användning samt sökanden på grund av sin ålder icke kunnat utföra renskrivningsarbete i samma omfattning som förut, har hennes arbetsförtjänst avsevärt minskats.

Sökanden, som icke haft annan inkomst av arbete, än den hon åtnjutit i statens tjänst, är numera till följd av hög ålder och försvagad syn oförmögen att verkställa renskrivning samt saknar egna tillgångar.

Till följd av remiss har statskontoret den 21 november 1917 avgivit utlåtande i föreliggande ärende samt därvid anfört följande:

»Med hänsyn därtill, att sökanden endast i jämförelsevis obetydlig omfattning utfört arbete för statens räkning, såsom framgår av den i allmänhet föga betydande ersättning härför hon årligen åtnjutit, måste det anses i viss mån tivelaktigt, om i detta fall pension av statsmedel bör medgivas. Emellertid inhämtas av handlingarna, att sökanden, som uppnått en ålder av 71 år, alltsedan år 1892 utfört renskrivning huvudsakligen för civildepartementets räkning; att, ehuru ersättningen för arbetet varit i allmänhet jämförelsevis obetydlig, denna ersättning dock utgjort hennes enda självförvärvade levebröd; att hon nu på grund av ålder och försvagad synförmåga icke längre kan utföra renskrivning; samt att hon är medellös. På grund härav och då den omständigheten, att renskrivningen icke utförts i ämbetsverkets lokal utan i sökandens hem icke i och för sig synes böra utgöra hinder för bifall till hennes ansöknings, i vilket avseende statskontoret tillåter sig erinra, att vid 1911 års riksdag beviljades pensioner under liknande förhållanden åt två renskriverskor i domänstyrelsen, vill det synas statskontoret billigt, att något understöd av statsmedel beredes sökanden till hjälp å alderdomen. Beträffande beloppet synes man icke kunna taga hänsyn endast till de senaste årens inkomst av renskrivningsarbetet, enär ersättningen då avsevärt nedgått, utan statskontoret föreställer sig, att man därvid bör utgå från medeltalet av hennes uppgivna arbetsinkomst under åren 1895—1916. Detta medeltal uppgår till något över 300 kronor: och på grund härav vill statskontoret föreslå ett belopp av 150 kronor.»

På grund av vad sålunda anförts har statskontoret hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må från och med år 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd å 150 kronor.

Under åberopande av vad statskontoret anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att renskriverskan Alfhild Maria Westring må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 150 kronor.

Departementsschefen.

Tionde huvudtiteln: bil. 3.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel för år 1919.

Ur protokollet:

Nils Adelgren.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN.

Departementschefen statsrådet Rydén anförde härefter:

124:o.

I den berättelse, som de för granskning av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassas förvaltning och räkenskaper under åren 1914—1916 utsedda revisorer i skrivelse den 11 augusti 1917 avgivit till Kungl. Maj:t, hava revisorerna anført, bland annat:

Av en statistisk-matematisk utredning, som lektorn E. Göransson på uppdrag av direktionen för ovannämnda kassa år 1914 verkställt, hade framgått, att kassans ställning vid denna tidpunkt var sådan, att densamma under den visserligen mindre sannolika förutsättning, att utnämnings- och befordringsåldrar för all framtid skulle komma att vara lika låga som under åren 1906—1913, kunde antagas vara

[3.]
*Höjning av
statsbidraget
till lärarnas
vid elementar-
läroverken
nya änke-
och pupill-
kassa.*

i stand att utan ökning av statsbidraget fylla sina förpliktelser jämväl för de från och med den 1 januari 1910 till och med den 1 juli 1913 tillkomna 54 tjänsterna och befattningarna. Redan vid revisionen år 1914 hade emellertid uttalats farhågor, att kassan ej för framtiden kunde antagas utan tillskott av statsmedel fylla de ytterligare krav, som komme att ställas på densamma genom tillsättande av nyinrättade tjänster, vilka medförde delaktighet i kassan. Direktionen för kassan hade också i underdånigt utlåtande den 16 januari 1915, under åberopande av en genom dess försorg utav Göransson ytterligare verkställd utredning, hemställt om utverkande av mot de nyinrättade tjänsterna svarande ökning i statsbidraget med 6,175 kronor årligen. Denna hemställan hade emellertid dittills icke lett till någon framställning till riksdagen. Sedan dess hade genom inrättande under åren 1914—1917 av 14 lektors- och 16 adjunktstjänster ytterligare 30 nya delägare i kassan tillkommit.

Revisorerna, som funnit de av 1914 års revision uttalade farhågorna bekräftade av Göranssons senare utredning, hemställde därför om utverkande av ökat statsbidrag icke blott för de tjänster, rörande vilka redan förut direktionen gjort underdånig framställning i detta syfte, utan även för de sedan dess intill den 1 januari 1917 nyinrättade 30 tjänsterna med så stort årligt belopp, som efter verkställd utredning kunde finnas erforderligt.

Sedan från direktionen för kassan infördrats yttrande över revisorernas ifrågavarande framställning, har direktionen den 29 september 1917 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid jämväl fogat en av lektor Göransson verkställd förnyad utredning.

Häri har Göransson anfört, bland annat, att statsbidraget för de under åren 1910—1913 nyinrättade tjänsterna kunde, därest bidraget komme att utgå från och med år 1919, beräknas till 6,946 kronor om året. För de under åren 1914—1917 inrättade tjänsterna behövde kassan från och med år 1919 tillföras ett årligt bidrag av 3,542 kronor och sålunda för samtliga de under åren 1910—1917 nyinrättade tjänsterna från och med år 1919 ett årligt statsbidrag av 10,488 kronor. Göransson fäste därjämte uppmärksamheten å att antalet delägare i kassan ytterligare ökats genom att enligt kungl. kungörelsen den 21 augusti 1914 chefen och ledamöterna i läroverks- och folkskolöverstyrelserna under vissa förutsättningar från och med år 1915 skulle vara delägare i kassan, varigenom från och med nämnda år 8 nya befattningshavare tillkommit. Det årliga statsbidraget för dessa tjänster kunde beräknas till 1,008 kronor från och med år 1919, och följaktligen behövde kassan från och med samma år för samtliga här ovan angivna tjänster tillföras ett bidrag å 11,496 kronor.

Under åberopande av vad Göransson sålunda anfört har direktionen i sitt berörda utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att bevilja ökning av kassans statsbidrag med det i utredningen angivna beloppet, 11,496 kronor, att utgå från och med år 1919.

På grund av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till höjande av det såsom bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda *ordinarie anslaget*, för närvarande utgörande 145,780 kronor, bevilja ett belopp av 11,496 kronor; kommande omförmälda anslag härigenom att uppgå till 157,276 kronor.

Okat anslag.

125:o.

I skrivelse den 19 december 1917 har läroverksöverstyrelsen anfört:

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1917 års riksdag i punkt A 4 av skrivelsen angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag å 40,000 kronor för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter samt tillika godkänt vissa av Kungl. Maj:t föreslagna grunder för beredande av nämnda tilläggs pensioner. Då jämväl för år 1919 medel äro behövlige för fullföljande av detta beslut, torde anslag böra för ändamålet beviljas även för sagda år. Såsom dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framhöll i det till propositionen i ärendet fogade utdrag av statsrådsprotokollet den 16 februari 1917, växlar emellertid det för ändamålet erforderliga beloppet år från år. En exakt beräkning av behovet kan icke göras, men en ungefärlig sådan finnes utförd i en uti sagda statsrådsprotokoll i huvudsak intagen utredning av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen. Enligt denna beräkning skulle för år 1918 erfordras ett belopp av 41,200 kronor. Till denna beräkning har Kungl. Maj:t nära anslutit sig, då Kungl. Maj:t för sagda år av riksdagen begärt ett anslag av 40,000 kronor, vilket belopp ock, såsom redan nämnt, blivit av riksdagen beviljat. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen, som om den i nämnda utredning föreliggande beräkningen borde läggas till grund för beräkningen av behovet jämväl för år 1919. Då nu för sistnämnda år behovet i merbemälda utredning beräknas till 46,170 kronor, torde, med en liknande avrundning av beloppet som för år 1918, böra för år 1919 begäras ett anslag av 45,000 kronor.

[4.]
Anslag för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

På grund av vad överstyrelsen sålunda anfört, har densamma hemställt om utverkande av nyssnämnda anslagsbelopp, 45,000 kronor.

Kungörelse angående omförmälda grunder har av Kungl. Maj:t utfärdats den 31 december 1917.

Under återopande såväl av den utredning i frågan, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition nr 137 till 1917 års riksdag, som även av vad läroverksöverstyrelsen anfört i sin nu förevarande skrivelse hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Ökat anslag.

att för beredande, enligt av riksdagen godkända grunder, av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatens tionde huvudtitel på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag å 45,000 kronor.

126:o.

[5.]
Bidrag till
folkskollära-
res pensione-
ring.

Såvitt nu kan bedömas, torde jag inom kort bliva i tillfälle att för avlåtande av proposition till riksdagen framlägga förslag till löne- och pensionsreglering för, bland andra, lärarpersonalen vid folkskolorna. Då frågan ännu ej hunnit undergå vederbörlig utredning, är jag icke nu beredd att avgiva slutligt förslag i oförmälda syfte.

Vad den del av ärendet beträffar, som avser pensionsreglering för folkskollärare, skulle enligt inom ekklesiastikdepartementet verkställda beräkningar härav betingade kostnader belöpa sig till 4,318,000 kronor. För närvarande är såsom bidrag till folkskollärares pensionering under tionde huvudtiteln uppfört ett ordinarie anslag å 681,892 kronor. Kostnadsökningen skulle alltså uppgå till 3,636,108 kronor eller i runt tal 3,650,000 kronor. Erinras må härjämte, att riksdagen till extra pensionsavgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag av 114,000 kronor. Sagda belopp är inräknat i ovanberörda kostnader för pensionsregleringen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Ökat anslag.

att, i avbidan på proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkskolor, beräkna för ändamålet, i vad det avser pensionsreglering, en ökning av det *ordinarie anslaget* till bidrag till folkskollärares pensionering med 3,650,000 kronor:

127:o.

[6.]
Bidrag till
småskol-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.

Småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt trädde i verksamhet med 1893 års ingång. I proposition till 1892 års riksdag (nr 36) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna vissa grunder för inrättande av en anstalt för beredande av ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor ävensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, och sedan riksdagen god-

känt de av Kungl. Maj:ts föreslagna grunderna med atskilliga ändringar, utfärdades den 22 juni 1892 reglemente för anstalten.

Kostnaderna för nämnda anstalt skulle enligt förberörda riksdags beslut bestridas genom avgifter av dels vederbörande skoldistrikt, dels vederbörande lärare och lärarinnor samt genom fyllnadsbidrag av staten. Statsbidrag till anstalten begärdes första gången för år 1918.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning uppförde 1917 års riksdag å riksstatens tionde huvudtitel på ordinarie stat ett förslagsanslag å 250,000 kronor under rubriken: bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Jämlikt § 28 av det för anstalten gällande reglemente åligger det anstaltens direktion att årligen avgiva förslag å det fyllnadsbidrag utöver skoldistriktens avgifter, som anses böra i nästföljande statsreglering upptagas till bestridande av kostnaden för de understöd, vilka skola utgå från anstalten. I skrivelse den 28 augusti 1917 har nu direktionen anmält, att ifrågavarande anslag syntes böra för år 1919 uppföras med ett belopp av 330,000 kronor.

Till stöd härför har direktionen anfört bland annat:

Enligt från statskontoret lämnad uppgift, jämförd med understödsanstaltens egna räkenskaper, utgjorde understödsfondens behållning vid 1916 års utgång 239,630 kronor 91 öre.

Inkomsterna i årsavgifter och räntor torde, med stöd av hittills vunnna erfarenhet, kunna beräknas till i medeltal 255,000 kronor för vart och ett av åren 1917, 1918 och 1919: varförutom anstalten äger taga i anspråk ett av riksdagen för år 1918 å tionde huvudtiteln uppfört förslagsanslag å 250,000 kronor (1918: X A. 21).

Beträffande utgifterna synas understödets sammanlagda belopp, vilka särskilt under senare år företett en avsevärd stegring och som exempelvis för åren 1914, 1915 och 1916 utgjorde i runda tal respektive 334,000 kronor, 379,000 kronor och 422,000 kronor, kunna anslås till omkring 465,000 kronor för år 1917, 515,000 kronor för år 1918 och 575,000 kronor för år 1919. Härtill komma förvaltningskostnaderna, vilka för vart och ett av ifrågavarande tre år kunna upptagas till omkring 10,000 kronor.

I vad mån en möjligen före 1919 års utgång inträffande ny löne- och pensionsreglering för den lärarpersonal, som är delaktig i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, kan komma att öva inflytande på understödsanstaltens inkomst- och utgiftsförhållanden lär ej för närvarande låta sig beräkna och torde i varje fall komma att utredas i sammanhang med regleringen.

Enligt ovan gjorda antaganden skulle alltså understödsanstalten, sedan det för år 1918 anvisade statsanslaget tagits i anspråk, komma att för år 1919 bliva i behov av ett statsbidrag å omkring 330,000 kronor.

På grund av vad direktionen anfört torde ovanberörda anslag böra höjas till det av direktionen föreslagna beloppet. I annat sammanhang

har jag visserligen förklarat mig hava för avsikt att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1918 års riksdag angående ny lönereglering för den lärarpersonal, som är delaktig uti förberörda ålderdomsunderstödsanstalt. Den pågående utredningen av frågan om ändrade grunder för nämnda lärarpersonals pensionering kan däremot icke hinna slutföras så tidigt, att framställning i denna fråga kan göras hos årets riksdag. Till följd härav lära de äldre befattningshavarna inom ifrågavarande lärargrupp icke komma att under år 1919 avgå från tjänsten i något nämnvärt större antal, än direktionen tagit i beräkning.

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Ökat anslag.

att höja det under riksstatens tionde huvudtitel på ordinarie stat under rubriken: bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, uppförda förslagsanslaget från dess nuvarande belopp, 250,000 kronor, till 330,000 kronor eller med 80,000 kronor.

128:o.

[41.]
*Understöd åt
vissa äldre
behövande
folkskollärare
och småskol-
lärare.*

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att för år 1918 understöd finge enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, tillerkännas *dels* äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, *dels ock* sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som, efter att hava oförvitligen tjänstgjort vid någon av här omförmälda skolor under sammanlagt minst femton års tid, avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till belopp av 400 kronor, varjämte riksdagen å allmänna indragningsstaten för år 1918 anvisade för ändamålet erforderliga medel.

Anslag för berörda ändamål synes böra äskas hos riksdagen även för år 1919. Enligt inom ecklesiastikdepartementet verkställda beräkningar skulle för ifrågavarande understöd för år 1919 erfordras ett förslagsanslag av 54,800 kronor.

Beredningen av detta ärende är emellertid icke ännu slutförd, varför jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t nu täcktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare, beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln å allmänna indragningsstaten för år 1919 ett belopp av 54,800 kronor.

*Minskad
anslag.*

129:0.

I underdånig ansökning, som av rektor vid högre allmänna läroverket i Norrköping överlämnats till läroverksöverstyrelsen, har vaktmästaren vid nämnda läroverk Per August Pettersson Malm anbillit, att en årlig pension av 500 kronor måtte beviljas honom vid hans avgång från tjänsten.

[42.]
*Pension åt
vaktmästaren
P. A. P. Malm.*

Vid ansökningen voro fogade dels frejdbetyg, utvisande att Malm är född den 14 augusti 1852, dels ock ett av rektor utfärdat tjänstgöringsbetyg av innehåll, att Malm, som allt sedan vårterminen 1882 utan avbrott tjänstgjort som gymnastikvaktmästare vid läroverket, under denna tid med utmärkt skicklighet, utmärkt trohet och samvetsgrannhet fullgjort sina åligganden. I en sedermera till läroverksöverstyrelsen insänd skrift har rektor meddelat, att Malm, vilkens tjänstgöring bestode i att vara vaktmästare vid gymnastiksalen och uträtta allt, som därmed hade samband, uppbure dels en fast lön av 50 kronor i månaden, dels ock extra ersättning för skurning och fönsterinsättning i gymnastiklokalen, rengöring av gevär m. m., vilken ersättning kunde beräknas uppgå till omkring 160 kronor årligen.

Läroverksöverstyrelsen, som med underdånigt utlåtande den 25 juni 1917 till Kungl. Maj:t överlämnat handlingarna i ärendet, har därvid yttrat, att med hänsyn såväl till att riksdagen i åtskilliga fall beviljat pension åt vaktmästare vid allmänt läroverk som ock till de föreliggande sakförhållandena pension syntes böra beviljas även i nu ifrågasvarande fall.

I avseende å pensionens storlek har överstyrelsen till en början anfört följande:

Beträffande det eventuella beloppet av pensionen tillåter sig överstyrelsen erinra, att överstyrelsen, i sin underdåniga skrivelse den 12 september 1911 angående en av styrelsen för Sveriges allmänna läroverks vaktmästarförening gjord ansökning i fråga om vissa ändringar i de för vaktmästarna vid de allmänna läroverken gällande bestämmelser om anställning i tjänst m. m., för vaktmästare av den pensionsklass, sökanden skulle hava tillhört, föreslagit ett årligt pensionsbelopp av 400 kronor, detta under förutsättning, bland annat, att kostnaden för sådan vaktmästares pensionering bestritts, förutom genom bidrag av statsmedel, även genom pensionsavgifter

av pensionstagaren själv och av vederbörande läroverk. För nu i tjänst varande vaktmästare av nämnda klass beräknas, att den av statsmedel utgående delen av den pension, som skall tillfalla dem efter uppnådda 65 levnadsår och 30 tjänstår, skall beträffande samtliga tjänst innehavare utom de yngsta årsklasserna utgöra 200 kronor.

Sedan överstyrelsen härefter framhållit, att i nu föreliggande fall ifrågasatts ett belopp av 500 kronor årligen, således ett högre belopp än det, som av överstyrelsen i dess nämnda underdåniga skrivelse föreslagits för ett fall sådant som detta, fortsätter överstyrelsen:

Jämväl överstyrelsen skulle för sin del anse önskvärt, att ett något högre belopp bleve beviljat, särskilt med hänsyn därtill, att den av överstyrelsen föreslagna statspensionen enligt överstyrelsens förslag skulle komma att i regeln utfyllas av pension, som blivit beredd genom bidrag av pensionstagaren själv och av vederbörande läroverk, något som i detta fall icke kunnat äga rum dels på grund av sökandens höga ålder, dels på grund därav att någon reglering av läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden ännu icke blivit genomförd. Överstyrelsen får i detta sammanhang erinra därom, att riksdagen förut vid ett par tillfällen beviljat läroverksvaktmästare pension till ett högre belopp än det, som skulle hava följt av en konsekvent tillämpning av de i överstyrelsens nämnda underdåniga utlåtande föreslagna grunderna. Även i nu förevarande fall synas behjärtansvärda undantagsförhållanden föreligga, enär de nämnda grundernas tillämpning skulle leda till en så låg pension, att den, särskilt med hänsyn till den stegring i levnadskostnaderna, som ägt rum efter 1911, icke torde kunna betraktas såsom en skäligen pension åt en person, som har bakom sig ett så långvarigt och väl vitsordat arbete i ett läroverks tjänst som sökanden. Överstyrelsen tillåter sig för den skull föreslå, att sökanden måtte beredas en årlig pension på 500 kronor.

Uti infördrat underdånigt utlåtande den 13 juli 1917 har statskontoret i ärendet andragit följande:

Det jämförelsevis ringa belopp, varmed avlöning utgår till sökanden i hans egenskap av gymnastikvaktmästare vid högre allmänna läroverket i Norrköping, synes giva vid handen, att nämnda befattning för honom endast är en bisyssla. Vid sådant förhållande skulle ju kunna ifrågasättas, huruvida någon som helst pension i berörda egenskap bör tillkomma sökanden. Med hänsyn till hans långa, väl vitsordade arbete vid läroverket och då han numera uppnått sådan levnadsålder, att han troligen icke länge kan bibehållas vid befattningen, anser statskontoret dock med billighet överensstämmande, att åt sökanden beredes något årligt understöd. Statskontoret kan för sin del likväl icke tillstyrka så högt belopp som läroverksöverstyrelsen föreslagit.

I enlighet med de av nämnda styrelse angivna grunder skulle nämligen i ett fall, sådant som det föreliggande, pensionen icke utgå med mer än 200 kronor. Då ett dylikt pensionsbelopp emellertid får anses för lågt särskilt med hänsyn därtill, att under en följd av år det lägsta understöd, som pläгат tillerkännas utjänta grovarbetare i statens tjänst, uppgått till 300 kronor, skulle statskontoret för sin del vilja förorda en pension i detta fall till belopp av 400 kronor. Statskontoret får

fördens skull hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t i proposition föresla riksdagen medgiva, att sökanden, Per August Pettersson Malm, må från och med månaden näst efter den, i vilken han varder entledigad från vaktmästarsysslan, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 400 kronor.

Frågan om läroverksvaktmästarnas allmänna pensionering har varit föremål för behandling av vederbörande myndigheter, av vilka läroverksöverstyrelsen avgivit förslag om inrättande av en särskild, för ifrågasvarande befattningshavare avsedd pensionsanstalt. Denna fråga sammanhänger emellertid nära med spörsmålet om en centralisering av de utav staten understödda pensionsanstalterna, varom på riksdagens år 1912 framställda begäran en allsidig utredning igångsatts. Till de sakkunniga, som haft till uppdrag att åstadkomma denna utredning, har frågan om läroverksvaktmästarnas pensionering remitterats. De sakkunniga, vilka numera fullgjort sitt uppdrag, hava såsom utlåtande i sistnämnda fråga åberopat sitt den 3 november 1917 avgivna betänkande. Det kan emellertid icke förväntas, att frågan om pensionering av läroverksvaktmästarna skall bliva färdigberedd i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1918 års riksdag.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till Malms över 35-åriga och väl vitsordade tjänstgöring finner jag skäligt, att han av statsverket får sig tillerkänd pension med av statskontoret föreslaget belopp, 400 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Norrköping Per August Pettersson Malm må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 400 kronor.

130:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till läroverksöverstyrelsen ingiven ansökning har rektor vid realskolan i Arvika anhållit om beredande åt vaktmästaren vid skolan Olof Petter Göranson av en årlig pension till belopp ej understigande 600 kronor årligen, att utgå under hans återstående livstid från den 1 juli 1918.

[43.]

*Pension åt
vaktmästaren
O. P. Göran-
son.*

Vid ansökningen hava fogats frejdbetyg, utvisande att Göranson är född den 18 september 1844, samt ett av rektor utfärdadt intyg, att Göranson åtnjuter, förutom fri bostad, en kontant avlöning av 1,100 kronor.

Till stöd för berörda ansökning har rektor anfört, att Göranson, som från och med vårterminen 1902 oavbrutet tjänstgjort såsom vaktmästare vid skolan, både själv önskade, och med hänsyn till sin jämförelsevis höga ålder även kunde anses lämpligen höra med utgången av läsåret 1917—1918 frånträda denna sin befattning samt att han i skötandet av sin syssla städse ådagalagt den största plikttröhet och ordentlighet, den omutligaste redbarhet och pålitlighet i förening med synnerlig månhet om och beredvilligt intresse för skolans bästa.

Med överlämnande av rektors skrivelse och därtill hörande handlingar har läroverksöverstyrelsen i underdånigt utlåtande den 13 september 1917 anfört, att i överensstämmelse med vad i åtskilliga fall ägt rum pension syntes böra beviljas Göranson.

I min framställning under nästföregående punkt redogjorde jag för innehållet i ett av läroverksöverstyrelsen den 25 juni 1917 avgivet yttrande. Liksom i detta yttrande crinrar överstyrelsen i sitt nu förevarande utlåtande om sin underdåniga skrivelse den 12 september 1911 med förslag till bestämmelser rörande anställning i tjänst m. m. för vaktmästare vid de allmänna läroverken, enligt vilket förslag vaktmästare av den pensionsklass, Göranson skulle hava tillhört, skulle erhålla ett årligt pensionsbelopp av 700 kronor, under förutsättning, bland annat, att kostnaden för sådan vaktmästares pensionering bestritts, förutom genom bidrag av statsmedel, även genom pensionsavgifter av pensionstagaren själv och vederbörande läroverk. För nu i tjänst varande vaktmästare av nämnda klass beräknades, att den av statsmedel utgående delen av den pension, som skulle tillfalla dem efter uppnådda 65 levnadsår och 30 tjänstår, skulle beträffande samtliga tjänstinnehavare utom de yngsta årsklasserna utgöra 350 kronor.

Vidare anför överstyrelsen:

I nu förevarande fall har av läroverkets rektor ifrågasatts ett belopp av 600 kronor årligen, således ett högre belopp än det av överstyrelsen i nämnda underdåniga skrivelse för ett fall sådant som detta föreslagna. Jämväl överstyrelsen skulle för sin del anse önskvärt, att ett något högre belopp bleve beviljat, särskilt med hänsyn därtill, att den av överstyrelsen föreslagna statspensionen enligt överstyrelsens förslag skulle komma att i regel utfyllas av pension, som blivit beredd genom bidrag av pensionstagaren själv och av vederbörande läroverk, men att en sådan utfyllnad lika litet i detta som i andra hittillsvarande fall kunnat beredas, enär någon reglering av läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden ännu icke blivit genomförd. Vid det tillfälle, då vaktmästare vid realskola senast erhållit pension av riksdagen, nämligen i fråga om vaktmästaren vid realskolan i Söderhamn K. L. Almén, har beviljats ett pensionsbelopp av 500 kronor årligen. Då nu sökanden

endast skulle komma att kunna tillgodoräkna sig en tjänstetid av 16 år, skulle, med tillämpning av de i överstyrelsens meranämnda underdåniga skrivelse föreslagna bestämmelserna och i analogi med föreskrifterna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, sökanden vara berättigad till avkortad pension i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Under förutsättning att 500 kronor lägges till grund för pensionens beräkning, skulle sökanden alltså erhålla pension till ett belopp av $\frac{16}{30}$ av 500 kronor, d. v. s. 266 kronor 67 öre, och med iakttagande av stadgad avrundning av pensionsbeloppet uppåt 270 kronor.

En konsekvent tillämpning av nämnda beräkningsgrund skulle således leda till en så låg pension, att den, särskilt med hänsyn till den stegring i levnadskostnaderna, som ägt rum efter år 1911, icke torde kunna betraktas såsom skäligen för en person, som har bakom sig ett så pass långvarigt och så väl vitsordat arbete i ett läroverks tjänst som sökanden. Härtill kommer, att 1916 års riksdag i ett fall, där avkortad pension skulle uppgått till endast 260 kronor, nämligen åt eldaren vid högre allmänna läroverket i Lund M. Jönsson, beviljat ett pensionsbelopp av 400 kronor. Överstyrelsen tillåter sig för den skull föreslå, att sökanden vid avgång från sin befattning måtte komma i åtnjutande av pension till ett belopp av 400 kronor årligen.

Efter nådig remiss har statskontoret den 25 september 1917 avgivit följande underdåniga utlåtande i ärendet:

Av handlingarna framgår, att Göranson erhållit anställning vid läroverket först vid så framskriden ålder som 57 år samt att han vid den tidpunkt, då han ämnar lämna befattningen, kommer att hava innehaft densamma endast något mer än 16 år. På grund av dessa förhållanden synes det kunna ifrågasättas, huruvida befogat anspråk på pension i detta fall kan anses föreligga. Om emellertid billigheten anses kräva, att någon sådan förmån dock beredes, synes i betraktande av den korta tjänstetiden det av läroverkets rektor föreslagna beloppet, 600 kronor, för högt. Statskontoret föreställer sig, att det av läroverksöverstyrelsen förordade beloppet, 400 kronor, är det högsta, som i detta fall kan ifrågakomma; och har statskontoret icke annat att till styrelsens förslag i övrigt tillägga än att pensionen torde böra äskas att utgå å allmänna indragningsstaten.

Såsom läroverksöverstyrelsen framhållit äro läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden icke allmänt reglerade. Jag erinrar i detta avseende om vad jag anfört under punkten 129.

*Departements-
chefen.*

Det nitiska och pliktrogna arbete, Göranson nedlagt i skötandet av sin syssla, torde göra honom förtjänt att vid avskedstagandet komma i åtnjutande av pension, oaktat hans arbete i skolans tjänst endast omfattar något mer än 16 år. I likhet med läroverksöverstyrelsen och statskontoret anser jag emellertid beloppet för denna pension icke böra överstiga 400 kronor.

Jag tillstyrker sålunda, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid realskolan i Arvika Olof Petter Göranson må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 400 kronor.

131:o.

[44.]
Pension åt
vaktmästaren
J. A. J.
Hoikka.

I en till läroverksöverstyrelsen ingången skrivelse har rektor vid samskolan i Piteå anhållit om utverkande åt vaktmästaren vid skolan Johan Abraham Johansson Hoikka av en årlig pension å 600 kronor att utgå om möjligt från och med den 1 juli 1918.

Vid nämnda skrivelse hade fogats dels åldersbevis, utvisande att Hoikka är född den 24 april 1849, dels ock ett den 28 juli 1917 av rektor utfärdat intyg av innehåll, att Hoikka antagits i tjänst vid skolan år 1894, att han förutom fri bostad, bränsle och lyse åtnjutit en kontant avlöning, i början utgående med 250 kronor för år och efter hand förhöjd, så att han numera uppbure 750 kronor årligen, att han med biträde av sin hustru skött även städning, eldning, vedsågning, snöskottning och yttre renhållning m. m. vid skolan, samt att han med stor omsorg, omutlig rättrådighet och trohet samt aldrig svikande mänhet om skolans intresse fullgjort sina åligganden.

Sedermera har rektor till fullständigande av uppgiften om Hoikkas tjänstgöringstid meddelat, att denne antagits i tjänst den 24 augusti 1894.

Läroverksöverstyrelsen har med underdånigt yttrande den 17 augusti 1917 till Kungl. Maj:t överlämnat handlingarna i ärendet.

Överstyrelsen har därvid, under åberopande av såväl den omständigheten att riksdagen i åtskilliga fall beviljat pension åt vaktmästare vid allmänt läroverk som ock de föreliggande sakförhållandena, förklarat sig anse pension böra beviljas även i nu ifrågavarande fall.

Vidare har överstyrelsen, såsom skett i dess yttranden i de ärenden, för vilka jag redogjort under punkterna 129 och 130, jämväl i sitt förevarande utlåtande erinrat om överstyrelsens underdåniga skrivelse den 12 september 1911 rörande bestämmelser om anställning i tjänst m. m. för läroverksvaktmästare.

Överstyrelsen anför, att enligt nämnda förslag pensionsbeloppet för vaktmästare av den pensionsklass, Hoikka skulle hava tillhört, skulle utgöra 700 kronor årligen, under förutsättning, bland annat, att kostnaden för sådan vaktmästares pensionering bestritts. förutom genom bidrag av statsmedel. även genom pensions-

avgifter av pensionstagaren själv och vederbörande läroverk. För nu i tjänst varande vaktmästare av nämnda klass beräknades, att den av statsmedel utgående delen av den pension, som skulle tillfalla dem efter uppnådda 65 levnadsår och 30 tjänstår, skulle beträffande samtliga tjänstinnehavare utom de yngsta årsklasserna utgöra 350 kronor.

Härefter fortsätter överstyrelsen:

I nu föreliggande fall har av läroverkets rektor ifrågasatts ett belopp av 600 kronor årligen, således ett högre belopp än det av överstyrelsen i nämnda underdåniga skrivelse för ett fall sådant som detta föreslagna. Jämväl överstyrelsen skulle för sin del anse önskvärt, att ett något högre belopp bleve beviljat, särskilt med hänsyn därtill, att den av överstyrelsen föreslagna statspensionen enligt överstyrelsens förslag skulle komma att i regel utfyllas av pension, som blivit beredd genom bidrag av pensionstagaren själv och av vederbörande läroverk, men att en sådan utfyllnad lika litet i detta som i andra hittillsvarande fall kunnat beredas, enär någon reglering av läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden ännu icke blivit genomförd. Vid det tillfälle, då vaktmästare vid realskola senast erhållit pension av riksdagen, nämligen i fråga om vaktmästaren vid realskolan i Söderhamn K. L. Almén, har beviljats ett pensionsbelopp av 500 kronor årligen. Då nu sökanden endast skulle komma att kunna tillgodoräkna sig en tjänstetid av inemot 24 år, skulle, med tillämpning av de i överstyrelsens meranämnda underdåniga skrivelse föreslagna bestämmelserna och i analogi med föreskrifterna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, sökanden vara berättigad till avkortad pension i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Under förutsättning att 500 kronor lägges till grund för pensionens beräkning, skulle sökanden alltså erhålla pension till ett belopp av $\frac{24}{30}$ av 500 kronor, d. v. s. 400 kronor. Under sådana förhållanden torde i detta fall sistnämnda belopp böra föreslås.

Efter erhållen remiss har statskontoret i underdånigt utlåtande den 4 september 1917 förklarat sig biträda läroverksöverstyrelsens förslag i ämnet.

På grund av vad jag under punkten 129 anfört rörande läroverksvaktmästarnas pensionsförhållanden anser jag, med hänsyn jämväl till Hoikkas synnerligen väl vitsordade tjänstgöring, med billighet överensstämmande, att någon pension beredes honom, då hans framskridna ålder icke tillåter honom att på önskvärt sätt fullgöra sina åligganden. Framställning i ämnet torde därför böra avlutas till riksdagen. Vad pensionens storlek beträffar torde man på de av läroverksöverstyrelsen åberopade grunderna böra stanna vid ett belopp av 400 kronor.

Jag tillstyrker, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid samskolan i Piteå Johan Abraham Johansson Hoikka må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning

Departementsschefen.

vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 400 kronor.

132:o.

[45.]
Tilläggs-
pension åt slöjd-
läraren K. P.
Johansson.

I underdånig, av läroverks- och folkskolöverstyrelserna med gemensamt utlåtande den 29 september 1917 till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning har slöjdläraren Karl Petter Johansson i Stockholm anhållit, att honom måtte beredas en tilläggs pension å 600 kronor utöver den pension å 938 kronor, som han alltsedan år 1913 uppburit från dövstumläraryrarnas pensionsanstalt på grund av sin 35-åriga lärarverksamhet vid den skola, som av föreningen för sinnesslöa barns vård upprättats i Stockholm.

I ansökningen har Johansson anfört:

Vid sidan av nämnda lärarverksamhet har jag, såsom av bifogade meritförteckning och övriga handlingar framgår, utövat och utövar ännu en mångsidig verksamhet som slöjdlärare vid skilda läroanstalter och institutioner, bland annat vid högre realläroverket å Östermalm samt vid Beskowska skolan, vilken läroanstalt står under överinseende av läroverksöverstyrelsen. Därjämte har jag dels såsom lärare vid utbildningskurser för slöjdlärare, dels såsom instruktör och handledare i samband med min lärarverksamhet i avsevärd grad biträtt vid utbildningen av för slöjdundervisningen lämpliga lärarkrafter.

Det synes mig, som om min mångåriga från skilda håll fördelaktigt vitsordade lärarverksamhet inom en framväxande betydelsefull undervisningsgren borde kunna berättiga mig till en hjälp på ålderdomen från det allmännas sida så tillmätt, att jag något så när bekymmerfritt kan framleva den tid, som kan bli mig beskärd. Att en del av de lärarbefattningar, vilka jag beklätt, icke varit förenade med lagstadgade pensionsförmåner, är icke min skuld och sammanhänger med den karaktär av provisorium, som gärna utmärker åtgärder för främjande av nya verksamhetsgrenar inom skilda samhällsliga arbetsområden. De särskilda ekonomiska svårigheter och risker, som med arbete å relativt nya arbetsfält gärna äro förbundna, hava statsmakterna också visat sig behjärta, i det att vid skilda tillfällen på särskilda framställningar beviljats understöd och pensioner åt sådana, som i mer tillfällig statstjänst eller under statskontroll utfört ett erkänt samhällsgagnande arbete. 1917 års riksdag har därtill visat sitt intresse för beredande av pensionsförmåner för statsanställd extra personal över huvud genom att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjlighet att på visst sätt främja pensionering av sådan personal.

På grund av vad jag sålunda i underdånighet anfört tillåter jag mig hemställa, att åt mig genom Kungl. Maj:ts försorg måtte beredas en särskild pension å 600 kronor utöver den, som jag uppbär från dövstumläraryrarnas pensionsanstalt, vilken pension jag, som den 14 mars detta år fyllt 65 år, skulle äga att uppbära på sätt och under villkor, som Kungl. Maj:t täcktes föreskriva.

Ansökningen är åtföljd av frejdbetyg, utvisande att Johansson är född den 14 mars 1852, ävensom av meritförteckning jämte behörigen styrkta avskrifter av tjänstgöringsbetyg.

Av handlingarna framgår, att Johansson alltsedan år 1878 bedrivit en omfattande och synnerligen väl vitsordad lärarverksamhet i slöjd. Han har — förutom vid högre realläroverket å Östermalm och vid Beskowska skolan — tjänstgjort vid följande läroanstalter i Stockholm: vid praktiska arbetsskolan för barn och ungdom vårterminen 1878, vid skolan för sinnesslöa barn under 35 år (1878—1913), vid skolan för lytta och vanföra under 19 år (1893—1912) och vid Anna Sandströms skola under 15 år (1888—1893).

Rörande Johanssons tjänstgöring vid högre realläroverket å Östermalm och vid Beskowska skolan har han erhållit följande intyg:

Som slöjdläraren Karl Johansson, vilken alltsedan år 1883 med ovanligt pedagogiskt förstånd, utmärkt nit, skicklighet och framgång lett träslöjden inom Beskowska skolan, förklarar sig vilja ansöka om ökade pensionsförmåner, vill jag på det kraftigaste understödja hans ansökan under hänvisning till att han dels intagit en ledande ställning bland sina kolleger och sålunda gagnat långt utom skolan, dels uteslutande ägnat sig åt slöjdundervisning som sin livsuppgift och därigenom saknat möjlighet att genom annat förvärv trygga sin ålderdom.

Stockholm den 1 september 1917.

Sam Jansson.

Föreståndare för Beskowska skolan.

Sedan slöjdläraren Karl Johansson anhållit om betyg över sin tjänstgöring vid härvarande högre realläroverk å Östermalm, får jag härmed vitsorda

att herr Johansson vid nämnda läroverk tjänstgjort — med undantag för en del av höstterminen 1916 — från och med höstterminen 1910 intill nedan skrivna dag i egenskap av slöjdlärare, därvid han under 12 à 14 veckotimmar meddelat undervisning i träslöjd;

att Johansson vid denna sin tjänstgöring ådagalagt utmärkt nit, utmärkt skicklighet, utmärkt sätt att behandla lärjungarna och utmärkt förmåga att bland dem upprätthålla ordning; samt

att han fört en hedrande vandel.

Då herr Johansson med stöd av sin omfattande verksamhet som slöjdlärare hos Kungl. Maj:t nu ansökt om ökad statspension utöver den, vilken han från folkskolläraernas pensionsinrättning innehar, vill jag — utöver vad av ovanstående vitsord framgår — särskilt framhålla den enligt samstämmiga vitsord sällsporda kunighet och skicklighet samt det varma intresse, som präglat herr Johanssons verksamhet som slöjdlärare, varigenom allt han i sin undervisning vunnit mycket goda resultat och hos lärjungarna framkallat ett livligt intresse för träslöjden. På grund härav och med hänsyn även till herr Johanssons kända, synnerligen mångsidiga

verksamhet överhuvud för slöjdundervisningens höjande bland skolungdom inom skilda skolformer vill jag för min del på det varmaste förorda bifall till hans framställning. Stockholm den 8 september 1917.

Karl Nordlund.

Rektor vid högre realläroverket å Östermalm.

Enligt inhämtade upplysningar har årliga medeltalet av Johanssons avlöning vid högre realläroverket å Östermalm och vid Beskowska skolan utgjort sammanlagt något över 1,800 kronor.

Ur ansökningshandlingarna torde ytterligare följande intyg böra meddelas:

Härmed intygas, att slöjdläraren K. Johansson, vars verksamhet jag varit i tillfälle att följa under många år, genom såväl utarbetande av nya modellserier som vidtagande av ändamålsenliga och praktiska anordningar i samband med sin slöjdundervisning vid Östermalms högre allmänna läroverk och Beskowska skolan utfört ett i vissa avseenden grundläggande arbete, som varit till allmänt gagn vid slöjdundervisningens införande vid läroverken,

att han i stor utsträckning på ett förtjänstfullt sätt givit handledning i träslöjd åt lärarinnor i flickskolor och arbetsstugor, samt

att han under åren 1904 till 1912 meddelat slöjdundervisning åt H. K. H. prins Erik. Stockholm den 10 september 1917.

Hjalmar Berg.

e. undervisningsråd.

Överstyrelserna hava i sitt ovannämnda utlåtande anfört:

Frågan om beredande av pension åt yrkesmän, som vid olika slag av läroanstalter varit anställda såsom slöjdlärare, har endast i mycket ringa utsträckning blivit föremål för reglering, säkerligen av det skäl, att dylik anställning i de flesta fall ansetts vara allenast av mer eller mindre tillfällig natur. Efterhand som slöjdundervisningen vinner ökad betydelse, torde emellertid frågan tränga sig fram med allt större eftertryck. Innan en tillfredsställande lösning av densamma vunnits, torde ett och annat enstaka fall uppstå, där de nuvarande förhållandena synas så uppenbart otillfredsställande, att ett särskilt ingripande från statens sida kan vara påkallat. I ett sådant fall har Kungl. Maj:t ingripit genom att föreslå 1913 års riksdag att bevilja pension åt slöjdläraren vid Önnestads folkhögskola Anders Johan Nilsson, vilket förslag riksdagen ock bifallit.

Ett liknande fall synes överstyrelserna det nu föreliggande vara. Från de läroanstalter av olika slag, vid vilka sökanden tjänstgjort och delvis ännu tjänstgör, kommer han icke att uppbära annan pension än den, som från dövstumläraernas pensionsanstalt till honom utgår med ett belopp av 938 kronor om året. En sådan pension synes näppeligen motsvara en mer än 35-årig synnerligen nitisk och framgångsrik verksamhet såsom slöjdlärare vid ett flertal läroanstalter av olika art. Såsom jämförelse vilja överstyrelserna erinra därom, att för slöjdlärare vid Göteborgs folkskolor full pension efter 65 levnadsår och 35 tjänstår utgår med 1,645 kronor om året. Överstyrelserna skulle emellertid icke sätta i fråga, att fyllnads-

pension i nu föreliggande fall skulle utgå av statsmedel, om betydelsen av sökandens verksamhet sträckte sig allenast till de läroanstalter, vid vilka sökanden tjänstgjort. Men såsom framgår av det till ansökningsfogade intyget av förutvarande slöjdinspektören, numera extra undervisningsrådet Berg, vars innehåll kan av andra ledamöter av överstyrelserna ytterligare vitsordas, har sökandens verksamhet varit av mera vittgående betydelse, dels därigenom att han utarbetat nya modellserier och i övrigt vid sin undervisning infört lämpliga anordningar, som i stor utsträckning kommit till användning och vunnit efterföljd vid andra läroanstalter, särskilt allmänna läroverk, dels därigenom att slöjdlärarinnor vid flickskolor och arbetsstugor till stort antal såsom elever deltagit i hans undervisning, vilken därigenom till en viss grad fått karaktär av ett slags slöjdseminarium. Det synes överstyrelserna, som om sökanden härutinnan kunde jämföras icke blott med nyssnämnde Nilsson utan i viss mån även med adjunkten vid Kungsholms realskola i Stockholm J. H. Hjorth, vilken av 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag fått sig beviljad en tilläggs-pension utöver den, till vilken han är författningsenligt berättigad. I Kungl. Maj:ts nådiga proposition i sistnämnda ärende hänvisades bland annat till det förhållandet, att Hjorth utom sin verksamhet såsom lärare utövat en omfattande och gagnelig verksamhet såsom pedagogisk författare. Det gällde således i då förevarande fall liksom i det nu föreliggande en lärare, som gjort en insats i den pedagogiska utvecklingen av mera vittgående betydelse, än som omedelbart följer av själva hans lärarverksamhet.

I fråga om beloppet av den eventuella tilläggs-pensionen anse sig överstyrelserna icke böra gå utöver den summa, sökanden själv satt i fråga, 600 kronor om året.

Vad slutligen angår den tid, från och med vilken den ifrågasatta tilläggs-pensionen skulle utgå, synes det överstyrelserna knappast lämpligt, att densamma utgår, så länge sökanden innehar förordnande att tjänstgöra vid ett allmänt läroverk och således är anställd i statens tjänst, och föreslås därför, att sökanden må komma i åtnjutande av densamma från och med månaden näst efter den, under vilken han upphör att tjänstgöra vid högre realläroverket å Östermalm i Stockholm.

Uti infortrat, den 24 oktober 1917 avgivet utlåtande har statskontoret yttrat:

Med hänsyn till vad handlingarna innehålla rörande sökandens förtjänster på slöjdundervisningens område vill det synas statskontoret, som om goda skäl kunna anses föreligga för att såsom ett erkännande därav bereda honom, utöver den honom från dövstumläraernas pensionsanstalt tillkommande pensionen, en tilläggs-pension av statsmedel; och har statskontoret icke annat mot det i sådant avseende av läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen gemensamt avgivna förslaget att erinra än att, då denna tilläggs-pension måste vara avsedd att bereda sökanden uppehälle, sedan han upphört med sin lärarverksamhet, tilläggs-pensionen icke synes böra utgå förr än han lämnat sin anställning såväl vid allmänt läroverk som vid statsunderstött enskilt läroverk.

På grund av Johanssons långvariga och väl vitsordade, betydelsefulla arbete i slöjdundervisningens tjänst finner jag synnerligen önskligt,

Departementschefen.

att han kommer i åtnjutande av den begärda tilläggspensionen. Jag instämmer med statskontoret i fråga om den tidpunkt, från vilken Johansson bör få uppbära densamma. Jag får alltså tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att slöjdläraren Karl Petter Johansson må från och med månaden näst efter den, under vilken han lämnat sin anställning såväl vid allmänt läroverk som vid statsunderstödd enskild läroanstalt, under sin återstående livstid uppbära utöver den pension, han åtnjuter från döfstumlärarnas pensionsanstalt, en årlig tilläggspension från allmänna indragningsstaten av 600 kronor.

133:o.

[46.]
Pension åt
verkmästaren
O. L. West-
landt.

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning har verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Härnösand Oskar Leonard Westlandt hemställt om beredande av pension åt honom vid avskedstagandet.

Verkmästare och verkstadsbiträden vid de tekniska elementarskolorna hava ej varit uppförda å stat. Deras avlöning har utgått dels ur ett för vederbörande läroanstalt uppfört ordinarie anslag till verkstaden, för undervisning och materiell, dels i vissa fall ur extra anslag för samma ändamål. Av vad nu sagts framgår, att, därest pension skulle kunnat beredas dem, framställning till riksdagen varit av nöden. I några föregående fall har ock sådan framställning skett och av riksdagen bifallits.

Till stöd för sin ifrågavarande ansökning har Westlandt anfört:

Efter 24 års praktik vid olika mekaniska verkstäder hade Westlandt den 15 augusti 1903 antagits till verkmästare vid tekniska elementarskolan i Härnösand och alltsedan oavbrutet tjänstgjort därstädes. Hans avlöning i verkmästarebefattningen hade från den 1 juli 1912 uppgått till 2,500 kronor för år, varjämte han från och med höstterminen 1904 såsom extra lärare i bokföring och handelslära uppburit 300 kronor i årligt arvode. Efter erhållet avsked vore han för sin existens hänvisad till den pension, som kunde beredas honom.

Vid ansökningen är fogat frejdbetyg, utvisande att Westlandt är född den 12 oktober 1848.

Ansökningen har av styrelsen för tekniska elementarskolan i Härnösand med underdånigt utlåtande den 25 juli 1917 överlämnats till Kungl. Maj:t.

Styrelsen har därvid vitsordat riktigheten av de i Westlandts ansökning lämnade uppgifterna samt att Westlandt med utmärkt nit och utmärkt skicklighet uppehållit sin befattning som verkmästare vid skolan, i anledning varav styrelsen på det varmaste tillstyrkt bifall till ansökningen. Styrelsen har därjämte hemställt, att pensionen måtte bestämmas till ett belopp av 2,000 kronor för år.

Efter remiss har sedermera statskontoret den 4 augusti 1917 yttrat sig över berörda framställning och därvid anfört, bland annat:

Med hänsyn till den jämförelsevis korta tid, varunder sökanden utfört arbete för statens räkning, har statskontoret känt sig tveksamt, huruvida statskontoret skulle kunna tillstyrka någon framställning till riksdagen i detta hänseende; och i varje fall kan statskontoret för sin del icke förorda ett så högt belopp som det av skolans styrelse föreslagna. Därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl att genom framställning till riksdagen söka bereda Westlandt något årligt understöd av statsmedel, läser anledning saknas att föreslå högre belopp än det, som skulle hava tillkommit sökanden, om den civila pensionslagens bestämmelser varit å honom tillämpliga. Då sökanden under de fem senaste åren av skolans medel uppburit ett arvode av 2,500 kronor, skulle, enligt ovannämnda beräkningsgrund, pensionsunderlaget för honom utgöra två tredjedelar av nämnda belopp eller 1,666 kronor 67 öre och hans pension $\frac{14}{35}$ av pensionsunderlaget eller, efter avrundning på sätt i pensionslagen föreskrives, 670 kronor.

Ehuru Westlandt ej enligt gällande bestämmelser är berättigad till pension, synes han dock böra efter avskedstagandet komma i åtnjutande av sådan till skäligen storlek. I anslutning till vad statskontoret anfört rörande en eventuell pensions belopp tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Härnösand Oskar Leonard Westlandt må från och med månaden näst efter den, varunder avsked från verkmästarebefattningen bliver honom beviljat, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 670 kronor.

134:o.

För en preparatorstjänst vid karolinska mediko-kirurgiska institutet fastställdes år 1908 genom riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag följande avlöningsförmåner, nämligen lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 600 kronor samt ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1.650 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 100 kronor vardera efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring. Tillika bestämdes, att, i händelse fri

[47.]
*Personligt
lönstillägg åt
preparatorn
G. Wennman.*

bostad och bränsle åtnjötet av befattningshavaren, visst avdrag å avlöningen skulle ske.

För beredande av nödigt arbetsbiträde å institutets anatomiska och histologiska institutioner, vid vilka denna preparator-tjänst varit fast, har riksdagen för vart och ett av åren 1911—1917, utöver de å ordinarie stat uppförda avlöningsmedlen för preparatorn, på extra stat beviljat ett anslag av 750 kronor.

Vid anmalan av riksdagens beslut rörande nämnda extra anslag har Kungl. Maj:t varje gång föreskrivit, att med åtgärder för tillsättande av omförmälda preparatorstjänst skulle antå under det år, vederbörande extra anslag avsett. I enlighet med riksdagens vid beviljande av det extra anslaget fattade beslut har summan av detta och av det ordinarie anslaget till preparatorns avlöning, alltså 2,400 kronor, lika fördelats mellan de anatomiska och histologiska institutionerna till arbetsbiträdens gottgörande. Huruledes åt arbetsbiträdet å anatomiska institutionen beretts ökad ersättning framgår av det följande.

År 1916 framlade föreståndaren för sistnämnda institution professor E. Müller i skrivelse till lärarkollegiet vid institutet förslag om ovannämnda preparatorstjänsts fästade uteslutande vid den anatomiska institutionen. I fråga härom anförde Müller bland annat:

För preparatorstjänsten vid det anatomiska museet och institutionen fordrades på grund av sysslornas art ett manligt biträde. Hans verksamhet syntes kunna fullt likställas med konservatorernas vid de zoologiska institutionerna i Uppsala och Lund, som i avlöning ägde uppbära 2,500 kronor om året. Särskilt vore detta fallet, sedan undervisning i jämförande anatomi införts i de medicinska studierna och det därför blivit nödvändigt att uppsätta och förkovra en helt ny samling av jämförande anatomiska och zoologiska föremål och preparat. Det hade visat sig, att minimiavlöningen för erhållande av en väl kvalificerad person icke kunde sättas under 2,200 kronor. För närvarande utginge avlöningen till den utomordentligt förtjänste preparatorn Gustaf Wennman på sådant sätt, att han, jämte den på anatomiska institutionen belöpande hälften av ordinarie anslaget å 1,650 kronor för en preparator och av det på extra stat beviljade fyllnadsanslaget å 750 kronor, erhöle dels avkastningen av den s. k. anatomiska museets brandstodsfond,¹ 600 kronor om året, dels ock för extra arbete vid institutionen 400 kronor årligen från anslaget till anatomiska institutionen, eller sålunda tillhoppa 2,200 kronor. Denna anordning vore tydligen provisorisk och borde ersättas med en tillräcklig, fast avlöning. Under nuvarande tidsförhållanden, då ökning i statens utgifter borde såvitt möjligt undvikas, ansåge emellertid Müller den utväg böra anlitas, att den nu på karolinska institutets stat uppförda avlöningen för en preparator, 1,650 kronor jämte ålders-tillägg, bundes vid den anatomiska institutionen samt att innehavaren av tjänsten

¹ En fond bildad av en del av brandskadeersättningen vid en anatomiska museet övergången eldsolycka.

fortfarande finge såsom avlöningsförmån uppbära ovannämnda avkastning från brandstodsfonden, 600 kronor. Skulle en sådan anordning komma till stånd, borde rättvisligen den nuvarande preparatorn få räkna sig till godo för erhållande av ålders-tillägg den tid, han redan tjänstgjort vid anatomiska institutionen.

På förslag av lärarkollegiet vid institutet avlät kanslern för rikets universitet underdånig framställning i angivna syfte. En med denna framställning förknippad fråga om ordnandet av histologiska institutionens behov av arbetsbiträde lämnar jag här åsido.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande framställning yttrade dåvarande departementschefen:

Såsom av Müllers ovanberörda utlåtande framgår, är det avsett, att preparatorn utöver den å stat uppförda avlöningen skulle få åtnjuta 600 kronor ur avkastningen av den så kallade anatomiska museets brandstodsfond.

Vid bestämmandet av avlöningen för denne preparator har man givetvis att taga hänsyn till beloppet av den avlöning, som utgår till motsvarande befattningshavare vid universiteten i Uppsala och Lund. Enligt dessa universitets stater äga en preparator vid anatomiska institutionen i Uppsala och en preparator vid anatomisk-histologiska institutionen i Lund att vardera åtnjuta avlöning med 1,500 kronor jämte två ålderstillägg å 100 kronor vardera. Nyssnämnda grundbelopp, 1,500 kronor, ökat med det vanliga ortstillägget, motsvarar den begynnelseavlöning av 1,650 kronor, som enligt karolinska institutets stat är förenad med därvarande preparatorsbefattning.

Det måste under sådana förhållanden möta betänkligheter att för den preparatorsbefattning, som anses böra vara fäst vid karolinska institutets anatomiska institution, utan någon närmare utredning fastställa en avlöning av 2,250 kronor, således, även oavsett ortstillägget, vida överstigande vad som tillkommer preparatorerna vid de likartade institutionerna i Uppsala och Lund. Om det sålunda här gällde att för ifrågavarande befattning genomföra en löneroglering av mera definitiv natur, skulle jag nödgas undanskjuta detta spörsmål, vilket i sådant fall lämpligen borde upptagas till omprövning i sammanhang med frågan om löneroglering för universitetens preparatorer. Nu synes emellertid icke vara obilligt, att den person, som för närvarande sedan flera år tillbaka bestrider preparatorsgöromålen vid karolinska institutets anatomiska institution och för sin tjänstgöring erhållit utmärkta vitsord, får, därest han med 1918 års början antages till preparator, såsom ordinarie befattningshavare åtnjuta avlöningsförmåner till ungefär samma belopp, som tillkommit honom under hans föregående tjänstgöring. Om således det föreslagna tilläggsbeloppet från brandstodsfonden, så länge sådant anses kunna utgå ur nämnda fond, tillerkännes allenast denne innehavare av befattningen och sålunda erhåller en rent personlig karaktär, synes mig den föreslagna anordningen vara antaglig.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen år 1917, bland annat, riksdagen att medgiva, att den å ordinarie stat för karolinska institutet uppförda avlöningen för en preparator finge med oförändrat belopp upptagas såsom

avlöning för en preparator vid anatomiska institutionen. Tillika gjorde Kungl. Maj:t framställning i syfte att bereda det vid institutionen anställda biträdet — Wennman — rätt att såsom eventuell innehavare av preparatorsbefattningen för åtnjutande av ålderstillägg räkna sig till godo föregående anställning vid institutet.

Kungl. Maj:ts berörda förslag och framställning vunno anslutning av riksdagen. Den av departementschefen ifrågasatta anordningen med ett tilläggsbelopp ur brandstodsfonden fann sig riksdagen däremot icke kunna godtaga. I avseende därå yttrade riksdagen i skrivelse den 13 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, att därest befattningen i fråga besattes med ordinarie innehavare från och med den 1 januari 1918, omförmälda avlöningsbidrag borde indragas. Skulle emellertid den person, som nu uppehölle den ifrågavarande preparatorsbefattningen, anses före någon annan böra erhålla den nya tjänsten, i vilket fall det icke torde böra ifrågakomma, att han såsom ordinarie erhöle mindre avlöning än såsom tillförordnad, ville riksdagen såsom sin åsikt framhålla, att i sådan händelse det lämpligaste vore att fortfarande låta anstå med tjänstens besättande med ordinarie innehavare samt att göra framställning till riksdagen om ett personligt lönetillägg åt den nye preparatorn.

Den av riksdagen anvisade utvägen att ej omedelbart besätta preparatorsbefattningen med ordinarie innehavare har tagits till efterföljd. På framställning av lärarkollegiet har Kungl. Maj:t den 18 september 1917 förklarat hinder icke möta för befattningens uppehållande på förordnande under år 1918. Kungl. Maj:t medgav därvid tillika, att, därest Wennman erhöle detta förordnande, han finge uppbära hela avlöningen vid befattningen, dock med avdrag för vad han såsom ordinarie preparator skulle haft att vidkännas i pensionsavgift, ävensom ett tillskott ur brandstodsfonden å 550 kronor. Frånsett nyssnämnda avdrag skulle han således uppnå en avlöning av 2,200 kronor, det belopp som han under förutvarande förhållanden åtnjutit.

Man har också upptagit den av riksdagen berörda frågan om ett personligt lönetillägg åt Wennman såsom eventuell ordinarie innehavare av preparatorsbefattningen. I skrivelse till universitetskanslern har nämligen karolinska institutets lärarkollegium hemställt om beredande av ett sådant tillägg till belopp av 1,150 kronor. I skrivelsen har lärarkollegiet anfört:

Föreståndaren för anatomiska institutionen, professor Müller hade framhållit, att Wennman utövat en verksamhet, som vida överstege det vanliga innehållet i en preparatorstjänst, i det han nämligen utom sitt arbete vid anatomiska muséet och anatomiska

institutionen för förkovrande av dessas samlingar utförde vetenskapliga teckningar på ett sätt, som torde vara tämligen enastående. Detta stode i samband med hans konstnärliga begåvning och en särskild utbildning. Det vore enligt Müllers mening ytterligt sällan, som tillfälle erbjöde sig att vid en anatomisk institution få anställd en person med dessa kvalifikationer. Då Wennman år 1908 blivit anställd vid anatomiska institutionen, hade detta därför icke kunnat ske för den avlöning, som motsvarade en vanlig preparatorstjänst, utan hade hans avlöning, såsom i Kungl. Maj:ts proposition till 1917 års riksdag omförväldes, fastställts till 2,200 kronor. Under den tid, som förflutit sedan dess, hade Wennman nedlagt ett högst betydande arbete såsom vetenskaplig tecknare och även betydligt utvecklat sin tekniska förmåga åt olika håll. Då härtill komme den fördyring i levnadsomkostnader, som utmärkte de senare åren, ansåge Müller en förhöjning av hans avlöning vara fullt berättigad. Att Müller i den framställning, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition till 1917 års riksdag, föreslagit en summa, som endast med ålderstilläggen överstege den ursprungliga avlöningen, hade haft sin grund i de allmänna sparsamhetshänsyn, vartill tiderna uppfordrade. Då nu emellertid 1917 års riksdag genom sitt förberörda uttalande anvisat en väg, varigenom frågan om Wennmans avlöning skulle på ett tillfredsställande sätt lösas, ansåge Müller, att kollegiet icke borde vidhålla sitt förut avgivna förslag utan taga steget fullt ut och söka åvägabringa en tillfredsställande löneförbättring. Med hänsyn till Wennmans eminenta skicklighet syntes det Müller rättvist, att hans avlöning sattes till 3,000 kronor. Då preparatorns lönevillkor vore 1,650 kronor med två ålderstillägg å 100 kronor vardera, erfordrades alltså ett personligt lönetillägg å 1,150 kronor.

I underdånigt utlåtande den 17 juli 1917 har kanslern, med överlämnande av lärarkollegiets skrivelse, förordat framställning till riksdagen i enlighet med lärarkollegiets begäran.

Det är obestriddligen ett i förhållande till avlöningen vid preparatorstjänsten ovanligt högt personligt lönetillägg, som begärts för Wennman. Jag är övertygad om att det också begärts för en ovaultigt förtjänt man. Denna min mening grundar jag ej blott på vad av lärarkollegiet framhållits; jag kan stödja den på personlig uppfattning av Wennmans utomordentliga förmåga och rika utrustning för det arbete, som han utfört, medan han utövat preparatorsbefattningen. Denna till synes underordnade befattning har genom hans verksamhet vunnit en betydelse, som man med hänsyn till den blygsamma avlöningen icke ägt förvänta. Jag har från professor Müller mottagit ett meddelande, som ytterligare belyser värdet av Wennmans arbete såväl för den anatomiska vetenskapen som för den anatomiska undervisningen både vid medicinska och andra läroanstalter. Ur detta meddelande ber jag få återgiva följande:

*Departements-
chefen.*

Det torde vara ytterst sällsynt, att en anatomisk institution kan till preparator förvärva en person med Wennmans kapacitet. Genom studier såväl vid

tekniska skolan som vid konstakademien har han nämligen förvärvat en fullständig artistisk utbildning. Hans illustrationer till de under årens lopp från institutionen publicerade arbetena av mig själv, professor Gösta Forssell, professor Hj. Forssner m. fl. äro utförda med sällsynt skicklighet. Av ännu större allmän betydelse anser jag hans originalteckningar i min med statsmedel utförda lärobok i jämförande anatomi vara. Jag vågar påstå, att dessa teckningar med hänsyn till likheten med naturen och det konstnärliga utförandet äro enastående i den anatomiska lärobokslitteraturen. Det är min avsikt att vidare utnyttja Wennmans förmåga så att vi även i systematisk och topografisk anatomi skola erhålla rikt och väl illustrerade läroböcker på svenska språket. På lediga stunder är han för närvarande sysselsatt med utarbetandet av ett antal väggplanscher över kroppens organsystem, avsedda för skolorna. De planscher, som för närvarande finnas i handeln, lämna mycket övrigt att önska. För att erhålla exakta och på samma gång konstnärligt utförda illustrationer av dylik art fordras två villkor: tillgång till preparat vid anatomisk institution och en med anatomien förtrogen konstnär. Dessa villkor äro förverkligade i och med Wennmans anställning vid den anatomiska institutionen.

Utom sin verksamhet såsom vetenskaplig tecknare är Wennman sysselsatt med katalogisering och ordnande av anatomiska museet, med utförande av rekonstruktioner och andra preparatorsgöromål.

Av allt som i detta ärende förekommit lärer vara uppenbart, att Wennmans kvalifikationer och utförda arbeten ställa honom på en vida högre nivå än den en vanlig preparator intager. Müller har upplyst, att det varit förbundet med svårigheter att få honom att kvarstanna vid anatomiska institutionen på grund av de små lönevillkoren. Hans intresse för arbetet har hittills hållit honom kvar. Müller betygar, att Wennmans avgång från preparatorstjänsten skulle vara en förlust för svensk anatomisk vetenskap. Müllers ovan återgivna uttalanden visa ock, att, liksom preparatorstjänsten utan en man med Wennmans sällsynta egenskaper skulle förlora i betydelse, så skulle ock dessa egenskaper, om de ej finge göra sig gällande vid en anatomisk institution, från den anatomiska vetenskapens synpunkt sjunka i värde.

Det personliga lönetillägg, som äskats för Wennman, 1,150 kronor, är bestämt så, att han, med inberäkning av ålderstilläggen, skall komma upp till en avlöning av 3,000 kronor. I betraktande av vad i det föregående anförts vill jag livligt understödja denna begäran. Beloppet bör alltså, från allmänna indragningsstaten utgå till Wennman, så länge han kvarstår i preparatorstjänsten.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att, därest Gustaf Wennman antages till innehavare av preparatorsbefattningen vid karolinska medikokirurgiska institutets anatomiska institution, han må i

sådan egenskap från och med år 1919, så länge han kvarstår i befattningen, å allmänna indragningsstaten uppbära ett personligt lönetillägg av 1,150 kronor årligen.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 124—134 här ovan upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel för år 1919.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN.

l:o.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

[7.]
Tillfälliga un-
derstöd åt pen-
sionerade
kronojägare.

På extra stat under tionde huvudtiteln har riksdagen för varje år från och med år 1911 uppfört ett förslagsanslag för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare, samt att i avseende å understödets storlek skulle iakttagas, att detsamma jämte den utgående pensionen icke finge tillsammans överstiga 500 kronor.

Anslagens belopp har utgjort för år 1911 5,700 kronor, för vardera av åren 1912 och 1913 4,000 kronor, för år 1914 3,600 kronor, för år 1915 3,400 kronor, för år 1916 2,700 kronor samt för vardera av åren 1917 och 1918 2,000 kronor. Genom beslut den 7 december 1917 har Kungl. Maj:t av anslaget för år 1918 beviljat understöd till 19 kronojägare med sammanlagt 1,990 kronor.

Även för år 1919 torde ett förslagsanslag å 2,000 kronor för enahanda ändamål böra uppföras på extra stat under tionde huvudtiteln. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag ifrågasätter jag ej.

Under åberopande härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å extra stat under tionde huvudtiteln för år 1919 uppföra ett förslagsanslag av 2,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under år 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare, samt att i avseende å understödets storlek iäkttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor.

2:o.

Departementschefen anförde vidare:

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, av lantmäteristyrelsen i utlåtande den 22 oktober 1917 tillstyrkt ansökning har vice kommissionslantmätaren i Stockholms län Karl Viktor Konrad Ekstrand anhållit att under sin återstående livstid komma i åtnjutande av årligt understöd från allmänna indragningsstaten.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att sökanden, som är född den 12 november 1854 och alltså uppnått en ålder av 63 år, antogs till lantmäterielev den 1 oktober 1877 och konstituerades efter avlagd lantmäterieexamen till lantmäteriauskultant den 11 februari 1881. Sedan han därefter tjänstgjort såsom medhjälpare i tjänsten hos olika lant-

[48.]

*Pension åt
vice kommis-
sionslant-
mätaren
K. V. K. Ek-
strand.*

mätare samt varit förordnad såsom extra storskifteslantmätare i Kopparbergs län under tiderna 15 maj—31 december 1887, 1 juni—31 december 1888 samt 16 februari—31 december 1889, konstituerades han den 14 april 1892 till vice kommissionslantmätare i sistnämnda län. Efter att under tiden 18 maj 1894—27 april 1897 hava varit förordnad som avvitringslantmätare i Västerbottens län konstituerades han ånyo den 22 maj 1897 att vara vice kommissionslantmätare i Kopparbergs län, varefter han på ansökan den 30 april 1907 erhöll transport till Stockholms län. Ekstrand räknar alltså en total tjänstetid av i det närmaste 37 år, därav 2 år och 1 månad såsom extra storskifteslantmätare, omkring 3 år såsom avvitringslantmätare samt omkring 22½ år såsom vice kommissionslantmätare eller tillsammans omkring 27½ år med självständig verksamhet. Enligt bifogat läkarintyg lider sökanden sedan två år av obotligt ryggmärgslidande och är på grund härav för framtiden oförmögen till arbete. Av närslutet intyg från vederbörande roteman framgår, att Ekstrand, som har att försörja hustru och tre barn, av vilka det äldsta är fött i december 1896 och de bägge andra respektive 1900 och 1904, saknar såväl egna medel som vård och underhåll av annan person. För år 1917 var han beviljningstaxerad till en inkomst av 1,200 kronor.

Uti sitt berörda utlåtande har lantmäteristyrelsen, bland annat, anført, att sökandens verksamhet såsom vice kommissionslantmätare varit av jämförelsevis ringa omfattning. En stor del av den tid han varit anställd såsom sådan lantmätare hade han ägnat åt ett vidsträckt författarskap på lantmäteriets område och därunder, med uppoffrande utav avsevärda medel och ansenlig tid, från trycket utgivit högt uppskattade arbeten rörande det svenska lantmäteriets historia, omfattande sammanlagt över 1,250 sidor. Tillstånd till inlösen för statsverkets räkning av ett antal exemplar utav dessa arbeten hade lämnats av Kungl. Maj:t. En bidragande orsak till Ekstrands mindre omfattande verksamhet såsom lantmätare vore att söka i hans tilltagande sjuklighet, vilken under de senare åren tvingat honom att söka byråttjänst. Så hade han under tiden 17 april 1913—30 april 1915 varit förordnad att biträda vid arbetet med uppläggande av jordregister för Stockholms län. Hans ringa praktiska verksamhet jämte andra förhållanden hade emellertid föranlett, att lantmäteristyrelsen vid den år 1909 genomförda omorganisationen av lantmäteristaten i orterna icke ansett sig kunna uppföra Ekstrand å förslag till någon av de tre distriktslantmätartjänster han då sökt.

I fråga om det begärda understödets storlek har lantmäteristyrelsen föreslagit, att detsamma måtte bestämmas till ett årligt belopp av 1,600

kronor att utgå från och med den 1 januari 1917. Härvid har styrelsen erinrat, att enligt av riksdagen redan år 1875 lämnat medgivande storskiftes- och avvitringslantmätare, som tjänat 30 år, därav minst 25 år vid storskiftes- och avvitringsverken, må vid uppnådda 60 levnadsår berättigas till pension till belopp av 2,000 kronor. I detta sammanhang har styrelsen vidare åberopat, att riksdagen år 1917 tilldelat vice kommissionslantmätaren A. E. O. Modée, vilken i motsats till Ekstrand endast hade sig själv och icke hustru och barn att försörja, ett årligt understöd av 1,200 kronor.

Uti infordrat utlåtande den 2 november 1917 har statskontoret, som ansett starka billighetsskäl föreligga för utverkande av något årligt understöd åt sökanden, framhållit, att enligt gällande pensioneringsgrunder för statens befattningshavare hänsyn icke toges till, huruvida sökanden hade anhöriga att försörja, och att ej heller, då särskild pension begärdes hos riksdagen, dylik hänsyn plägade tagas. I betraktande av Ekstrands tjänstetid, som vore längre än Modées, och då Ekstrands sjukdom gjorde honom för framtiden oförmögen till arbete, ville statskontoret dock för sin del icke göra någon erinran mot det av lantmäteristyrelsen föreslagna understödsbeloppet, vilket euligt statskontorets mening borde utgå från och med den 1 januari 1918.

Såsom vice kommissionslantmätare har sökanden icke någon avlöning av statsmedel och kan icke heller få sig tillerkänt något av de pensionsrum å 1,600 kronor, som 1885 års riksdag iurättade för kommissionslantmätare. I betraktande av sökandens ganska långa tjänstgöring inom lantmäteristaten samt hans sjuklighet och bekymmersamma belägenhet ävensom hans för lantmäteriväsendet värdefulla och med personliga uppoffringar bedrivna författarverksamhet anser jag mig kunna, lika med myndigheterna, tillstyrka, att ett årligt understöd av statsmedel beredes honom. Mot det föreslagna beloppet har jag ej något att erinra. I avseende å tiden, från vilken understödet må utgå, instämmer jag med statskontoret.

*Departementets
chefen.*

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vice kommissionslantmätaren i Stockholms län Karl Viktor Konrad Ekstrand må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid åtnjuta årligt understöd från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,600 kronor.

3:o.

Departementschefen anförde vidare:

[49.] Chefen för rikets allmänna kartverk har i skrivelse den 20 september 1917 anfört följande.

Pension åt
extra ritaren
C. E. Mark-
man.

»Vid generalstabens topografiska avdelning och rikets allmänna kartverk har sedan oktober månad år 1887, såsom ritare varit anställd Carl Emil Markman, född den 22 mars 1850. På grund av sin ålder kunde Markman vid den organisation av den civila persolen vid kartverket, som fastställdes genom nådiga brevet den 29 oktober 1912, icke ifrågakomma vid besättandet av de ordinarie ritarebeställningarna, utan fortsatte sitt förutvarande arbete såsom extra ritare.

Då Markman nu vid fyllda 67 år icke längre kan verkställa heliogravyr-ritningsarbetet med den skärpa och säkerhet, som detta fordrar, får jag härmed hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa om utverkande av pension för honom.

Att Markman den 17 oktober 1887 fästades vid generalstabens topografiska avdelning, hade sin orsak uti hans ovanliga skicklighet uti namntextning samt den brist, som vid den tiden rådde vid avdelningen på ritare av den kapacitet textning för heliogravyrreproduktion fordrar. Topografiska avdelningen och därefter rikets allmänna kartverk har efter Markmans antagande icke förrän under de senaste fyra åren behövt använda någon annan textare av namn och siffror å heliogravyrkoncept än Markman och har denne sålunda textat icke mindre än 20 st. 1 : 100,000-rektangelblad, 38 st. 1 : 100,000-gradblad och 54 st. 1 : 200,000-gradblad eller så gott som alla de kartblad, som utg vits sedan år 1889.

Samtidigt med detta textningsarbete har han medhunnit att rita konturer till de flesta av de textade kartbladen, ett arbete varmed han fortfarande sysselsättes trots försvagad synskärpa.

Det är sålunda ett omfattande och för staten nyttigt arbete, på vilket Markman nedlagt sina bästa krafter och för vilket han år 1887 lämnade den anställning han då hade i enskild tjänst. Då han nu icke längre besitter den synskärpa, som erfordras för ett mönstergillt utförande av det för ögonen ansträngande arbetet, synes Markman, som icke disponerar någon som helst enskild förmögenhet, vara i hög grad förtjänt av att staten betryggar hans ekonomi under hans återstående levnadsår.

Årsinkomsterna för Markman hava uppgått till högst 3,900 kronor. Han har sålunda icke fullt nått upp till de avlöningsförmåner — 4,000 kronor per år —, vartill de fast anställda ritarnas och gravörernas löner i högsta åldersklassen enligt 1912 års organisation belöpa sig. Markman synes mig dock så väl på grund av ådagalagd skicklighet och flit som med anledning av hans långa tjänstetid vara förtjänt av en pension motsvarande den, som en ritare på fast stat vid uppnådda 65 levnadsår är berättigad till.

På grund av vad ovan anförts, och då Markman den 22 nästkommande mars fyller 68 år, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade för nästkommande års riksdag framlägga nådig proposition om en årlig pension av 2,500 kronor för extra ritaren vid rikets allmänna kartverk Carl Emil Markman att utgå från och med den 1 april 1918.»

Statskontoret har i utlåtande den 13 oktober 1917 yttrat:

»Vad chefen för rikets allmänna kartverk i förevarande underdåniga skrivelse anfört synes innefatta goda skäl att bereda extra ritaren Carl Emil Markman pension efter erhållet avsked. Beträffande det av kartverkschefen föreslagna pensionsbeloppet, 2,500 kronor, får statskontoret emellertid framhålla, att därest Markman vore innehavare av en ordinarie ritartjänst vid kartverket, han med hänsyn till sin tjänstetid av allenast 30 år skulle hava bekommit avkortad pension, motsvarande $\frac{30}{35}$ av 2,500 kronor eller alltså efter föreskriven avrundning 2,150 kronor. På grund härav och med hänsyn tillika därtill att för sådan pension förutsattes, att tjänst innehavaren bidragit med icke obetydliga avgifter, föreställer sig statskontoret, att pensionsbeloppet i detta fall icke bör överstiga 2,100 kronor.»

I likhet med myndigheterna anser jag pension böra av statsmedel beredas Markman, då han nu vid framskriden ålder och med försvagad arbetsförmåga måste upphöra med sin anställning vid kartverket. I anseende å pensionsbeloppet finner jag med hänsyn till de av statskontoret anförda skäl detsamma icke böra sättas högre än till 2,100 kronor.

Departementsschefen

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra ritaren vid rikets allmänna kartverk Carl Emil Markman må å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid från och med månaden näst efter den, varunder hans anställning vid kartverket upphör, uppbära pension till belopp av 2,100 kronor årligen.

4:o.

Departementsschefen anförde vidare:

På framställning av t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå har stateriöverstyrelsen i skrivelse den 27 oktober 1917 hemställt, att var och en av stallbetjänterna vid nämnda hingstdepå Per Erik Ström, Per Alfred Lind, Gustaf Edvard Wallenberg, Johan Fredrik Kalén och Johan Erik Lundin måtte beredas pension från allmänna indragningsstaten att efter deras anställnings upphörande utgå med ett årligt belopp av 700 kronor till envar av dem.

[50.]

*Pensioner åt stallbetjänterna vid Strömsholms hingstdepå
P. E. Ström,
P. A. Lind,
G. E. Wallenberg, J. F. Kalén och
J. E. Lundin*

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att nämnda fem stallbetjänter, vilkas födelseår här nedan angivas, räkna följande tjänstetider vid depån, nämligen

P. E. Ström,	född år 1839,	tjänstgjort	52	år
P. A. Lind,	» » 1841,	»	53	»
G. E. Wallenberg,	» » 1844,	»	53	»
J. F. Kalén,	» » 1844,	»	52	»
J. E. Lundin,	» » 1848,	»	46	»

Samtliga hava, enligt t. f. depåchefens intyg, under denna deras långvariga tjänstetid ärligt och samvetsgrant skött sina åligganden samt städse iakttagit en hedrande vandel, men äro nu av ålder och betydligt minskad arbetsförmåga otjänstbara.

Till stöd för sin framställning har stuteriöverstyrelsen anfört följande:

Ovanbemälda stallbetjänter vore lagstadda tjänare, om vilka staten enligt legostadgan hade att draga försorg å deras ålderdom. Tillförne hade Kungl. Maj:t pläгат medgiva, att stallbetjante vid hingstdepåerna, vilka på grund av ålderdom måst avskedas, finge under sin återstående livstid åtnjuta understöd från anslaget till hästavelns förbättrande, varjämte vid Strömsholms hingstdepå fri bostad i kronans hus samt vedbrand lämnats dem. Som emellertid nyssnämnda anslag på sista tiden i sin helhet tagits i anspråk direkt för hästavelsändamål och i följd därav ålderdomsunderstöd åt hingstdepåernas stallbetjante icke längre kunde beviljas på nyss angivna sätt, hade vid 1917 års riksdag åt en stallbetjant vid Flyinge hingstdepå, H. Månsson Lundberg, utverkats pension från allmänna indragningsstaten.

Rörande storleken av de föreslagna fem pensionerna har stuteriöverstyrelsen anfört följande:

Beloppet av den pension, som beviljats bemälda Månsson Lundberg, hade bestämts till 400 kronor om året, varvid torde hava tagits hänsyn till att han — ehuru på grund av svårartat åderbräck oförmögen att sköta sin befattning vid depån — dock icke hade kunnat anses vara urständssatt att genom eget arbete i någon mån bidra till sitt uppehälle. Senast under år 1910 hade understödet till avskedad stallbetjant vid Strömsholms hingstdepå bestämts till 150 kronor, varmed dock, såsom ovan nämnts, varit förenad förmånen av fri bostad i kronans hus jämte vedbrand. Beträffande nu ifrågavarande stallbetjante hade t. f. depåchefen anmält, att bostad inom depån icke kunde åt dem beredas, enär av dem hittills disponerade lägenheter måste tagas i anspråk för deras efterträdare, och andra bostäder icke finnes till förfogande.

Under sådana omständigheter ansåge stuteriöverstyrelsen, att med nu högt uppdrivna levnadskostnader pensionsbeloppen för dessa, till all inkomst av eget arbete oförmögna personer, icke kunde bestämmas till lägre belopp än 700 kronor för var och en.

Uti infortrat utlåtande den 6 november 1917 har statskontoret, som funnit goda skäl föreligga att söka bereda förutbemälda fem stallbetjante någon pension och som i följd härav tillstyrkte framställningen

därom, i fråga om de föreslagna pensionernas belopp framhållit, att nu rådande dyrtid, som visserligen tenderade att bliva tämligen varaktig, dock icke syntes böra föranleda till högre beräkning av pensionsbelopp, så länge krigstidshjälp därjämte lämnades, samt att nu ifrågavarande pensioner förty icke borde bestämmas till högre belopp än det av 1917 års riksdag i liknande fall beviljade eller 400 kronor.

I likhet med stuteriöverstyrelsen och statskontoret finner jag giltiga skäl förefinnas för beviljande av pensioner åt ifrågavarande stallbetjante. Beträffande storleken av pensionerna anser jag, med hänsyn till sökandenas ovanligt långa tjänstetid pensionsbeloppen kunna sättas något högre än de för med dem likställda befattningshavare eljest vanliga och alltså bestämmas till 500 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att var och en av stallbetjänterna vid Strömsholms hingstdepå Per Erik Ström, Per Alfred Lind, Gustaf Edvard Wallenberg, Johan Fredrik Kalén och Johan Erik Lundin må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av femhundra kronor.

5:o.

Departementschefen anförde vidare:

På framställning av chefen för Flyinge hingstdepå har stuteriöverstyrelsen i skrivelse den 27 oktober 1917 hemsänt, att stallbetjanten vid nämnda hingstdepå Nils Andersson måtte från allmänna indragningsstaten beredas pension att efter hans avgång från sin anställning utgå med ett årligt belopp av 500 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Andersson, som är född år 1856 och sedan den 1 november 1878 eller alltså i 39 år tjänat vid depån samt troget och väl utfört sina åligganden, nu till följd av sjuklighet och nedsatta kropps krafter är ur stånd att nöjaktigt förrätta sin tjänst.

Enligt bifogat läkarbetyg lider Andersson av kronisk muskel- och ledgångsreumatism, så att hans förmåga att sköta sin tjänst är i hög grad nedsatt.

Stuteriöverstyrelsen har, under erinran att styrelsen i den under nästföregående punkt omförmälda framställning angående beredande av

Departements-
chefen

[51]

Pension åt
stallbetjanten
vid Flyinge
hingstdepå
N. Andersson.

pensioner åt fem stallbetjante vid Strömsholms hingstdepå förordad sagda pensioners bestämmande till ett belopp av 700 kronor, föreslagit, att i nu förevarande fall pension måtte utgå med allenast 500 kronor, enär Andersson, om han ock vore oförmögen att uppehålla sin tjänst vid depån, likväl finge anses istånd att fortfarande utföra lättare sysslor, genom vilka han kunde bereda sig någon arbetsförtjänst.

Uti infordrat utlåtande den 6 november 1917 har statskontoret tillstyrkt, att pension måtte beredas Andersson, varvid emellertid statskontoret på samma skäl, som av ämbetsverket anförts uti ovannämnda ärende, föreslagit ett årligt pensionsbelopp av allenast 400 kronor.

Departements-
chefen.

Jämväl i detta fall anser jag skäl föreligga för beredande av pension. Pensionsbeloppet synes i detta fall böra sättas till 400 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att stallbetjanten vid Flyinge hingstdepå Nils Andersson må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av fyrahundra kronor.

6:o.

Departementschefen anförde härefter:

I skrivelse den 25 maj 1917 anförde stuteriöverstyrelsen följande:

[8.]
Inväntar till
stallbetjanten
E. Andersson
Hennings
änka och barn.

»I bilagda skrivelse den 23 maj 1917 har chefen för Flyinge hingstdepå hos stuteriöverstyrelsen hemställt, att styrelsen måtte söka utverka understöd av allmänna medel till avlidne stallbetjanten vid nämnda depå Erik Andersson Hennings änka och barn.

Såsom av handlingarna framgår, förorsakades stallbetjanten Hennings död av de skador, han erhållit under försök att rädda fyra staten tillhöriga hingstar från att innebrännas vid eldsvåda den 12 maj 1917 i den gård i Lövestads socken av Malmöhus län, varefter ifrågavarande hingstar voro stationerade. Enligt erhållna upplysningar torde olyckan hava inträffat på det sätt, att Henning, sedan han varnat eldens utbrott, skyndat in i stallet för att söka rädda hingstarna, men därvid blivit av dem sparkad och antagligen en stund förlorat medvetandet samt blivit illa bränd. Av de erhållna skadorna avled Henning följande dag å Lunds lasarett.

Av depåchefens framställning inhämtas, att Henning varit i depåns tjänst i nära 23 år, att han alltid skött sina åligganden med allvar och plikttrohet, att hans årliga arbetsförtjänst — naturaförmåner inberäknade — utgjorde 1,217 kronor 92 öre, samt att han vid sitt fränfalle efterlämnade änka, född 1872, samt fem minderåriga barn, det äldsta 10 år och det yngsta 3 år gammalt.

Enligt vad depachefen vidare meddelat befinna sig Hennings efterlevande i fullständigt medellösa omständigheter.

Den föreliggande framställningen synes stuteriöverstyrelsen så mycket mera behjärtansvärd, som Henning avlidit till följd av olycksfall, vilket ådragits honom under plikttroget och med uppenbar livsfara förenat utövande av hans tjänstbefattning. Henning kan alltså med fullt skäl sägas hava stupat på sin post. Det har städse under sådana förhållanden ansetts i högre grad än eljest vara arbetsgivarens — i detta fall statens — plikt att draga försorg om den avlidnes efterlämnade änka och barn. Skulle det nu tinade olycksfallet hava ägt rum å sådan tid, att den av Eders Kungl. Maj:t med riksdagen beslutade lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete varit tillämplig, skulle ock änkan Henning samt hennes barn varit lagligen berättigade att komma i åtnjutande av livräntor. Den omständighet, att ifrågavarande lag ännu icke trätt i kraft, torde emellertid icke böra föranleda, att väsentligen andra grunder, än de i lagen fastställda, varda tillämpliga i fråga om beredande av hjälp åt änkan och barnen efter Henning, och stuteriöverstyrelsen anser sig därför böra livligt förorda, att sådana livräntor beredas dem, som skulle kommit dem till godo enligt nämnda lags föreskrifter.

Jämlikt § 7 av lagen i fråga kunna dessa livräntor sammanlagt högst uppgå till i jämnat tal 800 kronor, varav änkan bör åtnjuta 184 kronor 62 öre samt vart och ett av barnen 123 kronor 8 öre. I den mån barnen uppnå 15 års ålder komma de kvarvarande livränteberättigades andelar att ökas.

I enlighet med de grunder, som numera anses böra tillämpas i fråga om pensioner och understöd åt personer, hörande till de stuteriöverstyrelsen underställda lokalförvaltningarna, torde nu ifrågavarande livränta böra efter riksdagens medgivande utgå från tionde huvudtitelns medel.

På grund av vad sålunda anförts, får stuteriöverstyrelsen i underdånighet framställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att avlidne stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå Erik Andersson Hennings efterlämnade änka Elna Henning, född Åkesson, samt bemälda makars barn, Erik Tage Waldemar, Sigurd Ernfrid Engelbrekt, Elsa Dagny Constance, Stig Allan Reinhold och Naima Ingeborg måtte från medel, uppförda under riksstatens tionde huvudtitel, tilldelas livräntor i enlighet med bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916.»

Den 1 juni 1917 beviljade Kungl. Maj:t, som ansåg proposition i ämnet icke böra avlåtas till 1917 års riksdag, Hennings bemälda änka och fem barn en gratifikation med belopp, motsvarande vad som för tiden från och med den 1 juni 1917 till och med den 30 juni 1918 skulle utgått till dem såsom livräntor, därest bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete varit i förevarande fall tillämpliga, och beräknad efter en årlig arbetsförtjänst för Henning av 1,200 kronor.

Nu har stuteriöverstyrelsen i skrivelse den 10 augusti 1917 hemställt om avlåtande av proposition till 1918 års riksdag i enlighet med styrelsens ovanintagna framställning den 25 maj 1917.

Statskontoret har i infortrat utlåtande den 4 september 1917 till-

styrkt, att framställning måtte göras till riksdagen om beredande av livräntor åt Hennings änka och barn från det å riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslag till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.

Departements-
chefen.

På grund av vad i detta ärende förekommit anser jag mig böra förorda avlåtande av framställning till riksdagen om beviljande av understöd åt Hennings efterlevande. Hans död förorsakades uppenbarligen av hans plikttrogna bemödanden att rädda den värdefulla statsegendom, som var anförtrodd åt hans vård.

I fråga om förslaget innehåll ansluter jag mig till myndigheterna och hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att avlidne stallbetjanten vid Flyinge hingstdepå Erik Andersson Hennings änka Elna Henning, född Åkesson, samt bemälda makars barn Erik Tage Waldemar, Sigurd Ernfrid Engelbrekt, Elsa Dagny Constance, Stig Allan Reinhold och Naima Ingeborg må från och med den 1 juli 1918 från det å riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslag till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete uppbära livräntor i enlighet med bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 och beräknade efter en årlig arbetsförtjänst för Henning av 1,200 kronor.

7:o.

Departementschefen anförde vidare:

[52.]
Understöd åt
avlidne hov-
slagaren vid
veterinärhög-
skolan J. E.
Erikssons
änka.

På framställning av veterinärhögskolans rektor har styrelsen för nämnda högskola uti skrivelse den 24 oktober 1917 hemställt, att avlidne hovslagaren vid högskolan Johan Erik Erikssons änka Maria Eriksson, född Moberg, måtte från allmänna indragningsstaten beredas pension, att från och med den 1 oktober 1917 utgå med ett årligt belopp av 250 kronor.

Till stöd för denna sin hemställan har högskolestyrelsen anført följande:

»Vid högskolans hovbeslagssmedja finnas utom den ordinarie personalen — föreståndaren och verkmästaren — anställda tre hovslagare mot årsarvoden. En

av dessa, hovslagaren Eriksson, avled den 28 september 1917. Eriksson, som var född den 8 februari 1853, anställdes vid hovbeslagssmedjan den 16 december 1878 och hade sålunda vid sitt fränfalle innehaft sin anställning därstädes i nära 39 år. Därunder har han jämväl en lång följd av år tjänstgjort såsom verkmästare, men vid den nu gällande statens för veterinärhögskolan ikraftträdande eller den 1 januari 1915, då verkmästartjänsten kom på ordinarie stat, ansågs Eriksson för gammal för att kunna erhålla densamma, utan blev han då i stället anställd som hovslagare. Såsom av rektors skrivelse framgår, har Eriksson under hela sin långa tjänstetid på ett synnerligen pliktstroget och förtjänstfullt sätt fullgjort sina åligganden, till bevis varpå han också förlänats silvermedalj av 8:de storleken för nit och redlighet i rikets tjänst. Erikssons arvode under tjänstetiden har icke möjliggjort för honom några besparingar, men till följd av ett för några år sedan erhållet mindre arv efter en avliden broder var hans ekonomiska ställning jämförelsevis god. Eriksson efterlämnar som stärbhusdelägare hustrun Maria Eriksson, född den 19 december 1853, samt två fullvuxna barn, nämligen en son, som sedan en följd av år vistas å okänd ort i Amerika, och en dotter, anställd i telefonbolagets i Stockholm tjänst. Av dessa sina barn kan änkan Eriksson icke påräkna något understöd eller hjälp till sitt uppehälle, och då hon till följd av sin ålder och sitt hälsotillstånd ej torde kunna i någon nämnvärd mån genom eget arbete bidra till sin försörjning, har hon härför intet annat att lita till än den tillgång, som tillfaller henne av boets behållning. Då emellertid denna tillgång icke på långt när är så stor, att änkan Eriksson med utnyttjande endast av denna kan motse en någorlunda bekymmerfri ålderdom, om ej staten träder hjälpande emellan, torde med hänsyn särskilt till hennes mans långvariga och synnerligen väl vitsordade verksamhet i statens tjänst rättvisa och billighet kräva, att någon pension av staten beredes henne och detta så mycket mer som mannen i livstiden icke lär kunnat genom avgiftsinbetalning tillförsäkra sin änka pension från någon offentlig pensionskassa.

Vad därefter angår den ifrågasatta pensionens belopp vill styrelsen erinra, att en i civilstatens änke- och pupillkassa delaktig vaktmästares vid högskolan änka erhåller en årlig pension från kassan till belopp av 225 å 250 kronor; och synes det styrelsen skäligt, att pensionsbeloppet i förevarande fall, med hänsyn särskilt till rådande dyrtid och penningvärdets sjunkande, sättes åtminstone till sistnämnda belopp.»

Enligt från veterinärhögskolan införskaffad uppgift har Erikssons avlöningsförmåner vid högskolan under de senaste åren före dödsfallet uppgått till ett sammanlagt årligt belopp av nära 1,200 kronor, krigstidstillägg oberäknat. Den i anledning av dödsfallet upprättade boupp-teckningen utvisar en behållning i boet på i runt tal 8,100 kronor, varav hälften tillfaller änkan.

Statskontoret har uti infortrat utlåtande den 10 november 1917 tillstyrkt högskolestyrelsens ifrågavarande framställning.

På grund av Erikssons mångåriga och synnerligen väl vitsordade tjänstgöring vid veterinäriustitutets, sedermera veterinärhögskolans hovslageri, där han under en lång följd av år uppehållit befattningen som

*Departementets
chefen*

verkmästare, samt övriga i ärendet anförda omständigheter anser jag mig kunna tillstyrka, att ett årligt understöd från allmänna indragningsstaten beredes änkan Eriksson. Det föreslagna beloppet, 250 kronor årligen, synes icke vara för högt beräknat. Understödet torde, såsom myndigheterna föreslagit, böra utgå från och med månaden efter den, under vilken dödsfallet inträffade, eller alltså från och med den 1 oktober 1917.

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att aylidne hovslagaren vid veterinärhögskolan Johan Erik Erikssons änka Maria Eriksson, född Moberg, må från och med den 1 oktober 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tvåhundrafemtio kronor.

Vad föredragande departementschefen hemställt i de under punkterna 1—7 härövan upptagna ärenden behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:

Eric Paulson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **EDÉN**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **HELLNER**.
Statsråden: **PETERSSON**,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING.
NILSON,
LÖFGREN,
friherre **PALMSTIERNA**,
RYDÉN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, av lantmäteristyrelsen med skrivelse den 7 december 1917 överlämnad ansökan har extra lantmätaren Birger Knut Löwenhaupt Hoffmanns änka Anna Gustava Hoffmann, född Hedenskog, anhållit, att pension till skäligt belopp måtte beviljas henne och makarnas tre barn.

Av vid ansökningen fogade handlingar framgår, att extra lantmätaren Hoffmann var född den 11 februari 1881 och avled den 10 september 1917, efterlämnande bemälda änka, född den 5 september 1881, samt barnen Gustav Holger, född den 2 februari 1910, Birgit Emma Katarina, född den 22 maj 1912, och Lars Emil, född den 11 mars 1914. Boet utvisade en behållning av 11,616 kronor 22 öre.

[53.]

*Ang. under
stöd af extra
lantmätaren
B. K. L. Hoff
manns barn.*

Änkan har i ansöknings framhållit, att en bidragande orsak till hennes mans sjukdom och död med all sannolikhet varit hans synnerligen ansträngande arbete med tjänstförrättningar i Norrland samt att behållningen i boet icke kunde anses bereda henne tillräckliga medel att bekosta barnens uppfostran.

Lantmäteristyrelsen har meddelat, att Hoffmann konstituerats till lantmäteriauskultant den 3 juni 1904 och, sedan han därefter varit såsom medhjälpare i tjänsten anställd hos lantmätare och under sammanlagt 5 år uppehållit distriktslantmätar- och extra lantmätartjänst, den 15 juni 1917 förordnats att tills vidare vara extra lantmätare i Kronobergs län. Vid sin död hade Hoffmann ägt att tillgodoräkna sig en total effektiv tjänstetid av 13 år. Såsom på eget ansvar arbetande lantmätare hade Hoffmann handlagt 98 förrättningar, därav 8 laga skiften. Dessa förrättningar hade tillhoppa omfattat över 9,000 avmätta och 15,000 skiftade hektar. Med hänsyn till tjänstetiden måste Hoffmann anses hava utövat en högst ansenlig verksamhet. Hoffmann hade uti denna sin verksamhet i det allmännas tjänst städse ådagalagt stor skicklighet och noggrannhet. Hans förhållande i tjänsten hade varit berömvärdt.

Såsom icke ordinarie tjänsteman inom lantmäteristaten hade Hoffmann ej varit delägare i civilstatens pensionsinrättning, och hans änka ägde sålunda icke uppbära pension från civilstatens änke- och pupillkassa.

Lantmäteristyrelsen har hemställt, att en årlig pension till belopp av lägst 600 kronor måtte utverkas åt sökanden.

Statskontoret har yttrat följande:

»Med hänsyn till den jämförelsevis korta tid av 13 år, varunder extra lantmätaren Hoffmann varit i statens tjänst anställd, och den icke alldeles obemedlade ställning, som hans efterlämnade familj intager enligt vad bouppteckningen efter Hoffmann utvisar, förefaller det statskontoret i någon mån tveksamt, huruvida tillräckliga skäl må kunna anses föreligga för beredande av understöd åt hans efterlämnade anhöriga på sätt nu blivit föreslaget. Då emellertid av handlingarna måste anses framgå, att änkan Hoffmann är för familjens uppehälle och de tre minderåriga barnens uppfostran i behov av ekonomiskt understöd, samt härtill kommer, att Hoffmann avlidit under anställning i statens tjänst och att hans däri nedlagda arbete synnerligen väl vitsordats, synes billigheten bjuda, att något understöd beredes hans familj av allmänna medel. Sådant understöd synes dock statskontoret bära i detta fall inskränkas till ett bidrag av 100 kronor för vart barn att åtnjutas intill uppnådd ålder av 18 år.»

Departementsefen.

Jag instämmer med statskontoret och hemställer, att Eders Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vart och ett av avlidne extra lantmätaren Birger Knut Löwenhaupt Hoffmanns och hans änka Anna Gustava Hoffmanns, född Hedenskog, barn Gustav Holger, Birgit Emma Katarina och Lars Emil må från och med ingången av år 1918 uppbära från allmänna indragningsstaten ett uppfostringsbidrag av 100 kronor att åtnjutas intill uppnådd ålder av 18 år.

I denna hemställan förenade sig statsrådets övriga ledamöter.

Vad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnade, att utdrag av protokollet i detta ärende skulle tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.

Innehållsförteckning.

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
A. Civila pensionsväsendet.			
Pensionering av civila tjänst innehavare ...	1,900,000		2
Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten	35,000		2
Statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare	15,000		2
Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare	25,000		2
Bidrag till sjuksköterskors pensionering ...	15,000		2
Statens bidrag till pensionering av barn- morskor	30,000		2
Kostnaden för förvaltningen av barnmorskor- nas pensionsanstalt	11,000		2
Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt ..	101,000		2
[1.] Förbättring av pensioneringen från handels- flottans pensionsanstalt		31,000	2
[2.] Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pen- sionsanstalt		31,000	2
Bidrag till kungl. hovkapellets pensionsin- rättning	3,000		4
[3.] Bidraget till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	157,276		4

Tionde huvudtiteln.

127

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
			.
			4
[4.]	68,000		
		45,000	5
[5.]	4,331,892		5
			5
[6.]	76,811		5
			5
	330,000		5
	35,000		5
[7.]		2,000	6
			6
	15,000		6
[8.]			6
			6
B. Militära pensionsväsendet.			
			7
	4,640		7
	28,080		7
[9.]			7
	134,361		7
[10.]			7
		6,178	7
[11.]		3,500,000	7

Punkt		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[12.]	Tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén.....		16,000	8
	Ersättning till arméns pensionskassa för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel	106,000		8
	Vadstena krigsmanshuskassa	137,640		8
	Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring	30,000		8
	Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap	648,000		8
[13.]	Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare		835	8
	Ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster	36,320		8
	Ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster	16,650		9
[14.]	Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond	33,100		9
	Pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar	253,300		9
	Pensionering av flottans gemenskap	251,300		9
[15.]	Pension åt förre båtsmannen A. O. Hållén			9
[16.]	Pension åt förre båtsmannen J. R. Håkanson Nymoe			9
[17.]	Tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen		3,000	10
[18.]	Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen		17,030	10
[19.]	Tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket		9,000	11
	Invalidhusfonden.....	60,350		11
	Blesserade över- och underofficerare	2,400		11
C. Allmänna indragningsstaten.				
[20.]	Pension åt förre artilleristen P. Bengtsson			12
[21.]	Pension åt tygarbetaren K. G. Dufva			12
[22.]	Pension åt f. d. fanjunkaren i Norrbottens regemente K. R. H. Stjernberg			12

Tionde huvudtiteln.

129

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[23.] Pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren J. G. Frank			12
[24.] Pension åt f. d. arbetarna vid Borghamns kalkstensbrott A. G. Björk, J. Gustafsson och C. A. Pettersson			13
[25.] Pension åt förrädsdrängen G. Larsson-Ståhl samt fästningsbyggnadsarbetarna J. Svens- son-Ed, F. O. Florin och A. Andersson			13
[26.] Förhöjd pension åt förre arbetaren vid Borg- hamns kalkstensbrott W. F. Brandt			13
[27.] Pension åt förra sjuksköterskan vid garni- sonssjukhuset i Stockholm Ingrid Linders			14
[28.] Pension åt tygarbetaren C. Andersson			14
[29.] Pension åt förre skräddarmästaren G. K. K. Svedberg			14
[30.] Pension åt vaktmästaren J. A. Jonsson och stalldrängen K. J. Andersson			14
[31.] Pension åt förrädsarbetarna C. G. Hammar- lund, C. A. Westerberg och O. V. Dahl- gren			15
[32.] Förhöjt understöd åt förre vaktmästaren vid krigsskolan å Karlberg L. E. Lindblom			15
[33.] Pension åt faktoriarbetaren K. A. Sandström			15
[34.] Pension åt fortifikationsarbetaren S. Petersson			16
[35.] Pension åt maskinisten E. V. Classon			16
[36.] Pension åt andre maskinisten J. A. Lund- ströms änka Matilda Lundström, född Lindgren			16
[37.] Understöd åt änkor och barn efter vissa be- fattningshavare vid yrkesinspektionen			17
[38.] Understöd åt renskriverskan Alfhild Maria Westring			17
[39.] Tilläggs pension åt förste vaktmästaren hos kommerskollegium E. G. Ohlsson			17
[40.] Avlöning till de å äldre stater kvarstående registratorer i statsdepartementen			19
[41.] Understöd åt vissa äldre behövande folkskol- lärare och småskollärare			23

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
[42.] Pension åt vaktmästaren P. A. P. Malm ...			23
[43.] Pension åt vaktmästaren O. P. Göranson ...			23
[44.] Pension åt vaktmästaren J. A. J. Hoikka			23
[45.] Tilläggs pension åt slöjdläraren K. P. Johans- son			24
[46.] Pension åt verkmästaren O. L. Westlandt			24
[47.] Personligt lönetillägg åt preparatorn G. Wennman			24
[48.] Pension åt vice kommissionslantmätaren K. V. K. Ekstrand			24
[49.] Pension åt extra ritaren C. E. Markman ...			25
[50.] Pensioner åt stallbetjänterna vid Strömsholms hingstdepå P. E. Ström, P. A. Lind, G. E. Wallenberg, J. F. Kalén och J. E. Lundin			25
[51.] Pension åt stallbetjanten vid Flyinge hingst- depå N. Andersson			25
[52.] Understöd åt avlidne hovslagaren vid vete- rinärhögskolan J. E. Erikssons änka			25
[53.] Understöd åt extra lantmätaren B. K. L. Hoffmanns barn			26
[54.] Anslaget till allmänna indragningsstaten ...			26

Oförutsedda utgifter.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anförde:

På därom av mig gjord framställning har Kungl. Maj:t den 31 december 1917 beslutat, att vid uppgörande av förslag till den nu förestående statsregleringen skulle iakttagas, bland annat, att å 1919 års riksstat samt å tilläggsstat för år 1918 skulle vid sidan av huvudtitlarna uppföras ett förslagsanslag till oförutsedda utgifter att stå till Kungl. Maj:ts disposition under följande villkor, nämligen:

att utgiften vore av så brådskande art, att frågan ej hunne underställas riksdagen,

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

Oförutsedda utgifter.

att utgiften vore av den storlek att varken vederbörande huvudtitels allmänna besparingar eller samma huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintliga behållningar lämpligen kunde för ändamålet anlitas, och tillika av beskaffenhet att ej kunna bestridas av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel,

att utgiften icke heller vore av den art, som omförmäles i 63 § regeringsformen,

samt att genast vid riksdagens början en särskild, specificerad anmälan gjordes till riksdagen om de utgifter, Kungl. Maj:t under det senaste året beslutat anvisa till utgående från anslaget.

I fråga om beloppet av anslaget yttrade föredragande departementschefen vid samma tillfälle, att intill dess ändring däri av vunnen erfarenhet påkallades, detsamma i enlighet med kassaörlagskommitténs förslag syntes honom kunna bestämmas till 500,000 kronor.

På grund härav får jag nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av oförutsedda utgifter från och med år 1919 å *ordinarie stat* vid sidan av huvudtitlarna uppföra ett förslagsanslag till belopp av kronor 500,000, att stå till Kungl. Maj:ts disposition under de av mig här ovan angivna villkor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

Riksdags- och revisionskostnader. Räkntor å statsskulden.

*Utdrag av protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anförde vidare:

Jag tillåter mig nu anmäla frågan om anvisande av anslag å riksstaten till riksdags- och revisionskostnader m. m. ävensom till betalning av räntor å statsskulden m. m.

I skrivelse den 20 december 1917 med förslagsberäkningar rörande riksgäldskontorets inkomster och utgifter för år 1919 m. m. hava full-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

2 **Riksdags- och revisionskostnader. Räkter å statsskulden.**

måktige i riksgåldskontoret meddelat, att 1919 års förslagsanslag till riksdags- och revisionskostnader samt avlöningar m. m. beråknats till ett belopp av 2,678,000 kronor samt att räntorna å statsskulden för samma år beråknas komma att uppgå till 58,086,400 kronor.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för bestridande av riksdags- och revisionskostnader m. m. för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å 2,678,000 kronor,

dels ock för betalning av räntor å statsskulden m. m. för samma år anvisa likaledes ett förslagsanslag å 58,086,400 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, biträdtes av statsrådens övriga ledamöter och blev av Hans Maj:t Konungen gillat och godkänt.

Ur protokollet:
Teodor Franzén.

Engångskostnader för försvaret.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIerna,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anhöll här-
efter att få anmäla de frågor, som anginge engångskostnader för för-
svaret.

Därvid erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t den 31
december 1917 på *lantförsvarsdepartementets* föredragning (bil. 1) be-
slutat avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

Engångskostnader för försvaret.

dels att utav det av 1914 års senare riksdag till bestridande av kostnader för övning vid armén av årsklassen 1914 yngre beviljade anslaget, 11,098,186 kronor, för år 1919 anvisa 107,756 kronor;

dels att för anskaffande av intendenturmateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 875,000 kronor;

dels att för anskaffande av artillerimateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 100,000 kronor;

dels att för bestridande av uppkommande merkostnader för anskaffande av viss ingenjörmateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 580,000 kronor;

dels att för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa arbeten å Bodens fästning för år 1919 bevilja ett anslag av 359,000 kronor;

dels ock bestämma, att samtliga här omnämnda belopp, vilka såsom engångskostnader för lantförsvaret anvisas och beviljas för år 1919, skola i riksstaten uppföras såsom ett gemensamt reservationsanslag.

Vidare erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t förut denna dag på *sjöförvarsdepartementets* föredragning (bil. 2) beslutat föreslå riksdagen

dels att till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds fästning, av det beviljade anslaget av 13,748,690 kronor för år 1919 anvisa ett belopp av 2,748,690 kronor;

dels att till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna för år 1919 bevilja ett anslag av 500,000 kronor;

dels ock bestämma, att här omnämnda belopp, vilka anvisas och beviljas såsom engångskostnader för sjöförsvaret för år 1919, skola i riksstaten uppföras såsom ett gemensamt reservationsanslag.

För täckande av ifrågakvarande engångskostnader för försvaret skulle alltså i förslaget till riksstat för år 1919 bära upptagas tillhoppa 5,270,446 kronor. Då detta belopp borde täckas av medel ur statsverkets värnskattefond, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att för täckande av ifrågakvarande utgifter finge av statsverkets värnskattefond tagas i anspråk ett belopp av kronor 5,270,446.

Vad departementschefen sålunda rörande engångskostnader för försvaret hemställt biträdde av statsrådets övriga ledamöter och blev av Hans Maj:st Konungen gillat och godkänt.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

Bilaga 1.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
BRANTING,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anhöll härefter att få under-
ställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om anvisande av medel för bestri-
dande av vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande samt
yttrade därvid följande:

»De av 1914 års senare riksdag beräknade engångskostnaderna för lantförsvarets ordnande belöpte sig till följande belopp, nämligen: för årsklassen 1914 yngre	kronor 11,098,186: —	<i>Engångskost- nadernas beräkning och tuttills gjorda anvisningar</i>
» intendenturmateriel	» 21,827,310: —	
» artillerimateriel.....	» 18,632,600: —	
» ingenjörmateriel	» 3,515,142: —	
» sjukvårds- och veterinärmateriel.....	» 650,000: —	
» fasta försvaret	» 2,272,000: —	
	Summa kronor 57,995,238: —	

Enligt den för riksdagen framlagda planen för engångskostnadernas bestridande skulle dessa till huvudsaklig del utgå av värnskattemedel och till en mindre del av medel under riksstatens fjärde huvudtitel. Sålunda beräknades, att av lantförsvarets till i runt tal 58,000,000 kronor uppgående engångskostnader 1,020,000 kronor skulle utgå av medel under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1915 ävensom att ett belopp av sammanlagt 5,800,000 kronor skulle komma att under åren 1916—1922 bliva å nämnda huvudtitel disponibelt för nyanskaffningar. Återstoden skulle utgå av värnskattemedel.

Av de sålunda beräknade engångskostnaderna har riksdagen hittills anvisat

för årsklassen 1914 yngre	kronor	10,396,794: —
» intendenturmateriel	»	18,327,310: —
» artillerimateriel	»	16,232,600: —
» ingenjörmateriel	»	3,515,142: —
» sjukvårds- och veterinärmateriel	»	650,000: —
» fasta försvaret	»	2,272,000: —
	Summa kronor	51,393,846: —

Till anvisning återstå alltså (57,995,238—51,393,846 =) 6,601,392 kronor.

Detta belopp fördelar sig sålunda

för årsklassen 1914 yngre	kronor	701,392: —
» intendenturmateriel	»	3,500,000: —
» artillerimateriel	»	2,400,000: —
	Summa kronor	6,601,392: —

Av de hittills anvisade medlen hava i enlighet med den för 1914 års senare riksdag framlagda planen 1,020,000 kronor upptagits under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1915. Återstoden eller (51,393,846—1,020,000 =) 50,373,846 kronor hava utgått av värnskattemedel.

Av de till anvisning återstående 6,601,392 kronor äro, enligt vad i förra årets statsverksproposition för riksdagen anmäldes 801,392 kronor avsedda att utgå av värnskattemedel, därav 701,392 kronor för övning av årsklassen 1914 yngre och 100 000 kronor för artillerimateriel. Återstoden eller (6,601,392—801,392=) 5,800,000 kronor, därav 3,500,000 kronor för intendenturmateriel och 2,300,000 kronor för artillerimateriel, har, såsom förut nämnts, beräknats under åren 1916—1922 bliva å fjärde huvudtiteln disponibel för nyanskaffningar. Därav har emellertid ännu icke någon del blivit under huvudtiteln beräknad.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av medel dels för övning av årsklassen 1914 yngre, dels ock för anskaffande av intendentur- och artillerimateriel. Därjämte har arméförvaltningen hemställt om anvisande av medel för bestridande av ökade kostnader för anskaffning av viss ingenjörmateriel, ävensom för vissa arbeten å Bodens fästning.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för de sålunda framställda anslagskraven.

Övning av årsklassen 1914 yngre.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1914 års senare riksdag till bestridande av kostnaderna för övning vid armén av årsklassen 1914 yngre ett anslag av 11,098,186 kronor att utgå av värnskattemedel. Enligt en vid riksdagens skrivelse i ämnet fogad plan skulle anslaget utgå med vissa angivna belopp under vart och ett av åren 1915—1919 och 1921—1923. Av anslaget har, såsom förut nämnts, hittills anvisats sammanlagt 10,396,794 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 har nu arméförvaltningen hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte av det beviljade anslaget för år 1919 anvisas ett belopp av 107,756 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Då arméförvaltningens förevarande framställning står i överensstämmelse med den av 1914 års senare riksdag uppgjorda planen för engångskostnadernas fördelning under åren för övergången till den nya härordningen, finner jag mig böra tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Departementschefen.

Intendenturmateriel.

Under de senare åren har arméförvaltningens intendantsdepartement vid flera tillfällen för Kungl. Maj:t anmält, att synnerligen stora brister förefinnas i linje- och reservtruppernas intendenturutrustning, samt hemställt om anvisande av medel för dessa bristers avhjälpande. Uti början av år 1916 anmälde sålunda intendantsdepartementet, att ett belopp av 11,400,000 kronor jämte vad som återstode att bevilja av redan beräknade värnskattemedel avsåge den yttersta gräns för under den närmaste tiden erforderliga anskaffningar av intendenturmateriel, som departementet kunde tillstyrka.

Hörslag vid 1916 års riksdag.

Med anledning härav föreslog Kungl. Maj:t uti den till 1916 års riksdag avlåtna propositionen (nr 220) angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande, att för anskaffande av munderingsutrustning åt linjen och reserven måtte anvisas det av intendentsdepartementet föreslagna beloppet eller 11,400,000 kronor.

Denna framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen.

*Förslag vid
1917 års
riksdag.*

De inom lantförvarsdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande den 14 juni 1916 tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning angående de lantförvarsbehov, som, enligt vad krigets erfarenhet givit vid handen, i främsta rummet borde tillgodoses, framhöllo jämväl uti sitt den 21 september 1916 avgivna betänkande angelägenheten av att snarast möjligt avhjälpa de förefintliga bristerna i linjens och reservens munderingsutrustning. Genom uppskjutande av vissa utrustningskravs tillgodoseende ansågo emellertid de sakkunniga, att kostnads-summan för de mest trängande bristernas avhjälpande kunde begränsas till 5,045,500 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 23 februari 1917 yttrade föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet att huru önskvärt det än vore att kunna tillgodose samtliga de av arméförvaltningen påvisade behoven av ökad intendenturutrustning för armén, detta emellertid icke för det dåvarande låte sig göra. Med hänsyn till de betydande kostnader, som fyllandet av de inom olika områden förefintliga bristerna i arméns utrustning komme att medföra, och i avvaktan på de ytterligare erfarenheter, som det pågående kriget kunde komma att lämna, syntes bland de krav, för vilkas tillgodoseende medel borde av riksdagen äskas, endast sådana böra upptagas, vilkas undanskjutande skulle medföra fara för arméns krigsberedskap och för vilkas fyllande inom den närmaste tiden möjlighet föreläge. Då av de sakkunnigas utredning framginge, att dessa synpunkter även varit för dem bestämmande, och då det av de sakkunniga beräknade beloppet icke torde kunna utan allvarlig risk ytterligare nedsättas, funne departementschefen sig böra tillstyrka, att för fullständigande av linje- och reservtruppernas intendenturutrustning beräknades ett belopp av 5,045,500 kronor.

I överensstämmelse härmed blev jämväl den av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåtna propositionen (nr 72) angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande avfattad.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen.

Arméförvaltningen har nu uti sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 ånyo gjort framställning om anvisande av medel för komplettering av linjens och reservens munderingsutrustning samt därvid anført, att ämbetsverket måste i allt väsentligt ställa sig på samma ståndpunkt som vid avgivandet av sina föregående framställningar i ämnet, nämligen att ett väsentligt högre medelsbehov för detta ändamål gjorde sig gällande, än förenämnda sakkunniga beräknat. Då emellertid av vad hittills under frågans behandling förekommit syntes framgå, att för närvarande inga utsikter funnes att få detta medelsbehov fullständigt tillgodosett, ansåge sig arméförvaltningen nu vara nödsakad att utgå från de av riksdagen redan fattade beslut om fyllandet av linjens och reservtruppernas intendentur-utrustning.

Arméförvaltningens förenämnda framställning.

Enligt beräkningarna vid 1914 års senare riksdag skulle icke samtliga engångskostnader utgå från värnskattemedlen, utan hade antagits, att ett belopp av sammanlagt 5,800,000 kronor skulle komma att under åren 1916—1922 bliva disponibelt å fjärde huvudtiteln för nyanskaffningar. Av dessa riksstatsmedel, varav ännu intet anvisats, belöpte, enligt vad arméförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anmält, omkring 2,300,000 kronor på artilleridepartementets andel och återstoden, omkring 3,500,000 kronor, på intendentsdepartementets andel. Den del av de beräknade engångskostnaderna för anskaffande av intendenturmateriel, som ännu icke av riksdagen anvisats, syntes alltså böra bestridas från fjärde huvudtitelns medel.

Ifrågavarande för intendentsdepartementets medelsbehov avsedda 3,500,000 kronor hade, såsom nyss nämnts, beräknats utgå under åren 1916—1922. På vart och ett av dessa sju år belöpte alltså i medeltal 500,000 kronor. Då härav ännu intet blivit av riksdagen anvisat, syntes för år 1919 böra å extra stat under fjärde huvudtiteln äskas ett anslag motsvarande vad som ursprungligen beräknats komma att belöpa på de fyra åren 1916—1919.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffande av intendenturutrustning för linje- och reservtrupperna bevilja ett anslag av 3,500,000 kronor samt därav å extra stat för år 1919 anvisa 2,000,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1918 disponera 1,000,000 kronor.

Departement-
schefen.

Såsom förut nämnts, beräknade 1914 års senare riksdag engångskostnaderna för anskaffande av erforderlig intendenturmateriel till 21,827,310 kronor. Ifrågavarande belopp var avsett för följande ändamål:

för intendenturutrustning åt linje- och reserv-		
trupperna	kronor	19,513,310:—
» intendenturutrustning åt landstormen	»	2,089,000:—
» ordnande av vissa landstormsförråd	»	225,000:—
	Summa kronor	21,827,310:—

Av förenämnda belopp, 21,827,310 kronor, har riksdagen, såsom förut nämnts, hittills anvisat tillhopa 18,327,310 kronor. Häri ingå såväl förenämnda 225,000 kronor för ordnande av landstormsförråd som de för anskaffande av intendenturutrustning åt landstormen beräknade 2,089,000 kronor. Det förra beloppet upptogs jämlikt den för riksdagen framlagda planen under fjärde huvudtiteln å 1915 års riksstat. Det senare beloppet har däremot liksom de för anskaffande av intendenturutrustning åt linje- och reservtrupperna hittills anvisade [18,327,310—(225,000+2,089,000)=] 16,013,310 kronor utgått från statsverkets värnsskattefond.

För anskaffande av intendenturutrustning åt linje- och reservtrupperna återstår alltså av de utav 1914 års senare riksdag beräknade engångskostnaderna att anvisa ett belopp av (19,513,310—16,013,310=) 3,500,000 kronor.

Enligt vad den lämnade redogörelsen giver vid handen, har detta belopp varit avsett att under åren 1916—1922 utgå av medel under fjärde huvudtiteln. Av statsfinansiella skäl hava emellertid några sådana medel hittills icke kunnat beredas. Med hänsyn till de brister, som förefinnas i linjens och reservens munderingsutrustning, torde anskaffandet av den beräknade materielen icke vidare böra undanskjutas. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att framställning nu göres till riksdagen om beviljande av medel för ändamålet.

Då anskaffningen enligt den uppgjorda planen varit avsedd att äga rum under åren 1916—1922, torde det erforderliga beloppet 3,500,000 kronor lämpligen böra fördelas att utgå med lika belopp eller 875,000 kronor under vart och ett av de utav perioden återstående åren 1919—1922.

Till frågan om beredande av medel för år 1919 återkommer jag längre fram.

Artillerimateriel.

Uti sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 har arméförvaltningen gjort framställning om anvisande av återstående engångskostnader för artillerimateriel och därvid anfört följande.

Arméförvaltningens framställning.

Med anledning av rådande förhållanden hade Kungl. Maj:t genom brev den 5 december 1914 anvisat 4,238,560 kronor som försträckning för anskaffande av artillerimateriel, därav 1,418,800 kronor i artilleridepartementets förslag till kostnadsberäkning upptagits som förskott å av riksdagen beräknade, men ännu icke anvisade engångskostnader. På samma sätt hade genom kungl. brev den 12 februari 1915 som försträckning anvisats sammanlagt 900,000 kronor, varav 800,000 kronor av artilleridepartementet beräknats som förskott å av riksdagen beräknade, men ännu icke anvisade engångskostnader. Av nämnda 800,000 kronor hade Kungl. Maj:t sedermera enligt brev den 3 december 1915 anvisat 141,000 kronor till användande för anskaffning av ammunition, vartill kostnad ej av riksdagen inräknats i engångskostnaderna, vadan endast (800,000—141,000=) 659,000 kronor borde betraktas som engångskostnader av här ifrågakommande slag. Slutligen hade genom kungl. brev den 14 maj 1915 såsom försträckning anvisats 300,000 kronor, utgörande förskottsbetalning för viss i engångskostnaderna upptagen materiel.

För ändamål, som skulle bestridas av beräknade, men ännu icke av riksdagen anvisade engångskostnader, hade således förskjutits

enligt kungl. brevet den	5 december 1914.....	kronor	1,418,800: —
»	»	»	»
»	»	»	»
»	»	»	»
	12 februari 1915.....	»	659,000: —
	14 maj 1915	»	300,000: —
		eller tillhopa kronor	2,377,800: —

Av de utav riksdagen beräknade engångskostnaderna för artillerimateriel återstode oanvisat ett belopp av 2,400,000 kronor. Därav vore 2,377,800 kronor avsedda för täckande av förenämnda såsom försträckning anvisade belopp. Återstoden eller 22,200 kronor vore att betrakta som medelsanvisning i första hand.

Då av förenämnda 2,400,000 kronor 100,000 kronor skulle utgå av värnskattemedel och återstoden eller 2,300,000 kronor beräknats bliva under åren 1916—1922 tillgängliga under fjärde huvudtiteln, hemställde

arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att av de för artilleribehov ännu återstående engångskostnaderna för år 1919 anvisa dels ett belopp om 100,000 kronor att utgå av de av 1914 års senare riksdag beräknade värnskattemedel,

dels ett belopp om 2,300,000 kronor som extra anslag å riksstatens fjärde huvudtitel.

Departementschefen.

Mot den äskade anvisningen av 100,000 kronor å värnskattefonden har jag icke något att erinra. Enligt den uppgjorda planen för engångskostnadernas fördelning skulle därmed hela den del av nämnda kostnader, som är avsedd att utgå av värnskattemedel, vara anvisad. I överensstämmelse med vad arméförvaltningen föreslagit, torde av berörda belopp 22,200 kronor användas för nyanskaffning och återstoden eller 77,800 kronor såsom bidrag till täckande av förutnämnda av Kungl. Maj:t på grund av rådande förhållanden förskjutna belopp å 2,377,800 kronor.

Till täckande skulle alltså återstå $(2,377,800 - 77,800 =) 2,300,000$ kronor eller samma belopp, som tidigare beräknats komma att utgå av medel under fjärde huvudtiteln. Till frågan om anvisande av härför erforderliga medel torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Ökade kostnader för anskaffning av viss ingenjörmateriel.

Såsom förut nämnts, ingick uti de av 1914 års senare riksdag beräknade engångskostnaderna för lantförsvarets ordnande ett belopp av 3,515,142 kronor för anskaffande av ingenjörmateriel.

Häraf har riksdagen anvisat:

för år 1915	kronor	1,016,748: —
» » 1916	»	1,016,747: —
» » 1917	»	1,016,747: —
» » 1918	»	464,900: —

Summa kronor 3,515,142: —

Hela ifrågavarande belopp har anvisats att utgå av statsverkets värnskattefond.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att av den ingenjörmateriel, till vilken medel anvisats för åren 1915—1917, hade den för ingenjörkärerna avsedda till allra största delen kunnat anskaffas enligt plan, beroende på att, då denna materiel varit fullt fastställd, kontrakt omedelbart kunnat uppgöras för hela anskaffningen under treårsperioden.

Så hade däremot ej varit fallet med fältbelysningsavdelningarnas utrustning liksom ej heller med en stor del av fälttelegrafkårens materiel. Vad denna senare anginge, hade själva fälttelegrafmaterielen varit under omarbetning och försök härför pågått med av riksdagen anvisat anslag. Fältutrustningslistorna hade blivit färdiga under slutet av år 1916. Ballong- och radioformationerna vore nyorganisationer, och hade dessas fältutrustningslistor först blivit färdiga under sommaren år 1917. Till följd av material- och arbetsprisernas stora stegring hade därför en del av dessa formationers materiel ej kunnat anskaffas, utan erfordrades härför ökade anslag, och uppginge dessa merkostnader till följande belopp, nämligen

för fältbelysningsavdelningarna	kronor	110,000: —
» fälttelegrafmaterielen	»	92,000: —
» radiotelegrafmaterielen	»	25,000: —
» ballongmaterielen	»	77,000: —

eller tillhopa kronor 304,000: —

Vad anginge den ingenjörmateriel, som under år 1918 skulle anskaffas för de av riksdagen för nämnda år anvisade medel, 464,900 kronor, hade en del redan av förskjutna medel, 119,900 kronor, plan enligt anskaffats. Den återstående delen kunde däremot givetvis ej anskaffas för de medel, som upptagits i de vid anskaffningstidens ingång omkring fyra år gamla kostnadsförslagen.

För att få en säkrare grund för bedömandet av merkostnaderna hade anbud infordrats för leverans den 1 januari 1918. Då samtliga anbudsgivare förklarar sig ej kunna avgiva anbud för längre tid än högst två veckor, måste emellertid ökningen nu approximativt beräknas, och ansåge arméförvaltningen, att merkostnaden, i likhet med vad som föreslagits rörande merkostnaden för ordinarie byggnadsanslaget, titel IV, fortifikationens materiel, borde beräknas till 80 procent.

Efter denna beräkningsgrund uppginge merkostnaderna för anskaffning av ingenjörmateriel för återstoden, 345,000 kronor, av det av 1917 års riksdag såsom engångskostnader för 1918 beviljade anslaget till 276,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för bestridande av ökade kostnader för anskaffning av viss ingenjörmateriel för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av (304,000 + 276,000 =) 580,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel redan under år 1918 förskjuta vad sålunda anvisats.

Departementsefen.

Vid beräkningen av engångskostnaderna för ingenjörmateriel utgick 1914 års senare riksdag från, att dylik materiel skulle anskaffas i den omfattning, som betingades av den beslutade nya härordningen. Enligt vad arméförvaltningens framställning giver vid handen, har emellertid på grund av de under kristiden inträffade avsevärda prisstegringarna samtlig materiel icke kunnat anskaffas för de beräknade kostnaderna. Då det givetvis är av vikt, att den materiel, som enligt den beslutade organisationen skall finnas, jämväl anskaffas, torde de härför ytterligare erforderliga medlen jämväl böra ställas till förfogande.

Mot det av arméförvaltningen för ändamålet beräknade beloppet, 580,000 kronor, har jag icke något att erinra. Ifrågavarande belopp torde anvisas att utgå under år 1919.

Ökade kostnader för vissa arbeten å Bodens fästning.

1914 års senare riksdag.

För fullbordande av befästningsarbetena vid Boden beviljade 1906 års riksdag ett anslag av 7,134,500 kronor. Detta belopp har av riksdagen anvisats under åren 1906—1916.

Enligt den i samband med 1914 års härordningsproposition för riksdagen framlagda propositionen angående vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande skulle, utöver de år 1906 planerade befästningsarbetena, ytterligare vissa dylika arbeten verkställas vid Boden. För bestridande av dessa kostnader borde i första hand tagas i anspråk en å 1906 års anslag uppkommen behållning, beräknad till 150,000 kronor. Vidare förutsattes, att en del av kostnaderna kunde bestridas av tillgängliga gåvomedel. Det för ändamålet ytterligare erforderliga beloppet, däri dock jämväl inbegripet kostnaderna för viss materielanskaffning, beräknades till 1,498,000 kronor. I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till befästningsarbeten m. m. vid Boden för år 1915 anvisa ett belopp av 1,498,000 kronor, att utgå av värnskatte-medel.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Kungl. Maj:ts beslut den 9 februari 1915.

Genom särskilt brev den 9 februari 1915 uppdrog Kungl. Maj:t åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att gå i författning om utförande av de beslutade arbetena vid fästningsbyggnaden i Boden för en kostnad av 1,032,778 kronor 99 öre samt medgav, att för gäldaude av nämnda belopp ävensom 137,221 kronor 1 öre för en del under år 1914 utförda arbeten, tillhopa 1,170,000 kronor, finge tagas i anspråk

besparingar å 1906 års befästningsanslag	kronor	116,500: —
gävmedel	»	89,000: —
värnskattemedel	»	931,000: —
		eller tillhopa kronor 1,136,500: —

Återstoden (1,170,000—1,136,500 =) 33,500 kronor blev genom brev den 18 juni 1915 anvisat av besparingar å 1906 års befästningsanslag.

Uti särskild underdånig skrivelse den 30 mars 1917 anmälde arméförvaltningens fortifikationsdepartement, att det på grund av de under senaste åren väsentligt höjda material- och arbetsprisen samt svårigheten att anskaffa vissa materialier och materiel varit omöjligt att utföra alla de anbefallda arbetena. Av det anvisade beloppet, 1,170,000 kronor, hade till och med den 31 oktober 1916 för då utförda arbeten åtgått en summa av 886,592 kronor 29 öre. Av anslaget återstode alltså 283,407 kronor 71 öre. Enligt en av fortifikationsbefälhavaren i Boden verkställd beräkning erfordrades emellertid för utförande av återstående arbeten ett belopp av 497,305 kronor 34 öre.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartements framställning den 30 mars 1917.

Å 1906 års befästningsanslag komme emellertid att uppstå, utöver den förut beräknade, en behållning av ytterligare 35,000 kronor. Därest dessa medel finge för ändamålet användas, funnes disponibla (283,407: 71 + 35,000 =) 318,407 kronor 71 öre. För fullbordande av samtliga anbefallda arbeten erfordrades följaktligen anvisande av ett belopp av (497,305: 34 — 318,407: 71 =) 178,897 kronor 63 öre.

Beträffande en del av de anläggningar, som återstode att utföra, hade emellertid erfarenheten från de senare årens förläggning inom fästningen givit vid handen, att vissa kompletterande anordningar borde vidtagas. Kostnaderna härför uppginge till 56,600 kronor.

Till desålunda beräknade merkostnaderna eller (178,897: 63 + 56,600 =) 235,497 kronor 63 öre borde läggas omkring 10 procent eller 23,502 kronor 37 öre. Hela merkostnaden komme alltså att uppgå till 259,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts och då det vore av vikt, att ifrågavarande arbete måtte kunna fullt genomföras, hemställde fortifikationsdepartementet,

dels att 35,000 kronor, som besparats å anslaget till fullbordande av befästningsarbetena i Boden, måtte få användas till de genom brevet den 9 februari 1915 anbefallda befästningsarbetena vid Boden,

dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till erforder-

liga merkostnader för vissa anläggningar i Boden å extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 259,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottera detta belopp redan under år 1917.

*Kungl. Maj:ts
beslut den 1
juni 1917.*

Genom brev den 1 juni 1917 medgav Kungl. Maj:t, att för utförande av de anbefallda arbetena finge tagas i anspråk ett belopp av 35,000 kronor av besparingarna i dittills gjorda anvisningar å det år 1906 för fullbordande av befästningsarbetena vid Boden beviljade anslaget. Därjämte anbefalldes fortifikationsdepartementet att i sammanhang med angivande av lantförsvarets medelbehov för år 1919 göra framställning om anvisande av de ytterligare medel, som för ifrågavarande byggnadsarbetens fullbordande kunde finnas erforderliga.

Arméförvaltningens föreslående framställning.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för ändamålet samt därvid meddelat, att enligt av fortifikationsbefälhavaren i Boden lämnad uppgift till förut beräknade 259,000 kronor borde läggas inemot 25 procent på återstående arbetskostnad eller omkring 100,000 kronor med hänsyn till dels den pristegring, som ägt rum, sedan den förra framställningen avlåtits, dels den, som nu ytterligare kunde väntas tills medlen bleve disponibla.

På grund av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för utförande av vissa arbeten å Bodens fästning å extra stat för år 1919 bevilja ett anslag av 359,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1918 förskjuta beloppet för att sedermera ersättas av vad sålunda anvisats.

Departementsofven.

Med hänsyn till den under kristiden inträffade avsevärda stegringen av såväl arbets- som materialpriser torde det vara tydligt, att ifrågavarande befästningsarbeten icke skola kunna fullbordas inom ramen för den år 1914 beräknade kostnadssumman. Då det emellertid är av vikt, att de återstående arbetena varda i enlighet med den av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända planen slutförda, torde härför erforderliga medel nu böra av riksdagen äskas.

De av arméförvaltningen föreslagna kompletterande anordningarna finner jag mig böra tillstyrka.

Mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna har jag icke något att erinra. För ändamålet bör alltså av riksdagen äskas ett anslag av 359,000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas att utgå år 1919.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet närmare

an skett redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla upplysningar genom de handlingar, som komma att tillhandahållas utskottet.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle för år 1919 erfordras för övning av årsklassen 1914 yngre	kronor	107,756: —
» intendenturmateriel	»	875,000: —
» artillerimateriel	»	100,000: —
» ingenjörmateriel	»	580,000: —
» vissa arbeten å Bodens fästning	»	359,000: —
		eller tillhopa kronor 2,021,756: —

Såsom förut nämnts, hava de för övning av årsklassen 1914 yngre och för artillerimateriel upptagna beloppen beräknats utgå av värnskattemedel. Detta är däremot icke fallet med de för intendenturmateriel och ingenjörmateriel ävensom för arbetena å Bodens fästning beräknade kostnaderna, tillhopa 1,814,000 kronor. Emellertid torde jämväl detta belopp kunna utgå av värnskattemedel.

Värnskatten beräknades av 1914 års senare riksdag inbringa ett nettobelopp av i runt tal 75,300,000 kronor. Redan vid en år 1915 inom finansdepartementet företagen undersökning visade det sig emellertid, att denna summa komme att väsentligt överskridas. Överskottet beräknades då till 11,525,000 kronor. Vid en under år 1916 verkställd förnyad undersökning uppskattades överskottet till omkring 13,000,000. Värnskattens nettobelopp skulle alltså komma att uppgå till i runt tal 88,000,000 kronor.

Av de utav 1914 års senare riksdag beräknade engångskostnaderna för försvarsväsendets ordnande hava hittills å värnskattefonden anvisats

för lantförsvaret	kronor	50,373,846: —
» sjöförsvaret	»	21,770,500: —
		eller tillhopa kronor 72,144,346: —

Av samma kostnader återstå att å fonden anvisa under år 1919 och följande år

för lantförsvaret	kronor	801,392: —
» sjöförsvaret	»	2,748,690: —
		eller tillhopa kronor 3,550,082: —

De anvisningar å värnskattefonden, som enligt 1914 års plan hittills blivit gjorda eller äro avsedda att göras, uppgå alltså till sammanlagt (72,144,346+3,550,082 =) 75,694,428 kronor.

Med anledning därav, att värnsskattens nettobelopp komme att så väsentligt överstiga det beräknade, har riksdagen efter därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar gjort vissa anvisningar å värnskattefonden utöver de av 1914 års senare riksdag beräknade. Sålunda anvisade 1915 års riksdag för anskaffande av viss intendentur-, artilleri- och ingenjörmateriel åt armén tillhoppa 6,700,000 kronor och 1917 års riksdag för bestridande av vissa kostnadsökningar för fartygsmateriel m. m. ävensom för tillgodoseende av vissa andra marinens behov sammanlagt 4,329,700 kronor. Dessa extra anvisningar å värnskattefonden utgöra alltså tillhoppa 11,029,700 kronor.

Å värnskattefonden hava således anvisats eller beräknats skola anvisas sammanlagt (75,694,428+11,029,700 =) 86,724,128 kronor.

Enligt en av statskontorets riksbokslutsbyrå den 19 november 1917 lämnad uppgift har under åren 1915—1917 (de år, under vilka värnsskatten skulle inbetalas), enligt vad framgår av räkenskaperna för åren 1915 och 1916 samt från länen och överståthållarämbetet insända approximativa uppgifter för år 1917, i värnsskatt influtit sammanlagt 89,182,444 kronor 76 öre.

Å värnskattefonden förefinnes alltså en odisponerad behållning av (89,182,444: 76—86,724,128=) 2,458,316 kronor 76 öre. Fonden lämnar således tillgång till bestridande jämväl av ovannämnda för anskaffande av intendenturmateriel och för bestridande av uppkommande merkostnader för ingenjörmateriel och vissa arbeten å Bodens fästning beräknade belopp, tillhoppa 1,814,000 kronor.

På chefen för finansdepartementet torde ankomma att framställa förslag om erforderliga medels anvisande å statsverkets värnsskattefond.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels utav det av 1914 års senare riksdag till bestridande av kostnader för övning vid armén av årsklassen 1914 yngre beviljade anslaget, 11,098,186 kronor, för år 1919 anvisa 107,756 kronor,

dels för anskaffande av intendenturmateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 875,000 kronor,

dels för anskaffande av artillerimateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 100,000 kronor,

dels för bestridande av uppkommande merkostnader för an-

skaffande av viss ingenjörmateriel för år 1919 bevilja ett anslag av 580,000 kronor,

dels för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa arbeten å Bodens fästning för år 1919 bevilja ett anslag av 359,000 kronor,

dels ock bestämma, att samtliga här omnämnda belopp, vilka såsom engångskostnader för lantförsvaret anvisas och beviljas för år 1919, skola i riksstaten uppföras såsom ett gemensamt reservationsanslag.»

Till denna departementschefens hemställan, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till riksstat för år 1919.

Ur protokollet:

A. Lindman.

Bilaga 2.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
14 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna, anförde härefter följande.

I proposition nr 156 den 20 juni 1914 framlades för riksdagen redogörelse och förslag beträffande vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande, vilka ansågos bära bestridas av värnskattemedel.

I anslutning till sålunda lämnad redogörelse sammanfattades i en tablå, intagen å sidan 22 i nämnda proposition, samtliga dessa engångsutgifter, fördelade å särskilda ändamål och år. Denna tablå var av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 avd.

Engångskostnader för försvaret: bil. 2.

	År 1915.	År 1916.	År 1917.	År 1918 och följande.	Summa.
Flottan.					
Övning av årsklasserna 1914 y och 1915 ä	500,000	485,000	315,000	—	1,300,000
Nybyggnad av krigsfartyg	100,000	3,202,000	—	—	3,302,000
Ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar	297,000	178,000	—	—	475,000
Ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar....	385,000	—	—	—	385,000
Bärgningsmateriel för undervattensbåtar	250,000	—	—	—	250,000
Docka jämte verkstad för flottans station i Stockholm	300,000	750,000	350,000	—	1,400,000
Örlogsdepå vid Härnösand	100,000	800,000	800,000	—	1,700,000
Torpedmateriel	50,000	125,000	125,000	—	300,000
Minmateriel	50,000	125,000	125,000	—	300,000
Säger för flottan	2,032,000	5,665,000	1,715,000	—	9,412,000
Kustartilleriet.					
Övning av årsklassen 1914 y	382,200	292,700	3,800	131,500	810,200
Nyanläggningar och nyanskaffningar för det fasta kustförsvaret (utom Fårösunds kustposition *)	2,750,000	2,750,000	2,750,000	5,498,690	13,748,690
Fårösunds kustposition eller andra försvarsanstalter å Gottland	225,000	—	—	—	225,000
Säger för kustartilleriet	3,357,200	3,042,700	2,753,800	5,630,190	14,783,890
Summa för marinen	5,389,200	8,707,700	4,468,800	5,630,190	24,195,890

Kungl. Maj:ts framställningar till 1914 års riksdag anslöto sig till beräkningarna i denna tablå och innefattade förslag, att beloppen för de särskilda ändamålen måtte beviljas och i erforderlig del anvisas för år 1915 eller ock, vad angick dockan vid flottans station i Stockholm samt Fårösunds fästning eller andra försvarsanstalter å Gottland, för sistnämnda år avsättas.

I skrivelse nr 1 den 14 september 1914 anmälde riksdagen sina i anledning av Kungl. Maj:ts berörda framställningar fattade beslut. Dessa riksdagens beslut överensstämde med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet med

*) Numera benämnd Fårösunds fästning.

undantag dels därav att riksdagen, som bestämt penningbidrag och penningtillskott till de värnpliktiga till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit, till följd därav höjde här ifrågavarande anslag till de värnpliktigas övningar, dels ock därav att riksdagen ökade anslaget till ändringsarbeten å pansarbåtar.

I förstnämnda hänseende beviljade riksdagen till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, ett anslag av 1,450,000 kronor (i stället för det av Kungl. Maj:t begärda, i förenämnda tablå upptagna beloppet, 1,300,000 kronor) och anvisade därav för år 1915 ett belopp av 560,000 kronor. Till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, beviljade vidare riksdagen ett anslag av 819,700 kronor (i stället för det av Kungl. Maj:t begärda, i förenämnda tablå upptagna beloppet, 810,200 kronor) och anvisade därav ett belopp av 386,200 kronor för år 1915.

I sistnämnda avseende beviljade riksdagen för ändringsarbeten å vissa pansarbåtar ett till 590,500 kronor förhöjt belopp, varav för år 1915 anvisades 297,000 kronor.

Sammanlagda beloppet av för år 1915 av riksdagen anvisade eller avsatta medel, vilket utgjorde 5,453,200 kronor, uppfördes av riksdagen i riksstaten för samma år under rubriken: »Verkliga utgifter. XIII Engångskostnader för försvaret» såsom gemensamt reservationsanslag med enhetstitel: »Engångskostnader för sjöförsvaret».

Efter särskilda framställningar av Kungl. Maj:t hava härefter 1915 och 1916 års riksdagar dels beslutat att för anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm av värnskattemedel för åren 1916 och 1917 avsätta 750,000, resp. 350,000 kronor, dels ock anvisat, att utgå av värnskattemedel, de för åren 1916 och 1917 i ovannämnda tabell för övriga ändamål upptagna belopp, dock med följande ändringar och tilllägg, nämligen:

att de till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, anvisade beloppen, med hänsyn till vad ovan i detta avseende omförmälts, bestämts till 540,000 kronor för år 1916 och till 350,000 kronor för år 1917, varjämte medgivits, att ifrågavarande anslag finge användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstode till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret;

att det till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, för år 1916 anvisade beloppet av nyss angiven anledning bestämts till 298,200 kronor, varjämte medgivits, att ifrågavarande anslag finge användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstode till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret; samt

att 1915 års riksdag för år 1916 av värnskattemedel anvisat dels för ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Äran, Wasa, Manligheten och Oscar II av det beviljade anslaget av 590,500 kronor återstående, icke anvisade beloppet, 293,500 kronor (i stället för det i förenämnda tablå upptagna beloppet, 178,000 kronor), och dels ett anslag av 48,300 kronor för utförande av återstående moderniseringsarbeten å 1:a klass pansarbåten Tapperheten, vilket anslag icke ingått bland de belopp, som upptagits i berörda tablå.

Slutligen har 1917 års riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, anvisat för år 1918

dels till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, ävensom till täckande av övriga utgifter, som uppstode till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret, av det beviljade anslaget av 819,700 kronor ett belopp av 131,500 kronor;

dels ock till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds fästning, av det beviljade anslaget av 13,748,690 kronor ett belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1917.

Marinförvaltningen har nu i skrivelse den 26 november 1917 hemställt, att av det till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds fästning, beviljade anslaget å 13,748,690 kronor måtte av riksdagen äskas anvisning för år 1919 av det återstående beloppet, 2,748,690 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1918. Därjämte har ämbetsverket i samma skrivelse gjort framställning om anvisning av ytterligare medel för täckandet av ökade kostnader för genomförandet av 1914 års senare riksdags beslut, såvitt angår det fasta

kustförsvaret, med ett sammanlagt belopp av 8,786,930 kronor, såhunda fördelat:

till ökade kostnader för kustfästningarnas artilleri- bestyckning m. m.	kronor 4,193,565: —
» ökade kostnader för permanenta mineringar vid kustfästningarna	» 1,601,000: —
» ökade kostnader för befästningsanläggningar m. m. vid kustfästningarna	» 2,992,365: —
	<hr/>
	Summa kronor 8,786,930: —

Till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds fästning, har, såsom av det förut sagda framgår, 1914 års senare riksdag beviljat ett anslag av 13,748,690 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisat ett belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa under år 1914 av tillgängliga medel utanordna för arbetenas påbörjande erforderliga belopp. Av 1915, 1916 och 1917 års riksdagar hava därefter av det beviljade anslaget å 13,748,690 kronor för vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 anvisats ett ytterligare belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav resp. 1915, 1916 och 1917.

Departements-
chefens
yttrande.

Genom nådigt beslut den 1 december 1914 har åt tillkallade sakkunniga — kustbefästningskommissionen — uppdragits att snarast möjligt uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till allmän plan för utförande under åren 1915—1919 av de nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, till vilka riksdagen beviljat medel.

Förslag till dylik plan har den 12 januari 1915 inkommit till Kungl. Maj:t. Genom nådigt beslut den 12 februari samma år blevo vidare bemälda sakkunniga anmodade att så snart ske kunde inkomma med förslag beträffande utförandet av de arbeten och anskaffningar, som borde igångsättas under år 1915. Enahanda uppdrag har kustbefästningskommissionen genom särskilda nådiga brev den 17 december 1915, den 8 december 1916 och den 21 december 1917 erhållit för resp. 1916, 1917 och 1918, varvid likväl i det sist givna uppdraget tillfogats, att Kungl. Maj:t framdeles komme att meddela närmare direktiv för kommissionens arbeten under innevarande år. På förslag av de sakkunniga och efter vederbörande myndigheters hörande hava tid efter annan nådiga beslut blivit fattade om verkställandet av vissa anläggningar

och anskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, varvid erforderliga belopp utanordnats av nyssnämnda av riksdagen anvisade medel.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 26 november 1917 hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska anvisning för år 1919 av återstående 2,748,690 kronor av det beviljade anslaget.

Marinförvaltningens öförmälda hemställan står i överensstämmelse med vad som i öförmälda proposition nr 156 till 1914 års senare riksdag förutsatts i fråga om anslagets fördelning på olika år; och har jag funnit mig böra biträda ämbetsverkets hemställan.

Övergår jag härefter till marinförvaltningens framställning om anvisande av ytterligare medel för täckande av ökade kostnader för genomförandet av 1914 års senare riksdags beslut, såvitt angår det fasta kustförsvaret, torde jag till en början få erinra, att av 1915 och 1917 års riksdagar för ändamålet anvisats särskilda belopp utöver det av 1914 års senare riksdag beviljade anslaget, 13,748,690 kronor. Sålunda har 1915 års riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, till eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar beviljat ett anslag av 180,700 kronor samt därav på extra stat för vartdera av åren 1916 och 1917 anvisat ett belopp av 90,350 kronor. Detta belopp, 180,700 kronor, ingick i de ursprungligen beräknade kostnaderna för det fasta kustförsvarets stärkande, men är icke inräknat i förenämnda belopp av 13,748,690 kronor.

På grund av inträffade prisstegringar å materialier och arbete föreslog därefter Kungl. Maj:t riksdagen i proposition (nr 78) den 23 februari 1917, bland annat, att till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande dels, i vad anginge kustfästningarnas artilleribestyckning, bevilja ett anslag av 2,430,000 kronor samt därav för år 1918 anvisa ett belopp av 1,648,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 932,000 kronor och dels, i vad anginge kustfästningarnas permanenta mineringar, bevilja ett anslag för år 1918 av 1,404,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 200,000 kronor.

Med anledning av denna framställning anmälde riksdagen i skrivelse (nr 224) den 6 juni 1917, att riksdagen till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets

ordnande, i vad anginge kustfästningarnas artilleribestyckning, för år 1918 beviljat ett reservationsanslag av 906,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet. Nämda belopp skulle enligt riksdagens beslut utgå av förefintlig behållning å värnskattefonden. Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett anslag å 1,404,000 kronor till kustfästningarnas permanenta mineringar blev däremot av riksdagen avslaget.

För genomförande av nyssnämnda plan har sålunda av 1915 och 1917 års riksdagar beviljats ett sammanlagt belopp av (180,700+906,000) 1,086,700 kronor utöver det av 1914 års senare riksdag beviljade anslaget av 13,748,690 kronor.

Vidare torde jag få omförmäla, hurusom dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden den 27 april 1917 anförde bland annat, att det vore uppenbart, att det av 1914 års senare riksdag till vissa nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret beviljade anslaget av 13,748,690 kronor på grund av de starka prisstegringar å materialier och arbete, som inträtt efter upprättandet av de till grund för anslagsbeloppets bestämmande liggande kostnadsberäkningarna, icke komme att bliva tillräckligt för vidtagande av alla de åtgärder, för vilka kostnaderna avsetts skola utgå av anslaget i fråga. Vid sålunda föreliggande förhållande torde man enligt departementschefens åsikt hava att välja mellan två alternativa sätt i fråga om användandet av återstoden av nämnda anslag. Det ena vore att till ett avslutat helt bringa de anläggningar och fullfölja de anskaffningar, för vilka åtgärder redan i större eller mindre omfattning vidtagits, samt att därutöver gå i författning om igångsättande och fullföljande av de övriga anläggningar och anskaffningar, som ur försvarssynpunkt syntes i första hand böra komma till utförande och för vilka kostnaderna i deras helhet kunde rymmas inom anslagets totalsumma. Det andra sättet åter vore att med noggrannt iakttagande av den till grund för beräkning av ifrågavarande anslag framlagda planen påbörja och allenast inom ramen av de i nämnda plan angivna särskilda kostnadssummorna fortsätta där omförmälda anläggningar och anskaffningar, vilka därigenom kunde beräknas i regel icke bliva mera än delvis färdiga och sålunda icke heller för sitt avsedda ändamål användbara.

Departementschefen meddelade vidare, att han, i ändamål att erhålla det material, som erfordrades för att kunna fatta ståndpunkt i frågan, den 21 april 1917 anmodat kustbefästningskommissionen att, så snart sig göra läte, inkomma med detaljerad uppgift

1:o) å de ursprungligen beräknade anläggningar och anskaffningar, som kommissionen ansåge böra och kunna verkställas med anlitande endast av förevarande anslag, och

2:o) å de ursprungligen beräknade anläggningar och anskaffningar, för vilka kostnaderna med nu gällande pris enligt kommissionens mening icke kunde inrymmas inom samma anslag.

Vid uppgifternas avfattande borde iakttagas, beträffande den förra, att för varje anläggning eller anskaffning upptoges den kostnad, som beräknades komma att betingas av dess fullföljande till ett avslutat helt, och i fråga om den senare, att den skulle utvisa den approximativt beräknade kostnaden för var och en av i densamma omförmälda anläggningar och anskaffningar.

Kustbefästningskommissionen har därefter med skrivelse den 15 augusti 1917 överlämnat den sålunda infortrade uppgiften. Kommissionen har därvid anfört, bland annat, att vid den klassificering av anslagskraven, som kommissionen enligt de givna föreskrifterna verkställt, i främsta rummet eftersträfvats att inom ramen av beviljade anslag upptaga de för vederbörande fästningars försvar oundgängligaste anläggningarna och anskaffningarna, särskilt dem, som tillsammans bildade ett systematiskt helt och av vilka icke någon del kunde uteslutas utan att de år 1914 godkända grundlinjerna för det fasta kustförsvarets ordnande bleve rubbade. Vidare har kommissionen meddelat, att de av kommissionen nu beräknade kostnaderna för genomförande av 1914 års plan överstege de ursprungligen beräknade med omkring 8,451,320 kronor eller med ungefär 60 %, samt att de anläggningar och anskaffningar, som av kommissionen upptagits såsom oundgängligast nödvändiga, beräknades medföra en kostnad av 14,835,179 kronor 80 öre. Med beaktande därav att, på sätt förut nämnts, genom särskilda beslut vid 1915 och 1917 års riksdagar för genomförande av berörda plan anvisats ett belopp av sammanlagt 1,086,700 kronor utöver den av 1914 års senare riksdag beviljade summan, 13,748,690 kronor, skulle sålunda utgifterna för nyssnämnda anläggningar och anskaffningar, 14,835,179 kronor 80 öre, helt kunna täckas av beviljade anslag, (13,748,690 + 1,086,700) 14,835,390 kronor.

Då innehållet av kustbefästningskommissionens berörda skrivelse den 15 augusti 1917 är av hemlig natur, kan jag icke i vidare mån än som nu skett i detta sammanhang lämna redogörelse för detsamma. Jag vill emellertid framhålla, att det med hänsyn till det avsevärt ökade kostnads-

belopp av omkring 8,451,000 kronor enligt kustbefästningskommissionens beräkning — omkring 8,787,000 kronor enligt marinförvaltningens beräkning — som genomförandet av 1914 års plan beträffande det fasta kustförsvarets stärkande skulle till följd av de stegrade priserna på materialier och arbete åsamka statsverket, måste framstå såsom en angelägenhet av största vikt att tillse, huruvida ej inskränkningar i denna plan må kunna vidtagas, utan att grunderna för densamma i mera väsentlig mån bliva rubbade. Det synes mig föreligga så mycket större skäl härtill, som de i planen upptagna befästningsanläggningarna till stor del icke kunna beräknas bli färdigställda under den tid, det nuvarande utrikespolitiska läget fortvarar. Jag anser mig därför i princip kunna godtaga resultatet av kustbefästningskommissionens utredning i fråga om sådana begränsningar i omnämnda plan, varigenom ett överskridande av det för det fasta kustförsvaret beviljade anslagsbeloppet kan förekommas; och anhåller jag att i en hemlig promemoria, vilken torde få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott, få lämna en närmare redogörelse i förevarande avseende i syfte att riksdagen må beredas erforderligt material för att fatta ståndpunkt i den föreliggande frågan.

Emellertid torde jag här få beröra en omständighet, som synes mig vara förtjänt av särskild uppmärksamhet. Bland de av kustbefästningskommissionen angivna inskränkningarna i 1914 års plan för det fasta kustförsvarets stärkande ingår även en väsentlig begränsning av ammunitionsförrådet särskilt till vissa redan beställda grövre artilleripjäser. Då det kan befaras, att ändamålet med anskaffningen av omnämnda pjäser skulle genom en sådan begränsning väsentligen förfelas, har jag ansett mig böra undersöka, huruvida ej medel skulle kunna beredas för att, åtminstone i viss omfattning, kunna tillgodose ifrågavarande behov.

Enligt vad chefen för lantförsvarsdepartementet meddelat mig, förefinnes enligt verkställd beräkning å statsverkets värnskattefond en disponerad behållning av 2,458,316 kronor 76 öre. Av nämnda behållning har Kungl. Maj:t, på bemålde departementschefs föredragning, för vissa arméns ändamål av innevarande års riksdag äskat medel till ett sammanlagt belopp av 1,814,000 kronor, vadan å fonden återstår en summa av 644,316 kronor 76 öre. Härav synes ett belopp av 500,000 kronor kunna tagas i anspråk för anskaffning av ammunition för ifrågavarande artilleripjäser. Det belopp, som därefter kvarstår å fonden, torde böra reserveras för att möta eventuella skatterestitutioner.

Emellertid måste, för att nödig ammunitionsmängd skall kunna beredas för nämnda pjäser, medel anskaffas utöver det belopp, som så-

lunda föreslås att tagas i anspråk från värnskattefonden. Jag har för-
denskull underkastat kustbefästningskommissionens förslag en ingående
granskning och funnit mig kunna göra ytterligare inskränkningar i
detsamma, varigenom ett belopp av 266,000 kronor komme att bliva
disponibelt för anskaffande av ammunitionen i fråga. Genom de vidtagna
inskränkningarna i den ursprungliga planen förryckes emellertid icke
det erforderliga organiska sammanhanget i kustbefästningsarbetena.

På chefen för finansdepartementet torde ankomma att fram-
ställa förslag om sålunda av mig föreslagna medelsbelopps anvisande å
statsverkets värnskattefond. Dessa belopp, 2,748,690 + 500,000 kronor,
lära ej till någon del vara för sitt ändamål erforderliga under år 1918,
utan torde i sin helhet böra anvisas för år 1919.

Innan jag lämnar frågan om engångskostnaderna för sjöförsvaret,
anhåller jag få erinra, att 1917 års riksdag, med anledning av framställ-
ning av Kungl. Maj:t, anvisat ytterligare medel till täckande av ökade
kostnader m. m. för vissa i den förut intagna tablån angivna, under
flottan upptagna ändamål. De anvisningar, nämnda riksdag sålunda be-
slutat, hänföra sig till följande poster:

Ökade kostnader för nybyggnad av krigsfartyg ..	kronor 2,700,700: —
» » » ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar	» 150,000: —
Omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg	» 215,000: —
Ökade kostnader för bärgningsmateriel för under- vattensbåtar	» 133,000: —
Anläggande av verkstad jämte flygbåtsskjul m. m. för örlogsdepå vid Härnösand	» 225,000: —

Därjämte medgay 1917 års riksdag, dels att av de medel, tillhopa
45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställt till Kungl. Maj:ts
förfogande till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—
1919, den del, 1,868,000 kronor, om vars användande till anskaffning
av viss fartygsmateriel riksdagen då ännu ej fattat beslut, finge tagas
i anspråk för bestridande av ökade kostnader för den beslutade mate-
rielens anskaffande, och dels att det av 1914 års senare riksdag för
ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar
beviljade anslaget, 385,000 kronor, finge användas för omändring av

pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds fästning, av det beviljade anslaget av 13,748,690 kronor för år 1919 anvisa ett belopp av 2,748,690 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna för år 1919 bevilja ett anslag av 500,000 kronor;

dels ock bestämma, att här omnämnda belopp, vilka anvisas och beviljas såsom engångskostnader för sjöförsvaret för år 1919, skola i riksstaten uppföras såsom ett gemensamt reservationsanslag.

Till denna departementschefens hemställan, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle utdrag av protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till riksstat för år 1919.

Ur protokollet:

Jochum Beck-Friis.

Avsättning av medel för krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anförde härefter:

»Såsom jag längre fram under dagens lopp torde få tillfälle att inför Eders Kungl. Maj:t anmäla, är det min avsikt föreslå Eders Kungl. Maj:t att till den instundande riksdagen avlåta framställningar angående beredande till väsentligt förhöjda belopp av krigstidstillägg och krigs-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

2 Avsättning av medel för krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919.

tidshjälp för år 1918 åt befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst samt åt deras änkor och barn. Det synes mig emellertid redan nu ganska påtagligt, att jämväl för år 1919 sådana dyrtidstillägg måste vederbörande beredas. Däremot är jag icke nu så långt i förväg och under de osäkra förhållanden, som råda, beredd att uttala min mening om till vilket belopp och efter vilka närmare grunder detta tillägg för nämnda år bör utgå. Medel böra likväl under alla förhållanden finnas jämväl för detta år i beredskap, och i mina beräkningar över det finansiella läget för statsverket i avseende å samma år har jag även tagit nödvändigheten härav i betraktande. Därvid har jag tillsvidare ansett det riktigast att räkna med samma belopp för ändamålet, vilka ansetts kunna beräknas för år 1918, eller för befattningshavare, vilkas avlöningar icke skola bestridas av vederbörande verks inkomster, till sammanlagt omkring 43 miljoner kronor, därvid jämväl tagits i betraktande, att dyrtidstillägg som hittills kunna komma i fråga även åt vissa utanför den egentliga statsförvaltningen stående kategorier. Givetvis är denna beräkning rörande 1919 mycket oviss; jämkningar både uppåt och nedåt kunna komma i fråga. Tillsvidare synes mig likväl riktigast att stanna vid samma belopp som för år 1918.

I fråga om dyrtidstillägg åt de befattningshavare, vilkas avlöningar bestridas av vederbörande verks inkomster, har jag vad angår de affärsdrivande verken vid inkomstberäkningarna för år 1919 tagit hänsyn till dem; och beträffande sådana verk som försäkringsinspektionen, statens biografbyrå, mynt- och justeringsverket, patent och registreringsverket och bankinspektionen förutsätter jag, att eventuella dyrtidstillägg komma att av riksdagen anvisas att utgå av verkets inkomster.

Innan Eders Kungl. Maj:t beslutar avlåtande av de framställningar till riksdagen, som skulle innefatta förslag om ifrågavarande dyrtidstillägg för 1918 och samtidigt om avsättning för 1919 av ovanberörda belopp, torde detta på riksstaten bland utgifterna allenast böra beräknas som en avsättning.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen,

att i avbidan på den proposition om avsättning av medel för ändamålet, som kan bliva riksdagen förelagd, till beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst samt deras änkor och barn ävensom åt vissa utanför den egentliga statsförvaltningen stående kategorier enligt de

Avsättning av medel för krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919. 3

grunder 1919 års riksdag kan komma att bestämma,
för år 1919 såsom förslagsanslag, högst beräkna en av-
sättning å kronor 43,000,000.

Till vad föredragande departementschefen sålunda
hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde,
täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Sedan frågorna om statsverkets verkliga utgifter blivit på föredragning av vederbörande departementschefer prövade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, att få anmäla de frågor, som berörde reglering av statens

utgifter för kapitalökning.

Vad först angick

statens affärsverksamhet,

erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t på civildepartementets (se *bil. 1* vid detta protokoll) och jordbruksdepartementets (se *bil. 2*)

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.)

föredragning förut denna dag beslutit avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

A. Postverket.

[1.] att för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 175,000:—
Inköp av inventarier. (bil. 1 sid. 6);

[2.] att för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000:—
Posthusbyggnad i Göteborg. (Lånemedel.) (bil. 1 sid. 8);

[3.] att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden å den postverket tillhöriga fastigheten nr 285 b och nr 286 i kvarteret Kristina i Ystad för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 125,000:—
Om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad. (Lånemedel.) (bil. 1 sid. 13);

B. Telegrafverket.

[4.] att för fortsättande av arbetena med tillbyggnad av stationsbyggnaden å den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr I och II i kvarteret Skvalperup i Malmö för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 288,200:—
Utvidgning av stationsbyggnaden i Malmö. (Lånemedel.) (bil. 1 sid. 16);

[5.] att för fortsättande och avslutande av uppförandet å den telegrafverket tillhöriga tomten nr 9 i fjärde kvarteret av Göteborgs stads elfte rote av en telefonstationsbyggnad för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000:—
Uppförande av telefonstationsbyggnad i Göteborg. (Lånemedel.) (bil. 1 sid. 16);

[6.] att dels medgiva, att den gemensamma post- och telegrafbyggnaden i kvarteret Saturnus i Sundsvall må utvidgas genom en tillbyggnad å de telegrafverket tillhöriga tomterna nr 5 och 6 i samma kvarter för en beräknad kostnad av 450,000 kronor;
 dels ock för påbörjande av nyssnämnda byggnadsarbete för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000:—
Tillbyggnad av post- och telegrafbyggnaden i Sundsvall. (Lånemedel.) (bil. 1 sid. 20);

att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsambälle, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 1,500 kronor ävensom att å nämnda tomter må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 98,500 kronor;

dels ock för gäldande av nämnda köpeskilling för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,500:—
(bil. 1 sid. 25);

[7.]
**Stations-
byggnad i
Strömsund.**
(Lånemedel.)

att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote för en köpeskilling av högst 74,870 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en stationsbyggnad för en beräknad kostnad av 815,130 kronor;

dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000:—
(bil. 1 sid. 30);

[8.]
**Inköp av
fastighet för
ytterligare
en telefon-
stations-
byggnad i
Göteborg.**
(Lånemedel.)

att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en i närheten av Finspångs järnvägsstation belägen tomt med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 5,000 kronor;

dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å nämnda belopp kronor 5,000:—
(bil. 1 sid. 32);

[9.]
**Inköp av
byggnads-
tomt i
Finspong.**
(Lånemedel.)

att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en invid järnvägsstationen i Ånge belägen tomt om 2,811 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 6,300 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor;

dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000:—
(bil. 1 sid. 34);

[10.]
**Stations-
byggnad
i Ånge.**
(Lånemedel.)

att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för en köpeskilling av högst 265,000 kronor;

dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å nämnda belopp kronor 265,000:—
(bil. 1 sid. 39);

[11.]
**Utvidgning
av telefon-
stationen i
Stockholm.**
(Lånemedel.)

[12.] att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården i Göteborgs stad för en köpeskilling av högst 8,565 kronor samt att å dessa tomter må, enligt plan, som kan varda av Kungl. Maj:ts godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 221,435 kronor;
 Uppförande av arbetarbostäder i Göteborg. (Länemedel.)
 dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 230,000:—
 (bil. 1 sid. 44);

[13.] att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping för en köpeskilling av högst 52,156 kronor;
 Inköp av mark för telegrafverkets verkstad i Nynäshamn. (Länemedel.)
 dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 52,200:—
 (bil. 1 sid. 47);

[14.] att dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 15 i kvarteret Carl XI i Hälsingborg för en köpeskilling av högst 23,940 kronor;
 Inköp av tomt i Hälsingborg. (Länemedel.)
 dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 24,000:—
 (bil. 1 sid. 50);

[15.] att dels medgiva, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor;
 Anslag till inköp av fastigheter. (Länemedel.)
 dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av nämnda belopp kronor 200,000:—
 (bil. 1 sid. 53);

C. Statens järnvägar.

[16.] att för fortsättande av arbetena med ombyggnad av Malmö statsbangård för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000:—
 Ombyggnad av Malmö statsbangård. (Länemedel.)
 (bil. 1 sid. 70);

- att för fullföljande av arbetena med anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,850,000: — (bil. 1 sid. 71); [17.] Anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg. (Lånemedel.)
- att för slutförande av arbetena med utvidgning av Västanfors station för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000: — (bil. 1 sid. 72); [18.] Utvidgning av bangården vid Västanfors. (Lånemedel.)
- att för fullbordande av arbetena med utvidgning av Ockelbo station m. m. för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 140,000: — (bil. 1 sid. 73); [19.] Utvidgning av Ockelbo station m. m. (Lånemedel.)
- att för ombyggnad av Ljusdals station för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 250,000: — (bil. 1 sid. 74); [20.] Ombyggnad av bangården vid Ljusdal. (Lånemedel.)
- att för utvidgning av spårsystemet m. m. vid Långsele för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 210,000: — (bil. 1 sid. 75); [21.] Utvidgning av spårsystemet m. m. vid Långsele. (Lånemedel.)
- att för anordnande av nya stationer och mötesplatser för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 443,000: — (bil. 1 sid. 82); [22.] Anordnande av nya stationer och mötesplatser. (Lånemedel.)
- att för utförande av spårplaneringar i anslutning till förefintliga spårsystem för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,820,100: — (bil. 1 sid. 93); [23.] Spårplaneringar i anslutning till förefintliga spårsystem. (Lånemedel.)

Utgifter för kapitalökning.

[24.] att för utförande av anläggningar vid kol- och vattenstationer för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 246,000:—
 (bil. 1 sid. 95);
Anläggningar vid kol- och vattenstationer.
 (Lånemedel.)

[25.] att i avvidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlåtas, för anläggande av avloppsledning vid Järva lokomotivstation för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 140,000:—
 (bil. 1 sid. 98);
Vatten- och avloppsledning vid Järva m. m.
 (Lånemedel.)

[26.] att för fullbordande av vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 117,000:—
 (bil. 1 sid. 99);
Vatten- och avloppsledning vid Kiruna.
 (Lånemedel.)

[27.] att för utförande av speciella anläggningar å bangårdar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 25,000:—
 (bil. 1 sid. 101);
Speciella anläggningar.
 (Lånemedel.)

[28.] att för fortsättande av arbetet med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 450,000:—
 (bil. 1 sid. 103);
Anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby.
 (Lånemedel.)

[29.] att för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2,350,000:—
 (bil. 1 sid. 104);
Anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå.
 (Lånemedel.)

- att för fortsättande av arbetet med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 902,700: —
(bil. 1 sid. 105);
- att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser beräknats till 5,558,300 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,520,000: —
(bil. 1 sid. 108);
- att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm, varför kostnaden i sin helhet beräknats till 1,340,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 400,000: —
(bil. 1 sid. 111);
- att för fortsättande av arbetet med omläggning av statsbanelinjen Lindome — Anneberg för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 600,000: —
(bil. 1 sid. 112);
- att för fortsättande av arbetet med ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Sävån för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 472,000: —
(bil. 1 sid. 114);
- att för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå — Charlottenberg, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000: —
(bil. 1 sid. 115);

[30.]
Anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö.
(Lånemedel.)

[31.]
Dubbel-spårsbyggnaderna Tranås — Aneby och Sandsjö — Sävsjö.
(Lånemedel.)

[32.]
Anläggning av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm.
(Lånemedel.)

[33.]
Omläggning av linjen Lindome — Anneberg.
(Lånemedel.)

[34.]
Ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Sävån.
(Lånemedel.)

[35.]
Ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå — Charlottenberg.
(Lånemedel.)

Utgifter för kapitalökning.

- [36.] att för fullbordande av arbetet med utförande av en broförbindelse över Dalälven vid Mora för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 250,000:—
(bil. 1 sid. 116);
Broförbindelse över Dalälven vid Mora.
(Lånemedel.)
- [37.] att till fullbordande av arbetena med ombyggnad av statens järnvägars vägars reparationsverkstäder i Malmö för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 630,000:—
(bil. 1 sid. 118);
Ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö.
(Lånemedel.)
- [38.] att för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 537,000:—
(bil. 1 sid. 118);
Uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken.
(Lånemedel.)
- [39.] att för utförande av anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund—Bollnäs och Notviken—Boden för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 127,500:—
(bil. 1 sid. 120);
Anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund—Bollnäs och Notviken—Boden.
(Lånemedel.)
- [40.] att för utförande av sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000:—
(bil. 1 sid. 121);
Utförande av sanitära anordningar vid huvudverkstäderna.
(Lånemedel.)
- [41.] att för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 275,000:—
(bil. 1 sid. 122);
Ny lokomotivstation vid Örebro.
(Lånemedel.)

Utgifter för kapitalökning.

9

<p>att för påbörjande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Järna för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 230,000: — (bil. 1 sid. 123);</p>	<p>[42.] Ny lokomotivstation vid Järna. (Lånemedel.)</p>
<p>att för påbörjande av arbetet med uppförande av en ny lokomotivstation vid Charlottenberg, varför kostnaden i sin helhet av anslagsmedel beräknats till 360,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 200,000: — (bil. 1 sid. 125);</p>	<p>[43.] Ny lokomotivstation vid Charlottenberg. (Lånemedel.)</p>
<p>att för uppförandet av nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 290,000: — (bil. 1 sid. 127);</p>	<p>[44.] Nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare. (Lånemedel.)</p>
<p>att för nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 200,000: — (bil. 1 sid. 128);</p>	<p>[45.] Nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov i Krylbo. (Lånemedel.)</p>
<p>att för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 449,000: — (bil. 1 sid. 130);</p>	<p>[46.] Tillbyggnad och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer. (Lånemedel.)</p>
<p>att till utförande av arbeten vid driftverkstäder för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 75,000: — (bil. 1 sid. 130);</p>	<p>[47.] Driftverkstäder. (Lånemedel.)</p>
<p>att för husbyggnader för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,268,900: — (bil. 1 sid. 152);</p>	<p>[48.] Husbyggnader. (1.148,900 av lånemedel.)</p>

[49.] att för anordnande av skenfria vägkorsningar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 150,000:—
 Anordnande av skenfria vägkorsningar. (bil. 1 sid. 154);
 (Lånemedel.)

[50.] att för anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnarna och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 125,000:—
 Anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnarna och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna. (bil. 1 sid. 155);
 (Lånemedel.)

[51.] att för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 440,000:—
 Telegraf- och sektionstelefonledningar samt kabelarbeten. (bil. 1 sid. 157);
 (Lånemedel.)

[52.] att för utförande av elektriska belysningsanläggningar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 154,000:—
 Elektriska belysningsanläggningar. (bil. 1 sid. 158);
 (Lånemedel.)

[53.] att för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000:—
 Växel- och signalsäkerhetsanläggningar. (bil. 1 sid. 160);
 (Lånemedel.)

Utgifter för kapitalökning.

11

- att för fortsättande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000: —
(bil. 1 sid. 161);
- att för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 400,000: —
(bil. 1 sid. 166);
- att för fortsättande av arbetet med ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 30,000: —
(bil. 1 sid. 167);
- att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000: —
(bil. 1 sid. 169);
- att till täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,400,000: —
(bil. 1 sid. 178);
- att till fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,073,000: —
(bil. 1 sid. 181);

[54.]
Elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön.
(Lånemedel.)

[55.]
Arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet.
(Lånemedel.)

[56.]
Ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar.

[57.]
Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.
(Lånemedel.)

[58.]
Täckande av uppkommen brist å vissa förut beviljade anslag.
(Lånemedel.)

[59.]
Fortsättande av statsbanan Sveg—Brunflo.
(Lånemedel.)

- [60.] att till fortsättande av statsbanan Sveg—Hede för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,200,000:—
Fort- (bil. 1 sid. 182);
sättande av
statsbanan
Sveg—Hede.
(Lånemedel.)
- [61.] att till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 3,900,000:—
Inlands- (bil. 1 sid. 185);
banan
mellan
Volgsjön
och Gälli-
vare.
(Lånemedel.)
- [62.] att för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,950,000:—
Statsbanan (bil. 1 sid. 186);
Forsmo—
Hoting.
(Lånemedel.)
- [63.] att för påbörjande av statsbanan Hällnäs—Stensele för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 375,000:—
Statsbanan (bil. 1 sid. 187);
Hällnäs—
Stensele.
(Lånemedel.)
- [64.] att för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelsespår till en blivande hamn utanför Holmsund dels medgiva överförande från Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad till nu ifrågavarande banbyggnad av 85,000 kronor, dels ock för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 185,000:—
Statsbanan (bil. 1 sid. 188);
Umeå—
Holmsund.
(Lånemedel.)
- [65.] att dels medgiva, att till täckande av uppkommen brist, 70,000 kronor, i de till utförande av statsbanan Dagarn—Hultebo beviljade anslag må till samma anslag överföras från anslaget till statsbanan Morjärv—Lappträsk 42,000 kronor och från anslaget till statsbanan Östersund—Ulriksfors 28,000 kronor,
dels ock, under förbehåll att ytterligare erforderlig mark kostnadsfritt upplåtes samt att Ljusne—Voxna aktiebolag bidrager med ett belopp av 3,000 kronor, för anordnande av trafikplats med mera å statsbanan Dagarn—Hultebo för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 52,000:—
Statsbanan (bil. 1 sid. 191);
Dagarn—
Hultebo.
(Lånemedel.)

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtast angående förvärfvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg, för ändamålet beräkna ett reservationsanslag för år 1919 av kronor 1,000,000: —
 (bil. 1 sid. 191);

[66.]
Förvärfvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg.
 (Lånemedel.)

att för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 400,000: —
 (bil. 1 sid. 193);

[67.]
Markförvärfv.
 (Lånemedel.)

att till anskaffande av rullande materiell vid statens järnvägar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 15,100,000: —
 (bil. 1 sid. 199);

[68.]
Rullande materiell.
 (Lånemedel.)

att för år 1919 anvisa
 dels för nya inventarier vid statens järnvägar ett reservationsanslag av kronor 2,100,000: —
 dels ock för ökat förlag vid samma järnvägar ett förslagsanslag, högst kronor 3,000,000: —
 (bil. 1 sid. 203);

[69.]
Inventarier och förlag vid statens järnvägar.

D. Statens vattenfallsverk.

att för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,700,000: —
 (bil. 1 sid. 210);

[70.]
Ombyggnaden av Södertälje kanal.
 (Lånemedel.)

att för fullbordande av en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,200,000: —
 (bil. 1 sid. 212);

[71.]
Tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation.
 (Lånemedel.)

[72.] att för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2,550,000:—
 Kraftstation vid Lilla Edet. (bil. 1 sid. 228);
 (Lånemedel.)

[73.] att för fortsättande av andra utbyggnaden av Porjus kraftstation för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000:—
 Andra utbyggnaden av kraftstationen vid Porjus. (bil. 1 sid. 231);
 (Lånemedel.)

[74.] att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, till utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 1,500,000:—
 Utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv. (bil. 1 sid. 233);
 (Lånemedel.)

[75.] att för en tredje utbyggnad av Västerås' ångkraftstation bevilja ett anslag av 1,500,000 kronor samt därav för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av kronor 1,000,000:—
 Tredje utbyggnaden av Västerås' ångkraftstation. (bil. 1 sid. 240);
 (Lånemedel.)

[76.] att för ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås' ångkraftstation för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å kronor 250,000:—
 Förlagskapital för anskaffande av bränsle. (bil. 1 sid. 242);

[77.] att i avbidan å den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, för påbörjandet av arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar beräkna ett reservationsanslag för år 1919 av kronor 1,000,000:—
 Arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar. (bil. 1 sid. 244);
 (Lånemedel.)

att medgiva, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av 1917 års riksdag medgivna summan å 5,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 3,000,000 kronor; samt

[78.]
Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar.
(Lånemedel.)

att av sistnämnda två belopp å tillhopa 8,000,000 kronor för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa kronor 2,000,000: — (bil. 1 sid. 254);

att för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a. för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av kronor 3,500: — (bil. 1 sid. 259);

[79.]
Anslag för vattenfallsstyrelsens inträde i Mörrumsströms regleringsförening.
(Lånemedel.)

att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 3,000,000: — (bil. 1 sid. 263);

[80.]
Distributionsanläggningar för statens kraftverk.
(Lånemedel.)

E. Statens domäners fond.

att till anordnande av bostadslägenheter åt jägmästare i vissa revir i Norrland i huvudsaklig överensstämmelse med domänstyrelsens förslag den 21 september 1917 såsom kapitalökning för år 1919 för statens domäners fond anvisa ett reservationsanslag av kronor 102,000: — (bil. 2 sid. 7).

[81.]
Jägmästarbostäder.

Beträffande de sålunda för år 1919 ifrågasatta anslagen för fortsättande av uppförandet av ett centralposthus i Göteborg, för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad, för fortsättandet av arbetena med tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i Malmö, för fortsättande och avslutande av uppförandet av en telefonstationsbyggnad i Göteborg, för tillbyggnad av post- och telegrafbyggnaden i Sundsvall, för en telegrafstationsbyggnad i Strömsund, till inköp av fastighet för uppförande

av ytterligare en telefonstationsbyggnad i Göteborg, för inköp för telegrafverkets räkning av en byggnadstomt i Finspång, för en telegrafstationsbyggnad i Ånge, för inköp av tomt för utvidgning av telefonstationen i Stockholm, för uppförande av arbetarbostäder i Göteborg för telegrafverkets räkning, för inköp av mark för telegrafverkets verkstad i Nynäshamn, för inköp av tomt i Hälsingborg, för inköp av sådana fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke kan utan synnerlig olägenhet uppskjutas, för fortsättande av arbetena med ombyggnad av Malmö statsbangård, för fullföljande av arbetena med anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg, för slutförande av arbetena med utvidgning av Västanfors station, för fullbordande av arbetena med utvidgning av Ockelbo station m. m., för ombyggnad av Ljusdals station, för utvidgning av spårsystemet m. m. vid Långsele, för anordnande av nya stationer och mötesplatser, för utförande av spårplaneringar i anslutning till förefintliga spårsystem, för utförande av anläggningar vid kol- och vattenstationer, för anläggning av avloppsledning vid Järva lokomotivstation, för fullbordande av vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna, för utförande av speciella anläggningar å bangårdar, för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby, från Örebro över Hallsberg till Laxå samt mellan Aneby och Sandsjö, för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår dels från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö dels ock mellan Ballingslöv och Hässleholm, för fortsättande av arbetet med omläggning av statsbanelinjen Lindome—Anneberg, för fortsättande av arbetet med ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Sæveån, för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, för fullbordande av arbetet med utförande av en broförbindelse över Dalälven vid Mora, för fullbordande av arbetena med ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö, för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken, för utförande av anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund—Bollnäs och Notviken—Boden, för utförande av sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna, för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro, för påbörjande av arbetena med uppförande av nya lokomotivstationer vid Järna och Charlottenberg, för uppförandet av nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare, för nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo, för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer, för utförande av arbeten vid driftverkstäder, för husbyggnader för statens järnvägars behov med ett belopp av 1,148,900 kronor, för anordnande av skenfria vägkorsningar,

för anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna, för anläggande för statens järnvägars räkning av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten, för utförande av elektriska belysningsanläggningar, för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar, för fortsättande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön, för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet, för oförutsedda och mindre arbeten, för täckande av brist å vissa förut beviljade anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar, för fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo, för fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting, för påbörjande av statsbanan Hällnäs—Stensele, för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelsespår till en blivande hamn utanför Holmsund, för anordnande av trafikplats m. m. å statsbanan Dagarn—Hultebo, för förvärvande för statens räkning av Orsa—Svegs järnväg, för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer m. m., för anskaffande av rullande materiell, för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad, för fullbordande av en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation, för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet, för fortsättande av andra utbyggnaden av Porjus kraftstation, för anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv, för en tredje utbyggnad av Västerås' ångkraftstation, för påbörjande av arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar, för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a. samt för distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk hemställda föredragande departementschefen, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vart och ett av nu angivna anslag eller anslagsbelopp finge utgå av lånemedel.

Vid bifall härtill skulle alltså av sammanlagda beloppet	kronor 71,473,600: —
av samtliga för nu ifrågavarande statsregleringsperiod erforderliga anslag till utgifter för statens affärsverksamhet ett belopp av	» 64,496,600: —
bestridas av lånemedel.	

Vidkommande därefter

statens utlåningsfonder

erinrade departementschefen till en början om Kungl. Maj:ts på civildepartementets föredragning (*bil. 1*) förut fattade beslut att föreslå riksdagen:

1. Allmänna järnväglånefonden.

[82.] att för avsättning till allmänna järnväglånefonden i riksstaten för år 1919 upptaga ett reservationsanslag av kronor 1,500,000: — (bil. 1 sid. 264);

Avsättning till allmänna järnväglånefonden.
(Länemedel.)

2. Fonden för bibanor i vissa delar av riket.

[83.] att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket i riksstaten för år 1919 upptaga ett reservationsanslag av kronor 2,000,000: — (bil. 1 sid. 265).

Avsättning till fonden för bibanor i vissa delar av riket.
(Länemedel.)

Härefter erinrade departementschefen om nedannämnda av Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets (*bil. 2*) föredragning förut denna dag beslutade framställningar till riksdagen, nämligen:

3. Odlingslånefonden.

[84.] att till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000: — (bil. 2 sid. 8);

Odlingslånefonden.
(Länemedel.)

4. Torvindustrilånefonden.

[85.] att i avbidan på den proposition angående anslag till kapitalökning för år 1919 till fonden för torvindustriens befrämjande, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål beräkna ett reservationsanslag av kronor 1,000,000: — (bil. 2 sid. 8);

Torvindustrilånefonden.
(Länemedel.)

5. Egnahemslånefonden.

att dels medgiva, att för år 1919 ett belopp av 7,500,000 kronor [86.]
 må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från egnahemslånefonden; Egnahems-
 dels ock såsom kapitalökning för samma fond för år 1919 anvisa lånefonden.
 ett reservationsanslag av kronor 6,400,000: — (Lånemedel.)
 (bil. 2 sid. 9);

6. Fiskerilånefonden.

att dels godkänna sådan ändring i gällande bestämmelser rörande fon- [87.]
 den för fiskerinäringens befrämjande, att låneunderstöd, som utlämnas av Fiskerilåne-
 hushållningssällskap eller landsting, må utgöra högst femtontusen kronor; fonden.
 dels medgiva, att från och med år 1919 tillsvidare ett belopp av (Lånemedel.)
 1,100,000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån från
 ifrågavarande fond;
 dels ock till kapitalökning för samma fond för år 1919 anvisa ett
 reservationsanslag av kronor 150,000: —
 (bil. 2 sid. 11);

7. Täckdikningslånefonden.

att i avbidan på den proposition angående anslag till kapitalökning [88.]
 till täckdikningslånefonden för år 1919, som Kungl. Maj:t må komma Täckdik-
 att avlåta till riksdagen, för detta ändamål beräkna ett reservations- ningslåne-
 anslag av kronor 150,000: — fonden.
 (bil. 2 sid. 12); (Lånemedel.)

8. Allmänna nyodlingsfonden.

att dels medgiva, att från och med år 1919 tillsvidare ett belopp [89.]
 av 200,000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån Allmänna
 från allmänna nyodlingsfonden; nyodlings-
 dels ock till kapitalökning för samma fond för år 1919 anvisa ett fonden.
 reservationsanslag av kronor 130,000: — (Lånemedel.)
 (bil. 2 sid. 13);

9. Norrländska andelsmejerifonden.

[90.] att såsom kapitalökning till norrländska andelsmejerifonden för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 150,000: —
 Norrländska andelsmejerifonden. (bil. 2 sid. 13);
 (Lånemedel.)

10. Lånefonden för landsbygdens elektrifiering.

[91.] att i avbidan på den proposition angående inrättande av en lånefond för landsbygdens elektrifiering, som kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, såsom kapitalökning för denna fond för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 1,000,000: —
 Lånefonden för landsbygdens elektrifiering. (bil. 2 sid. 14);
 (Lånemedel.)

11. Gödselvärdslånefonden.

[92.] att i avbidan på den proposition angående inrättande av en gödselvärdslånefond, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, såsom kapitalökning för denna fond för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 1,000,000: —
 Gödselvärdslånefonden. (bil. 2 sid. 14).
 (Lånemedel.)

Föredragande departementschefen hemställde beträffande samtliga ifrågavarande anslag till statens ovannämnda utlåningsfonder, tillhoppa 13,980,000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att berörda anslag finge utgå av lånemedel.

Vidare anförde departementschefen:

I avseende å de medel, som för nu ifrågavarande statsregleringsperiod böra utgå för

avbetalning å statskulden,

hava fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse den 20 december 1917 meddelat mig, att utbetalningarna under år 1919 för amortering å statskulden i enlighet med gällande bestämmelser beräknats till sammanlagt 5,536,200 kronor.

[93.]
Avbetalning
å stats-
skulden.

Med anledning härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för år 1919 anvisa ett
belopp av kronor 5,536,200: —
att tillhandahållas riksgäldskontoret för avbetalning å
statskulden.

Härefter yttrade departementschefen, statsrådet Thorsson, angående avsättning till

[94.]
Avsättning
till stats-
verkets fond
av rus-
drycks-
medel.

statsverkets fond av rusdrycksmedel,

följande:

I mitt yttrande förut denna dag angående inkomstberäkningen har jag omnämnt en inkomstpost, vilken å utgiftssidan bör motsvaras av anslag, avsett att tillföras statsverkets fond av rusdrycksmedel. Berörda inkomstpost utgöres av ränteavkastningen å 300,000 kronor av statsverkets fond av rusdrycksmedel, vilken jämlikt bestämmelserna i 4 § av förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall läggas till fondens kapital.

Då den summa, som skall tillföras fonden, är beroende på storleken av det belopp, varmed inkomstposten verkligen inflyter, bör anslaget uppenbarligen erhålla karaktären av förslagsanslag.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statsverkets fond av rusdrycksmedel såsom
förslagsanslag anvisa ett belopp av kronor 300,000: —

Vad slutligen angick anslag såsom

förlag till statsverket

[95.]
Förlag till
statsverket.
(Lånemedel.)

erinrade föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t förut denna dag på föredragning av chefen för lantförsvarsdepartementet (se sid. 317

Utgifter för kapitalökning.

samt särskilt yttrande å sid. 466 i det vid statsverkspropositionen, fjärde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden) beslutit föreslå riksdagen

att dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade anslaget, 1,884,000 kronor, för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa återstoden kronor 484,000: —

dels av det utav 1916 års riksdag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Fälttelegrafkåren beviljade anslaget, 1,998,000 kronor, för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa återstoden kronor 598,000: —

dels för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av kronor 1,000,000: —

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson hemställde beträffande samtliga nyssnämnda anslag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att förklara, att samtliga nämnda belopp som för år 1919 anvisades eller beviljades, tillhoppa 2,082,000 kronor, skulle tillsvidare utgå av tillfälliga lånemedel för att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försålles, kunde komma att inflyta.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Vid protokollet:

Teodor Franzén.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING
till
utgifter för kapitalökning.

Punkt.	Att täckas av		Sid.
	lånemedel. Kronor.	andra stats- inkomster. Kronor.	
Statens affärsverksamhet.			
A. Postverket.			
[1.] Inköp av inventarier	—	175,000:—	2.
[2.] Nybyggnad i Göteborg	500,000:—	—	2.
[3.] Om och tillbyggnad i Ystad	125,000:—	—	2.
B. Telegrafverket.			
[4.] Utvidgning av stationsbyggnaden i Malmö	288,200:—	—	2.
[5.] Telefonstationsbyggnad i Göteborg	300,000:—	—	2.
[6.] Tillbyggnad av stationsbyggnaden i Sundsvall	100,000:—	—	2.
[7.] Stationsbyggnad i Strömsund	1,500:—	—	3.
[8.] Ytterligare en telefonstationsbyggnad i Göteborg	100,000:—	—	3.
[9.] Byggnadstomt i Finspång	5,000:—	—	3.
[10.] Stationsbyggnad i Ånge	100,000:—	—	3.
[11.] Utvidgning av telefonstationen i Stockholm	265,000:—	—	3.
[12.] Arbetarbostäder i Göteborg	230,000:—	—	4.
[13.] Markförvärv för telegrafverkets verkstad i Nynäshamn	52,200:—	—	4.
[14.] Inköp av tomt i Hälsingborg	24,000:—	—	4.
[15.] Anslag till inköp av fastigheter	200,000:—	—	4.
C. Statens järnvägar.			
[16.] Ombyggnad av Malmö statsbangård	1,000,000:—	—	4.
[17.] Huvudrangerbangård vid Hallsberg	1,850,000:—	—	5.

Utgifter för kapitalökning.

Punkt.	Att täckas av		Sid.
	länamedel.	andra stats-	
	Kronor.	inikomster. Kronor.	
[18.] Utvidgning av Västanfors station	300,000:—	—	5.
[19.] Utvidgning av Ockelbo station m. m.	140,000:—	—	5.
[20.] Ombyggnad av Ljusdals station	250,000:—	—	5.
[21.] Utvidgning av spårsystemet vid Långsele	210,000:—	—	5.
[22.] Nya stationer och mötesplatser	443,000:—	—	5.
[23.] Spårordningar i anslutning till förefintliga spårsystem	1,820,100:—	—	5.
[24.] Anläggningar vid kol- och vattenstationer	246,000:—	—	6.
[25.] Avloppsledning vid Järva lokomotivstation	140,000:—	—	6.
[26.] Vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna	117,000:—	—	6.
[27.] Speciella anläggningar å bangårdar	25,000:—	—	6.
[28.] Dubbelspår Norrköping—Mjölby	450,000:—	—	6.
[29.] Dubbelspår Örebro—Hallsberg—Laxå	2,350,000:—	—	6.
[30.] Dubbelspår Aneby—Sandsjö	902,700:—	—	7.
[31.] Dubbelspår Tranås—Aneby och Sandsjö—Sävsjö	1,520,000:—	—	7.
[32.] Dubbelspår Ballingslöv—Hässleholm	400,000:—	—	7.
[33.] Omläggning av linjen Lindome—Anneberg	600,000:—	—	7.
[34.] Ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Säveån	472,000:—	—	7.
[35.] Ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå— Charlottenberg	300,000:—	—	7.
[36.] Broförbindelse över Dalälven vid Mora	250,000:—	—	8.
[37.] Ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö	630,000:—	—	8.
[38.] Plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken	537,000:—	—	8.
[39.] Anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund —Bollnäs och Notviken—Boden	127,500:—	—	8.
[40.] Sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna	100,000:—	—	8.
[41.] Ny lokomotivstation vid Örebro	275,000:—	—	8.
[42.] Ny lokomotivstation vid Järna	230,000:—	—	9.
[43.] Ny lokomotivstation vid Charlottenberg	200,000:—	—	9.
[44.] Nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare	290,000:—	—	9.
[45.] Nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo	200,000:—	—	9.
[46.] Tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa loko- motivstationer	449,000:—	—	9.
[47.] Driftverkstäder	75,000:—	—	9.
[48.] Husbyggnader	1,148,900:—	120,000:—	9.
[49.] Skenfria vägkorsningar	150,000:—	—	10.

Utgifter för kapitalökning.

25

Punkt:	Att täckas av		Sid.
	länemedel.	andra stats- inkomster.	
	Kronor.	Kronor.	
[50.] Anordningar för ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar m. m.	125,000:—	—	10.
[51.] Telegraf- och sektionstelefonledningar m. m.	440,000:—	—	10.
[52.] Elektriska belysningsanläggningar	154,000:—	—	10.
[53.] Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	1,000,000:—	—	10.
[54.] Elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön . . .	1,000,000:—	—	11.
[55.] Ökande av trafikkapaciteten å bandelen Kristinehamn—Mora	400,000:—	—	11.
[56.] Ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar . . .	—	30,000:—	11.
[57.] Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten .	1,000,000:—	—	11.
[58.] Täckande av brist å vissa till nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag	1,400,000:—	—	11.
[59.] Statsbanan Sveg—Brunflo	1,073,000:—	—	11.
[60.] Statsbanan Sveg—Hede	—	1,200,000:—	12.
[61.] Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare	3,900,000:—	—	12.
[62.] Statsbanan Forsmo—Hoting	1,950,000:—	—	12.
[63.] Statsbanan Hällnäs—Stensele	375,000:—	—	12.
[64.] Statsbanan Umeå—Holmsund	185,000:—	—	12.
[65.] Statsbanan Dagarn—Hultebo	52,000:—	—	12.
[66.] Förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg	1,000,000:—	—	13.
[67.] Markförvärv	400,000:—	—	13.
[68.] Rullande materiell	15,100,000:—	—	13.
[69.] Nya inventarier	—	2,100,000:—	13.
[69.] Ökat förlag	—	3,000,000:—	13.

D. Statens vattenfallsverk.

[70.] Ombyggnaden av Södertälje kanal	1,700,000:—	—	13.
[71.] Tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation	1,200,000:—	—	13.
[72.] Kraftstation vid Lilla Edet	2,550,000:—	—	14.
[73.] Andra utbyggnaden av Porjus kraftstation	500,000:—	—	14.
[74.] Anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv .	1,500,000:—	—	14.
[75.] Tredje utbyggnaden av Västerås' ångkraftstation . . .	1,000,000:—	—	14.
[76.] Ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås' ångkraftstation	—	250,000:—	14.
[77.] Ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar	1,000,000:—	—	14.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft.

Punkt.	Att täckas av		Sid.
	länemedel.	andra stats-	
	Kronor.	inkomster. Kronor.	
[78.] Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar	2,000,000: —	—	15.
[79.] Vattenfallsstyrelsens inträde i Mörrumsströms regleringsförening	3,500: —	—	15.
[80.] Distributionsanläggningar för statens kraftverk	3,000,000: —	—	15.
E. Statens domäners fond.			
[81.] Anordnande av jägmästarbostäder	—	102,000: —	15.
Statens utlåningsfonder.			
[82.] Allmänna järnvägslånefonden	1,500,000: —	—	18.
[83.] Fonden för bibanor i vissa delar av riket	2,000,000: —	—	18.
[84.] Odlingsslånefonden	500,000: —	—	18.
[85.] Torvindustrilånefonden	1,000,000: —	—	18.
[86.] Egnahemsslånefonden	6,400,000: —	—	19.
[87.] Fiskerislånefonden	150,000: —	—	19.
[88.] Täckdikningslånefonden	150,000: —	—	19.
[89.] Allmänna nyodlingsfonden	130,000: —	—	19.
[90.] Norrländska andelsmejerifonden	150,000: —	—	20.
[91.] Lånefonden för landsbygdens elektrifiering	1,000,000: —	—	20.
[92.] Gödselvärdsslånefonden	1,000,000: —	—	20.
[93.] Avbetalning å statsskulden	—	5,536,200: —	21.
[94.] Statsverkets fond av rusdrycksmedel	—	300,000: —	21.
[95.] Förlag till statsverket	2,082,000: —	—	22.

Bil. 1.

Utgifter för kapitalökning.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anmälde frågan om de anslag för kapitalökning, som ansetts erforderliga för år 1919 för de till civildepartementet hörande affärsdrivande verk och utlåningsfonder.

Postverket.

1. **Inköp av inventarier.**

[1.] För inköp av inventarier för postverkets behov har riksdagen anvisat 300,000 kronor för år 1915 samt 350,000 kronor för vart och ett av åren 1916—1918.

I skrivelse den 24 september 1917 med förslag i fråga om anslag till kapitalökning för år 1919 har generalpoststyrelsen beträffande anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål till en början anfört följande.

Anslaget till inköp av inventarier för år 1916 hade till fullo åtgått. Ej heller för år 1917 torde någon besparing å detsamma kunna ske. Till dagen för styrelsens föreliggande skrivelse hade å anslaget för sistnämnda år tagits i anspråk omkring 310,000 kronor. Den starka stegring, som under de senare åren, eller alltsedan världskriget utbröt, gjort sig gällande i fråga om priserna å i det närmaste alla slags förnödenheter, hade, såsom styrelsen redan framhållit vid avgivande av förslag i fråga om anslag till utgifter för kapitalökning för år 1918, i hög grad inverkat jämväl å anskaffningen av för postverket erforderliga inventarier. Såsom en följd härav hade styrelsen under de senaste åren — för att kunna hålla utgifterna inom ramen för medgivna anslagsbelopp — sett sig nödsakad begränsa anskaffningen av inventarier i samma mån som priskurvan visat stegring. Även med iakttagande av all den sparsamhet, som nu rådande förhållanden påbjöde, hade styrelsen därför, för att bliva i tillfälle anskaffa sådana inventarier, som oundgängligen krävdes för verkets fortsatta utveckling och rationella skötsel och som vore ägnade att åstadkomma besparing i utgifterna under andra titlar, ansett sig icke nu kunna ifrågasätta lägre anslagsbelopp, än som medgivits under de senaste åren.

Såsom stöd härför har styrelsen vidare anfört följande:

»År från år återkommer anskaffning av vissa inventarier, som betinga större kostnader, såsom blankettskåp, brevlådor av alla slag, brevväskor och postväskor av olika typer, kassaförvaringsrum (kassaskåp, kassakistor och kassalådor), linoleummattor, plomberingstänger, skyltar av alla slag, transportådon, velocipeder, vågar och vikter m. m.

Generalpoststyrelsen har tidigare framhållit, hurusom styrelsen strävat efter att med tillhjälp av maskinella anordningar underlätta postarbetet, spara den mänskliga arbetskraften och härigenom utvinna ett för staten i ekonomiskt avseende fördelaktigt resultat. Sålunda hava för ett flertal av de större postkontoren anskaffats elektriska stämpningsmaskiner och kombinerade additions- och skrivmaskiner, varjämte till underlättande av transporterna i jämförelsevis stor utsträckning inom postlokalerna inmonterats elektriska transportörer för brev-, paket- och tidningspost. Dessa transportörer tillverkas i allmänhet å postverkets verkstad, som även, enligt vad styrelsen har anledning förutsätta, skall bliva i tillfälle leverera för postanstalterna erforderliga elektriska stämpningsmaskiner, vilka hittills måst införskivas från utlandet.

[1.]

I den mån poströrelsen stegras, måste styrelsen alltjämt ombesörja anskaffning i erforderlig utsträckning av hjälpmedel av nu nämnda slag, vilka visserligen draga betydande kostnader, men som å andra sidan visat sig vara i hög grad arbetsbesparande och i många fall oersättliga med hänsyn till den genom deras användande uppstående tidsvinsten, som är av stor vikt både för postverket och den korresponderande allmänheten.

För att möta utvecklingens krav måste styrelsen beräkna, att ytterligare automobiler för bestridande av posttransporter kunna behöva anskaffas under år 1919.

För nya och utvidgade postlokaler anskaffas varje år möbler och inventarier i stället för sådana, som ej med fördel kunna repareras utan måste kasseras.

För närvarande äro 250 frimärksautomater å olika platser i landet i bruk. Ett lika stort antal befinner sig under tillverkning å postverkets verkstad. Utom dessa 500 automater torde ett ytterligare antal dylika komma att under år 1919 tillverkas å verkstaden.

Under år 1917 hava postverkets tryckeri och bokbinderi överflyttats till Stockholm och i samband därmed betydligt utvidgats, varom lämnats närmare redogörelse i styrelsens förslag till utgiftsstater för år 1919. Kostnaden för tryckpressar och maskiner, som behöva anskaffas för den vidare utvecklingen av dessa affärsföretag, ävensom för eventuellt erforderliga ytterligare maskiner för verkstaden skola likvideras av anslaget till inköp av inventarier och måste beräknas uppgå till ej oväsentliga belopp.»

I fråga om postverkets verkstad har en närmare redogörelse blivit lämnad, bland annat, i det vid Kungl. Maj:ts proposition den 13 januari 1917, nr 2, angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1918 m. m., fogade statsrådsprotokollet över civilärenden. I sin förevarande skrivelse anser sig generalpoststyrelsen böra lämna en kortfattad översikt över verkstadsrörelsens utveckling under de år verksamheten pågått och anför härom följande:

»Från att till en början med ett fåtal mekaniska arbetare hava ombesörjt mindre reparationer och dylikt, verkställas numera genom verkstadens försorg i jämförelsevis stor utsträckning mekaniska, bleckslageri-, måleri- och enklare snickeriarbeten, varjämte nyanläggningar och reparationer av elektriska belysnings- och kraftledningarna jämväl utföras av verkstaden. Arbeten av sistnämnda

[1.]

slag hava verkställt icke endast inom alla postlokaler i Stockholm, utan har styrelsen funnit det ekonomiskt fördelaktigt att jämväl själv ombestyra dylika arbeten å andra orter. Sålunda har postverkets verkstad under senaste tiden utfört de elektriska belysningsanläggningarna i de nya posthusen i Kristianstad, Uddevalla och Linköping — å sistnämnda ort pågå arbetena för närvarande — varjämte verkstaden verkställt flera av de elektriska anläggningarna i den nya tillbyggnaden till centralposthuset i Stockholm.

Följande sammanställning må lämnas över rörelsen m. m. å postverkets verkstad.

Å r.	Värdet av verkställda arbeten.		Omkostnader (inklusive beräknad hyra, avskrivning å maskiner m. m.)		Postverket besparat belopp.		Antal arbetare ^{31/12.}
	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	
Den 1/3 1914	—	—	—	—	—	—	4
1914 (1/3—31/12)	29,364	71	19,152	73	10,211	98	16
1915	77,086	78	55,013	21	22,073	57	23
1916	111,741	19	73,790	43	37,950	76	34

För närvarande äro 37 man, inberäknat verkmästaren, anställda å verkstaden.

Såsom framgår av ovanstående, företer verkstadsrörelsen en jämn utveckling. Därest icke stora svårigheter förefunnits att särskilt under senare tiden anskaffa vissa slag av materialier, torde omfattningen av de arbeten, som uppdragits åt verkstaden, kunnat vara än större.

Värdet av verkställda arbeten, som äro att hänföra till anskaffning av inventarier, har utgjort under

år 1914	kronor 16,737
» 1915	» 44,083
» 1916	» 52,673.

Av de inventarier, som erfordras för postverket, tillverkas numera å verkstaden bland annat följande: brevlådor av alla slag och insatsställ för brevlådor, brevhissar för elektrisk kraft, dokumentslådor, frimärksautomater, frimärks- och penninglådor, korsbandslådor, perrongvagnar, sigill, transportörer för elektrisk kraft m. m.

Sedan för verkstadsräkning i källarvåningen i den nya tillbyggnaden till centralposthuset i Stockholm numera inretts en smedja och ett rum för betsning av metaller och för lutning, beräknas verkstaden kunna åtaga sig tillverkning och reparationer av inventarier i än större utsträckning än hittills.

Då verkstadsrörelsen visat ett gott resultat, är det styrelsens avsikt att fortsätta på den sålunda inslagna vägen och att söka i den omfattning, som finnes

lämplig och för staten ur ekonomisk synpunkt fördelaktig, genom egen försorg anskaffa erforderliga inventarier.»

[1.]

Beträffande anslagsbehovet anför styrelsen slutligen följande:

»För år 1919 skulle enligt av postdirektionerna verkställda beräkningar för distrikts- och lokalförvaltningarnas behov erfordras 87,000 kronor för de inventarieinköp, som verkställas av postdirektionerna. De belopp, som för angivna ändamål beräknats av postdirektionerna, hava under de senare åren visat en allt lägre siffra, beroende därpå att styrelsen dels mer och mer centraliserat inköpen och dels, såsom nämnts, blivit i tillfälle att å postverkets verkstad tillverka vissa inventarier.

Ehuru styrelsen härigenom söker hålla kostnaderna tillbaka, har styrelsen av skäl, som ovan anförts, och särskilt med hänsyn till de med den stegrade poströrelsen alltjämt växande kraven å förnödenheter, som hänföras till inventarier, ansett sig icke våga föreslå, att anslaget för inventarieinköp för år 1919 fastställes till lägre belopp än som medgivits för åren 1916—1918 eller 350,000 kronor.

Då det alltid och särskilt under nu rådande förhållanden är förenat med stor svårighet att längre tid i förväg någorlunda exakt beräkna uppkommande behov av inventarier och då läget under år 1919 kan bli sådant, att postverket för att säkerställa driften kan se sig nödsakat att göra större inköp än under vanliga förhållanden skulle hava ägt rum, torde Kungl. Maj:t, liksom föregående år, förbehållas rätt att förskottsvis redan under år 1918 av tillgängliga medel disponera hälften av anslaget eller 175,000 kronor.»

Under återopande av vad sålunda anförts har generalpoststyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1919 anvisa ett anslag av 350,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1918 av tillgängliga medel utanordna 175,000 kronor.

Poströrelsens alltjämt fortgående utveckling har självfallet medfört en avsevärd stegring av postverkets behov av inventarier. Oaktat generalpoststyrelsens strävan att genom centralisation av postverkets upphandling samt genom utvidgning av dess verkstad nedbringa kostnaden för inventariernas anskaffning torde därför denna kostnad allt fortfarande komma att uppgå till betydande belopp. Särskilt bidrager härtill nödvändigheten av att i allt större omfattning för arbetets underlättande anlita dyrbara mekaniska hjälpmedel. Av generalpoststyrelsens utredning i ämnet synes jämväl framgå, att en nedsättning i det av styrelsen för ifrågavarande ändamål begärda anslagsbeloppet icke kan ske utan verkliga olägenheter för poströrelsen. Jag finner mig därför böra tillstyrka framställning till riksdagen om anvisande för inköp av inventarier av särskilda anslag å 175,000 kronor dels å tilläggsstat för år 1918 och dels å 1919 års stat.

*Departements-
chefen.*

[1.] Att för närvarande med anspråk på tillförlitlighet angiva, huru anslagen böra fördelas mellan de särskilda med desamma avsedda ändamålen, torde icke låta sig göra.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för inköp av *inventarier för postverkets behov* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 175,000 kronor.

Inköp och bebyggande av fastigheter.

2. Posthusbyggnad i Göteborg.

[2.] 1914 års senare riksdag har dels medgivit, att för postverkets räkning finge inköpas ett område av 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote för en köpeskilling, ej överstigande 711,304 kronor 31 öre, dels ock för inköp av sagda område för år 1915 anvisat ett anslag av 250,000 kronor.

Posthus-
byggnad i
Göteborg.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade därefter 1915 års riksdag för gäldande av en del av nämnda köpeskilling för år 1916 ett belopp av 200,000 kronor.

Sedan fastigheten tillträtts den 1 oktober 1915, har 1916 års riksdag för gäldande av återstoden av köpeskillingen samt för påbörjande av uppförandet å fastigheten av ett nytt centralposthus för år 1917 anvisat ett anslag av 860,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis redan under år 1916 av tillgängliga medel utanordna 150,000 kronor.

Genom nådigt brev den 24 november 1916 bemyndigade Kungl. Maj:t därefter generalpoststyrelsen att låta uppföra det beslutade centralposthuset i huvudsaklig enlighet med av arkitekten Ernst Torulf uppgjorda ritningar med vissa däri föreskrivna ändringar; och har sedermera för byggnadsföretagets fortsättande av riksdagen för år 1918 anvisats ett reservationsanslag av 700,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna beloppet.

I sin förenämnda skrivelse den 24 september 1917 har generalpoststyrelsen hemställt om ytterligare anslag för fortsättande av arbetena med uppförandet av centralposthuset i Göteborg.

Styrelsen anför därvid till en början följande:

[2.]

»Sedan generalpoststyrelsen i november 1916 erhålligt nådigt bemyndigande att påbörja uppförandet av centralposthuset i fråga, lät generalpoststyrelsen genom offentlig kungörelse i slutet av år 1916 infordra anbud å nedrivning av de å tomten befintliga äldre byggnaderna. Det lägsta av de inkomna antagliga anbuden, vari jämväl innefattades åtagande att kring tomten uppföra ett skyddsplank, slutade å en summa av 12,850 kronor. Rivningsarbetet avslutades i april månad 1917.

Omedelbart efter rivningsarbetets påbörjande i januari 1917 gick generalpoststyrelsen i författning om utbudande å entreprenad av grundläggningsarbetena för centralposthuset. Jämsides härmed företog generalpoststyrelsen åtgärder i syfte att så vitt möjligt nedbringa kostnaderna för entreprenadarbetena. För erhållande av en bekväm och snabb transportled till byggnadsplatsen, varigenom otvivelaktigt stora fördelar skulle kunna utvinnas, lät styrelsen sålunda för en kostnad av cirka 6,500 kronor framdraga ett stickspår från statens järnvägar till posthustomten. Underhandlingar inleddes med statens järnvägar om övertagande av å tomten befintliga, överflödiga schaktningsmassor, varvid det vore avsett, att större delen av dessa schaktningsmassor skulle komma till användning vid järnvägsbyggnader i Göteborgs stads närhet. Även lät generalpoststyrelsen upphandla cirka 7,000 pålar för grundläggningen, av vilka mer än 3,000 levereras från statens skogar.

Kostnaden för dessa sistnämnda uppgår till omkring 200,000 kronor och kostnaden för de från enskilda inköpta pålar till omkring 165,000 kronor.

De i maj månad 1917 inkomna anbuden å grundläggningsentreprenaden visade sig dock allt för höga och förkastades på den grund av styrelsen. Samtliga grundläggningsarbetena, innefattande schaktning, pålning och betongöverbyggnad, beräknades enligt det i september 1915 uppgjorda kostnadsförslaget komma att draga en kostnad, inklusive pålar, av cirka 496,000 kronor. Det lägsta avgivna anbudet — exklusive pålar — slutade emellertid på en summa av 1,035,000 kronor. Visserligen hava såväl arbets- som materialprisen under nuvarande av kristiden framkallade förhållanden stigit oerhört, men generalpoststyrelsen ansåg dock, att även med hänsyn härtill den fordrade ersättningen för arbetena i fråga måste anses alltför hög. På grund härav och då det syntes styrelsen möjligt att genom en uppdelning av grundläggningsarbetena erhålla förmånligare anbud, utbjöd generalpoststyrelsen i augusti 1917 å entreprenad allenast pålnings- och schaktningsarbetena. De härå inkomna anbuden äro visserligen höga, men dock ej obetydligt lägre än tidigare erbjudanden. Anbudssummorna växla mellan 240,000 och 369,000 kronor.»

Generalpoststyrelsen erinrar härefter, att ifrågavarande byggnadsföretag enligt den ursprungliga planen beräknats draga en tid av 3 år med det erforderliga anslagsbeloppets fördelande lika på vart och ett av åren 1916—1918. På grund av mellankommande oförutsedda omständigheter, vållade av kristiden, hade byggnadsföretaget emellertid blivit aysevårt fördröjt, och vore det därför, yttrar styrelsen vidare, med hänsyn till den alltjämt stegrade posttrafiken i Göteborg av synnerlig vikt, att arbetena med posthusets grundläggning och uppfö-

- [2.] rande bedreves med all möjlig skyndsamhet. Styrelsen funne vid sådant förhållande angeläget, att erforderliga medel därför ställdes till styrelsens förfogande för såväl år 1918 som år 1919. För arbetets rationella bedrivande borde enligt styrelsens mening för sistnämnda år anvisas ett belopp av 1,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att i fall av behov utav tillgängliga medel redan under år 1918 förskottsvis utanordna halva summan.

Departements-
chefen.

Till en början må erinras, att byggnadskostnaderna för centralposthuset i Göteborg ursprungligen beräknades till 2,670,000 kronor, vilken kostnad genom vissa förenklingar och förändringar i avseende å byggnaden nedbringades till 2,400,000 kronor, motsvarande 26 å 27 kronor per kubikmeter. I skrivelse den 28 september 1915 meddelade generalpoststyrelsen emellertid, att anledning föreläge förmoda, att byggnadskostnaderna till följd av den inträdda prisstegringen å byggnadsmaterialier skulle komma att uppgå till avsevärt högre belopp, förslagsvis uppskattat till 2,900,000 kronor, eller omkring 32 kronor per kubikmeter.

Efter det sistnämnda beräkning gjordes, hava arbets- och materialprisen undergått ytterligare höjning. Det torde med hänsyn härtill vara synnerligen ovisst, huruvida byggnadskostnaderna komma att stanna vid det av generalpoststyrelsen senast beräknade beloppet. Jag ber i detta sammanhang få nämna, att telegrafstyrelsen i sitt förslag till anslag för kapitalökning för år 1919 ansett sig beträffande nya byggnader böra i allmänhet räkna med en byggnadskostnad av 40 kronor per kubikmeter.

De av riksdagen för ifrågavarande byggnadsföretag hittills anvisade medlen uppgå till sammanlagt 1,298,695 kronor 69 öre. Härutöver hemställer nu generalpoststyrelsen om ett ytterligare anslag av 1,000,000 kronor, därav hälften skulle kunna vid behov ställas till styrelsens förfogande under år 1918 samt återstoden skulle utgå under år 1919.

Mot generalpoststyrelsens förslag i föreliggande del har jag icke funnit anledning till erinran. Till det för år 1918 erforderliga beloppet torde jag i annat sammanhang få återkomma. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

3. Om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad.

År 1852 inköptes för postverkets räkning en vid Stora Torget och Stora Norrgatan i Ystad belägen tomt, betecknad med nr 285 b och 286 i kvarteret Kristina, jämte därå befintlig byggnad. I nämnda byggnad, som är uppförd i två våningar och senast under åren 1910—1911 undergått en del omändringar, äro för närvarande inrymda i bottenvåningen lokaler för postverket och i övre våningen lokaler för telegrafverket.

[3.]
Om- och
tillbyggnad
av posthus-
byggnaden
i Ystad.

I skrivelse den 24 november 1917 har nu generalpoststyrelsen gjort framställning om anvisande av medel för om- och tillbyggnad av ifrågasvarande posthusbyggnad.

Generalpoststyrelsen har därvid till en början anfört följande.

Under april månad 1917 hade telegrafstyrelsen anmält, att de för telegrafstationens i Ystad räkning inom ifrågasvarande posthusbyggnad upplåtna lokalerna på grund av telefontätets i Ystad snabba tillväxt snart komme att bliva otillräckliga för sitt ändamål, varjämte telegrafstyrelsen ifrågasatt, huruvida ytterligare utrymme kunde beredas telegrafstationen inom nämnda posthus, eventuellt genom detsammes till- eller påbyggnad. Jämväl för postkontoret vore lokaltillökning önskvärd, om än icke behovet i detta hänseende för postkontorets vidkommande vore så trängande som det torde vara för telegrafstationen. Då möjlighet att tillgodose behovet av lokalutvidgningar inom byggnaden i dess nuvarande skick icke vore för handen, hade generalpoststyrelsen låtit utarbeta förslag till om- och tillbyggnad.

Telegrafstyrelsen, som satts i tillfälle att yttra sig över berörda förslag, har i skrivelse till generalpoststyrelsen den 28 september 1917 i detta ämne anfört följande:

Den för telegrafverkets station i Ystad för närvarande disponerade lokalen, vilken icke kunde utvidgas inom den nuvarande byggnaden, vore redan nu behäftad med vissa olägenheter, vilka den snabba utvecklingen av telefonväsendet medfört. Sålunda hade för den nya kassaexpedition, som måst inrättas under år 1916, icke kunnat beredas annat utrymme än ett litet rum, avskilt från stationsföreståndarens rum genom två halvtrappor samt ett rum och två tamburer. Med det intima samarbete, som måste äga rum mellan stationsföreståndaren och denna avdelning, vore detta en stor olägenhet. Dessutom vore kassaexpeditionen för liten att däri inrymma remsexpeditionen, som i Ystad krävde stort utrymme och som hälst borde ligga i omedelbar närhet till kassaexpeditionen. Även i flera andra hänseenden lämnade lokalförhållandena åtskilligt övrigt att önska. Sålunda saknades utrymme för arkiv, varjämte telegrafavdelningen saknade toalett-

[3.] och kapprum. Det avgörande för behovet av ökat lokalutrymme vore dock telefonväsendets snabba tillväxt.

Utvecklingen av telegrafverkets telefontät i Ystad under de senaste tio åren framginge av följande översikt.

Vid slutet av år 1907 funnos.....	939 apparater
» » » » 1908 »	1,086 »
» » » » 1909 »	1,321 »
» » » » 1910 »	1,519 »
» » » » 1911 »	1,716 »
» » » » 1912 »	1,927 »
» » » » 1913 »	2,127 »
» » » » 1914 »	2,307 »
» » » » 1915 »	2,480 »
» » » » 1916 »	2,690 »

De under samma tidsperiod vid stationen influtna telefoninkomsterna hade utgjort:

år 1907	89,922: 77 kronor
» 1908	106,036: 11 »
» 1909	116,095: 03 »
» 1910	136,368: 87 »
» 1911	155,623: 81 »
» 1912	177,881: 80 »
» 1913	196,694: 52 »
» 1914	214,847: 31 »
» 1915	245,190: 08 »
» 1916	266,151: 06 »

Såsom av dessa siffror framginge, hade telefonväsendet i Ystad under de senaste åren kraftigt utvecklats. Den interurbana telefontrafiken beräknades icke kunna utan stora svårigheter betjäna i den nuvarande lokalen mera än ett par år framåt, och utrymmet för den lokala telefonexpeditionen beräknades vara tillräcklig endast för en tid av högst tre à fyra år. Det vore därför synnerligen nödvändigt, att med det snaraste beslut fattades om beredande av större lokal för stationen. Ehuru genom det ifrågavarande förslaget till om- och tillbyggnad av posthuset icke alla fördelar stode att vinna, som skulle kunna erhållas genom uppförande av en ny stationsbyggnad, lämpad för ändamålet, ansåge dock telegrafstyrelsen, att så stora ekonomiska fördelar bereddes statsverket genom antagande av detta förslag, att något annat nu ej lämpligen kunde ifrågakomma.

På grund av det anförda hemställde telegrafstyrelsen, att generalpoststyrelsen ville föranstalta därom, att detta förslag snarast möjligt måtte genomföras.

För egen del har generalpoststyrelsen anfört följande:

»Före år 1910 voro till postmästaren i Ystad uthyrda dels två rum inom bottenvåningen av ifrågavarande posthus dels ock en bostadsvåning en trappa upp ävensom något utrymme å vinden. Under åren 1910 och 1911 utfördes en del ändrings- och reparationsarbeten, varvid postkontorets lokal tillökades med de

två nyss nämnda rummen i bottenvåningen samt genom vissa ändringar av vestibul och ingång, under det att telegrafstationens lokaler ökades med bostads-våningen en trappa upp. De utvidgade lokalerna togs i anspråk under loppet av år 1911.

Sedan dess har poströrelsen i Ystad ökats avsevärt, såsom närmare be-lyses av efterföljande sammanställning.

	1911.	1916.	Ökning sedan 1911.	
			Absolut.	Relativ %.
Uppbörd	114,538 kr.	128,507 kr.	13,969 kr.	12,19
Inlämnade försändelser, <i>alla slag</i>	2,666,236 st.	3,773,638 st.	1,107,402 st.	41,53
Postabonnerade tidningar, nr. exemplar	1,920,880 »	3,003,260 »	1,082,380 »	56,03
Assurerade försändelser...	8,684 »	12,244 »	3,560 »	40,99
Dessas sammanlagda assu- ransbelopp	7,949,765 kr.	12,902,806 kr.	4,953,041 kr.	62,30
Oassurerade paket	8,324 st.	11,540 st.	3,216 st.	38,63
Postanvisningar	48,269 »	61,524 »	13,255 »	27,46
Dessas sammanlagda be- lopp	1,799,029 kr.	2,766,205 kr.	967,176 kr..	53,75

Givetvis voro postkontorets utökade lokaler, då de under 1911 togs i bruk, fullt tillräckliga med avseende å rörelsens dåvarande storlek, men med hänsyn till den alltjämt fortgående trafikökningen, i vilken under de närmast kommande åren ingen avmattning är att förutse, är det uppenbart, att det för postkontorets vidkommande är önskvärt, att lokalerna i tid utvidgas, och att denna utökning vidtages till sådan omfattning, att de bliva tillräckliga jämväl för den större post-
trafik, som efter hand skall där avvecklas.

Därest telegrafstationen utflyttade från posthuset — vare sig att för tele-
grafstationens räkning förhyrdes lokal hos enskild husägare, en utväg, som väl knappast ens torde böra upptagas till prövning, eller att för dess behov upp-
fördes en särskild telegraf- och telefonbyggnad — behövdes naturligen icke för
postkontorets del nu ifrågasättas någon till- eller ombyggnad. Generalpoststy-
relsen är emellertid fullständigt ense med telegrafstyrelsen därom, att så
stora ekonomiska fördelar beredas statsverket genom att de nu förevarande lokal-
frågorna lösas på så sätt, att det nuvarande post- och telegrafhuset på lämpligt
sätt om- och tillbygges, att något annat nu ej lämpligen kan ifrågasättas.

Den nuvarande posthustomten är synnerligen väl belägen och erbjuder till-
räckligt utrymme för en tillbyggnad nog stor att för avsevärd tid framåt till-
godose de båda verkens lokalbehov.»

[3.] Med sin skrivelse har generalpoststyrelsen tillika överlämnat av arkitektfirman Ewe & Melin i Malmö uppgjorda ritningar och kostnadsförslag till det ifrågasatta byggnadsföretaget. Nämnda kostnadsförslag slutar å ett belopp av 145,000 kronor, därav beräknats för om- och tillbyggnadsarbetet 109,194 kronor, för värmeledningar, vatten-, gas- och avloppsledningar, elektriska ljusledningar samt ringledningar 22,500 kronor och för ritningar m. m., tillsyn och oförutsedda utgifter 13,306 kronor.

Beträffande de sålunda beräknade byggnadskostnaderna har generalpoststyrelsen i sin föreliggande skrivelse anfört:

»Då det syntes generalpoststyrelsen tveksamt, huruvida icke det uppgjorda kostnadsförslaget kunde komma att avsevärt överskridas vid den tid, då om- och tillbyggnaden skulle komma till utförande, förfrågade sig generalpoststyrelsen hos förenämnda arkitektfirma, efter vilka material- och arbetspriser beräkningarna skett, ävensom vilka jämkningar borde göras i dessa med hänsyn därtill, att byggnadsföretaget icke kunde igångsättas omedelbart. Till svar härå har firman den 2 november 1917 avgivit ett tillägg till kostnadsberäkningarna.

Med beräkning, att de i det första kostnadsförslaget upptagna prisen för byggnadsarbeten skulle gälla till 1917 års utgång samt att kostnaderna för gas-, vatten-, värme-, elektriska och dylika anordningar skulle ökas med 7,000 kronor, komme kostnadsberäkningarna per den 1 januari 1918 att sluta å 152,000 kronor.

Under antagande att entreprenadkontrakt om byggnadens uppförande ävensom om densammas fasta inredning i dess helhet kunna avslutas under början av senare halvåret 1918 samt arbetena då oförtövat påbörjas och fullföljas med största möjliga skyndsamhet, synes slutsumman för om- och tillbyggnaden, med hänsyn till vad arkitektfirman i nyssnämnda tillägg till kostnadsberäkningarna anfört, icke kunna sättas lägre än till omkring 225,000 kronor. En sådan ordning för byggnadsföretagets bedrivande synes kunna ernås, därest riksdagen medger, att den summa, som kan komma att för ändamålet anvisas, må redan under år 1918 av tillgängliga medel förskottsvis utanordnas.»

Generalpoststyrelsen har slutligen framhållit, att frågan om tillgodoseende av särskilt telegrafstationens i Ystad behov av ökat lokalutrymme vore av särdeles brådskande natur och att det sätt för beredande av samtliga lokalutvidgningar, som av styrelsen satts ifråga, under för handen varande förhållanden syntes vara det för statsverket ekonomiskt mest fördelaktiga. I anseende härtill samt då kostnaderna måste beräknas avsevärt stegrade ju senare om- och tillbyggnaden komme till utförande, har generalpoststyrelsen hemställt, att ett belopp av 225,000 kronor måtte för ifrågavarande ändamål ställas till styrelsens förfogande under år 1918.

Departements-
chefen.

Den å ifrågavarande tomt uppförda byggnaden sträcker sig utefter tomtens västra gräns mot Stora Norrgatan samt utefter större delen av

[3.]

dess södra gräns mot Stora Torget. Enligt generalpoststyrelsens föreliggande förslag skulle posthuset tillbyggas på sådant sätt, att detsamma komme att genom två flyglar i såväl norr som söder sträcka sig fram till tomtens östra gräns. Den nya delen av byggnaden skulle delvis uppföras med en tredje våning, avsedd för telegrafverkets behov. I övrigt skulle såsom hittills bottenvåningen disponeras av postverket och våningen en trappa upp av telegrafverket. Förslaget omfattar jämväl en del omändringar av de nuvarande lokalerna.

På grund av telefonväsendets alltjämt fortgående snabba utveckling kan det med säkerhet beräknas, att de av telegrafverket för närvarande disponerade lokalerna i posthusbyggnaden inom den närmaste tiden komma att bli otillräckliga för telefontrafikens nöjaktiga betjänande. Jämväl för postverkets del föreligger behov av ökat lokalutrymme, ehuru detta behov icke är av så trängande beskaffenhet som vad angår telegrafverket. Då någon möjlighet till utvidgning av lokalerna inom den nuvarande posthusbyggnaden icke föreligger samt det under för handen varande omständigheter icke torde böra ifrågasättas att för telegrafverkets räkning förvärva egen fastighet, synes därför en tillbyggnad nödvändig för tillgodoseende av ifrågavarande verks behov av ökade lokalutrymmen. Mot det av generalpoststyrelsen i sådant hänseende framlagda förslaget har jag för min del icke något att erinra.

Kostnaderna för det ifrågasatta byggnadsföretaget hava av styrelsen beräknats till 225,000 kronor under förutsättning, att beslut i ämnet kommer att fattas så tidigt, att entreprenadkontrakt angående arbetenas utförande kunna avslutas redan under år 1918. Huruvida de sålunda uppgjorda kostnadsberäkningarna komma att visa sig hållbara, torde för närvarande icke kunna med säkerhet avgöras.

Därest den föreslagna tillbyggnaden skall kunna fullbordas till den tidpunkt, då densamma kan beräknas bli för sitt ändamål erforderlig, torde byggnadsarbetena böra påbörjas redan under år 1918. Däremot synes det erforderliga anslaget icke behöva i sin helhet anvisas under sistnämnda år utan kunna fördelas på åren 1918 och 1919. Beträffande anslaget för år 1918, vilket torde kunna bestämmas till 100,000 kronor, återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden å den postverket tillhöriga fastigheten *nr 285 b och nr 286 i kvarteret Kristina i Ystad* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

Telegrafverket.

Inköp och bebyggande av fastigheter.

Från och med år 1907 har årligen utgått anslag till inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning. För år 1918 har för nämnda ändamål av riksdagen anvisats ett reservationsanslag av 2,475,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av sistnämnda belopp utanordna högst 1,005,000 kronor.

Det för år 1918 beviljade anslagsbeloppet var avsett att användas på följande sätt:

till fortsättande av stationsbyggnaden i Uppsala ...	kronor	332,200: —
» tillbyggnad av stationsbyggnaden i Malmö	»	41,800: —
» inköp av byggnadstomt i Motala	»	30,000: —
» » » fastighet i Tomelilla	»	25,000: —
» » » fastighet i Nyland	»	24,000: —
» inköp av tomt och uppförande av förrådsbyggnad i Hässleholm	»	82,000: —
» inköp av tomt och uppförande av förrådsbyggnad i Krylbo	»	85,000: —
» inköp av tomt och uppförande av stationsbyggnad i Göteborg	»	155,000: —
» tillbyggnad av telegrafverkets verkstad i Nynäshamn	»	800,000: —
» uppförande av arbetarbostäder vid verkstaden	»	900,000: —
Summa kronor		2,475,000: —

I särskilda skrivelser den 1 september och den 30 november 1917 med förslag till beräkning av anslag för kapitalökning för år 1919 har telegrafstyrelsen gjort framställning om anslag till inköp och bebyggande av fastigheter för sistnämnda år, och har styrelsen därvid beräknat anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål till 2,864,296 kronor.

De för inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning beviljade anslagsbeloppen hava hittills icke i riksstaten fördelats å de olika därmed avsedda ändamålen utan för varje särskilt år sammanförts under gemensamt anslag. Telegrafstyrelsen har jämväl

utgått från att så skulle bliva förhållandet beträffande anslagen för år 1919. För vinnande av större överskådlighet synes mig emellertid önskvärt, att en ändring härutinnan sker, och att, såsom i stor utsträckning tillämpats i fråga om anslag för likartade ändamål beträffande statens övriga affärsdrivande verk, de olika företagen upptagas under särskild huvudrubrik. Vid min redogörelse för telegrafstyrelsens föreliggande framställningar kommer jag därför att behandla de särskilda anslagsäskandena var för sig; och tillåter jag mig därvid först göra början med styrelsens framställning i fråga om

1. Utvidgning av stationsbyggnaden i Malmö.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att stationsbyggnaden å den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr I och II i kvarteret Skvalperup i Malmö finge utvidgas genom en tillbyggnad i enlighet med av telegrafstyrelsen framlagd plan för en beräknad kostnad av 330,000 kronor. Tillika beviljade riksdagen för byggnadsarbetenas påbörjande ett belopp av 41,800 kronor att utgå av det för år 1918 till inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning anvisade reservationsanslaget.

[4.]
Utvidgning
av stations-
byggnaden i
Malmö.

Genom särskilda nådiga brev den 7 september och den 9 november 1917 har Kungl. Maj:t bemyndigat telegrafstyrelsen att låta uppföra ifrågavarande tillbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Fr. Fredriksson upprättade ritningar med vissa däri gjorda ändringar, varjämte genom sistnämnda nådiga brev det av riksdagen för år 1918 till byggnadsföretaget anvisade beloppet, 41,800 kronor, ställts till styrelsens förfogande.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen upptagit återstoden av det för ifrågavarande byggnadsarbete beräknade beloppet, 288,200 kronor, att utgå under år 1919.

Telegrafstyrelsen har vidare i skrivelse den 12 oktober 1917 meddelat, att, till följd av under år 1917 inträffade prisstegringar i fråga om såväl byggnadsmaterialier som arbetslöner, med säkerhet kunde förutses, att den ursprungligen beräknade kostnaden för den beslutade tillbyggnaden komme att överskridas, och hade styrelsen beräknat den i anledning av nu berörda förhållande uppkomna merkostnaden till 110,000 kronor. Någon möjlighet att genom förenklingar i den framlagda byggnadsplanen nedbringa byggnadskostnaden funne styrelsen icke föreligga.

[4.] Att under nuvarande förhållanden med anspråk på tillförlitlighet beräkna, till vilket belopp kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag komma att uppgå, torde icke låta sig göra. För närvarande inskränker jag mig därför till att i enlighet med vad telegrafstyrelsen föreslagit hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande av arbetena med tillbyggnad av stationsbyggnaden å den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr I och II i kvarteret Skvalperup i Malmö för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 288,200 kronor.

2. Uppförande av telefonsstationsbyggnad i Göteborg.

[5.] I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att för telegrafverkets räkning finge inköpas tomten nr 9 i fjärde kvarteret av Göteborgs stads elfte rote för en köpeskilling av högst 74,960 kronor och att å denna tomt finge uppföras en telefonsstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 380,040 kronor. Samtidigt beviljade riksdagen till tomtinköpet samt till byggnadsarbetets påbörjande ett belopp av 155,000 kronor att utgå av det för år 1918 till inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning anvisade reservationsanslaget.

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 uppdrog Kungl. Maj:t åt telegrafstyrelsen att för statsverkets räkning inköpa förenämnda fastighet, varjämte för ändamålet erforderliga medel ställdes till styrelsens förfogande. Fastigheten har därefter förvärvats för statsverkets räkning och av telegrafverket tillträtts den 1 augusti 1917.

Av de medel, som riksdagen anvisat för ifrågavarande ändamål för år 1918, avsågos 80,040 kronor för påbörjande av arbetena med uppförande av den beslutade telefonsstationsbyggnaden, den s. k. Järntorgsstationen. I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om anvisande för år 1919 av återstoden av det för byggnadsföretaget beräknade beloppet, 300,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då telegrafstyrelsens framställning i denna del icke givit mig anledning till erinran, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande och avslutande av uppförandet å den telegrafverket tillhöriga tomten nr 9 i fjärde kvar-

teret av Göteborgs stads elfte rote av en telefonstationsbyggnad för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

[5.]

3. Tillbyggnad av post- och telegrafbyggnaden i Sundsvall.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om tillbyggnad av den nuvarande gemensamma post- och telegrafbyggnaden i Sundsvall.

[6.]

Tillbyggnad
av post-
och telegraf-
byggnaden
i Sundsvall.

Nämnda byggnad är uppförd å tomterna nr 1 och 4 i kvarteret Saturnus, vilka tomter tillhöra den förra postverket och den senare telegrafverket. Förutom tomten nr 4 i kvarteret Saturnus äger telegrafverket jämväl i samma kvarter den intill sistnämnda tomt liggande tomten nr 5, å vilken en mindre förråds- och verkstadsbyggnad är uppförd, samt den därintill gränsande tomten nr 6. Sistnämnda tomt inköptes för telegrafverkets räkning, sedan 1916 års riksdag, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, lämnat sitt medgivande till köpet samt anvisat för ändamålet erforderliga medel.

I skrivelse den 24 september 1915 med förslag i fråga om förenämnda tomtförvärv anförde telegrafstyrelsen, bland annat, följande.

Den nuvarande post- och telegrafbyggnaden i Sundsvall vore fullt upptagen av post- och telegrafverkens lokaler. Inom telegrafverkets fastighet därstädes finnes icke plats för vare sig linjedistriktsbyrån eller trafikdistriktsbyrån, för vilka byråer lokal förhyrdes i privat fastighet för ett årligt hyresbelopp av 2,600 kronor. Telefonväxlarna å Sundsvalls station vore möjliga att använda ännu under 4—8 år, beroende på den tillströmning av abonnenter, som en ny telefon-taxa, upptagande billiga abonnemangavgifter, kunde åstadkomma. Även om telefonväxlarna räckte i 8 år, vilket vore möjligt, om den årliga ökningen i abonnentantal ej stege under denna tid, skulle de efter denna tid vara så utslitna, att deras bibehållande genom provisoriska åtgärder ej kunde vara förenligt med omsorgen om expeditionens säkerhet. För uppställande av nya växlar av modern, arbetsbesparande typ i den nuvarande fastigheten finnes intet utrymme. Den administrativa avdelningen, telegrafdirektörsexpeditionen, hade redan så knappt utrymme, att den dit hörande personalen måst utplaceras dels i kassaexpeditionen och dels i telefonapparatsalen, båda lokalerna belägna i annan våning än den, där telegrafdirektörens tjänsterum vore beläget. De utrymmen, som anvisats för telegrafapparatsal och telegramtelefonering, vore redan fullt upptagna, varför plats icke finnes för maskintelegraf, när expeditionens omfattning antagligen snart komme att kräva införande av dylikt system. Allt detta hänvisade till, att relativt snart en tillbyggnad till den nuvarande fastigheten måste företagas, och för detta ändamål vore det då lämpligt att till en början taga den verket tillhöriga tomten nr 5 i anspråk. Det å denna tomt befintliga förrådet

[6.]

måste då flyttas till annan plats. Såväl för detta ändamål som för att säkerställa ytterligare utveckling i framtiden hade styrelsen ansett det vara lämpligt att förvärva den intill tomten nr 5 liggande tomten nr 6.

I skrivelsen den 1 september 1917 anför telegrafstyrelsen i föreliggande ämne följande:

»Den starka ökning i antalet rikstelefonabonnter, som förekommit under de senaste åren, har ej lämnat Sundsvall oberört. Sålunda var antalet nytillkomna apparater inom Sundsvalls redovisningsområde under

år 1911	144 st.
» 1912	165 »
» 1913	113 »
» 1914	70 »
» 1915	89 » samt
» 1916	357 » .

Det blir med anledning av denna starka ökning icke möjligt att längre framskjuta tillbyggnaden av stationshuset i Sundsvall.

Vid uppgörande av förslagsritningar till denna tillbyggnad har det visat sig, särskilt med hänsyn till den under de senaste åren starkt ökade utvecklingen av såväl telefon- som telegrafverksamheten, att det är omöjligt att begränsa en tillbyggnad till den ena av de nya tomterna, och att således båda dessa måste tagas i anspråk, om tillräckligt utrymme skall kunna erhållas. De förslagsritningar, som arkitekten V. Bodin i Stockholm uppgjort till uppförande av nytt stationshus i Sundsvall, omfatta därför en byggnad, som sträcker sig över tomterna nr 5 och 6, förbunden med den gamla byggnaden och avsedd att innehålla:

i *bottenvåningen*: rum för allmänheten, lokaler för telegraminlämning, kassa-expedition, telegramtelefonering, rum för telegrambärare m. m. samt en lokal i reserv, avsedd att tills vidare uthyras,

i *våningen en trappa upp*: telegrafapparatsal, rum för telegrafdirektören och dennes biträden, kapprum och toalettrum för telegrafpersonalen m. m.,

i *våningen två trappor upp*: rum för överkoppling och reläer, maskin- och ackumulatorrum, kapprum för telefonstationen m. m.,

i *våningen tre trappor upp*: telefonapparatsal, nattrum, rum för städerska m. m. Källarvåningen skulle huvudsakligen anordnas till förrädslokaler, avsedda att ersätta det nu å tomten nr 5 inrymda förrådet.

De av stationen nu disponerade utrymmena i det gemensamma post- och telegrafhuset äro avsedda att inredas till lokaler för linjedistriktsbyrån, trafikdistriktsbyrån samt reparatörer, underbefäl och arbetare vid telefontätet inom staden.»

Kostnaden för den ifrågasatta nybyggnaden, som är avsedd att innehålla c:a 11,068 kubikmeter, har av arkitekten Bodin beräknats till 390,000 kronor, eller i det närmaste 35 kronor 25 öre per kubikmeter. Telegrafstyrelsen finner det emellertid nödvändigt att för närvarande räkna med ett å-pris av 40 kronor per kubikmeter; och torde därför

enligt styrelsens mening ett till 450,000 kronor avrundat belopp behövas för byggnaden. Av sistnämnda belopp har styrelsen i sitt föreliggande förslag upptagit 200,000 kronor att utgå under år 1919.

[6.]

Redan då frågan om inköp för telegrafverkets räkning av tomten nr 6 i kvarteret Saturnus i Sundsvall förelåg till avgörande, var det uppenbart, att behovet av en utvidgning av telegraf- och telefonlokaler inom den närmaste tiden skulle komma att bli oavvisligt. Det var jämväl för att hålla möjligheten till en dylik utvidgning öppen, som riksdagen lämnade sitt medgivande till tomtköpet.

*Departements-
chefen.*

Av den föreliggande utredningen torde framgå, att en tillbyggnad av stationsbyggnaden i Sundsvall icke vidare kan undanskjutas. Enligt vad jag inhämtat, hava även vederbörande telegrafdirektör och linjedirektör samstämmigt förklarat, att det vore omöjligt att uppehålla driften å telefonnätet, om det ifrågasatta bygget skulle uppskjutas ytterligare ett år. Anledningen härtill är närmast att söka i den starka ökningen av antalet telefonabonnenter, som inträtt under senaste tiden. År 1915 beräknade telegrafstyrelsen, att då befintliga telefonväxlar skulle kunna användas under ytterligare 4—8 år, alltefter tillströmningen av abonnenter. Sedan nämnda tid har den årliga ökningen av abonnentantalet kraftigt stegrats och utgjorde för år 1916 357 mot för åren 1914 och 1915 70, respektive 89. Någon minskning i antalet nytillkomna abonnenter har ej heller, enligt vad jag inhämtat, kommit till synes under år 1917. För uppställandet av de nya växlar, som på grund av den sålunda påvisade ökningen av telefonverksamheten blivit erforderliga, lämna telegrafverkets nuvarande lokaler icke utrymme. Ej heller finnes därstädes plats för installerande av maskintelegraf. En tillbyggnad är jämväl synnerligen behöflig för beredande av bättre utrymme för den administrativa avdelningen samt för anskaffande av nya lokaler för linjedistriktstyrelsen och trafikdistriktstyrelsen. För dessa byråer förhyras för närvarande lokaler i privat fastighet för en årlig hyra av 2,600 kronor.

Mot det av arkitekten Bodin uppgjorda förslaget till den ifrågasatta tillbyggnaden har jag icke funnit anledning till erinran.

Kostnaden för byggnadsföretaget har av telegrafstyrelsen beräknats till i runt tal 450,000 kronor. Huruvida dessa beräkningar komma att visa sig hållbara, torde för närvarande icke med säkerhet kunna bedömas. I detta sammanhang må nämnas, att de lokaler i den planerade nybyggnaden, som äro avsedda att uthyras, av styrelsen beräknats komma att giva en årlig hyresavkastning av 2,000 kronor.

[6.] Beträffande det av telegrafstyrelsen för år 1919 begärda anslagsbeloppet torde detsamma visserligen icke vara större än som är av behovet påkallat, men med hänsyn till nödvändigheten av att under nuvarande förhållanden i möjligaste mån nedbringa utgifterna för kapitalökning anser jag mig böra föreslå, att det begärda beloppet nedsättes till 100,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att den gemensamma post- och telegrafbyggnaden i *kvartret Saturnus i Sundsvall* må utvidgas genom en tillbyggnad å de telegrafverket tillhöriga tomterna nr 5 och 6 i samma kvarter för en beräknad kostnad av 450,000 kronor;

dels ock för påbörjande av nyssnämnda byggnadsarbete för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

4. Stationsbyggnad i Strömsund.

[7.] I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om förvärvande för telegrafverkets räkning av fastighet i Strömsund.

Stationsbyggnad i Strömsund.

Förslag i föreliggande ämne väcktes av styrelsen redan i skrivelse den 21 mars 1916, därvid styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes låta vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande av utredning, på vilka villkor en å skrivelsen bifogad blåkopia av »en del av förslag till stadsplan för Strömsunds municipalsamhälle» med II betecknad tomt, belägen å mark av ecklesiastik boställsjords natur, kunde förvärfvas för telegrafverkets räkning.

Till stöd härför anförde telegrafstyrelsen bland annat följande:

»För telefonstationen i Strömsund är för närvarande lokal förhyrd i en särdeles bristfällig byggnad. Lokalen är trång och besväras bland annat av en genom grannskapet med ett i huset inrymt stall starkt förorenad luft. Byggnaden är mycket illa ombonad och har mera karaktären av magasinsbyggnad än av bostadshus. Hyrestiden för ifrågakvarande lokal utgår den 1 oktober 1916. Hittills har lokalen betingat en årlig hyra av 300 kronor, men sedan fastigheten numera bytt ägare, har denne, enligt vad vederbörande linjedirektör meddelat, på tillfrågan uppgivit, att hyresbeloppet vid eventuell förlängning av hyrestiden skulle förhöjas till 550 kronor eller, därest vissa ifrågasatta, synnerligen behöv-

liga mindre reparationer skulle utföras, till 750 kronor. För att undgå dylika oskäligen hyresbelopp och erhålla en för stationen mer lämplig lokal hava möjligheterna att genom förhyrning förvärva sådan undersökts. Det visade sig emellertid härvid, att allenast en visserligen liten men i övrigt användbar lokal till rimligt pris stode till buds, men den har ett så olämpligt läge, att den på grund härav icke kan ifrågakomma. Telegrafstyrelsen har därför nödgats taga i övervägande möjligheten att genom fastighetsköp förvärva erforderlig lokal för stationen. Bland de tomter, som härvid kunnat komma i fråga, vill styrelsen såsom för telegrafverkets behov ändamålsenligast framhålla två stycken, av vilka den ena, å den vid skrivelsen fogade blåkopia betecknad med I, likväl har ett så dominerande läge, att en blivande byggnad på denna tomt måste påkostas dyrbar yttre utstyrel, varjämte vissa svårigheter skulle uppstå vid anordnandet på ett tillfredsställande sätt av för verket erforderliga uthusbyggnader. Den med II å nämnda blåkopia betecknade tomten har även den ett synnerligen gott läge vid det inom samhället centralt belägna torget. Tomten är bebyggd allenast med ett litet spruthus samt en isbod. Denna tomt är visserligen onödigt stor för telegrafverkets nuvarande behov, men detta torde ingalunda vara något fel, då såväl postkontoret som möjligen ännu någon annan statsinstitution kan erhålla plats å tomten. Styrelsen håller för sin del före, att ett förvärfv av denna tomt under förhanden varande omständigheter innebure den bästa lösningen av verkets ifrågavarande lokalfråga. Telefonverksamheten i Strömsund har under senaste åren högst väsentligt ökat, såsom framgår av följande översikt.

[7.]

Vid slutet av år 1906 funnos 76 stycken apparater.							
»	»	»	»	1907	»	81	»
»	»	»	»	1908	»	93	»
»	»	»	»	1909	»	95	»
»	»	»	»	1910	»	106	»
»	»	»	»	1911	»	117	»
»	»	»	»	1912	»	138	»
»	»	»	»	1913	»	149	»
»	»	»	»	1914	»	162	»
»	»	»	»	1915	»	164	»

De under samma tidsperiod influtna telefoninkomsterna vid stationen hava utgjort:

År 1906	kronor	10,011:—
» 1907	»	10,589:—
» 1908	»	11,491:—
» 1909	»	12,880:—
» 1910	»	13,603:—
» 1911	»	14,645:—
» 1912	»	19,404:—
» 1913	»	21,241:—
» 1914	»	23,031:—
» 1915	»	24,121:—

Vad som ännu mera än den av dessa siffror synliga ökningen i rörelsen gör lokalfrågan i Strömsund brännande, är behovet av att dit förlägga telegraf-

[7.] och centralstation för området. Denna fråga har flera gånger varit föremål för styrelsens prövning, och för närvarande torde det förnämsta hindret för denna frågas lösning ligga i bristen på lämplig lokal.»

Under återopande av berörda skrivelse hemställde telegrafstyrelsen i skrivelse den 22 september 1916 med förslag till beräkning av anslag för kapitalökning för år 1918, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande tomt i Strömsunds municipalsamhälle finge av telegrafverket förvärfvas samt att å densamma finge uppföras en telegrafstationsbyggnad, allt för en sammanlagd kostnad av högst 80,000 kronor.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 hade den utredning, som igångsatts på grund av styrelsens framställning av den 21 mars 1916, ännu icke fullbordats. Huvudsakligen på grund därav och med hänsyn jämväl till angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa statsverkets utgifter för kapitalökning ansåg sig föredragande departementschefen icke böra ifrågasätta anslag för ändamålet.

Till följd av remiss har kammarkollegium sedermera den 7 mars 1917 avgivit utlåtande över telegrafstyrelsens framställning av den 21 mars 1916, och har kollegium därvid tillika överlämnat yttranden i ärendet av domkapitlet i Härnösand och av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län. Kollegium, som i likhet med domkapitlet och Kungl. Maj:ts befallningshavande funnit den till förvärfvande föreslagna tomten, vilken är belägen å Ströms församlings kyrkoherdeboställe, böra reserveras för komministerboställe inom församlingen, har på grund av utredningen i ärendet hemställt, att i stället den likaledes å kyrkoherdebostället belägna, å förenämnda blåkopia med I betecknade tomten måtte upplåtas för ifrågavarande ändamål.

I med anledning av vad sålunda förekommit infordrat ytterligare utlåtande av den 28 juli 1917 har telegrafstyrelsen återkallat sin framställning av den 21 mars 1916.

Såsom jag nyss antytt, har telegrafstyrelsen nu ånyo upptagit frågan om förvärfvande av egen fastighet för stationen i Strömsund. Styrelsen har därvid till en början, under återopande av den förut i ämnet verkställda utredningen, framhållit, att styrelsen icke ägde någon annan möjlighet att tillfredsställa det trängande lokalbehovet å ifrågavarande ort än att anskaffa egen fastighet för stationen.

Efter omnämnande av kammarkollegii förenämnda hemställan har styrelsen vidare anfört:

»Förutom till de olägenheter, som i telegrafstyrelsens skrivelse den 21 mars 1916 angivits såsom förknippade med den med I betecknade tomten, om den skall bebyggas för telegrafverkets räkning, måste emellertid någon hänsyn tagas till samhällets önskan att förvärva denna tomt till kommunalhus, för vilket ändamål den torde vara avpassad på den upprättade stadsplanen. Vid sammanträde under april månad 1917 mellan telegrafverkets linjedirektör och en del av samhällets förtroendemän hava dessa framhållit, att en allmän önskan råder, att samhället icke måtte betagas möjligheten att förvärva den med I betecknade tomten. Å andra sidan var man orolig att företaga något, som kunde föranleda uppskov med anläggande av den efterlängtdade telegrafstationen. Intresserade personer inom samhället valde därför den utvägen att för billigt pris erbjuda telegrafverket en annan tomt, som av telegrafstyrelsen kunde godtagas. En sådan tomt har funnits i en fastighet bestående av tomterna Boda nr 2 och nr 5 invid Storgatan i Strömsund. Som denna fastighet ansågs väl liten för ändamålet, har till den lagts delar av angränsande tomter, så att arealen av den utbudna tomten uppgår till cirka 815 kvadratmeter. Den sålunda utökade tomten har erbjudits telegrafverket under förutsättning dels att telegrafstyrelsen före den 1 september 1917 förklarar sig för sin del godkänna inköp av dessa tomter för ett sammanlagt belopp av 1,500 kronor, dels att Kungl. Maj:t och riksdagen före den 1 juli 1918 beviljat medel till inköp av tomterna och till deras bebyggande med hus avsett för telegrafstation.

Mot det begärda priset kan ingen invändning göras, så mycket mindre som detta åstadkommits genom uppoffringar från intresserade personers sida.

Under erinran, att Kungl. Maj:t genom beslut den 24 augusti 1917 bemyndigat telegrafstyrelsen att inrätta telegrafstation i Strömsund, får telegrafstyrelsen, vad angår frågan huruvida den erbjudna tomten är tillräcklig för det avsedda ändamålet, anföra att, på sätt styrelsen redan i underdånig skrivelse den 22 september 1916 med förslag i fråga om erforderliga anslag till utgifter för kapitalökning under år 1918 meddelat, styrelsen vid ett närmare studium av förslagsskisser kommit till den uppfattningen, att det i synnerhet med nuvarande abnormt höga byggnadskostnader vore klokt att ej uppföra större hus, än som är nödvändigt för telegrafverkets behov. För postverket förefinnes för närvarande intet lokalbehov i Strömsund, och om eller när något sådant behov kommer att yppa sig, är ovisst. Att under sådana förhållanden nedlägga kostnader för erhållande av reservlokaler för postverket, torde icke vara tillrädligt. Men för telegrafverkets behov enbart är tomten fullt tillräcklig. Den torde också vara tillräcklig för en gemensam post- och telegrafhusbyggnad, men av anförda skäl har telegrafstyrelsen icke ansett sig böra göra någon utredning därom.

Telegrafstyrelsen har under dessa förhållanden för sin del godkänt inköp av förenämnda utvidgade tomt för en köpeskilling av 1,500 kronor.

Den stationsbyggnad, som är avsedd att uppföras på tomten, skulle bli två våningar i höjd och innehålla på nedre botten de för stationen behövliga lokalerna och en trappa upp bostäder för personal. Dessa lägenheter skulle uthyras till tjänstemännen och på samma gång vara reserv för en framtida utvidgning av stationen.

Kubikmassan i byggnaden torde kunna nedbringas under 2,500 kubikmeter, varför kostnaden, även med ett å-pris av 40 kronor per kubikmeter, bör kunna stanna vid ett belopp av 100,000 kronor, inklusive tomt. Detta belopp har upptagits att utgå under år 1919.»

[7.]
Departements-
chefen.

Såsom telegrafstyrelsen erinrat, har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 24 augusti 1917 på framställning bemyndigat styrelsen att från och med den 1 oktober 1917 inrätta telegrafstation i Strömsund. Med stöd härav har telegrafstyrelsen i Strömsund, som dittills i telegraf- och telefonhänseende fallit inom Ramsele centralstationsområde, inrättat en självständig telegraf- och centraltelefonstation. Strömsund har nämligen, särskilt efter inlandsbanans tillkomst, allt mera kommit att erhålla karaktären av centralpunkt för kringliggande orter. Med hänsyn till nämnda samhälles kraftiga utveckling har det ansetts olämpligt att bibehålla Ramsele såsom centralort i nu ifrågakommande avseende för Strömsund och de övriga trakter av Jämtland, för vilka Strömsund i kommunikationshänseende blivit medelpunkt. Verksamheten vid den nya centralstationen i Strömsund har redan från början blivit av ganska avsevärd omfattning, vilket jämväl var att förutse, då, enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, telegraf- och telefonuppbörden vid de stationer, vilka numera ingå i det nya stationsområdet, under år 1916 uppgick till ej mindre än omkring 55,000 kronor. I Strömsund funnos vid slutet av sistnämnda år 186 apparater, och voro telefoninkomsterna därstädes under samma år 26,725 kronor.

Den nya telegrafstationen har, enligt vad jag inhämtat, tillsvidare kunnat inrymmas i telegrafverkets hittillsvarande lokal i Strömsund, för vilken numera erlägges en årlig hyra av 550 kronor. Denna åtgärd är med hänsyn till lokalens redan förut otillfredsställande beskaffenhet allenast provisorisk. Av den föreliggande utredningen torde framgå, att lämpligaste sättet för en tillfredsställande lösning av lokalfrågan i Strömsund är att egen fastighet för stationen förvärvas.

Av de fastigheter, som varit föreslagna till inköp, torde förenämnda tomter å Ströms församlings kyrkoherdeboställe icke böra ifrågakomma. Däremot torde det av telegrafstyrelsen föreslagna förvärvet av tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsund vara lämpligt. Tomterna hava genom tillägg av delar av angränsande tomter en areal av omkring 815 kvadratmeter, vilket lär vara för telegrafverkets behov tillräckligt. Mot den fordrade köpeskillingen, 1,500 kronor, kunna ej heller berättigade anmärkingar framställas.

Beträffande planen för det ifrågasatta byggnadsföretaget beräknade telegrafstyrelsen i sin skrivelse den 22 september 1916, att den blivande telegrafstationsbyggnaden borde hålla ett kubikinnehåll av omkring 2,560 kubikmeter. Efter ett byggnadspris av 30 kronor per kubikmeter skulle stationsbyggnaden alltså komma att draga en kostnad av 76,800 kronor. I det föreliggande förslaget har byggnadens innehåll ansetts kunna

nedbringas under 2,500 kubikmeter. På grund av byggnadskostnadernas stegring har styrelsen emellertid ansett sig böra för byggnaden beräkna ett belopp av 100,000 kronor, vari dock ingår köpeskillingen för fastigheten.

[7.]

Enligt vad telegrafstyrelsen meddelat kan den nuvarande provisoriska anordningen för telegrafstationen i Strömsund för telegrafverkets del fortgå ytterligare något år. På grund härav torde det ifrågasatta byggnadsarbetets påbörjande kunna uppskjutas ännu en kortare tid. Då emellertid försäljningsanbudet i fråga om de av mig till inköp förordade tomterna är bindande allenast under förutsättning, att Kungl. Maj:t och riksdagen före den 1 juli 1918 fattat beslut beträffande såväl tomtköpet som byggnadsföretaget, måste även sistnämnda fråga underställas innevarande års riksdag. Däremot torde för år 1919 icke behöva anvisas större belopp än som erfordras för köpeskillingens erläggande.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna *Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle*, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för en köpeskillning av högst 1,500 kronor även om att å nämnda tomter må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 98,500 kronor;

dels ock för gäldande av nämnda köpeskillning för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,500 kronor.

5. Inköp av fastighet för ytterligare en telefonstationsbyggnad i Göteborg.

Sedan enligt nådigt brev den 2 maj 1890 fastigheten nr 35 i andra roten av Göteborgs stad, belägen i hörnet av Västra Hamngatan och Vallgatan, av statsverket inlösts, uppläts denna fastighet år 1892 till telegrafverket för att användas till telegraf- och telefonstation. På grund av telefonväsendets snabba utveckling blev emellertid fastigheten snart nog för liten för sitt ändamål. Då stationsbyggnaden ej heller med fördel kunde till- eller ombyggas, medgav 1907 års riksdag, på

[8.]

Inköp av fastighet för ytterligare en telefonstationsbyggnad i Göteborg.

[8.] därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, att efter Kungl. Maj:ts prövning och godkännande finge inköpas lämplig fastighet i Göteborg för uppförande därå av en telefon- och telegrafstationsbyggnad. Genom nådigt brev den 29 november 1907 bemyndigade Kungl. Maj:t därefter telegrafstyrelsen att för berörda ändamål och för en köpeskilling av 449,000 kronor inköpa det kvarter i Göteborg, som begränsas av Kungsgatan, Kasärntorget och Kasärngränden, varefter 1908 års riksdag, med bifall till av Kungl. Maj:t gjord framställning, medgav, att å nämnda tomt finge uppföras en stationsbyggnad för en kostnad ej överstigande 1,251,000 kronor. De för fastighetens inköp och bebyggande erforderliga medel, tillhoppa 1,700,000 kronor, skulle täckas dels genom av riksdagen åt telegrafverket anvisade lånemedel och dels genom framtida försäljning av den förutvarande stationsbyggnaden i Göteborg.

Den sålunda beslutade stationsbyggnaden beräknades för en längre tid framåt kunna upptaga hela Göteborgs abonnentmängd jämte riks- och landslinjeexpeditionerna. Den starka ökning av antalet telefonabonnenter, som i Göteborg ägt rum under det pågående världskriget och i all synnerhet efter telefonreformens genomförande, har emellertid medfört, att den nya telefonstationen kan förväntas bli för nämnda ändamål otillräcklig. För avhjälpande av denna olägenhet framlade telegrafstyrelsen i skrivelse den 30 mars 1917 förslag om anordnandet av understationer för telefonnätet i Göteborg för betjäning av vissa stadsdelars abonnenter, och fann styrelsen därvid lämpligast att tills vidare beräkna två sådana understationer, den ena i stadsdelen väster om Järntorget — Järntorgsstationen — och den andra i Vasastaden — Vasastationen. Då det enligt styrelsens mening vore nödvändigt, att dessa stationer inrymdes i telegrafverkets egna fastigheter, men styrelsen för det dåvarande icke hade någon lämplig tomt att föreslå för den blivande Vasastationen, gjorde styrelsen i sin skrivelse allenast framställning om inköp av fastighet och uppförande av byggnad för Järntorgsstationen.

I enlighet med berörda förslag avlät Kungl. Maj:t i en den 30 april 1917 dagtecknad proposition, nr 326, framställning till riksdagen i ämnet, vilken framställning blev av riksdagen bifallen.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen upptagit frågan om Vasastationens inrättande.

Styrelsen har i denna del anfört följande:

»De utredningar, som gjorts angående förvärvande av byggnadstomt för Vasastationen, hava resulterat däri, att två förslag framkommit. Det ena för-

slaget avser inköp av fastigheten nr 11 och 12 i 14:de roten, med adressnummer 3 och 5 vid Södra Vägen. Byggnaderna å denna tomt utgöras av två trähus, ett mindre 4-vånings stenhus och några andra byggnader, samtliga utan större värde. Arealen utgör 1,625 kvadratmeter, varifrån avgå för förgård 319.2 kvadratmeter, så att den användbara delen av tomten blir 1,305.8 kvadratmeter. Priset för fastigheten är 250,000 kronor.

Det andra förslaget avser inköp av en staden tillhörig obebyggd tomt, nr 1 i 5:te kvarteret av 14:de roten, belägen invid Lorensberg. Tomten har fasader åt Engelbrektskatan och Arkivgatan, den har en areal av 1,184.4 kvadratmeter, varav 279.2 kvadratmeter avgå för förgård, så att den nyttiga arealen blir 905.2 kvadratmeter. Priset är 74,870 kronor. Med tomtens förvärvande följer dock skyldighet för köparen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, drätselkammaren vid tomtens bebyggande finner skäl meddela angående byggnadens yttre, byggnadshöjd samt terrass- och stängselanordningar. Denna föreskrift innebär, dels att den blivande byggnaden måste uppbyggas till samma höjd som övriga hus i kvarteret, dels att den måste göras så stor, att den fyller hela gatufasaden. Detta gör, att byggnaden måste göras större än som för telegrafverkets nuvarande behov är nödvändigt och således en avsevärd del av huset kommer att innehålla lokaler till uthyrning. Däremot medför den omtalade föreskriften icke skyldighet att påkosta någon dyrbar fasad. En uträkning visar, att byggnadsmassan kommer att innehålla 18,480 kubikmeter, vilket efter ett pris av 40 kronor per kubikmeter skulle medtaga en byggnadssumma av 739,200 kronor. Grunden å denna tomt är efter Göteborgsförhållanden ovanligt god.

Beträffande tomten vid Södra Vägen finnas inga sådana inskränkningar i rätten att bebygga fastigheten. Å denna tomt skulle man därför kunna nöja sig med att uppföra ett hus, som ej är större än som erfordras för den blivande understationen. En sådan byggnad beräknas få en massa av 11,800 kubikmeter, vilket efter ett pris av 40 kronor per kubikmeter skulle medtaga en byggnadskostnad av endast 472,000 kronor, vartill kommer för pågrund en beräknad summa av 54,000 kronor, eller således tillsammans 526,000 kronor. Emellertid innehåller denna tomt redan i de gamla trähusen, som vid nybyggnad vore dömda att försvinna, enligt uppgift följande bostadslägenheter:

1	lägenhet	om	6	rum	och	kök
1	»	»	5	»	»	»
1	»	»	3	»	»	»
1	»	»	1	»	»	»

förutom 4 små vindsrum. Det torde vara ovisst, huruvida telegrafverket under nuvarande förhållanden kan erhålla rätt att bebygga tomten på annat villkor än att i nybyggnaden beredes ersättning för de bortrivna bostadslägenheterna genom inredande av 19 rum och 4 kök eller motsvarande. Plats härför kan beredas genom inredande av en 5:te våning i huvudbyggnaden och genom att uppföra en 5 våningar hög gårdsflygel mot tomtens södra gräns. Det sammanlagda kubikmetertalet beräknas därvid växa med 3,600 kubikmeter till sammanlagt 15,400 kubikmeter, och sammanlagda kostnaden för såväl huvudbyggnaden som flygelbyggnaden skulle beräknas på följande sätt:

[8.]

15,400 kubikmeter byggnad à 40: —	616,000: —
Tillägg för pågrund	70,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 686,000: —

Beträffande de föreslagna fastigheternas läge i förhållande till telefonnätet beräknas kostnaden för det nuvarande kabelnätets inledande till den blivande understationen bliva cirka 100,000 kronor dyrare, om stationen anlägges vid Engelbrektsgatan än om den förlägges till tomten vid Södra Vägen. Däremot ligger den förstnämnda fastigheten bättre till i förhållande till de blivande abonnenterna, varför de ledningar, som i framtiden skola intagas till understationen, beräknas bliva cirka 87,000 kronor billigare för stationen vid Engelbrektsgatan.

Kapitalutläggerna vid de båda alternativen framgå av nedanstående tabell, däri för alternativet vid Södra vägen räknats med kostnaden för uppförande av så stor byggnad, att däri jämväl kan inrymmas lika många bostadslägenheter, som genom dess uppförande skulle raseras.

	Södra Vägen.	Engelbrektsgatan.		
tomt	250,000	74,870		
husbyggnad	616,000	739,200		
grundförstärkning	70,000	—		
oförutsett	64,000	75,930	1,000,000	890,000
flyttning av nätet		173,000		273,000
nya abonnenter		187,000		100,000
		<hr/>		
	1,360,000			1,263,000

Härav synes, att alternativet vid Engelbrektsgatan är det förmånligaste. Ehuru skisser till uppförande av stationsbyggnad enligt detta alternativ ännu icke hunnit utföras, men kunna under höstens lopp till Kungl. Maj:t insändas, synes dock en flyktig planundersökning giva vid handen, att i denna byggnad erhålles ett utrymme, utöver vad som beräknats vid Södra Vägen, av 16 butiksrum samt 26 rum inklusive kök. Tills dessa utrymmen bliva behöfliga för telegrafverket eller annat statens ändamål, torde de med fördel kunna uthyras, bostäderna möjligen åt telegrafverkets tjänstemän. Telegrafstyrelsen har på grund av denna utredning avslutat köpekontrakt, under förutsättning att Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet erhålles senast den 1 juni 1918, angående inköp av tomten nr 1 i 5:te kvarteret av Göteborgs stads 14:de rote mot en köpeskilling av 74,870 kronor.»

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote för en köpeskilling av högst 74,870 kronor och att å denna tomt må uppföras en stationsbyggnad för en beräknad

kostnad av 815,130 kronor. Därjämte har styrelsen gjort framställning om auvisande för år 1919 av 200,000 kronor till bestridande av köpeskillingen för fastigheten samt för byggnadsföretagets påbörjande.

[8.]

Kungl. Maj:ts förslag till 1917 års riksdag om inrättandet av en understation för telefonabbonenterna i västra delen av Göteborg förutsatte jämväl anordnandet av en dylik station för telefontätet i Vasastaden. Behovet och fördelarna av en sådan anordning torde till fullo framgå av den utredning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts berörda framställning, och synes därför ytterligare utredning i nämnda avseende icke vara erforderlig.

*Departements-
chefen.*

I fråga om platsen för den blivande Vasastationen föreligga två alternativa förslag. Det ena förslaget avser förvärvande av fastigheten nr 11 och 12 i Göteborgs stads fjortonde rote med en areal av 1,625 kvadratmeter och belägen vid Södra Vägen för en köpeskillning av 250,000 kronor. Det andra förslaget avser köp av den Göteborgs stad tillhöriga egendomen nr 1 i femte kvarteret av samma rote, innehållande en areal av 1,184.4 kvadratmeter och belägen vid Engelbrekts- och Arkivgatorna, för en köpeskillning av 74,870 kronor. Vid jämförande granskning av de båda förslagen, har jag i likhet med telegrafstyrelsen bibringats den övertygelsen, att det senare alternativet är att föredraga.

Beträffande priset å den till inköp föreslagna fastigheten, 74,870 kronor, motsvarar detsamma i det närmaste 63 kronor för kvadratmeter och torde icke kunna anses oskäligt. Till jämförelse må erinras, att priset för den för Järntorgsstationen inköpta fastigheten, som jämväl var obebyggd, uppgick till 80 kronor för kvadratmeter.

Den planerade stationsbyggnaden, vilken på grund av vissa med köpet följande skyldigheter i fråga om byggnadssättet måste uppföras större än som för närvarande erfordras för telegrafverkets behov, är avsedd att innehålla 18,480 kubikmeter och har efter ett av telegrafstyrelsen beräknat byggnadspris av 40 kronor per kubikmeter beräknats draga en kostnad, inberäknat oförutsedda utgifter, av 815,130 kronor.

Med beslut om uppförande av ifrågavarande stationsbyggnad torde under nuvarande förhållanden, särskilt i betraktande av byggnadsföretagets jämförelsevis stora omfattning, böra anstå så länge som möjligt, vilket också lär vara telegrafstyrelsens avsikt. Som emellertid vissa förarbeten snarast böra utföras, torde förutom till tomtinköpet ett mindre anslag böra anvisas till byggnadsföretaget.

[8.] På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas *tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote* för en köpeskilling av högst 74,870 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en stationsbyggnad för en beräknad kostnad av 815,130 kronor;

dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

6. Inköp av byggnadstomt i Finspång.

[9.] **Inköp av byggnadstomt i Finspång.** I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för inköp av byggnadstomt för telegrafverkets räkning i Finspång. Telegrafstyrelsen anför till stöd för denna framställning följande:

»I Finspång förhyr telegrafverket sedan den 1 januari 1916 en stationslokal, bestående av tre rum och kök jämte två rum på vinden för ett årligt hyresbelopp av 900 kronor. Lokalen, som förut under många år upplåtits kostnadsfritt åt telegrafverket, är inrymd i en mycket gammal fastighet, varför lokalen är synnerligen otidsenlig. Rumshöjden är endast 2,25 meter, telefon- och telegrafexpeditionerna äro inrymda i samma rum och, enär tambur saknas, måste även personalens ytterkläder förvaras i sistnämnda rum. Antalet samtidigt tjänstgörande är fyra, och behöver stationen inom de närmaste åren utökas med nya expeditionsplatser, för vilka utrymme icke finnes.

Telefonverksamheten i Finspång under de senaste tio åren framgår av följande översikt:

Vid slutet av år	1907	funnos	107	st. apparater				
»	»	»	»	1908	»	112	»	»
»	»	»	»	1909	»	114	»	»
»	»	»	»	1910	»	122	»	»
»	»	»	»	1911	»	134	»	»
»	»	»	»	1912	»	129	»	»
»	»	»	»	1913	»	146	»	»
»	»	»	»	1914	»	182	»	»
»	»	»	»	1915	»	218	»	»
»	»	»	»	1916	»	277	»	»

De under samma tidsperiod influtna telefoninkomsterna hava utgjort:

[9.]

år 1907.....	kronor	9,928: 56
» 1908.....	»	10,411: 86
» 1909.....	»	10,992: 03
» 1910.....	»	10,902: 92
» 1911.....	»	11,642: 14
» 1912.....	»	11,433: 94
» 1913.....	»	14,243: 09
» 1914.....	»	18,432: 67
» 1915.....	»	22,505: 35
» 1916.....	»	35,002: 15.

Behovet av ny lokal har redan länge varit stort, varför, ehuru förgäves, försök gjorts att förhyra annan, lämplig lokal. Då all byggnadsverksamhet på platsen nu avstannat, varigenom bostadsbristen ökats, torde det ej heller under de närmaste åren finnas utsikt att kunna förhyra någon ny lokal.

Under dessa omständigheter synes enda utvägen vara att förskaffa stationen egen fastighet. Underhandlingar hava därför förts med Finspängs metallverks aktiebolag, som äger marken på de platser, där en nybyggnad för telegrafverket kan komma ifråga, och hava dessa underhandlingar resulterat i ett anbud från bolaget att till telegrafstyrelsen försälja en tomt i närheten av Finspängs järnvägsstation om cirka 2,150 kvadratmeter för en köpeskillning av 2 kronor 20 öre per kvadratmeter. Läget på denna tomt är fördelaktigt för telegrafstationen. För postkontoret, som nu är inrymt i järnvägsstationen, blir det likaledes fördelaktigt, därest gemensam telegraf- och postbyggnad anses böra uppföras. Mot priset torde ingenting vara att invända. Telegrafstyrelsen har därför, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande, antagit bolagets anbud. Som tomtens storlek ännu icke kan fastställas, enär reglering av området ifråga ännu icke slutförts, har något definitivt köpekontrakt icke kunnat upprättas, och kan av samma anledning priset ännu icke exakt fixeras. En areal av 2,150 kvadratmeter efter 2 kronor 20 öre per kvadratmeter skulle betinga ett pris av 4,730 kronor. Högst 5,000 kronor borde därför åtgå till detta tomtinköp. Detta belopp har upptagits att utgå under år 1919.»

Av vad telegrafstyrelsen anfört i fråga om telegrafverkets rörelse och lokalbehov i Finspång torde framgå, att dess för närvarande förhyrda lokal därstädes är otillfredsställande i fråga om såväl utrymme som beskaffenhet i övrigt. Annan lämplig lokal finnes icke, enligt vad styrelsen meddelar, att förhyra. Med hänsyn härtill synes telegrafstyrelsens framställning om förvärvande av egen fastighet för stationen väl motiverad. *Departements-
chefen.*

Den till inköp föreslagna tomten, vars område ännu icke slutligen reglerats, omfattar omkring 2,150 kvadratmeter och betingar ett pris av 2 kronor 20 öre per kvadratmeter. Köpeskillningen skulle alltså komma att uppgå till högst 5,000 kronor. Då detta belopp torde vara skäligt samt den föreliggande utredningen utvisar, att tomten är för ifråga-

[9.] varande ändamål lämplig, finner jag mig böra tillstyrka det föreslagna köpet.

Enligt vad jag inhämtat, föreligger för närvarande icke behov av ny lokal för postkontoret i Finspång. Ifrågavarande tomts areal medgiver dock uppförande, därest detta skulle framdeles finnas lämpligt, av en byggnad, vari kan beredas lokaler jämväl för postverket.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas *en i närheten av Finspångs järnvägsstation belägen tomt* med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för en köpeskillning av högst 5,000 kronor;

dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å nämnda belopp, 5,000 kronor.

7. Stationsbyggnad i Ånge.

[10.]
Stations-
byggnad
i Ånge.

Telegrafstyrelsen har vidare i sin skrivelse den 1 september 1917 framlagt förslag om inköp av tomt samt uppförande av en stationsbyggnad i Ånge.

Styrelsen har i denna del till en början anfört följande:

»I Ånge förhyr telegrafverket enligt kontrakt den 18/22 september 1899 en lägenhet i Sundsvalls Enskilda Banks fastighet om 4 rum och kök m. m. för en årlig hyressumma av 500 kronor. Kontraktet har av hyresvärden blivit i mycket god tid uppsagt till upphörande den 1 oktober 1918. Som uppsägningen icke varit föranledd av någon önskan från hyresvärdens sida att höja hyresbeloppet, utan av hans eget behov att själv använda lokalen, har telegrafstyrelsen måst söka erhålla en annan lämplig lokal att förhyra vid kontraktstidens utgång. Sedan emellertid statens järnvägars trafikinspektör med expedition och tågledning för 11:te trafiksektionen förflyttats från Sundsvall till Ånge, har för järnvägens tjänstemän tagits i anspråk varje någorlunda beboelig lägenhet, som stått att uppbringa i eller intill sambället. Något förslag till förhyrande av lokal har telegrafstyrelsen av denna anledning icke kunnat erhålla, utan har styrelsen sett sig nödsakad att för lösning av lokalfrågan i Ånge söka inköpa en lämplig fastighet. Telefonverksamheten i Ånge är visserligen icke av den omfattning, att stationens inrymmande i egen byggnad enbart på grund av denna skulle vara ekonomiskt, men stationens allt större betydelse som provnings- och överkopplingsstation gör, att en stationsflyttning därstädes drager med sig dyrbara arbeten för inledning av samtliga förbigående ledningar. Telefonverksamheten i Ånge under de senaste tio åren framgår av följande översikt:

Vid slutet av år 1907 funnos	117	st.	apparater	
» » » » 1908	127	»	»	
» » » » 1909	130	»	»	
» » » » 1910	133	»	»	
» » » » 1911	135	»	»	
» » » » 1912	145	»	»	
» » » » 1913	153	»	»	
» » » » 1914	157	»	»	
» » » » 1915	169	»	»	
» » » » 1916	232	»	»	

[10.]

De under samma tidsperiod influtna telefoninkomsterna hava utgjort:

år 1907.....	kronor	17,806: 50
» 1908.....	»	20,089: 15
» 1909.....	»	19,496: 53
» 1910.....	»	19,424: 79
» 1911.....	»	21,299: 19
» 1912.....	»	24,256: 23
» 1913.....	»	24,746: 61
» 1914.....	»	26,202: 47
» 1915.....	»	27,739: 34
» 1916.....	»	37,223: 66.

Flera förslag till lösning av lokalfrågan genom fastighetsköp hava framlagts, däribland några, avseende köp av fastighet jämte färdig åbyggnad. Det är klart, att en sådan lösning skulle med de nuvarande prisförhållandena hava blivit den för tillfället billigaste, men telegrafstyrelsen har ansett, att när nu telegrafverket måste förvärva egen fastighet i Ånge, denna bör läggas på en sådan plats, att minsta möjliga olägenhet tillskyndas de långväga rikstelefonledningarna vid deras intagande för provning och omkoppling därstädes. Då de flesta rikstelefonledningarna följa de båda västerut gående järnvägslinjerna till Stockholm och övre Norrland, har telegrafstyrelsen funnit klokast att förlägga stationen så långt västerut i samhället som möjligt, och har styrelsen erhållit köpeanbud å en tomt så belägen, att genom stationens förläggande dit det övervägande flertalet interurbanledningar till Norrland bliva en kilometer kortare, än om något annat möjligt förslag antoges. Detta är till stor fördel icke blott genom besparing av materiel utan även och i synnerhet genom förbättrande av telefoneringsmöjligheten för övre Norrland.

En lösning av lokalfrågan genom inköp av byggnadstomt och uppförande på denna av en ny stationsbyggnad omöjliggör emellertid utrymmande av den nuvarande lokalen vid hyrestidens utgång, den 1 oktober 1918. Telegrafstyrelsen har därför måst träffa överenskommelse med sin nuvarande hyresvärd om kontraktets förlängning till den 1 oktober 1919, visserligen mot en avsevärt förhöjd hyra. Telegrafstyrelsen har därefter träffat avtal — under förutsättning att Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet erhålles före tillträdesdagen, som är bestämd till den 1 augusti 1918 — om inköp av en omedelbart invid järnvägsstationen i Ånge belägen tomt om 2,811 kvadratmeter för en köpeskilling av 6,300 kronor. Å tomten finnes en stengrund, vilken visserligen icke kan i sitt nuvarande skick användas för telegrafverkets nybyggnad, men har sitt stora värde såsom material till den blivande grunden. Mot priset synes ingenting vara att anmärka.»

[10.]

Vidare meddelar telegrafstyrelsen, att styrelsen låtit uppgöra förslagsskisser till en stationsbyggnad jämte uthus å ifrågavarande tomt. Stationshuset skulle enligt detta förslag uppföras i två våningar och innehålla

i *bottenvåningen*: tjänstelokaler för telefon och telegraf, och *en trappa upp* samt delvis även på vinden: bostadslägenheter för personalen.

Kostnaden för byggnaderna har, enligt ett av sakkunnig uppgjort förslag, beräknats till omkring 93,700 kronor. Inberäknat tomten skulle således omkring 100,000 kronor erfordras för ifrågavarande byggnadsföretag. Detta belopp har styrelsen ansett böra anvisas för år 1919.

Departements-
chefen.

På grund av nödvändigheten att flytta stationen i Ånge från dess för närvarande förhyrda lokal har telegrafstyrelsen blivit nödsakad att underställa Kungl. Maj:t jämväl föreliggande lokalfråga. Ehuru, på sätt styrelsen framhållit, telefonverksamheten i Ånge icke är av den omfattning, att enbart på grund av densamma stationens inrymmande i egen fastighet är ekonomiskt fördelaktigt, synes dock stationens egen- skap av provnings- och överkopplingsanstalt göra en dylik åtgärd berättigad.

Mot den av telegrafstyrelsen till inköp föreslagna tomten har jag för min del icke funnit anledning till anmärkning. Den fordrade köpeskillingen, 6,300 kronor eller således i det närmaste 2 kr. 24 öre för kvadratmeter, synes skälig. Under rådande förhållanden hade det visserligen varit önskligt, att för stationen kunnat förvärfvas lämplig, redan bebyggd fastighet. Läget å de bebyggda tomter, som för ändamålet kunnat ifrågakomma, är emellertid, enligt vad styrelsen meddelar, sådant, att den besparing i byggnadskostnader, som genom deras förvärfvande skulle uppkommit, mer än väl uppvägas av de fördelar, som stå att vinna genom stationens förläggning till den av telegrafstyrelsen föreslagna tomten.

Den uppgjorda planen till stationsbyggnaden, vilken beräknats draga en kostnad av 93,700 kronor, har icke givit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker jag styrelsens föreliggande framställning; och får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas *en invid järnvägsstationen i Ånge belägen tomt* om 2,811 kvadratmeter för en köpeskillning av högst

6,300 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor;

[10.]

dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

8. Utvidgning av telefonstationen i Stockholm.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1908 års riksdag, att för telegrafverkets behov finge inköpas tomterna nr 3, 21, 22 och 25 i kvarteret Jericho i Stockholm för 646,000 kronor och att å nämnda tomter finge uppföras en telefonstationsbyggnad för en kostnad ej överstigande 914,000 kronor, varjämte riksdagen ställde för ändamålet erforderliga medel till förfogande. Sedermera medgav riksdagen år 1910, att för nämnda telefonstationsbyggnad finge användas ett belopp av 100,000 kronor utöver förut anvisade 914,000 kronor.

[11.]

Utvidgning
av telefon-
stationen i
Stockholm.

Den sålunda beslutade byggnaden, som fullbordades under år 1912, är uppförd med fasader åt såväl Jakobsbergsgatan som Lästmakargatan jämte ett mitt över tomten sig sträckande mellanparti. Overflyttandet av telefonstationen i Stockholm från dess förutvarande lokaler i telegrafverkets fastigheter i kvarteret Aeolus till den nya byggnaden är jämväl numera till vissa delar utfört. Sålunda har sistnämnda byggnad tagits i bruk för telefonstationens administrativa avdelning med bokföring och inkassering, för linjedistriktsbyrån med förrådslokaler, för trafikdistriktsbyrån och för telefonstationens avdelningar för interurban- och landslinjeexpedition. Vidare äro därstädes provisoriskt inrymda provningsanstalten och linjebyråns konstruktionsavdelning. Vad beträffar den lokala telefonstationen har dess slutliga inflyttning i den nybyggda fastigheten uppskjutits i avvaktan på slutförande av de undersökningar, som pågå angående erhållande av ett fullgott halvautomatiskt telefonsystem. Inflyttningen är emellertid förberedd så till vida, att överkoppling blivit uppsatt, till vilken alla nya ledningar numera dragas. Enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, kommer också en ny station för det lokala nätet att under den närmaste tiden installeras därstädes.

Ehuru den nya telefonstationsbyggnaden således ännu icke helt tagits i anspråk för sitt ändamål, har telegrafstyrelsen likväl ansett erforderligt att redan nu göra framställning om dess utvidgning. I sin skrivelse den 1 september 1917 anför styrelsen nämligen bland annat följande:

[11.]

»Ehuru endast relativt kort tid förflutit, sedan den nya telefonstationsbyggnaden tagits i bruk, visar det sig redan, att det för vissa avdelningar beräknade utrymmet icke länge kan bliva tillräckligt. Detta gäller stationerna för interurban- och landslinjetrafiken. Huru trafiken på dessa stationer ökats under den tid, som förflutit sedan byggnaden planlades, framgår av följande tablå, som utvisar antalet avgående taxerade interurbansamtal (rikssamtal) samt tjänstgörande telefonister och expeditionsplatser å Stockholms telefonstations interurban- och landsavdelningar under åren 1907 till 1917.

Å r.	Avgående rikssamtal.	Riks-avd.		Lands-avd.	
		Telefonister.	Exp. platser.	Telefonister.	Exp. platser.
1907	972,775	75	33	Uppgift saknas.	Uppgift saknas.
1908	1,070,398	82	36	” ”	” ”
1909	1,227,179	88	39	” ”	” ”
1910	1,307,814	92	41	” ”	” ”
1911	1,429,778	94	41	74	25
1912	1,673,299	99	42	92	39
1913	1,779,963	106	44	98	42
1914	1,925,312	111	48	116	46
1915	2,137,084	134	54	136	65
1916	2,388,554	153	70	150	69
1917 (jan.—juli).....	1,510,821	169	70	168	87

Förutom de i förestående tablå upptagna expeditionsplatserna finnas nu eller bliva i dagarna installerade 20 stycken expeditionsplatser å interurbanavdelningen och 3 stycken å landsavdelningen. Dessutom äro för vardera avdelningen 12 stycken expeditionsplatser beställda och komma att uppsättas i början av år 1918. Vid denna tid komma alltså 102 stycken expeditionsplatser att vara installerade å vardera avdelningen. Största möjliga antal expeditionsplatser, som kan installeras, är, ehuru utrymmet tillvaratagits på det allra mest ekonomiska sätt, 132 stycken i vardera avdelningen.

Den under nuvarande förhållanden rådande bristen på materiel har omöjliggjort anläggande i någon större skala av interurbana telefonledningar under de senaste åren. Även vad landsledningar beträffar, har byggandet varit inskränkt till det allra mest nödvändiga. När kriget en gång blir slut och materiel åter kan erhållas, kommer det redan befintliga och då förstörade behovet av ledningar att draga med sig behov av nya expeditionsplatser för de nya ledningarnas användande. Men med det begränsade utrymme, som finnes å Stockholms telefonstation, är det att förutse, att de expeditionsplatser, som kunna installeras i de befintliga lokalerna, snart nog bliva otillräckliga; och något annat utrymme för sådana expeditionsplatser finnes icke i telegrafverkets fastighet.

Telegrafstyrelsen behöver därför utvidga avdelningarna för interurban- och landstrafik genom en tillbyggnad, för vilken tomt måste förvärvas. På östra

[11.]

sidan om telegrafverkets fastighet i kvarteret Jericho finnas två tomter, bebyggda med relativt värdelösa byggnader; dessa fastigheter tillsammans gå, liksom telegrafverkets, rätt igenom kvarteret med fasader åt Jakobsbergs- och Lästmakargatorna och skulle båda vara behövliga för telegrafverket att förvärva. De apparatsalar, i vilka interurban- och landstrafiken betjänas, ligga nämligen den ena utefter Jakobsbergsgatan och den andra utefter Lästmakargatan och båda avdelningarna komma att i en snar framtid tarva utvidgning. Telegrafstyrelsen har erhållit köpeanbud å dessa fastigheter. Fastigheten Jakobsbergsgatan nr 22, som har en areal av 714 kvadratmeter, erbjudes för ett pris av 265,000 kronor eller 371 kronor per kvadratmeter. Fastigheten nr 19 Lästmakargatan, som har en areal av endast 474 kvadratmeter, skulle enligt inkommet anbud betinga samma pris, vilket skulle utgöra icke mindre än 559 kronor per kvadratmeter. Det pris, som betalades vid telegrafverkets förvärvande av dess nuvarande fastighet i kvarteret Jericho, utgjorde per kvadratmeter kronor 283: 50. Det lider knappast något tvivel, att båda dessa anbud äro höga. Inköp av tomten Lästmakargatan nr 19 för det erbjudna, synnerligen höga priset synes böra komma i fråga, endast om det skulle vara absolut nödvändigt för telegrafverket att förvärva densamma. Vad däremot fastigheten Jakobsbergsgatan nr 22 beträffar, är priset någorlunda skäligt, och behovet för telegrafverket att förvärva åtminstone en av dessa tomter gör det nödvändigt att i detta fall se mindre på priset. Åt västra sidan om telefonhuset äro båda de där befintliga fastigheterna bebyggda med moderna, värdefulla hus, varför en utvidgning åt detta håll ej kan komma ifråga, men å andra sidan kan stationen under avsevärd tid reda sig med en utvidgning, som omfattar en av de nu utbudna fastigheterna.

Telegrafstyrelsen anser därför, att erbjudandet om inköp av egendomen nr 16 i kvarteret Jericho med adressnummer 22 Jakobsbergsgatan i Stockholm för en köpeskilling av 265,000 kronor bör antagas; anbudet står fast till den 25 mars 1918.»

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas egendomen nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för en köpeskilling av högst 265,000 kronor, varjämte styrelsen gjort framställning om anvisande för år 1919 av för ändamålet erforderliga medel.

Förslaget om en särskild byggnad för telefonstationen i Stockholm framlades av Kungl. Maj:t för riksdagen i en den 27 mars 1908 dagtecknad proposition, nr 122. Därvid beräknades, att nämnda byggnad skulle tillgodose telefonstationens behov av utrymme under en tid av 25 år framåt samt, om en del av kontorslokalerna då flyttades, ännu ett femtal år. Den oväntat hastiga utveckling av telefontrafiken, som sedermera inträffat, har kommit att rubba dessa beräkningar.

*Departements-
chefen.*

Enligt den uppgjorda planen för byggnaden skulle dess översta våning upptagas av tre stora telefonsalar, av vilka den mellersta och den ena sidosalen avsågos för lokalstation samt för landslinjeexpeditionen.

[11.] Den återstående sidosalen skulle till en början användas till interurbanstation. När lokalstationen behövde taga även denna sistnämnda sal i anspråk, skulle plats beredas för interurbanstationen i bottenvåningen och i våningen en trappa upp åt Lästmakargatan. Dessa våningar skulle användas såsom bostadslägenheter, till dess de behövde tagas i anspråk för sitt egentliga ändamål. Samtliga övriga lokaler i byggnaden beräknades för kontorslokaler, maskin- och förrådsrum m. m.

I enlighet med nämnda plan hava två av de i översta våningen befintliga salarna tagits i anspråk för interurban- och landstrafiken, under det den återstående salen är avsedd att emottaga den nya stationen för lokalnätet. Enligt vad jag inhämtat, har däremot en avvikelse från samma plan skett därigenom, att de lokaler i bottenvåningen och i våningen en trappa upp, som, enligt vad jag nyss nämnde, från början varit avsedda att reserveras för interurbanstationen, måst helt tagas i anspråk för en provisorisk station för det lokala nätet, föranledd av den hastiga utvecklingen av telefonrörelsen i Stockholm. De lokaler, som ursprungligen avsågos för en blivande utvidgning av telefonstationen, hava således redan tagits i bruk.

Såsom telegrafstyrelsen framhållit, har anläggandet av såväl interurban- som landslinjeledningar under de senaste åren på grund av den rådande materialbristen måst i hög grad inskränkas. Härigenom har det icke blivit möjligt att annat än i ringa mån tillgodose de berättigade krav på ökat antal sådana ledningar, som tid efter annan framställts från allmänhetens sida, särskilt från representanter för handeln och industrien. Detta oaktat har likväl telefontrafiken under denna tid stigit i sådan grad, att man blivit nödsakad utnyttja en stor del av utrymmet i de avdelningar av stationen, varom nu är fråga. Av den av telegrafstyrelsen förebragta utredningen torde jämväl framgå, att dessa lokaler inom en snar framtid komma att bli otillräckliga. Då det således med bestämdhet kan förutses, att en utvidgning av stationen inom den närmaste tiden blir nödvändig, synes mig vara klokt att redan nu tillförsäkra sig möjlighet till denna utvidgning.

Telegrafstyrelsen har i sådan avsikt till inköp föreslagit tomt nr 16 i kvarteret Jericho, belägen vid Jakobsbergsgatan omedelbart öster om stationsbyggnaden. Denna fastighet, som är bebyggd med äldre, jämförelsevis mindre värdefulla byggnader, har senast taxerats till 175,000 kronor. För fastigheten har begärts ett pris av 265,000 kronor eller 371 kronor per kvadratmeter, vilket anbud dock blott står fast till den 25 mars 1918. Oaktat denna köpeskilling betydligt överstiger det pris, som telegrafverkets fastighet i samma kvarter betingade vid inköpet år

1908 eller 283 kronor för kvadratmeter, torde köpeskillingen dock med hänsyn till den därefter inträffade värdestegringen å tomter i Stockholm icke kunna betraktas såsom oskäligen. På sätt telegrafstyrelsen framhållit, lär man i föreliggande fall icke heller alltför mycket böra räkna med priset på fastigheten, enär den föreslagna utvägen till stationens utvidgning synes vara så gott som den enda möjliga. Genom det ifrågasatta köpet skulle, såvitt nu kan bedömas, telefonstationens behov av ökat utrymme för en avsevärd tid framåt vara säkerställt.

[11.]

De nuvarande byggnaderna å ifrågavarande tomt torde, lika litet som de förutvarande å de först förvärvade tomterna i kvarteret Jericho, kunna användas för telefonstationen. Med det nu ifrågasatta köpet följer alltså en nybyggnad å tomten, varom förslag för närvarande dock icke föreligger.

På grund av vad sålunda anförts finner jag mig böra tillstyrka telegrafstyrelsens föreliggande framställning. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomt nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för en köpeskillning av högst 265,000 kronor;

dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å nämnda belopp, 265,000 kronor.

9. Uppförande av arbetarbostäder i Göteborg.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen framlagt förslag om uppförande av arbetarbostäder i Göteborg.

Styrelsen anför härom följande:

»I Stockholm förhär telegrafstyrelsen av telegrafverkets pensionsanstalter tre fastigheter, innehållande tillsammans 123 stycken lägenheter, vilka telegrafstyrelsen i sin ordning uthyr till telegrafverkets arbetare. Den nuvarande bostadsnöden har föranlett upptagande till skyndsamt behandling av frågan om beredande av bostäder åt verkets arbetare även på andra platser i riket. De rådande förhållandena på hyresmarknaden äro emellertid sådana, att någon hjälp i detta avseende ej står att vinna utan genom skapande av nya bostadsmöjligheter. Telegrafstyrelsen har därför föranställt en utredning om uppförande av bostäder för sina arbetare och därvid, enär, såsom nyss sagts, förhållandena i Stockholm i ifrågavarande avseende åtminstone delvis äro ordnade, i första rummet tänkt på Göteborg. Förhandlingar med Göteborgs stad angående byggnads-

[12.]

Uppförande
av arbetar-
bostäder i
Göteborg.

[12.]

plats för arbetarbostäder hava resulterat i erbjudande av tomter inom tvänne nyligen reglerade områden inom Göteborgs stad, nämligen Kungsladugården och Bagaregården. Inom Kungsladugården hava erbjudits tomterna nr 3 och 4 i 4:de kvarteret, tillsammans innehållande en areal av 890 kvadratmeter. De i Bagaregården erbjudna tomterna äro nr 2, 3, 4 och 5 i 12:te kvarteret av 19:de roten, tillsammans innehållande en areal av 1,461,1 kvadratmeter. Försäljningspriset är, enligt de av staden fastställda grunderna, för tomterna i Kungsladugården 17,130 kronor och för tomterna i Bagaregården 33,572 kronor. Å dessa priser har emellertid för telegrafverket liksom för vissa andra företag, som inköpt tomter för uppförande av arbetarbostäder, beviljats en rabatt av 50 %, under villkor, att tomterna skola vara bebyggda före den 1 oktober 1919. Lösesumman skulle under sådana förhållanden bli respektive 8,565 och 16,786 kronor eller för båda områdena en köpeskilling av 25,351 kronor. Med tomtens ägande är förenad skyldighet att, jämlikt nådigt brev den 5 december 1856, ärligen från och med år 1919 till stadskassan erlägga en till några kronor uppgående tomtöresavgift samt att utgöra de utskylder och besvär, som nu äro eller framdeles varda för tomterna bestämda, däribland gårdaköpsavgift till stadskassan för såväl tomterna som byggnader därå vid framtida överlåtelser.

Beträffande tomternas bebyggande äro bestämmelser fastställda, enligt vilka endast så kallade landshövdingehus i tre våningar kunna komma i fråga att uppföra. För planläggande av tomternas och de blivande husens indelning har telegrafstyrelsen anmodat ingenjören Bror Hertzman i Göteborg att uppgöra förslag, och föreligga sådana i två alternativ.

Av dessa alternativ avser det ena inredning av byggnaderna med huvudsakligen lägenheter om 2 rum och kök, under det att det andra skulle avse en något modernare anordning med lägenheter om 3 rum, därav tvenne mindre, och kök.

De i de båda alternativen erhållna lägenheternas antal framgår av nedanstående tablå:

	L ä g e n h e t e r o m		
	3 rum och kök.	2 rum och kök.	1 rum och kök.
<i>Alternativ I.</i>			
Kungsladugården	—	18	4
Bagaregården	—	31	8
Summa	—	49	12
Tillsammans 61 lägenheter med 171 eldstäder.			
<i>Alternativ II.</i>			
Kungsladugården	17	—	1
Bagaregården	22	6	7
Summa	39	6	8
Tillsammans 53 lägenheter med 190 eldstäder.			

Golvytan i de olika slagen av lägenheter skulle vara lika i båda alternativen och utgöra:

[12.]

för lägenhet om 3 rum och kök	81	kvadratmeter,
» » » 2 » » »	65	» ,
» » » 1 » » »	50	» .

Kostnaden för byggnaderna enligt de olika alternativen skulle bli va:

Alternativ I.	Med kakelugnar.	Med värmeledning.
Kungsladugården	176,000	188,500
Bagaregården	310,000	322,500
	<hr/>	<hr/>
	Summa 486,000	511,000
 Alternativ II.		
Kungsladugården	185,000	196,300
Bagaregården	318,000	329,200
	<hr/>	<hr/>
	Summa 503,000	525,500

Såsom synes är skillnaden i kostnader för de båda alternativen ganska obetydlig. Vilket alternativ, som bör läggas till grund för blivande byggnadsritningar, torde böra bero på en noggrannare utredning, varvid även de blivande hyresgästerna, arbetarna, torde böra få tillfälle att avgiva sin mening. Telegrafstyrelsen får därför i underdånighet föreslå, att tillräckligt med medel ställas till styrelsens förfogande för att byggnaderna må kunna utföras i huvudsaklig överensstämmelse med alternativ II. Huruvida det blir förmånligast att uppsätta kakelugnar eller införa värmeledning torde ej kunna bestämmas förrän vid tiden för införande av anbud.. Även i detta avseende torde därför den högre summan böra beviljas.

Inklusive tomtlösen skulle kostnaden för ifrågavarande arbetarbostäder bli va:

för husen å Kungsladugården (18 lägenheter med 70 eldstäder)

tomt	8,565: —	
byggnad	196,300: —	
oförutsett	25,135: —	kronor 230,000: —;

för husen å Bagaregården (35 lägenheter med 120 eldstäder)

tomt	16,786: —	
byggnad	329,200: —	
oförutsett	54,014: —	kronor 400,000: —.

Kostnaden per eldstad skulle bli va 3,316 kronor. Om denna beräknade kostnad ej behöver avsevärt överskridas, skulle, med beräkning av 6 % å bygg-

[12.]

nadskostnaden, lägenheterna utan förlust för telegrafverket kunna uthyras för en årshyra, motsvarande 200 kronor per eldstad, vilket måste anses vara billigt.

Telegrafstyrelsen har, under förutsättning att Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet erhålles före tillträdesdagen, som är bestämd till senast den 1 oktober 1918, uppgjort köpekontrakt med Göteborgs stad angående inköp av ifrågavarande tomter för en sammanlagd köpeskilling av 25,351 kronor. Då denna köpeskilling skulle komma att fördubblas, därest tomterna icke äro bebyggda den 1 oktober 1919, hava samtliga för såväl tomtinköp som byggnader erforderliga medel, 630,000 kronor, upptagits att utgå under år 1919.»

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i tolfte kvarteret av nittonde roten i Göteborgs stad för en sammanlagd köpeskilling av högst 25,351 kronor och att å dessa tomter må uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 604,649 kronor. Därjämte har telegrafstyrelsen gjort framställning om anvisande för år 1919 av för nämnda ändamål erforderliga medel.

Departements-
chefen.

Den bostadsbrist, som gjort sig gällande under de senaste åren, särskilt i fråga om smålägenheter, har redan tidigare föranlett åtgärder av Kungl. Maj:t och riksdagen i syfte att anskaffa bostäder åt telegrafverkets arbetare. I anledning av Kungl. Maj:ts framställning i ämnet medgav nämligen 1917 års riksdag, i samband med beslut om utvidgning av telegrafverkets verkstad i Nynäshamn, att ett belopp av högst 900,000 kronor finge, efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande, disponeras för beredande av bostäder åt arbetare vid nämnda verkstad. I fråga om användningen av detta belopp kommer under nästföljande punkt att lämnas en närmare redogörelse. I Stockholm har, såsom telegrafstyrelsen meddelat, bostadsfrågan för telegrafverkets arbetarpersonal åtminstone delvis blivit ordnad, i det telegrafstyrelsen för sådant ändamål av telegrafverkets pensionsanstalter förhyrt tre fastigheter. Enligt vad jag inhämtat, har bostadsbehovet i Gävle blivit på liknande sätt tillgodosett.

Den rådande bostadsnöden har föranlett telegrafstyrelsen att söka ordna arbetarnas bostadsförhållanden jämväl å andra än nyss nämnda platser. Den ort, som härvid på grund av antalet därstädes anställda arbetare och förhållanden i övrigt främst kommit i åtanke, är Göteborg. Enligt vad jag inhämtat, sysselsätter telegrafverket för närvarande i denna stad 120 reparatörer, stationsbiträden och arbetare, vilka

kategorier av verkets funktionärer äro avsedda till hyresgäster i de ifrågasatta bostadshusen. [12.]

Åtskilliga kommunala åtgärder hava vidtagits för bostadsbristens avhjälpande i Göteborg. Sålunda har staden, bland annat, lämnat understöd till kooperativa bostadsföreningar och andra dylika företag genom upplåtelse av billiga tomter under villkor, att därå inom viss kortare tid uppföras bostadshus, inrymmande smålägenheter. Den byggnadsverksamhet, som på grund av nämnda åtgärder uppstått, har emellertid icke kunnat motsvara det föreliggande behovet. Redan med hänsyn härtill finner jag styrelsens föreliggande förslag synnerligen beaktansvärt. Beredande av tryggad tillgång till lämpliga bostäder torde även i hög grad inverka på lättheten att rekrytera och bibehålla en skicklig arbetarstam.

Telegrafstyrelsens föreliggande förslag omfattar inköp av följande fastigheter i Göteborg, nämligen tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården om tillsammans 890 kvadratmeter samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i tolfte kvarteret av nittonde roten, sistnämnda tomter belägna i den s. k. Bagaregården och innehållande en sammanlagd areal av 1,461,1 kvadratmeter. Det av staden fastställda försäljningspriset är för tomterna i Kungsladugården 17,130 kronor och för tomterna i Bagaregården 33,572 kronor. Å dessa priser har telegrafverket emellertid beviljats 50 procent rabatt under villkor, att tomterna äro bebyggda före den 1 oktober 1919. Köpeskillingen skulle i enlighet härmed komma att uppgå för tomterna i Kungsladugården till 8,565 kronor och för tomterna i Bagaregården till 16,786 kronor.

För tomternas bebyggande föreligga två alternativa förslag, av vilka det ena, alternativ I, avser byggnadernas inredande huvudsakligen med lägenheter om två rum och kök samt det andra, alternativ II, innebär en anordning med lägenheter om i allmänhet tre rum. Enligt det förra förslaget skulle erhållas 61 lägenheter, därav 22 i Kungsladugården och 39 i Bagaregården, och enligt det senare alternativet 53 lägenheter, därav 18 i Kungsladugården och 35 i Bagaregården. Telegrafstyrelsen har, enligt vad som meddelats mig, beräknat, att, oavsett vilket alternativ, som väljes, lägenheternas antal skulle vara tillräckligt för att förse de gifta arbetarna med bostäder.

Enligt de gjorda beräkningarna skulle byggnadskostnaderna enligt alternativ I komma att uppgå till 486,000 kronor, respektive 511,000 kronor — skillnaden i kostnaden beroende på, huruvida bostäderna anordnas för uppvärmning med kakelugnar eller värmeledning. Kostnaderna

[12.] enligt alternativ II hava beräknats till 503,000 kronor, respektive 525,500 kronor.

Oaktat starka skäl tala för att de ifrågasatta bostadshusen komma till utförande i av styrelsen föreslagna omfattning, finner jag mig dock på grund av de därmed förenade betydande kostnaderna och med hänsyn till de stora krav, som under närmaste tiden ställas på statskassan, nödsakad föreslå, att till 1918 års riksdag allenast hänskjutes frågan, i vad den avser uppförandet av arbetarbostäder i Kungsladugården, medan frågan om uppförande av arbetarbostäder i Bagaregården må anstå till ett kommande år. Byggnadskostnaderna för bostäderna i Kungsgården hava beräknats enligt alternativ I till 176,000 kronor respektive 188,500 kronor och enligt alternativ II till 185,000 kronor respektive 196,300 kronor. Avgörandet av frågan, vilket av dessa alternativ, som bör läggas till grund för blivande byggnadsritningar, torde icke kunna ske i ärendets nuvarande läge utan kräva ytterligare utredning.

Med hänsyn till det med tomtupplåtelsen förenade villkoret i fråga om tiden för byggnadernas uppförande lär det vara nödvändigt, att anslagsfrågan i sin helhet redan nu förelägges riksdagen. Det torde därför böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av styrelsen, välja det alternativ, som vid utredningen visar sig lämpligast.

I avvaktan på förenämnda utredning finner jag emellertid i likhet med telegrafstyrelsen det dyraste alternativet böra läggas till grund för Kungl. Maj:ts anslagsäskande till riksdagen. Enligt detta alternativ skulle kostnaderna för av mig föreslagna arbetarbostäder, inberäknat tomtlösen och oförutsedda utgifter, uppgå till 230,000 kronor. I enlighet med telegrafstyrelsens förslag torde detta belopp böra anvisas för år 1919.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas *tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården i Göteborgs stad* för en köpeskilling av högst 8,565 kronor samt att å dessa tomter må, enligt plan, som kan vardas av Kungl. Maj:t godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 221,435 kronor;

dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

10. Inköp av mark för telegrafverkets verkstad i Nynäshamn.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att telegrafverkets verkstad i Nynäshamn finge tillbyggas för en beräknad kostnad av 800,000 kronor samt att för beredande av bostäder åt arbetare vid nämnda verkstad finge, efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande, disponeras ett belopp av högst 900,000 kronor, varjämte riksdagen anvisade för ändamålet erforderliga medel.

[13.]
Inköp av
mark för
telegraf-
verkets
verkstad i
Nynäshamn.

Vid avgivande av det förslag, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen om åtgärder för beredande av bostäder åt arbetarna vid verkstaden i Nynäshamn, förordade telegrafstyrelsen såsom för ändamålet lämpligt markområde ett Nynäshamns köping tillhörigt, vid Nickstaviken beläget område, benämnt lägenheten Nicksta nr 6. Detaljerna av förslaget hade emellertid icke hunnit så utformas, att detsamma kunde föreläggas riksdagen.

I skrivelse den 18 juni 1917 meddelade styrelsen, att förenämnda område vid Nickstaviken befunnits ligga för långt bort från verkstaden för att lämpligen kunna användas såsom plats för bostäderna. Styrelsen hade emellertid lyckats erhålla köpeanbud å en del inom nämnda köping belägna, bebyggda fastigheter, vilka lämpade sig till uthyrning åt telegrafverkets arbetare. Genom ett inköp av dessa fastigheter vunnes, enligt styrelsens mening, att bostäder tidigare än eljest vore fallet kunde beredas ett antal arbetare, vartill komme, att priset på dessa bostäder bleve billigare än priset för framdeles uppförda byggnader. På grund därav hade styrelsen uppgjort preliminära avtal om inköp för telegrafverkets räkning av Nynäs villastadstomter nr 60, 143, 330, 334, 488, 494, 495 samt 508 med därpå uppförda byggnader till ett pris av sammanlagt 185,000 kronor. Vidare meddelade styrelsen, att berörda lägenheter, vilka på anmodan av styrelsen besiktigats av arkitekten Victor Holmgren i Uppsala och av honom förordats till inköp, tillsammans innehölle 91 rum med eldstäder, och skulle priset per eldstadsrum efter vissa av arkitekten Holmgren föreslagna ombyggnader bliva omkring 2,150 kronor, inberäknat tomt, vilket pris styrelsen med hänsyn till tidsläget funne synnerligen lågt. På grund av vad sålunda anförts hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte godkänna inköpen av förenämnda lägenheter.

Vid föredragning härav den 29 juni 1917 uppdrog Kungl. Maj:t åt telegrafstyrelsen att för statsverkets räkning inköpa berörda lägen-

[13.] heter i Nynäshamn för en köpeskilling av sammanlagt högst 185,000 kronor samt ställde för ändamålet erforderliga medel till styrelsens förfogande. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t styrelsen att inkomma med förslag i fråga om användningen av återstoden av det av riksdagen förberedande av bostäder åt arbetarna vid ifrågavarande verkstad beviljade belopp, därvid styrelsen hade att taga under överbägande, i vilken utsträckning lägenheterna kunde inredas för två rum och kök.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 24 augusti 1917 bemyndigat styrelsen att låta i enlighet med av Kungl. Maj:t godkända ritningar uppföra den beslutade tillbyggnaden av verkstaden.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om inköp av mark för utvidgning av verkstadens område.

Styrelsen anför till stöd för denna framställning följande:

»Vid de underhandlingar, som förts angående inköp av mark för arbetarbostäder vid Nynäshamn, hava vederbörande markägare till telegrafverket utbudit jämväl tvänne tomter, som icke skulle avses till arbetarbostäder, men som likväl skulle vara av stort värde för verket att förvärva. Båda dessa områden gränsa intill det nuvarande verkstadsområdet och äro därför lämpliga till utvidgning av detta område, när en sådan utvidgning blir nödvändig.

Det ena av ifrågavarande tomtområden tillhör aktiebolaget Nynäs villastad i likvidation och utgör en fortsättning av verkstadsområdet; det innehåller en areal av 12,765 kvadratmeter eller 144,805 kvadratfot och erbjudes telegrafverket för ett pris av 16 öre per kvadratfot eller tillhoppa 23,169 kronor. Ehuru det icke kan sägas, att detta tomtområde för närvarande är absolut behöfligt för verkstaden, synes dock den omständigheten, att det med full säkerhet inom en icke avlägsen framtid blir behöfligt, samt den möjligheten, som nu förefinnes att av ett likviderande bolag till skäligt pris förvärva området, utgöra tillräckliga skäl att antaga erbjudandet.

Det andra tomtområdet tillhör Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag och arrenderas för närvarande delvis av verkstaden, som därå har en del upplag m. m. Å detta område är även verkstadens järnvägsspår framdraget. Området utgör en utvidgning på bredden av verkstadsområdet och är synnerligt behöfligt för verkstaden. Genom dess förvärvande, som nu kunnat åstadkommas i samband med de övriga markuppgörelserna i Nynäshamn, skulle stora fördelar ernås för verkstaden. Verkstadsområdet är för närvarande relativt smalt, verkstadsbyggnaden upptager delvis så gott som hela områdets bredd och genom den föreslagna utökningen på bredden erhålles ett avsevärt utrymme på andra sidan om järnvägsspåret, vilket område då kan användas på ett bättre sätt, än som nu är fallet med det arrenderade området, å vilket naturligtvis inga upplag kunna göras mera permanenta, enär fara alltid funnits att verkstaden kunde bliva uppsagd från arrendet. Efter ett förvärvande av området med full äganderätt, kan det nuvarande magasinet, som ändock måste åtminstone delvis flyttas för verkstadsbyggnadens beslutade utvidgning, flyttas till detta område och sedermera vid behov utvidgas invid järnvägsspåret, utan att någonsin kunna bliva i vägen för

[13.]

framtida förändringar å det egentliga verkstadsområdet. Ifrågavarande tomtområde innehåller en areal av 12,883 kvadratmeter, och har priset å detsamma nedpressats till 2 kronor 25 öre per kvadratmeter eller till en köpeskilling av 28,987 kronor. I köpevillkoren angående detta tomtområde ingår även skyldighet för telegrafverket att inlösa den del av det till verkstaden ledande järnvägsspåret, som befinner sig å området. Ett sådant villkor synes skäligt, och torde lösesumman för spåret, vilken uppgår till ett belopp av 9,500 kronor, böra avföras bland verkstadens driftkostnader. Vad priset i övrigt beträffar, synes det, i betraktande därav, att området tillhör hamnområdet, vara ganska skäligt; det är ej avsevärt dyrare än vad som betalats för byggnadstomter inom samhället.

Genom förvärvande av ifrågavarande båda, intill varandra gränsande tomter erhåller verkstaden ett område, som är väl beläget i förhållande till den nuvarande och utvidgade verkstadsbyggnaden och som efter vad man nu kan bedöma för all framtid bör bliva tillräckligt för verkstaden.

Av de skäl, som här ovan anförts, har telegrafstyrelsen ansett klokt att antaga de gjorda erbjudandena och alltså upprättat köpekontrakt, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande före tillträdesdagen, som är bestämd till den 1 juli 1918, om inköp av fastigheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 i kvarteret Gladan samt en från lägenheten Nynäshamn nr 1 avsöndrad lägenhet, kallad Nynäshamn nr 3, allt för en köpeskilling av 52,156 kronor, vilket belopp upptagits att utgå under år 1919.»

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för telegrafverkets räkning fingås i Nynäshamn köping inköpas lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 för en köpeskilling av högst 52,156 kronor, varjämte styrelsen föreslagit, att det för ändamålet erforderliga beloppet skulle anvisas för år 1919.

Den av verkstaden i Nynäshamn för närvarande disponerade tomt innehåller en areal av 24,689 kvadratmeter, varav verkstadsbyggnaden efter den beslutade tillbyggnaden kommer att upptaga ett ytutrymme av 12,878,75 kvadratmeter. Genom den nu ifrågasatta utvidgningen av verkstadsområdet skulle detsamma komma att omfatta 50,337 kvadratmeter. Förvärvandet av båda de till inköp föreslagna lägenheterna synes visserligen icke för närvarande vara oundgängligen av behovet påkallat, men, enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, kan det med bestämdhet förutses, att så inom kort blir förhållandet. Jag finner därför det tillfälle, som nu erbjudes, att förvärva lägenheterna för ett skäligt pris, böra begagnas, varvid anslaget för ändamålet torde bestämmas till ett jämnt belopp av 52,200 kronor.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av vad styrelsen till stöd för sin framställning anfört får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*dels medgiva, att för telegrafverkets räkning må
inköpas lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och*

Utgifter för kapitalökning: bil. 1.

[13.]

3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping för en köpeskilling av högst 52,156 kronor;
dels ock för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 52,200 kronor.

11. Inköp av tomt i Hälsingborg.

[14.]
Inköp av
tomt i Hälsingborg.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning medgav 1904 års riksdag, att för telegrafverkets behov finge för ett pris av 47,000 kronor inköpas en vid Prästgatan, Bruksgatan och den blivande Karlsgatan i Hälsingborg belägen tomt med en areal av omkring 629 kvadratmeter, att användas till telegraf- och telefonstation. På grund av beslut vid 1907 års riksdag har sedermera å nämnda tomt uppförts en telegraf- och telefonstationsbyggnad, vilken under år 1909 tagits i bruk för avsett ändamål.

I förenämnda skrivelse den 30 november 1917 har telegrafstyrelsen gjort framställning om inköp för telegrafverkets räkning av en invid förenämnda fastighet i Hälsingborg belägen tomt för beredande av möjlighet till telefonstationens utvidgning.

Styrelsen har till stöd för sin framställning anfört följande:

»Sedan ifrågavarande stationsbyggnad tagits i bruk, har telefonverksamheten i Hälsingborg, såsom framgår av följande översikt, varit stadd i en stark tillväxt:

Vid slutet av år 1909 funnos	2,053	st. apparater
» » » » 1910	» 2,152	» »
» » » » 1911	» 2,359	» »
» » » » 1912	» 2,537	» »
» » » » 1913	» 2,731	» »
» » » » 1914	» 2,910	» »
» » » » 1915	» 3,077	» »
» » » » 1916	» 3,560	» »

De influtna telefoninkomsterna hava utgjort:

År 1909	312,644 kronor
» 1910	285,116 »
» 1911	311,742 »
» 1912	354,822 »
» 1913	376,338 »
» 1914	406,913 »
» 1915	462,117 »
» 1916	579,952 »

Även telegraftrafiken vid stationen har varit föremål för en stark ökning. [14.]

Antalet telegramexpeditioner var år	1909	173,890
»	»	176,388
»	»	196,280
»	»	209,975
»	»	231,685
»	»	257,452
»	»	277,675
»	»	310,739

Oaktat den starka ökningen på alla avdelningar är stationen för närvarande icke i oundgängligt behov av utvidgning. Emellertid ser man redan nu, att den dag icke är så långt avlägsen, då en utvidgning av telefonstationen blir nödvändig. Med detta faktum för ögonen har telegrafstyrelsen ansett sig böra begagna sig av en möjlighet, som nu yppats för säkerställande av den närmast erforderliga utvidgningen.

Den nuvarande tomten, nr 14 i kvarteret Carl XI, är till fullo utnyttjad, varför någon tillbyggnad av det å tomten uppförda huset inom det nuvarande tomtområdet icke är möjlig. Däremot kan en tillbyggnad ske med användande av de intill liggande tomtarna nr 13 och 15. Då ägarna av dessa nu äro betänkta på att sälja tomtarna för bebyggande, har telegrafstyrelsen ansett sig böra tillförsäkra sig en av dem för att på lämplig tid kunna verkställa erforderlig tillbyggnad av telegrafverkets nuvarande hus.

För tomten nr 13, omfattande en areal av 442 kvadratmeter, begäres 87,000 kronor eller 196 kronor 83 öre per kvadratmeter samt för tomten nr 15, innefattande en areal av 342 kvadratmeter, 23,940 kronor eller 70 kronor per kvadratmeter. För verkets nuvarande tomt betalades 74 kronor 72 öre per kvadratmeter. Priset för tomten nr 15 synes sålunda skäligt, vilket däremot icke synes vara fallet med priset för tomten nr 13. Telegrafstyrelsen har därför låtit undersöka, huru en tillbyggnad med användande av tomten nr 15 ensam skulle låta sig göra. Den sammanlagda tomten skulle visserligen erhålla en något egendomlig figur, som man väl knappast skulle vilja välja, om det gällde att planera för ett helt nytt företag. Utredningen har emellertid visat, att det genom en tillbyggnad å tomten nr 15 är lätt att åstadkomma en ändamålsenlig utvidgning av telefonsalen — och en sådan är vad som med en blivande tillbyggnad i främsta rummet avses — utmed Karlsgatan och i linje med den gamla salen. Övriga lokaler i en blivande tillbyggnad kunna ännu lättare tillgodogöras.

Telegrafstyrelsen har försökt att få denna tomt på hand så länge, att en framställning hade behövt göras först till 1919 års riksdag angående detta inköp, men säljaren har fordrat ögonblicklig uppgörelse. Telegrafstyrelsen har därför, under förutsättning att Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet erhållits före den 1 oktober 1918, uppgjort kontrakt om inköp av tomten nr 15 för ett pris av 23,940 kronor.

Telegrafstyrelsen förhyr sedan några år tillbaka ifrågavarande tomt nr 15 till upplag för materiel mot ett årligt hyresbelopp av 600 kronor. Detta hyresbelopp inbesparas genom nu föreslagna inköp.»

Under åberopande av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva, att för telegrafverkets räkning finge inköpas tomten nr 15 i kvarteret Carl